



At the heart of the image

**Kojom bojom  
kuca tvoje  
srce?  
Pokaži je!**

Svojom ličnošću ti bojiš svet i svet boji  
tebe. Bilo da voliš strastveno crvenu ili  
setno plavu, gledaj na život iz pravog ugla  
– kroz vrhunski Nikon objektiv COOLPIX  
fotoaparata, kao najbolji svetski fotografi.

**Nikon  
COOLPIX**

It's not just a camera, it's a Nikon.



[www.europe-nikon.com/COOLPIX](http://www.europe-nikon.com/COOLPIX)

SEKULA MEDENICA | PRAVI TON KOŽE | ARHIVIRANJE FILMOVA | KONKURSI | LCD MONITORI

# ReFoto



ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | BROJ 58 | APRIL 2009 | WWW.REFOTO.CO.RS



Silver Fast

PMA sajam

EPSON Stylus  
Photo PX 800 FW



**Noćni snimci**  
Bez mnogo svetla

NIKON P90

Objektivi  
"normalci"

**PRESS PHOTO SRBIJA  
WORLD PRESS PHOTO**





# SanDisk

## Živi više Učini više Uživaj više

Kao vodeći svetski proizvođač memorijskih fleš proizvoda, SanDisk stavlja kvalitet, inovaciju i više mogućnosti u vaše ruke. Tako, od fotoaparata do računara, posla do zabave, izaberite SanDisk da proširite svoj svet i uređaje koje koristite.

[www.SanDisk.com](http://www.SanDisk.com)



DSLR Foto

Svakodnevni Foto / Univerzalne



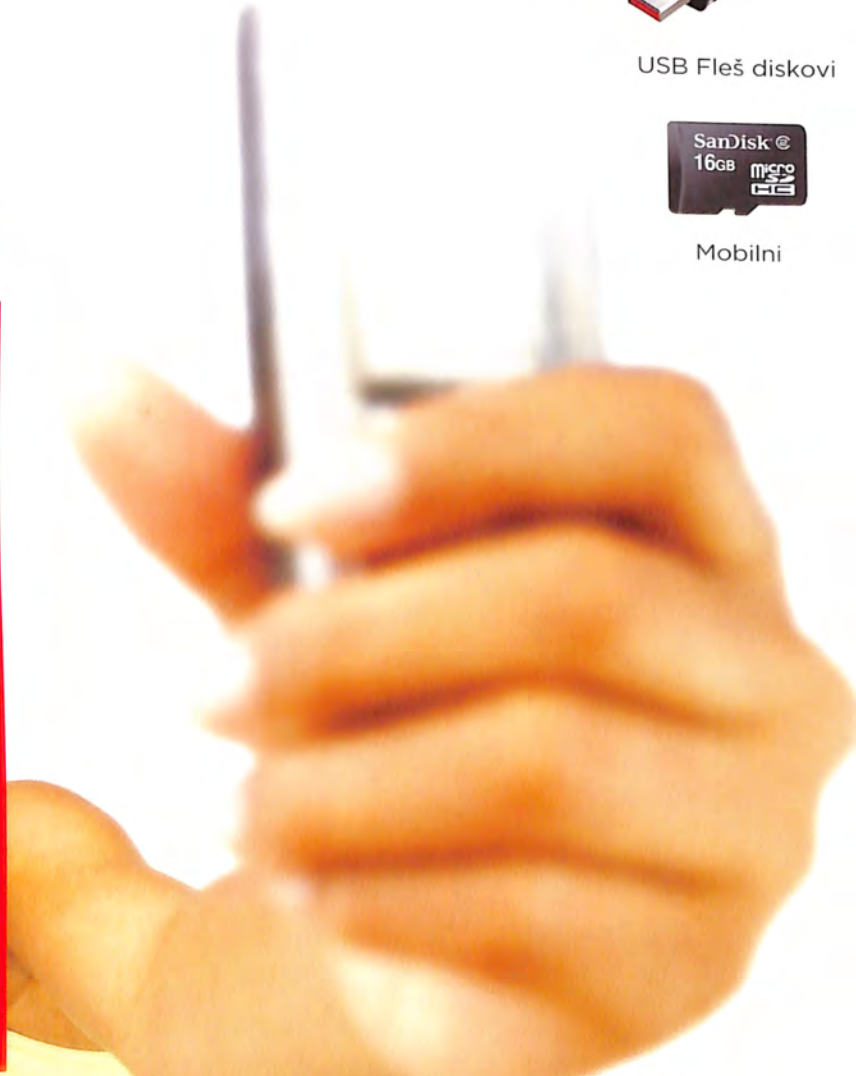
Video



USB Fleš diskovi



Mobilni



## SyncMaster XL-20 / XL-24

Neverovatan spektar boja  
profesionalnih LED monitora



Beograd (011) 309 62 72, Podgorica (020) 211 245  
[www.erccommerce.rs](http://www.erccommerce.rs), [www.erccommerce.co.me](http://www.erccommerce.co.me)



1 GigaBajt (GB) = 1000 Megabajta. Određena količina memorije nije rezervirana za zapis podataka. Brzina je bazirana na SanDisk internom testiranju. SanDisk, SanDisk logo, SanDisk Extreme, SanDisk Ultra, CompactFlash i Cruzer su robne marke SanDisk korporacije, registrovane u Sjedinjenim Državama i ostalim zemljama. SanDisk Video HD je robna marka SanDisk korporacije. SDHC, SDHC logo, microSDHC i microSDHC logo su robne marke. Ostala imena brendova pomenuta ovde služe samo za identifikacione potrebe i možda su robne marke odgovornih lica. © 2009 SanDisk korporacija. Sva prava zadržana.



## STALNE RUBRIKE

- 4 **U FOKUSU**  
Escajg kao iz snova
- 8 **AKTUELNOSTI**  
Izložbe, najave, konkursi, knjige
- 14 **MOJE ISKUSTVO**  
Topla preporuka – udahnite nov život starom dobrom "normalcu"
- 30 **PRAKSA NA DELU – ZAKORAČIMO HRABRO U MRAK**  
Otkrivamo vam neke od mnogobrojnih zanimljivih motiva koji se kriju u mraku
- 42 **MAJSTORI FOTOGRAFIJE**  
Sekula Medenica učinio je značajnim razdoblje posleratne srpske fotografije, ali njegov opus nije dovoljno poznat ni proučen
- 45 **DEŠAVANJA**  
Uverite se zašto je Salon fotografije – Vinkovci najveća izložba fotografije u Hrvatskoj
- 46 **ARHIVIRANJE**  
Maksimalno efikasno arhiviranje fotografija, negativ i pozitiv filmova
- 48 **FOTO-AMATER**  
Opsesija Aleksandra Divjaka monumentalnim i od očiju skrivenim svetom
- 52 **PUTOPIS**  
Fotografski putopis iz jednog od najlepših gradova – Valensije
- 56 **DISKUSIJE**  
Kako da pročitate fotografiju
- 78 **KOLEKCIONARSKI UGAO**  
Leice s bajnetom bile su najomiljeniji tip reporterskog fotoaparata širom celog sveta
- 82 **KONKURSI**  
Majstor u kući i "Svet u fokusu"
- 90 **FOTO-KOMENTAR**  
Puno zanimljivih radova čitalaca
- 96 **PISMA ČITALACA**



2. NAGRADA U KATEGORIJI SPORT - AKCIJA: © MARK DADSWELL / GETTY IMAGES, AUSTRALIJA, USAIN BOLT - POBEDNIK NA FINALNOJ TRCI 200 M NA OLIMPIJSKIM IGRAMA U PEKINGU, 20. 8. 2008.

APRIL 2009, BROJ 58



24

© SANJA KNEŽEVIĆ/TIME OUT, "SA BEER FESTA"



30

© MILAN RADIŠIĆ

## FOTO-ŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 40 **SILVERFAST**  
Za veoma kratko vreme, ovaj program postao je nezaobilazan deo ozbiljnih sistema namenjenih skeniranju s profesionalnim pretenzijama
- 54 **KOREKCIJA TONOVA KOŽE**  
Iako je jako teško reprodukovati ton tena, postoje procesi koji pomažu da se postignu bolji rezultati

## FOTOGRAFI

- 18 **WORLD PRESS PHOTO**  
Koliko je moć jedne jedine fotografije pokazao je i ovogodišnji najprestižniji konkurs novinske fotografije u svetu
- 24 **PRESS PHOTO SRBIJA**  
Pod novim imenom organizovan je tradicionalni konkurs za najbolje novinske fotografije u 2008. godini



54



68



74



58



62



72



70 | 78

## TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 58 **NOVITETI**  
Novosti sa PMA sajma
- 62 **50 mm F/1,4 OBJEKTIVI**  
Normalci se u sve većoj meri vraćaju na scenu
- 66 **LCD MONITORI**  
Kako da kupite kvalitetan monitor za obradu fotografije
- 68 **NIKON P90**  
Spreman na sve
- 70 **ŠIROKOUGAONI OBJEKTIVI**  
"Canon" i "Nikon" širokougaoni objektivu koštaju više od većine D-SLR fotoaparata, saznajte zašto
- 72 **EPSON STYLUS PHOTO PX800FW**  
Crna kutija koja daje kvalitet bolji od onog koji možete da dobijate u foto-laboratoriji, skener velike rezolucije i faks
- 74 **PAPIRI ZA ŠTAMPAČE**  
Nastavak priče o podlogama za štampanje i ICC profilima
- 76 **ADOBE PHOTOSHOP CS4**  
U slučaju snimanja panorama, gigantografija, kada je potrebno napraviti više snimaka, prepusite se Photoshopu



76



66

## NASLOVNA STRANA

© MILAN RADIŠIĆ, "LONDON NOCU"

# reč urednika

## KARIKA KOJA NEDOSTAJE

Veliko je uživanje slušati horsko pevanje preko 42.000 navijača Liverpoola tokom 90 minuta trajanja utakmice. Engleski tim vodi s 4:0, a obraz kraljevskog kluba Real Madrid koliko-toliko spašava sjajni golman. Treba istaći da tih 42.000 navijača horski pevaju i kada Liverpool gubi!

Pre nekog vremena, crno-beli divovi borili su se protiv trostrukog evropskog prvaka iz Grčke u praktično revijalnoj utakmici, koja je privukla rekordan broj gledalaca u Beogradsku arenu. Najzad jedan događaj u Euroligi vredan grandiozne Arene! Tokom cele utakmice publika je na nogama: peva, navija, skandira, zviždi... Arena liči na uzavrelo grotno. Srećom, crno-beli pobeđuju, verujem ne malom zaslugom podrške navijača, koji posle toga izlaze na beogradske ulice i izazivaju tuču u gradskom prevozu, a čak se desio i pokušaj ubistva!

U žiriju konkursa Press Photo Srbija imali smo gosta iz čuvene pariske foto-agencije "Magnum". Nakon što je pregledao sve fotografije, njegov komentar bio je kratak – Ovo je poražavajuće! Naravno, reći ćete vi, on dolazi iz zemlje u kojoj je fotografija nacionalni brend, ali to što smo mi mali i večito u problemu ne treba da znači da moramo biti najgori. Nekoliko je razloga za veoma slab nivo kvaliteta fotografija. Prvi se zove sukob interesa, što u prevodu znači da pojedinci imaju nešto protiv organizatora, neki drugi protiv žirija (s pravom, jer je već deceniju isti, s malim izmenama). Drugi razlog jeste neučestvovanje naših fotoreportera koji žive u inostranstvu, a treći, i najznačajniji, što je za naše novine događaj dovoljno "pokazati" (čitaj snimiti), ali na pitanja kako, zašto, ko, kada, gde očigledno nije bitno odgovoriti, kao što nije bitan ni lični stav fotografa. Odgovor fotografa je sledeći: "Nemamo ništa protiv nikog, ali... Zatim,



fotoreporteri u inostranstvu, imaju mnogo bolje uslove za rad, pa, samim tim, i bolje fotografije. I, za kraj: "Mi smo neshvaćeni od strane urednika, koje smatraju nekompetentnim za posao koji rade." Sigurna sam da u svemu tome ima mnogo istine, ali ako navijači Liverpoola (i ne samo ovog kluba) daju konstantnu podršku svom timu i kad pobeđuje i kad gubi, jasno je da je jedinstven nastup ključan za napredak, za pobjedu. Press Photo Srbija omogućava svim fotoreporterima da pokažu ono što gorepomenuti urednici neće – da pokažu koliko je važno snimiti dobru fotografiju i u najtežim trenucima, jer je ona istorijski zapis. Danas svi mogu da vide kako se radi u inostranstvu, mogu da kažu: "Ma, ja ću to bolje", a da potom zaista tako i urade. Mogu da pokažu urednicima kako oni rade mnogo bolje od onoga što se izabere za objavljivanje. Da pokažu kako su jedinstveni u svojoj želji da novinsku fotografiju dovedu na jedan viši nivo – takav kakvog će se postideti i kolevka fotografije, moćna Francuska.

Želja mi je da bi mi navijačka strast ne splasne svaki put zbog dvojice ranjenih, nekoliko desetina povređenih, toliko i toliko demoliranih autobusa, izloga, žardinjera... i da sledeće godine s ponosom pratim izložbu najbolje domaće novinske fotografije. Takođe se nadam da će jednom, u budućnosti, lanac koji čine organizatori, fotografi, urednici, žiri, galerije, sponzori... biti dovoljno jak, i da neće biti neophodno stalno tražiti kariku koja nedostaje.

IVANA TOMANOVIĆ  
ivana.tomanovic@refoto.co.rs

OSNIVAČ I IZDAVAČ REFOT B, Beograd, Pčinjska 17  
DIREKTOR Petar Vukadinović  
CENA pojedinačnog broja 250 dinara  
žiro-račun 255-0009780101000-19

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr fot. Ivana Tomanović  
IZVRŠNI UREDNIK Milan Živković, milan.zivkovic@refoto.co.rs  
UREDNIK TEHNIKE Boris Bjelica, boris.bjelica@refoto.co.rs  
REDAKCIJA Svetislav V. Dragović, Miroslav Nikoljačić, Imre Szabó, Goran Malić, Tomislav Peternek  
SARADNICI Vojin Mitrović (Pariz), Jelena Matić, Igor Ilić, Marija Milovanović-Maksimović, Radomir Maša Dikosavljević, Zoran Imširagić, Nenad Petrović, Ljubomir Zlatanović, Srdan "Abdee" Abdjević, Darko Stanimirović  
TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN Sanja Kovačević

LEKTOR Biljana Gordić  
MARKETING mr fot. Dragan Pavlović, dragan.pavlovic@refoto.co.rs  
REFOTO, tel. 011/344-9641; 344-9642; faks. 011/7860-234  
ŠTAMPA Štamparija "Politika AD", Beograd  
PRE-PRESS REFOT B – Rukopisi i priloge se ne vraćaju.  
E-POŠTA: info.refoto@refoto.co.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji Narodna Biblioteka Srbije, Beograd  
77  
FOTO: časopis za kulturu fotografije/glavni i odgovorni urednik Ivana Brezovac – 1996, br. 1 – Beograd (Pčinjska 17); Refot B, 1996 – (Beograd, Politika) – 30 cm

Od br. 4/2001 štampa se latinicom, a naslov je Refoto – Varijanta naslova: Refoto  
ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd)  
COBISS SR-ID 117858055

© Sva prava zadržana  
Njedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovana ili objavljena u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje bez prethodne pismene saglasnosti izdavača



# U fokusu

NAJBOLJE FOTOGRAFIJE ČITALACA OVOG MESECA

ŽUŽANA MAJROŠ,  
TEMERIN, "VIZIJA 3"

"Dugo već razmišljam kako stvari oko mene deluju lepo u zavisnosti od uticaja svetla koje pada na njih, od toga u kakvom su odnosu s drugim predmetima i koliko u svemu tome značajnu ulogu igra i kombinacija boja. I upravo su boje ono što je toliko interesantno da mi je ponekad žao što pri ruci nemam fotoaparata da ovekovečim ono što vidim... Ponekad, iako sasvim slučajno, predmeti oko mene izgledaju kao da ih je neko izrežirao. Ovog puta sam rešila da probam da snimim kombinaciju boje, forme i svetla običnih stvari. Negde sam koristila prirodno svetlo zatečeno u prostoriji gde snimam fotografije, a na drugima sam planirala i dodavala svetlo kombinujući pri tom, razne boje običnog papira za štampanje... Ova fotografija jedna je od prvih na kojima sam koristila uobičajeno sobno svetlo. Htela sam da svakodnevnim stvarima budu snimljene zanimljivije, da budu kao iz snova... Koristila sam fotoaparat Canon EOS 5D, ISO 125, f/4,6, vreme ekspozicije bilo je 1/26 s, a zum objektiv postavljen na 60 mm. Narandžastu boju dao mi je stolnjak, a viljuške i kašike bile su poredane na crni karton".

Rođena je 1966. godine u Temerinu, gde živi i radi. Završila je srednju školu za dizajn u Novom Sadu. Svoj prvi fotoaparat, čuvenu Smenu 8M, dobila je sa 15 godina, i s njim je naučila tehniku fotografisanja. Kasnije je završila kurs fotografije na Radničkom univerzitetu u Novom Sadu, i od tada skoro da nema dana da ne uzme fotoaparat u ruke... Pored redovnog posla službenice, godinama je radila (a i danas ponekad radi) kao honorarni fotoreporter raznih časopisa, a mnogo je fotografisala i za svoju dušu... Učestvovala je na brojnim izložbama u Temerinu, gradovima Vojvodine, Beogradu i u Mađarskoj. Najviše voli da fotografiše ljude i njihovo okruženje, prirodu... Kao dete, često je gledala kako izgledaju umetnička dela raznih slikara koji su joj bili prva inspiracija i taj se uticaj i danas ponekad vidi na njenim fotografijama... Najviše voli da koristi svetlo u stilu koji je podseća na srednjovekovne slike... Danas isključivo koristi digitalni fotoaparat, a pre nekoliko godina opremila je i svoj fotostudio u Temerinu.



U OVOM BROJU  
PRIJATELJ RUBRIKE  
JE NAŠ ČITALAC  
KOJI JE ŽELEO DA  
OSTANE ANONIMAN





**DRAGAN KOSTADINOVIĆ, BEOGRAD, "ORAO BELOPLEĆAN"**

"Fotografisano u februaru 2009. godine, jednog od poslednjih snežnih dana ove zime. Lokacija je beogradski zoo-vrt, moje omiljeno mesto za brz odmor od svakodnevnih obaveza. Mislim da me životinje već prepoznaju, i rado mi prilaze, pa lako dolazim do dobre fotografije. Uživam u druženju s orlovima, jer su jedne od retkih životinja koje u svakom trenutku, čak i u kontrolisanim uslovima, pokazuju da im ništa ne može uništiti ponos divljine. Fotografija je snimljena fotoaparatom Canon 40D i objektivom 2,8/100 mm, koji je zbog odlične oštine moj omiljeni objektiv."

Dragan Kostadinović iz Beograda, rođen je 1961. godine. Njegova najveća strast – ili hobi – jesu biciklizam i fotografija. Spojio je zadovoljstva, pa svaki slobodan trenutak provodi negde u prirodi, na biciklu, s fotoaparatom oko vrata. Zahvaljujući tome što je privatni preduzetnik, može da organizuje radno vreme, tj. vreme za svoj hobi. Nakon teoretske i praktične obuke, fotografske tajne naučio je na forumima Dizajn Zona i Zonerica.



**ZLATKO VIŠKOVIĆ, ATINA, GRČKA, "ZBRKA"**

"Fotografija je snimljena na ostrvu Santorini. Privukla me je šokantna razlika između ove kuće i svih ostalih kuća. Tipične boje kuća na grčkim ostrvima jesu bela za fasade i plava za krovove i okvire vrata i prozora. Ova je bila potpuno drugačija, a kada na sve to dodamo i konstruktivni nered, nije mi pre-

ostalo ništa drugo do da fotografiju nazovem "Zbrka." Snimljeno Olympusom C7070.

Rođen je 1959. godine u Beogradu. Fotografijom se bavi još od srednje škole. Završio je PMF i radi kao programer i sistem administrator. Od 1990. godine živi i radi u Atini. Voli da putuje, a Grčka (ne samo ostrva već i kontinentalni deo) predstavlja pravi raj za fotografe. Osvojio je nekoliko nagrada, a trenutno radi na realizaciji samostalnih izložbe.



**DRAGAN DIMITRIJEVIĆ, BAVANIŠTE, "KOLEVKA ZLATIBORA"**

"Moja oaza mira nalazi se na Zlatiboru. Pogled s terase nikad nije isti i menja se u zavisnosti od doba godine, doba dana i, posebno, vremenskih prilika. Jednog jutra posmatrao sam maglu kako se provlači između visokih borova i uzeo svoj stari ali još uvek dobar Nikon Coolpix 775, koji ima celih 2,1

megapiksela. Iako to izgleda skromno, pogotovu danas kad većina mobilnih telefona ima više megapiksela, meni je još uvek dovoljan."

Rođen je 1972. godine u Bavaništu, gde radi u svojoj autolimarskoj radnji. Fotografijom je počeo da se bavi pre mnogo godina; tada je koristio 5menu 8 koju, zbog nestanka filmova, zamenjuje za digitalni fotoapar.



**VLADIMIR MAKSIMOVIĆ, BEOGRAD, "SLIKAR BOBAN"**

"Šetao sam Košutnjakom kad odjednom ugledah neki dim u šumi. Pomislih da nije izbio požar, kad ono – dimnjak iz jedne male šumske kućice. Rekoh sebi: "Baš interesantno" i krenuh da fotografišem, kad iz nje izade čovek i pozva me da dođem. Kako sam po prirodi radoznao, odem do njega i tu se upoznamo. Ispitivao je on mene dosta dugo (ko sam, za koga radim itd). Da ne dužim, udemo u kuću, a tamo gomile stvari: slike, stare ploče, boje za slikanje, četkice i jedna stara peć koja dimi na sve strane. Elem,

ispostavilo se da je slikar i da svaki dan dolazi u tu kućicu, gde traži inspiraciju za slikanje. Kako tada nisam imao dovoljno vremena, obećao sam da ću svratiti ponovo, a on mi je obećao da će me voditi kod još nekih umetnika."

Rođen je u Beču 1974. godine. Fotografijom je počeo aktivno da se bavi 1999. godine, kada je završio kurs za fotografiju i počeo da radi kao fotoreporter u Skupštini grada Beograda. Trenutno radi kao fotoreporter on-lajn novina [www.bgdnovine.com](http://www.bgdnovine.com). Fotografisano je Nikonom D300 uz ekspoziciju 1/10 i blendu 3,5. Objektiv AF-S Nikor 18-135 mm DX.



**STEFAN STOJANOVIĆ, BEOGRAD, "VALENSIJA 2"**

"Na fotografiji je prikazan deo Muzeja lepih umetnosti u Valensiji. Namera mi je bila da prikazem veličinu stvaralačkog duha čoveka, sposobnog za neslućena dostignuća u umetnosti i nauci, te to da sam čovek u odnosu na njih izgleda zanemarljivo. S druge strane, želeo sam da prikazem i korporacijski duh današnjeg sveta, koji se nadvija nad čovekom preteći da uništi svaku kreati-

vnost, pretvarajući misaono i osećajno biće u klon koji stre-mi ka ništavilu."

Rođen je 1982. godine u Beogradu. Završio je pravni fakultet, trenutno sprema pravosudni ispit i nalazi se na civilnom odsluženju vojnog roka. Fotografijom se intenzivnije bavi od sredine 2007. godine, kada je kupio fotoaparatus Fujifilm s6500. Pročitao je nekoliko knjiga o fotografiji, koje su mu pomogle u učenju tehnike fotografisanja, kompozicije i postprodukcije (koja se uglavnom ogleda u podešavanju kontrasta, zasićenosti boja i osnovnom retušu).



## NATIONAL GEOGRAPHIC JUNIOR

JUNIORI ZA MALIŠANE S KOSOVA

I ove godine, licencni dečji časopis *National Geographic Junior*, koji izdaje IK "Klett", organizovao je izložbu najuspešnijih fotografija nadarenih mališana koji su učestvovali u tradicionalnom međunarodnom Juniorovom foto-konkursu. Mališani su se kao i, do sada, takmičili u tri kategorije – "Svet životinja", "Pejzaž" i "Ljudi". Na konkurs je stiglo više od trista fotografija, a nagrađeno je devet najboljih dečjih radova. Prvu nagradu u kategoriji "Ljudi" dobila je Katarina Nedeljković za fotografiju "Pogled iz tame", najbolja fotografija u kategoriji "Pejzaž" bila je "Na Drini čuprija" Aleksandra Pavića, dok je prvo mesto u kategoriji "Svet životinja" pripala Brani Panteliću za fotografiju "Meduza". Pobjednici su dobili fotoaparate koje im je poklonila

firma "Refot B", generalni zastupnik i distributer za foto-opremu "Nikon". Na izložbi je predstavljeno 29 najboljih fotografija, koje su prodane na dobrotvornoj aukciji u Dečjem kulturnom centru, u Beogradu, 26. februara. Prikupljena sredstva donirana su projektu "Moj stočić", autorke Dragane Ognjenović, odnosno Osnovnoj školi za decu s posebnim potrebama i decu bez roditeljskog staranja "Kosovski božur" iz Kosovske Mitrovice. U Srbiji postoji 36 škola koje rehabilituju, obrazuju i vaspitno deluju na decu sa smetnjama u razvoju. Za sada je sedam škola uključeno u projekat "Moj stočić", čiji je osnovni cilj da se stvori intenzivan dijalog ove dece s društvom i javnošću i to kroz izradu predmeta koji ilustruju zanimanja za koja se obrazuju deca s posebnim potrebama.



ALEKSANDRA PAVIĆ



LUKA RUSOVAC



KATARINA NEDELJKOVIĆ

DRAGOLJUB ZAMUROVIĆ  
U BERLINU5 – 18. 3. PLATO ISPRED ZGRADE  
BUNDESTAGA, BERLIN

U okviru promocije Srbije u Nemačkoj, predstavljena je izložba Dragoljuba Zamurovića "Srbija, Dunav, ljudi" koju smo imali prilike da vidimo prošle godine u Beogradu pod nazivom "Srbija – Dunavski sliv" (izdata istoimena knjiga). Virtuelno otvaranje dogodilo se u samom parlamentu na video bimu kojem su prisustvovali brojni zvaničnici Srbije i Nemačke. Posle otvaranja, potpredsednik nemačkog parlamenta pozvao je sve prisutne da pogledaju izložbu na platou ispred zgrade Bundestaga. Tom prilikom izjavio je da je ovo nešto novo čak i za Berlin! Izložba se seli 20. 3. na gradski trg Pančeva, a sredinom aprila Dragoljub Zamurović zapoće seriju izložbi na Savskom šetalištu na Kalemegdanu (Beograd) tokom narednih sedam meseci. Svakog meseca biće druga tema koja će predstavljati svojevrstan presek Zamurovićevog rada za francusku agenciju "Gamma"

CARL ZEISS  
FOTO-KONKURS

COLIN JONES

"Puls grada" bila je tema ovogodišnjeg Carl Zeiss foto-konkursa. Učestvovao je velik broj fotografa iz skoro 40 zemalja. Internacionalni žiri predvodio je čuveni fotograf Uwe Ommer. Konkurs je bio otvoren kako za profesionalne fotografe tako i za amatere. Jedini uslov bio je da su fotografije snimljene sa Carl Zeiss objektivom.

Pobednik konkursa je Colin Jones iz SAD-a. Drugu nagradu osvojio je Thomas Jake, takođe iz SAD, a treću Thomas Birke iz Nemačke. Najboljih deset fotografa dobilo je kao nagradu Carl Zeiss objektivom po izboru, mobilni telefon Nokia N96 sa Zeiss objektivom. Više informacija na [www.zeiss.com/photo](http://www.zeiss.com/photo).



THOMAS BIRKE



JAKE THOMAS

PRIPREMILA:  
JELENA MATIĆ

## PHOTONIC MOMENTS

17. – 31. 3. MAGACIN,  
KRALJEVIĆA MARKA 4, BEOGRAD

Photonic Moments jeste godišnja grupna izložba koja ima za cilj da predstavi radove umetnika mlade i srednje generacije iz zemalja u regionu. Ove godine predstavljani su radovi Ivana Petrovića, Katarine Radović, Ivana Zupanca (Srbija), Maše Bajc, Marka Ercegovića, Valentina Bilića Prčića (Hrvatska), Primoža Bizjaka, Vanje Bučana, Špele Volčič (Slovenija), Osmana Bozkurta, Nilbara Güresa, Erinça Seymena (Turska), Petera Herendia, Gabora Kerekesa, Aniko Robitza (Mađarska), Mania Benissia, Ektora Dimissianosa, Angelosa Gavriosa (Grčka). Organizator manifestacije je "Photon" galerija iz Ljubljane.

## ALFA GNEZDA

NINA TODOROVIĆ, 26. 3 – 13. 4.  
PRODAJNA GALERIJA BEOGRAD

Umetnica Nina Todorović predstavice seriju digitalnih printova različitih dimenzija. Zamišljeno je da radovi slobodno vise u prostoru i da, uz pomoć odgovarajućeg osvetljenja, kreiraju ambijentalnu instalaciju kojom se oživljava sećanje na sekvence iz filma "Čovek iz Rija" i parodiraju hladnoratovske trilere postarijevske ere.

KADA BI ZIDOVI ZNALI  
DA GOVORETAMAŠ TOT, MART – APRIL, STUDIO SOLTIS,  
ŠTROSMAJEROVA 11, SUBOTICA

Zidovi Tamaša Tota, nakon Novog Sada, sada nam i u Subotici pričaju sve, ili barem onoliko koliko im dozvolimo. Na primer, to da je fotografija jedan nemerljivo usamljenički hobi. Njegova treća samostalna izložba, može da se pogleda u studiju Šoltiš Narodnog pozorišta u Subotici ili na sajtu autora: [www.phoTTo.org](http://www.phoTTo.org).

## BEOGRAD NA AUTOMOBILIMA

BUDIMIR NOVAKOVIĆ, 18 – 28. 3.  
MUZEJ AUTOMOBILA – ZBIRKA BRATISLAVA  
PETKOVIĆA, MAJKE JEVROSIME 30, BEOGRAD

Na samostalnoj autorskoj izložbi fotografija arhitekta Budimira Novakovića biće predstavljeno 30 fotografija koje prikazuju refleksije grada na haubama, šoferšajbnama, retrovizorima, prozorima, farovima automobila na ulicama Beograda.

## ARHIV SVAKODNEVNICE

ZORAN TRTICA, 27. 3 – 15. 4. GALERIJA ARTGET,  
KULTURNI CENTAR BEOGRADA

## FINNISH REPORT

GORAN MICEVSKI  
16. 3 – 3. 4. GALERIJA REMONT, BEOGRAD

Na izložbi je prikazana serija dokumentarnih kolor-fotografija nastalih tokom umetnikovog boravka u Finskoj. Fotografije su uklopljene s tekstem u kojem on komentariše svoja iskustva putnika da bi proizveo promenu perspektive koja podriva uobičajen način posmatranja prosečnog turista. On se fokusira na obične objekte, a ne na one egzotične i odbija da zadrži odgovarajuće rastojanje.

## PRO FORMA

ALEKSANDAR VLADIĆ, 20 – 31. 3. DONJI HOL VELIKE  
SALE DOMA KULTURE, STUDENTSKI GRAD, BEOGRAD

Na svojoj prvoj samostalnoj izložbi Aleksandar Vladić je predstavio seriju apstraktnih kolor fotografija. Po rečima Gorana Radovanovića: "Objektiv svetlosnog zapisa Aleksandra Vladića otkriva demijuršku tajnu egzistencije svetlosti i boje, koja se prividno iskazuje kao apstraktna, čista likovnost. Uzbudljivi intuitivno-asocijativni likovni zapis tek u vremenu (kao niz vremenski razgraničenih fotografija) transformiše se u prepoznatljivu tvar: formu, oblik, funkciju – most."

## DOŽIVETI ZAGREB 30-1H

DURO JANEKOVIĆ, 10. 3 – 12. 4. MUZEJ ZA UMJET-  
NOST I OBRT, MARŠALA TITA 10, ZAGREB

Na retrospektivnoj izložbi Đure Janekovića predstavljeno je 213 fotografija. Na njima je prikazano mnogo toga: od urbanih krajovala Zagreba, Zagreba noću, preko teatra, filma, cirkusa, zabava i plesa, do reportaža sa Save, s tržnica, iz parkova i s perivoja, s tramvajskih i železničkih stanica, uvek s naglašenom osjetljivošću za ljude s margine, što karakteriše Janekovićeve fotografije sa socijalnom tematikom.

## BOARDING HOUSE

ROGER BALEN, 24. 3 – 30. 4. GALERIJA FOTOGRAFIJA –  
MESTNI TRG 11, LJUBLJANA

Izložba na kojoj će biti prikazana serija od osam crno-belih fotografija koja prati promociju istoimene foto-monografije (objavila ju je izdavačka kuća "Phaidon").

## IZGINJANJA

JANEZ KOROŠIN, 17. 3 – 14. 4.  
GALERIJA PHOTON – POLJANSKA 1, LJUBLJANA

Retrospektivna izložba jednog od vodećih slovenačkih fotografa na kojoj su prikazani najznačajniji radovi nastali od početka sedamdesetih godina do danas.

## VELIKA BRITANIJA

ATLAS GALLERY – 49 DORSET STREET, LONDON  
25. 3 – 16. 5. Mario Giacomelli, izložba  
fotografija;

HAYWARD GALLERY – SOUTHBANK CENTRE  
BELVEDERE ROAD, LONDON  
4. 3 – 25. 5. Annette Messager, "The Messengers". U pitanju je velika retrospektivna izložba jedne od vodećih francuskih i svetskih savremenih umetnica, na kojoj su predstavljeni radovi nastali od početka sedamdesetih godina do danas.

## NEMAČKA

PINAKOTHEK DER MODERNE – BARER STR. 40  
2. 4 – 5. 6. Zoe Leonard, izložba fotografija.

## ITALIJA

GALLERIA POGGIALI E FORCONI – VIA DELLA  
SCALA, 35 A  
DO 6. 5. David La Chapelle, izložba fotografija.

## HOLANDIJA

KAHMANN GALLERY – TESSELSCHADESTRAAT  
15, AMSTERDAM  
6. 3 – 5. 5. Helen Levitt, "NEW YORK: Photographs".

## ŠVAJCARSKA

MUSEE DE L'ELYSEE – 18 AVENUE DE L'ELYSEE,  
LOZANA  
DO 19. 4. "This Side of Paradise: Los Angeles (1865 –  
2008)". Na velikoj izložbi posvećenju Los Angelesu pred-  
stavljani su radovi vodećih imena svetske fotografije, među  
kojima su: Ansel Adams, Richard Avedon, Imogen  
Cunningham, Robert Frank, Herb Ritts, Edward Weston,  
Gary Winogrand, Ed Ruscha, Leroy Grannis, Catherine  
Opie.

## AMERIKA

BRUCE SILVERSTEIN – 535 WEST 24TH STREET,  
NUJORK  
14. 3 – 25. 4. André Kertész, "In the Depths of Winter",  
i grupna izložba "Cloud 9", na kojoj su prikazani radovi  
Edwarda Westona, Imogena Cunninghama i Alfreda  
Stieglitza.  
GALERIE LELONG – 528 WEST 26TH STREET,  
NUJORK  
DO 2. 5. Alfredo Jaar, "The Sound of Silence".  
MOMA – THE MUSEUM OF MODERN ART – 11  
WEST 53 STREET, NUJORK  
29. 3 – 8. 6. "Into the Sunset: Photography's Image of  
the American West". Izložba istražuje kako je fotografija  
oslikala ideju o američkom Zapadu od 1850. godine do  
danas kroz više od 120 fotografija, čiji su autori: Ansel  
Adams, Dorothea Lange, Timothy O'Sullivan, Cindy  
Sherman, Edward Weston i drugi.

## SALON MINIATURE "4. APRIL"

1. 4. – DOM KULTURE STUDENTSKI GRAD, NOVI BEOGRAD

Četrnaesti put ova manifestacija okuplja fotografske umetnike sa svih kontinenata kojima je veličina fotografije od deset santimetara dovoljna da realizuju svoju zamisao i pokažu je drugima. Ove godine stiglo je preko 2.000 fotografija, koje je poslalo skoro 300 autora iz 32 zemlje. Žiri koji su sačinjavali Riccardo Busi iz Italije, Milan Marković i Branimir Karanović iz Srbije odabrao je radove za izlaganje i dodelio brojne nagrade: medalje FIAP-a, medalje Salona i medalje FS Srbije.



**V MEĐUNARODNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJA "VODOZEMCI I GMIZAVCI"**

U ORGANIZACIJI NACIONALNOG PARKA FRUŠKA GORA

Izložba se organizuje povodom obeležavanja dana evropskih parkova. Odabrane fotografije biće odštampane i izložene 24. maja u Zavodu za zaštitu prirode Srbije u Novom Sadu. Izložba će se seliti i u druge gradove koji pokazuju interesovanje za nju. U sklopu izložbe biće održano i predavanje o vodozemcima i gmizavcima sveta, štampaće se katalog i prateći CD, a biće postavljena i prezentacija na internetu.

Rok: 10. 5. 2009.

Format: može se poslati do 10 fotografija (jedna u punoj rezoluciji, a ostale smanjene na 500 piksela po dužoj strani). Za svaku fotografiju treba napisati naziv vrste životinje na latinskom (ako znate) i lokalitet na kom je snimljena, kao i osnovne informacije o autoru. Fotografije slati na e-poštu: dragita@gmail.com.

Detaljnije informacije možete pronaći na veb-sajtu <http://www.naturefg.com/pages/exhibitions.htm>.

**"ANDEOSKA PLANINA", ITALIJA**

PATRONAT: FIAP.

Rok: 9. 5. 2009.

Teme i sekcije: slobodna, "Priroda", "Veličanje svetog Mihajla (St. Michael) između Istoka i Zapada".

U okviru treće sekcije očekuju se fotografije na kojima su: slike sv. Mihajla u crkvenoj umetnosti; molitve na mestima posvećenim veličanju sv. arhandela Mihajla; crkve u svetu posvećene sv. Mihajlu; procesije i verska okupljanja; statue; sv. Mihajlo u ruralnim oblastima – molitvene niše, molitve na planinama posvećenim svetom Mihajlu: Monte Sant'Angelo u Italiji, Mont-Saint Michele u Normandiji, Krst St. Michele u Val di Susa.

Format: digitalni na CD-u, JPEG, 300 dpi, duža strana 3.500 piksela.

Kotizacija: 20 evra po autoru, 10 evra za autore starosti ispod 29 godina.

Adresa: PRO LOCO, Via Reale Basilica n. 40 - Casella Postale 77, 71037 Monte Sant'Angelo (Fg) - Italia.

Info: [info@prolocomontesantangelo.it](mailto:info@prolocomontesantangelo.it), [concorsofotografico@prolocomontesantangelo.it](mailto:concorsofotografico@prolocomontesantangelo.it).

**NATURE'S BEST PHOTOGRAPHY WINDLAND SMITH RICE INTERNATIONAL AWARD**

Rok: 4. 5. 2009.

Kategorije: "Životinjske grimase" (divlje životinje u komičnim i iznenađujućim situacijama);

"Umetnost u prirodi" (boje, teksture, oblici itd.);

"Ptice" (ptice u prirodnom staništu; prikazivanje perja, rituala parenja, gneždenja, hranjenja i ostalog).

"Kreativna digitalna" (bilo šta u vezi s prirodom).

"Ugrožene vrste" (biljke ili životinje koje su registrovane kao ugrožene vrste; na veb-sajtu [www.redlist.org](http://www.redlist.org) proveriti spisak vrsta);

"Ekološki problemi" (globalno zagrevanje; zagađenje; životinje povređene ili uginule usled štetnih uslova u okolini);

"Domorodačke kulture" (ljudi koji žive unutar svoje drevne istorijske zajednice, praktikujući tradicionalnu kulturu: oblačenje, igre, rituale, lov, okupljanja, pripremu hrane itd.);

"Pejzaž" (dramatične scene i neuobičajene perspektive);

"Okeani" (koralni grebeni, podvodni svet, plimni bazeni);

"Ljudi u prirodi" (kajakaši, penjači, ronionci, planinari itd.);

"Život biljaka" (cveće i drveće u svom prirodnom staništu);

"Zanosan mali svet" (snimano makro-objektivima);

"Vreme" (od oluja do mirnog neba – uragani, tornada, poplave, kiše, vetrovi, formacije oblaka);

"Divlje životinje" (sisari, reptili, amfibijske);

"Zoološki vrtovi i akvarijumi" (portreti životinja i njihovo ponašanje; čuvari vrta u radu sa životinjama; posetioci vrtova; specijalni događaji).

Do dvadeset fotografija po autoru.

Registracija i predaja fotografija on-lajn: [http://www.naturesbestphotography.com/contest2/entry\\_1.php?cid=110](http://www.naturesbestphotography.com/contest2/entry_1.php?cid=110).

Kotizacija: 25 američkih dolara.

Od 40 najboljih fotografija biće formirana Nacionalnom muzeju Smithsonian u Vašingtonu, kao i HD video u produkciji "Discovery" kanala.

Info: [awards@naturebestmagazine.com](mailto:awards@naturebestmagazine.com).

**3. VALJEVSKI SALON "ŽIVOT" 2009**

PATRONAT: FIAP, FSS.

Rok: 15. 5. 2009.

Tema: "Život".

Format: crno-beli ili kolor print duže strane od 30 do 40 cm, na podlozi ne debljoj od 1 mm.

Kotizacija: za strane autore 10 evra, za domaće autore članove FSS-a 500 dinara, za ostale 800 dinara.

Adresa: Moderna galerija, Vuka Karadžića 11, 14000 Valjevo.

Info: [fliptanaskovic@yahoo.com](mailto:fliptanaskovic@yahoo.com)

**1. MEĐUNARODNO DIGITALNO BIJENALE "RIPOLET IMAGE 2009" ŠPANIJA**

PATRONAT: FIAP, ISF, FCF.

Rok: 1. 5. 2009.

Tema: slobodna.

Sekcije: crno-bela i kolor.

Format: digitalni, JPEG, 72 dpi,

1.024 x 768 piksela, ne veće od 800 KB.

Registracija i predaja fotografija obavljaju se isključivo preko sajta [www.afocer.cat](http://www.afocer.cat).

Kotizacija: 15 evra za jednu sekciju, 20 evra za dve. Plaćanje isključivo preko PayPala.

Glavna nagrada: 3.000 evra u kešu.

**GRAN TOUR DELLE COLLINE CIRCUIT, ITALIJA**

PATRONAT: PSA.

Kolo se sastoji od četiri izložbe.

Rok: 4. maj 2009.

Format: digitalni.

Sekcije: kolor slobodna, kolor kreativna.

Kotizacija: 45 evra.

Adresa: Silvano Monchi, Via Roma 2, Figline Valdarno 50063, Italy.

E-mail: [info@grantourdellecolline.it](mailto:info@grantourdellecolline.it).

Veb-sajt: [www.grantourdellecolline.it](http://www.grantourdellecolline.it).

**42. E. A. MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE, HONGKONG, KINA**

PATRONAT: FIAP, PSA, RPS.

Rok: 11. 5. 2009.

Sekcije i teme: crno-beli print – slobodna, kolor-print – slobodna, kolor-print "Sport i dinamika", kolor-slajd, kolor digitalni fajl. Format: print min. 28x35 cm do 40x50 cm, slajd 5x5 cm, digitalni fajl.

JPEG, 1.024 x 768, 72 dpi, na CD-u. Kotizacija: print – 18 evra po sekciji, slajd – 15 evra, digitalno – 15 evra.

Adresa: The Photographic Salon Exhibitors Associations, GPD Box 5099, General Post Office, Hong Kong S.A.R. E-mail: [ea38@psea-photo.org.hk](mailto:ea38@psea-photo.org.hk). Veb-sajt: [psea-photo.org.hk](http://psea-photo.org.hk).

**GOLDEN SPURS, BELGIJA**

PATRONAT: PSA, FIAP

Rok: 18. 5. 2009.

Teme i sekcije: "Priroda", "Foto-žurnalizam", "Putovanja" i slobodna.

Format: digitalni, JPEG – maksimum kvalitet, rezolucije 1.024 x 768, 250 dpi.

Kotizacija: 10 evra po sekciji.

Prijava se može naći na: <http://www.wvfd.be/exhibitions.htm>.

Radove slati na adresu: E.Vandenweghe-D'Hondstrat 63, 8900 Leper, Belgium.

**3. GARUDA MEĐUNARODNI FOTOKONKURS, INDONEZIJA**

"MOJ OBJEKTIV, MOJE OKO" (MY LENS, MY EYE)

Rok: 17. 5. 2009.

Tema: "Moje oko, moja zemlja" (My eye, my land). Temom se opisuje sopstvena zemlja kroz tri aspekta: ljudi, kultura i pejzaž.

Format: digitalni, duža strana 1.024 piksela, 150 dpi.

Deset fotografija po autoru.

Registracija i predaja fotografija on-lajn: <http://www.garudacompetition.com/register.php>. Početkom juna biće odabrano 15 finalista koji će biti pozvani u Indoneziju, gde će se međusobno takmičiti na zadatu temu: "My eye on Indonesia hospitality".

Prve tri nagrade su novčane: 2.000, 1.400 i 700 evra.

Info: [photo@garudacompetition.com](mailto:photo@garudacompetition.com).

**3. MEĐUNARODNI FOTOKONKURS FLASH MUSIC 2009, BUGARSKA**

PATRONAT: FIAP

Rok: 22. 5. 2009.

Teme: izvođenje klasične, džez, narodne, pop muzike itd.; opera, opereta, balet, folklor i drugi plešovi na sceni; portreti popularnih muzičkih izvođača i zanimljivi trenuci iz njihovog života; mrtva priroda na temu muzike; apstrakcije.

Sekcije: 1. pojedinačne fotografije, 2. serija fotografija, 3. eksperimentalna fotografija.

Četiri fotografije u sekcijama "pojedinačna fotografija" i "eksperiment", a u sekciji "serija" do 12 fotografija.

Fotografije moraju biti snimljene tokom 2008. i 2009. godine.

Format: print 30 x 40 cm.

Kotizacija: 10 evra za jednu sekciju, 15 za dve, 20 za tri. Glavna nagrada iznosi 400 evra.

Radove slati na adresu: National ACADEMY OF PHOTOGRAPHY (BULGARIA) 49, G. S. Rakovski str., 1000 Sofia, BULGARIA; tel.: +3592 983 20 24.

Info: [office@photoacademy.org](mailto:office@photoacademy.org).

Veb-sajt: [www.photoacademy.org](http://www.photoacademy.org).

**PHOTODAYS 2009**

KONKURS ZA NAJBOLJE FOTOGRAFIJE NASTALE U 2008. GODINI

Projekat Photodays, koji se i ove godine odvija uz podršku Ministarstva kulture Republike Hrvatske, zamišljen je kao vrednovanje radova i doprinosa u fotografiji u nas, te isticanje značajnih rezultata kroz razdoblje od godinu dana.

Takmičarskih kategorija je 12, a prijavljene radove, prema Pravilniku konkursa, ocenjuje stručni žiri sastavljen od uglednih i uspešnih inostranih fotografa:

Andre Klarin, Michael Muller, fotograf i art direktor Enrico Bossan, kurator Reiner Opoku, hrvatska marketinška agencija "Bruketa & Žinić", te, u svojstvu predsednika žirija, Berislav Valušek, istoričar umetnosti, arheolog, likovni kritičar, kustos, konzervator, publicist.

Rok za prijavu: 5. 4. 2008.

Pravila konkursa, kao i službeni obrazac za prijavu, možete pronaći na službenim veb-stranicama: [www.photodays-rovinj.com](http://www.photodays-rovinj.com), ili ih zatražiti putem e-pošte: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

Info: [info@photodays-rovinj.com](mailto:info@photodays-rovinj.com), i telefonom: +385 51 331-159.

**DOCUMENTARY**

Dokumentarni fotografi imaju moć da ispričaju neispričane priče, izazovu socijalne promene, probude emocije i pokažu intimno i dosad neviđeno. Ova izložba će predstaviti umetničko stanovište dokumentarnog fotografa.

Rok: 12. 5. 2009.

Format: digitalni, s dužom stranom 1.280 piksela, JPEG, kompresija 8.

Kotizacija: prve tri fotografije 35 američkih dolara, svaka sledeća 10 dolara.

Predaja fotografija on-lajn: <http://c4fap.org/cfe/2009Documentary/documentary.asp>.

Biće dodeljene novčane nagrade.

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).

Info: [exhibitions@c4fap.org](mailto:exhibitions@c4fap.org).



<http://tv.adobe.com/>



Adobe TV je baza "onlajn" resursa za učenje i predstavljanje novih mogućnosti "Adobeovih" programa. Sajt je moderan i pregledan. S desne strane nalaze se linkovi kanala, među kojima ćete pronaći video klipove namenjene fotografima, dizajnerima, video profesionalcima itd. Većina tutorijala preuzeta je od renomirane firme "Linda", što dovoljno govori o kvalitetu materijala koji ovde možete pronaći. Ali, veliki doprinos daju i momci koji izdaju časopis *PhotoshopUser*.

<http://go-dslr.com>

Reč je o još jednom sajtu na kome kroz video tutorijale možete naučiti osnovne trikove i tehnike o fotografiji, kao i osnove kompozicije. Postoje, takođe, i tutorijali u standardnom veb-formatu. Sajt je nekomercijalan i postoji zahvaljujući entuzijazmu njegovih tvoraca. Takođe, sadrži i forum na kome možete dobiti odgovore na raznorazne nedoumice u vezi s fotografijom.



<http://www.photo-plugins.com>



Photo Plugins je sajt na kome možete pronaći potpuno besplatne dodatke za Adobe Photoshop; to su alati za konverziju u crno-belo, za kontrolu saturacije, za dodavanje gradijentnog blura, za korekciju buraste distorzije i tako dalje. Dodaci su organizovani po kategorijama, te ćete se lako snaći. Ukoliko vam se sajt sviđa, možete podržati njegov rad skromnom PayPal donacijom.

<http://www.richardwarrenphotos.com/>



Zvanični sajt fotografa Richard Warrena. Fotografiše za najpoznatije modne magazine, kao što su: *Vogue*, *Italian Bazaar*, *GQ*, *Allure*, *Cosmo*, *Mademoiselle*, *Glamour* itd. Nadam se da ćete uživati u fotografijama koje su na najvišem nivou produkcije u svetu mode. Pogledajte i "flash" galeriju, jer ona sadrži fotografije kojih nema u standardnoj galeriji.



**EXPRESSION PHOTOGRAPHY AWARD HP I MAGNUM PHOTOS**

OVAJ KONKURS "HP" I "MAGNUM PHOTOS" POKRENULI SU KAO PODRŠKU PROFESIONALNIM FOTOGRAFIMA I MLADIM TALENTIMA U ŽELJI DA NAGLASE VAŽNOST DOKUMENTARNE FOTOGRAFIJE.

Tema ovogodišnjeg konkursa je "Zajednica". Žiri konkursa čine četiri fotografa iz agencije "Magnum": Alec Soth, Jonas Bendiksen, Paolo Pellegrin i Susan Meiselas kao i jedan predstavnik kompanije "HP". Najveću ocenu dobiće fotografije koje na nov način adresiraju temu socijalnog i humanitarnog angažovanja. Fotografije se mogu slati od 16. 3. do 31. 5. na adresu: <http://expression.magnumphotos.com>.

Svaki učesnik može poslati osam do petnaest fotografija, biografiju i kratku priču o poslatoj reportaži. Devetnaest finalista i pobednik konkursa biće proglašeni početkom jula 2009. Pobednik konkursa Magnum Expression Photography Award dobiće HP Designjet Z3200 štampač, kao i grant u vrednosti od 10.000 američkih dolara koji će mu omogućiti da radi na sledećem projektu uz organizatorsku i mentorsku pomoć agencije "Magnum". Dva pothvljena autora kao i ostalih sedamnaest finalista dobiće nagrade koje biti podrška njihovom budućem radu.

**EKOLOŠKA STVARNOST**

FOTO-KINO KLUB "POŽAREVAC", POŽAREVAC  
Patronat: FSS 2009-11  
Rok: 11. 5. 2009.  
Tema: "Zaštita životne sredine".  
Format: maksimalan broj radova 4, minimalno 20 x 30 cm, u rezoluciji 300 dpi, ili 3.600 x 2.400 piksela, na CD-u. Prijava je obavezna.  
Kotizacija: 500 rsd za domaće autore, 10 evra za strance.  
Adresa: Foto-kino klub "Požarevac", Veljka Dugoševića 14, 12000 Požarevac.  
Kontakt: [www.fotokinoklub.com](http://www.fotokinoklub.com)  
E-pošta: [fotokinoklub@yahoo.com](mailto:fotokinoklub@yahoo.com)

**John Loengard, Gordon Parks THE GREAT LIFE PHOTOGRAPHERS**

/izdavač: BULFINCH PRESS, 2004; /jezik: ENGLESKI; /format: 20 X 25,4 CM; 608 STRANA; PREKO 500 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 3.495 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Prvi broj časopisa *Life* pojavio se 1936. godine s fotografijom Margaret Burk Vajt (Margaret Bourke White) na naslovnoj strani. Pored Vajtove, s časopisom su saradivali, manje-više, mnogi svetski fotografi poput Filipa Halsmana (Philippe Halsman), Roberta Kape (Robert Capa), Kornela Kape (Cornel Capa), Džordža Rodžera (George Rodger), Andrea Feininger (Andrea Feininger), Džona Loengarda (John Loengarda), Gordona Parksa (Gordon Parks). Zahvaljujući



ovim i mnogim drugim fotografima i njihovim tematski raznovrsnim fotografijama, *Life* je tokom XX veka bio jedan od vodećih časopisa u domenu fotožurnalizma. U svakom slučaju, služeći se dobro poznatim receptom, urednici časopisa u saradnji s pomenutim Džonom Loengardom i Gordonom Parksom putem kratkih portfolija predstavili su preko osamdeset fotografa. Poređani su po abecednom redu, a svakom fotografu posvećene su po četiri strane na kojima su zastupljene samo najpoznatije fotografije praćene informativnim tekstom. U knjizi se nalazi i uvodni esej o časopisu.

**Ingrid Schaffner MAN REJ**

(Man Ray)  
/izdavač: HARRY N. ABRAMS, 2003; /izdavač: ENGLESKI; /format: 15,5 X 15,4 CM; 112 STRANA; OKO 70 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 418 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".



Ova simpatično urađena knjižica džepnog formata posvećena jednom od najvažnijih avangardnih i svetskih fotografa i namenjena je svima koji se prvi put susreću s ovim autorom. Kratko, jasno, informativno i slikovito, autorka ne samo da je predstavila život i delo ovog umetnika već i tehnike koje je razvijao u dadi i nadrealizmu poput solarizacije i fotograma, kao i dešavanja u umetnosti i fotografiji u okviru avangardnih pokreta i izvan njih. Pored Rejevih najpoznatijih dela, u knjizi se nalaze malo poznate ili gotovo nepoznate fotografije, kao i kratka istorija ovog medija.

**Jelena Matijević KRALJEVSTVO BELOGLAVOG SUPA**

(The Kingdom of Griffon Vulture)  
/izdavač: PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U BEOGRADU I SLUŽBENI GLASNIK, 2008; /jezik: SRPSKI I ENGLESKI; /format: 22,8 X 26 CM; 108 STRANA; PREKO 60 KOLOR FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD; /mesto prodaje: PRAVNI FAKULTET, BEOGRAD, KNJIŽARA "SLUŽBENI GLASNIK", BEOGRAD, I DIMITRIJA TUCOVIĆA 167, UŽICE.

Iako zbog tematike ne deluje kao takva, fotomonografija o beloglavom supu namenjena je kako biologima i zoologima tako i fotografima koje prvenstveno interesuje ovaj tip fotografije. Knjiga je realizovana u okviru projekta "Beloglavi sup – Uvac". U nameri da javnost zainteresuju za ovu vrstu ptica, urednik Slobodan Ljubojević i autorka ilustrovali su knjigu fotografijama Dragana Bosnića, Slobodana Ljubojevića, Svetlane Dingarac, Muhameda Mulaganovića, Nebojše Radišića, Saše Brajovića, Milana Glavonjića, Gorana Bjelanovića, Živka Kolašinca i Darka Čirovića.

**Borivoj Miroslavljević JOVAN VAJDL**

/izdavač: FOTO-KINO I VIDEO SAVEZ "VOJVODINE", NOVI SAD, 2008; /jezik: SRPSKI; /format: 26 X 30 CM; 256 STRANA; PREKO 200 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD; /cena: 2.000 DINARA; /mesto prodaje: GALERIJA FKVSV.

Jovan Vajdl spada u red vodećih vođanaskih i srpskih fotožurnalista i fotografa druge polovine XX veka. Ceo svoj radni vek Vajdl je proveo kao fotoreporter novosadskog lista *Dnevnik*, u kojem su radili i Stevan Lazukić, Borivoj Miroslavljević, Gavrilo Grujić i drugi. Fotografisao je utakmice, političke i kulturne događaje, svakidašnje situacije, ali i aktove, portrete, vođanske pejzaže i motive. Pored lista *Dnevnik*, Vajdl je saradivao i s mnogim drugim novinama i časopisima u zemlji i inostranstvu i izlagao na velikom broju izložbi. Dvadeseta knjiga u ediciji fotomonografija "Zlatno oko" štampana je povodom dodele nagrade UNS-a za životno delo Jovanu Vajdlu. Osim najvažnijih ciklusa radova, u monografiji se nalaze tekstovi Borivoja Miroslavljevića, Dušana Đurića, Đorđa Kadjevića, Gabora Ifjua, Lasla Dormana, Save Stepanova i mnogih drugih autora.



**Owen Edwards, Steven M. L. Aronson PETER BEARD**

(Peter Beard)  
/izdavač: TASCHEN, 2008; /jezik: ENGLESKI, NEMAČKI I FRANCUSKI; /format: 21,8 X 31,6 CM; 784 STRANE, OKO 800 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD S FUTROLOM; /cena: 7.445 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Ekskluzivna dvotomna monografija o fotografu i piscu Piteru Bierdu urađena je u saradnji sa samim umetnikom. Interesantno je da je Beard još kao devetogodišnjak počeo da vodi dnevnik. Tri godine kasnije postaje opsednut fotografijom, te počinje fotografijama da ilustruje svoje beleške. Pedesetih i šezdesetih godina prošlog veka odlazi u Afriku, gde radi velik broj fotografija i fotokolaža, pretežno divljih životinja. Zahvaljujući originalnom pristupu, privukao je urednike časopisa *Vog*, koji su mu ponudili posao fotografa. Tokom karijere saradivao je s mnogobrojnim umetnicima, kao što su Endi Vorhol (Endy Warhol), Truman Kapot (Truman Capote) i Frensis Bejkon (Francis Bacon), i izlagao u svim vodećim svetskim muzejima i galerijama. Dok su u prvom tomu knjige zastupljene stranice dnevnika, fotokolažni radovi i odlični tekstovi Pitera Bierda i Ovena Edvardsa, drugi tom fotomonografije sadrži intervju s umetnikom, njegove rane radove, kao i fotografije iz porodičnog arhiva, bibliografiju i prikaz njegovih najznačajnijih izložbi.



**Abelardo Morell, Luc Sante KAMERA OBSKURA**

(Camera Obscura)  
/izdavač: BULFINCH, 2004; /jezik: ENGLESKI; /format: 28,7 X 40 CM; 112 STRANA; OKO 60 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 4.914 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Abelardo Morell, fotograf i profesor na Fakultetu za umetnost i dizajn u Masačusetsu, od početka umetničke karijere težio je građenju zanimljivih fotografskih priča. Kao rezultat toga nastali su ciklusi: "Alisa u zemlji čuda", "Pozorište", "Muzeji", "Novac", "Kamera obskura" i drugi. Rad na ciklusu "Kamera obskura" Morell je započeo još 1991. godine, a poslednje fotografije uradio je pre dve godine. Fotografije kojima je i posvećena ova knjiga svojom originalnošću i neobičnošću ne samo da nas vraćaju na preteču fotografije već predstavljaju i inspiraciju svakome ko želi da se makar nakratko upusti u eksperimentisanje.





# Normalni objektiv

Pojma nemam kakvu bi definiciju "normalno" trebalo da ima. Je li to nešto što se najčešće nalazi, što ne odstupa od "normale", što je svima pristupačno i što se "samo po sebi razume"? Mi, fotografi, još uvek imamo definiciju "normalni objektiv" i držimo se nje a da mnogi od nas i ne poseduju pravi "normalni objektiv". Srećom, pojedini proizvođači D-SLR fotoaparata sačuvali su bajonete sa svojih SLR-ova, tako da polovni "normalac" povoljno možete kupiti na berzi foto-opreme. Za one druge na raspolaganju su brojni adapteri



SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

## NEKADA DAVNO

Još u počecima fotografije, normalan objektiv bio je onaj kojim se postiže vidno polje i perspektiva približna ljudskom vidu. Znači, ako kroz objektiv vidimo isto koliko i golim okom (mislim na širinu ili visinu), i ako nam je utisak odstojanja sličan onome koji doživljavamo golim okom – takav objektiv zovemo "normalan". Tačna definicija ne postoji; to je otprilike objektiv čija žižna daljina odgovara dijagonali formata na kom snimamo. No, i to nije uvek pravilo. Ranije je smatrano da za format 24 x 36 mm, tzv. "Leica" format, normalni objektiv treba da ima 50 mm žižnu daljinu, iako je dijagonala formata 42 mm. Za 6 x 6 format, koji je u suštini bio 57 x 57 mm (6 cm bila je bruto širina filma), dijagonala je 80 mm, ali često smo nailazili na 75 mm – znači, nešto manje od dijagonale. Veliki formati, kao npr.

## "LIFE"

Ovaj trenutak opuštenog časkanja i uživanja snimljen je kasno predveče, kada je intenzitet svetla veoma slab, te je korišćen mali otvor blende f/3,5. On je omogućio da ekspozicija bude dovoljno kratka (1/60 s), da sve što miruje bude oštro (pažljivo pogledajte nogu druge žene zdesna, koja zbog drmanja nije oštra). Takođe, kratka dubinska oština lepo je izdvojila četiri žene od pozadine. Canon A1, 1,4/50 mm, Fuji Superia ISO 100.



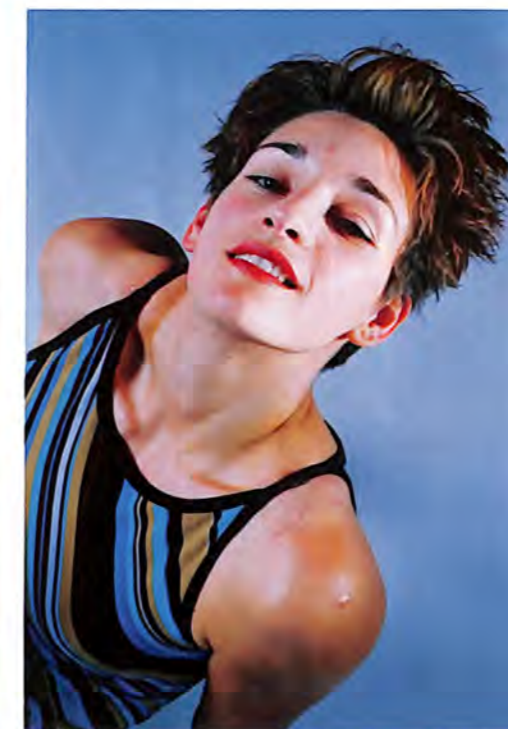
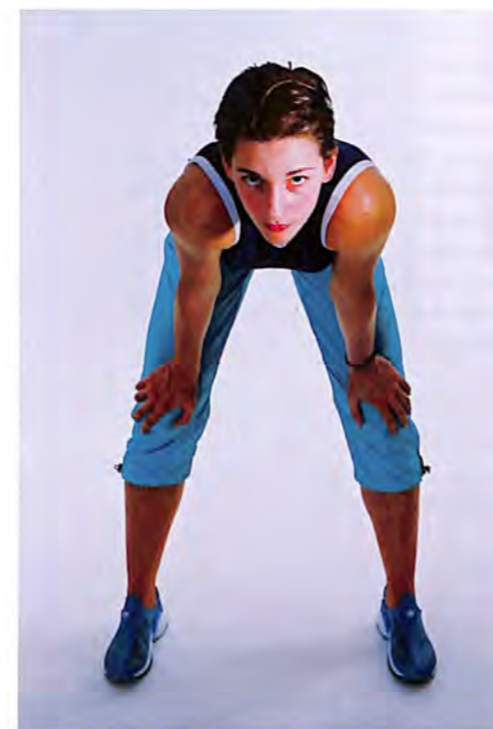
9 x 12 cm, imaju dijagonalu 150 mm, ali se često nalazio "normalni" objektiv od 135 mm. Znači, uspostavljeno pravilo malo se deformisalo: Za manji format, normalno je bilo malo više od dijagonale, za veći format – malo manje od dijagonale. Tako smo najčešće na formatu od 35 mm imali blagi teleobjektiv koji smo deklarirali kao normalan, i to je bilo u redu, jer smo njime mogli da snimamo i portrete, za šta bi nam neki široki objektiv bio nepraktičan. Kod većine nekada popularnih Rolleiflexa imali smo normalni objektiv od 75 mm, i za portrete smo morali da pravimo mali isečak. U ta davna vremena, fotoaparat je kupovan s normalnim objektivom, a s njim je i završavao svoju službu. Samo da vas podsetim, veliki fotograf Henry Cartier-Bresson snimao je isključivo normalnim objektivom.

## A DANAS

Pojava zum objektiv, koji se danas masovno koriste, obnovila je problem. Šta je normalno? Ovde je postalo pravilo da "normalni" zum objektiv počinje od žižne daljine koja je kraća od normalne, a završava se žižnom daljinom dužom od normalne. To znači da je za format od 24 x 36 mm najkraća žižna daljina bila oko 35, zatim 28 i kasnije 24 mm, a najduža žižna daljina negde između 70 i 100 mm. Taj objektiv nazivali smo "normalni" ili standardni zum. Zum objektiv koji je imao najkraću žižnu daljinu tamo gde je normalni imao najdužu nazivao se telezum, a onaj drugi, koji je imao najdužu žižnu daljinu tamo gde je normalac počinjao, zvao se širokougaoni zum. Kada razgovaramo o D-SLR fotoaparata s DX formatom, ovo se odnosi na ekvivalentne žižne daljine – stvarna žižna daljina dobije se kada se ekvivalentna podeli s 1,5 ili 1,6 (i više), u zavisnosti od formata.

Kao što smo već rekli, u prošlosti su se SLR fotoaparati prodavali s "normalcem" od 50 mm, pa tih objektiv ima puno na tržištu i dostupni su po vrlo povoljnim cenama. S pojavom D-SLR fotoaparata kod kojih je senzor veličine APS formata, ti naši normalni objektiv odjednom su postali vrlo pogodni, portretni objektiv, tj. mali teleobjektiv, zadržavajući sve svoje prednosti: odličnu korekciju i veliku svetlosnu jačinu. Objektiv 1,8/50 mm iz prethodne generacije fotoaparata može da se kupi za stotinak evra, što je odličan odnos cene i kvaliteta. Proizvođači su to već uočili, imaju oni svoje "marketinške specijaliste", pa su napravili novu generaciju "normalnih" objektiv, koji su nešto malo bolji, ali svakako i skuplji. Postoje tvrdnje da je njihovo zadnje sočivo presvučeno slojem u kojem se senzor ne reflektuje, ali to su priče u koje još nisam uspeo da poverujem, jer jednostavno nisam mogao da uočim bilo kakve probleme s objektivima od pre 30 i više godina. Pravi "normalni" objektiv za D-SLR fotoaparat formata APS bio bi naš raniji širokougaoni objektiv od 28 mm, koji često ima svetlosnu jačinu 1/2,8. Treba pomenuti još jednu

## PORTRET



Fotografije: Svetislav V. Dragović, Milan Živković i Ivana Tomanović

Obe fotografije snimljene su s "normalnim" objektivom 1,4/50 mm u studiju s fleš rasvetom. Iako velika svetlosna jačina ovde nije bila neophodna, kvalitet objektiv omogućio je veoma lepo "crtanje", bogatstvo detalja i oštrinu. Iako studio nije bio naročito velik (dužine oko 5-6 metara), bilo je sasvim dovoljno prostora da se ovim objektivom prvo snimi cela figura a potom samo glava ili torzo. Pri tom, ono što je jako bitno, kod snimanja figure nismo dobili distorzije iako je poza modela neobična i vrlo "pogodna" za raznorazne perspektivne distorzije, koje, ako ih baš želite, morate vrlo mudro i inventivno upotrebiti. Naravno, tu pre svega odlučuje izbor modela: mlade dinamične ljude možete snimati i sa širokougaonim objektivima, jer je to u duhu njihovog načina života i razmišljanja.

## DETALJ na 200%

Uvećanje pokazuje da je oština veoma dobra, mada ne i savršena – ipak se radi o komercijalnom objektivu više klase. Snimljeno na Fuji Superia ISO 100, Canon A1, 1,4/50 mm. Svetlo: dve fleš glave od 500 Ws.



Portret deteta snimljen je u kući uz prirodno svetlo koje je dopiralo s prozora. Dan je bio oblačan i svetlo je bilo slabog intenziteta, pa je korišćen velik otvor blende f/2,0, uz koji je dobijena ekspozicija od 1/60 s. Lik deteta dovoljno je oštar, a zbog male dubinske oštine lepo je izdvojen od pozadine. Iako je ovo "obična" porodična fotografija, dobar (tj. svetlosno jak objektiv) omogućio je da ona uopšte bude snimljena. Objektiv manje svetlosne jačine verovatno ne bi dao savršeno oštru fotografiju jer bi ekspozicija "pala" na 1/15 s i manje. Korišten Nikon D300 i objektiv 1,4/50 mm.

i takvi jeftiniji objektiv, čija je glavna mana bila baš oština po uglovima, na digitalnom DX formatu pokazuju sasvim dobre karakteristike. Takvi objektiv na tržištu polovne opreme koštaju "skoro ništa", a imaju veliku upotrebnu vrednost.

## CENA I KVALITET

Malo smo se pustili niz struju i dozvolili smo da nas foto-marketing ubedi da je mnogo piksela baš onaj kvalitet koji nam treba. Više puta sam o tom "kvalitetu" iznosio svoje mišljenje. Tako se ranije mislilo i o objektivima – što je veća svetlosna jačina, objektiv je bolji. Za šta je bolji? Ako snimate pri slabim svetlosnim uslovima, veliki otvor je prednost (naročito kada nam je u fotoaparatu bio neki određeni film, koji nismo mogli da menjamo po potrebi, nego tek kada ga "ispucamo"). Kod digitalnih fotoaparata bez problema menjamo osetljivost – uz izvesno povećanje "šuma", koje je zamena (nekad veoma loša) za zrno na filmu. Zato i "vrednost" objektiv velike svetlosne jačine nije tako cenjena kao u prošlosti. Po oštini, najbolji normalni objektiv često su makroobjektiv čija svetlosna jačina ne prelazi f/2,8. Njih ćete teško naći na tržištu polovne opreme za neku bagatelnu.

Mehanička konstrukcija objektiv značajna je stavka kvaliteta, i ona utiče na cenu. Kome je ova kvalitativna osobina važna? Svakako profesionalcima koji koriste svoju opremu do maksimuma, pa im je dobra mehanička konstrukcija važna. U rukama amatera,

plemenitu podgrupu: to su normalni makroobjektiv – normalni za format 24 x 36 mm, koji sada postaju telemakroobjektiv. Oni imaju veoma dobru korekciju i nešto umereniju svetlosnu jačinu, često su simetrične konstrukcije, pa imaju i najmanje deformacije, tzv. distorziju. Ako želite objektiv za snimanja iz blizine, teško da ćete naći bolji.

## SLATKO MESTO

Kada čujete ovu definiciju, verovatno najpre pomislite – na poslastičarnicu. Verujte mi, nisam izmislio ovu definiciju, ona potiče iz engleskog jezika. Kada objektiv koji je predviđen za pun "lajka" format koristimo na fotoaparatu koji ima ugrađen senzor manjih dimenzija (slučaj starih objektiv na DX formatu), onda se za fotografisanje koristi samo srednji deo vidnog polja, upravo onaj gde je korekcija najbolja. To je dopunska prednost i

zato mu je neko nadenuo ime "sweet spot", to jest "slatko mesto". Zbog naše urođene sklonosti da koristimo strane reči, verovatno će se mnogi opredeliti za engleski naziv kako bi se udaljili od poslastičarnice. Objektiv namenjen lajka filmu i digitalnim fotoaparata punog formata senzora, sasvim logično, ima veće vidno polje nego objektiv namenjeni manjim DX formatima. Kada bi se objektiv mogli izmeštati (decentrirati – kao na velikoformatnim fotoaparata), ova osobina bila bi jako povoljna. Kako ih ne izmeštamo van centra, ta osobina nam ne treba. Svim objektivima moć razlaganja opada od centra prema periferiji. Ali na DX formatu to područje nalazi se daleko van granica smanjenih dimenzija senzora, pa zato imamo tu "slatku" prednost. Oni koji su isprobali čak i one jeftinije objektiv na svojim DX digitalcima, kao što su, na primer, Nikon E objektiv, mogli su da konstatuju da





ENTERIJER

Naravno da vam "normalac" znatno ograničava mogućnosti snimanja enterijera (tj. to koliko široko možete da uhvatite), ali njegova prednost je ta što, ako ga postavite u optički centar kadra, nema nikakve distorzije. Podsećam vas na to da širokougaoni objektiv (koji se najčešće koriste za enterijere) imaju izraženu jastučastu i burastu distorziju, osim ako ne govorimo o skupim profesionalnim objektivima. Iako će možda mnogi od vas reći kako danas nije nikakav problem ispraviti distorziju u Fotošopu, verujte da kada treba da korigujete 20 do 30 fotografija to prerasta u gubljenje vremena i nimalo zabavan proces. Moj savet vam je da uvek sve ispravite u toku snimanja kako biste kasnije imali manje posla. Od dobro snimljene fotografije možete da napravite veoma dobru, ali od loše samo prosečnu fotografiju. "Normalac" je ovde koristan i zato što odmah možete snimiti i lepe detalje – motivu samo treba prići dva-tri koraka. Snimljeno s Nikonom D2x i zum objektivom 17-35 mm postavljenim na 35 mm, koji je na DX formatu senzora ekvivalentan objektivu od 50 mm.

jeftiniji objektiv, čiji je mehanizam napravljen od kvalitetne plastike, sasvim su zadovoljavajućeg kvaliteta. Ako pogledate optičke testove objektiv, često se vidi da i jeftini plastični objektiv imaju jako dobre osobine. U narodu se pojam plastike često izjednačava s plastičnim kofama i posudama koje se kupuju u samoposlugama i koje imaju tendenciju da se iskrive čak i na suncu. Plastika koja se koristi u proizvodnji fotoaparata i objektivima ima sasvim

## PEJZAŽ

Kod snimanja pejzaža najbolje se vidi tvrdnja da "normalac" vidi približno isto kao i ljudsko oko. Širinu kadra uvek možete dobiti udaljavanjem od motiva, ali "skokanost" kadra koju daje objektiv od 50 mm veoma je lepa i, uz dobru kompoziciju, daje odlične detalje. Korišćena Yashica G124 mat (srednjeformatni dvooski refleksi fotoaparati) s ugrađenim objektivom od 80 mm koji je na srednjem formatu "normalac", Ilford HP5 Plus.



drugačije osobine, a ima veliku prednost jer smanjuje težinu. Na primer, moj Nikkor 2,8/80-200 mm težak je 1,5 kg, dok njegov jeftiniji kolega, 4-5,6/70-300 mm, ima svega trećinu te težine. Ja mnogo volim moj profesionalni objektiv, ali šta mislite koji objektiv nosim sa sobom na put, onaj od kilograma i po ili onaj od nepunih pola kilograma? Isti slučaj je s prelepim zum objektivom 2,8/17-55 mm, koji ima preko 850 grama, u poređenju s jeftinim amaterskim 18-55 mm, čija je težina mnogostruko manja. U ormaru njihova masa nije bitna; kada hoću nešto da snimim, uzimam taj skup i dobar objektiv, ali kada izlazim, nema ormara, i moje rame odlučuje koji je od njih bolji.

## OPTIČKI KVALITET OBJEKTIVA

Ja uvek zastupam stav da je i osrednji objektiv uz snimanje sa stativom često bolji od najboljeg objektiv kada se snima iz ruke. Ne zato što sam ostario, nego zato što sam to mogao da vidim na bezbroj primera. Naročito sada kada imamo digitalnu fotografiju (pa bez materijalnih žrtava mogu snimak na ekranu povećati onoliko koliko hoću), mogu da vidim kako snimanje iz ruke uništava oštrinu slike, iako se, ruku na srce, 99 odsto snimaka – ako ne i više – napravi iz ruke. Iz navedenog razloga, odbijam da razgovaram o kvalitetu objektiv s onima koji ga mere "iz ruke". Zahvaljujući sopstvenoj praksi, zaključio sam da i objektiv koji ima osrednje performanse na testu može da pruži dobre rezultate ako se stavi na stativ,

ako se okida nekim pomoćnim sredstvom ili samookidačem, i ako se relativni otvor (blenda) zatvori za nekoliko brojki niže od punog otvora. Onima koji pri slabijim svetlosnim uslovima moraju snimati s kratkim vremenom ekspozicije skidam kapu; njima svakako treba objektiv velike svetlosne jačine i odgovarajuće dobrih osobina pri punom otvoru. Za snimanje portreta, gde nam preterana dubinska oštrina smeta, svakako veoma cenim dobar objektiv koji na punom otvoru lepo crta. Kod pejzaža me taj problem ne muči; mogu da radim sa smanjenim otvorom, mogu da koristim oslonac ili stativ, pa i od jeftinijeg stakla mogu dobiti dobar kvalitet.

## DA ZAKLJUČIMO

Da ne bih preterao hvaleći dobre osobine normalnih objektiv, moram da napomenem da bih za putovanje ovakav objektiv poneo samo kao dopunu nekom zum objektivu velikog raspona kako bi mi popunio potrebu za velikim otvorom blende, koji ponekad zatreba. Zato vam, dragi čitaoci, toplo preporučujem da negde na dnu svoje zbirke ranijih objektiv pronadete neki "normalac" i da mu udahnete nov život. Otkrićete da ono što je najnovije ne mora biti i najbolje. Kao i uvek, moja adresa je dragosv@eunet.rs. Možete mi pisati, a interesantne komentare zadržaću redakcija radi eventualnog objavljivanja.

## MAKRO

Sa standardnim "normalcem" u proseku možete da snimate objekte na minimalnoj udaljenosti od oko 0,5 m (neki objektiv mogu da priđu i do 0,3 m), što ne zvuči baš optimistično, ali za mnoge motive sasvim je dovoljno. Ako ste kvalitetno fotografisali, možete da napravite i isečak. Ipak, "normalci" s oznakom Macro daju mnogo više mogućnosti, kao što je minimalna udaljenost od nekih 18 cm i fantastične karakteristike (pre svega crtanje objektiv); međutim, i cena im je obično fantastična. Na donjim primerima vidite razliku u mogućnostima između običnog i makro "normalca".



Nikkor 1,4/50 mm



Micro Nikkor 2,8/60 mm

Canon

**3** GODINE GARANCIJA

PROFESIONALNI CANON DSLR APARATI OD SADA SA GARANCIJOM OD 3 GODINE\*



Axel Foto d.o.o  
Sarajevska 86  
11000 Beograd  
011/3617-563

BM Foto d.o.o  
Bul. AVNOJ-a 12ž/5  
11070 N. Beograd  
011/311-9988

Foto Oprema d.o.o  
Surčinski put 1/o  
11070 N. Beograd  
011/7129-136



➤ 1. NAGRADA U KATEGORIJI:  
LJUDI U VESTIMA REPORTAŽA  
© Callie Shell/Aurora Photos za Time,  
SAD, predsednička kampanja Baracka  
Obame, januar – oktobar

▼ WORLD PRESS PHOTO OF THE YEAR 2008  
© Anthony Suau/ Time, SAD  
Američka ekonomija u krizi: Posle izbacivanja  
stanara zbog bankrota sudskim putem, detektiv  
Robert Kole proverava da li su se stanari  
odsellili i da li preti nekakva opasnost. Klivlend,  
Ohio (Cleveland, Ohio), 26. 3. 2008.



# WORLD PRESS PHOTO 2008

*Pobednička fotografija ovogodišnjeg konkursa World Press Photo, delom likovno ali više svojim sadržajem, liči na crnu zloslutnu pticu koja se nadvila nad budućnošću svih nas. O tome koliko je snažna njena poruka govori i činjenica da magazin Time, za koji je i snimljena, nije želeo da je objavi u štampanom izdanju časopisa, već samo na internet prezentaciji*



▲ TREĆA NAGRADA U KATEGORIJI: BLIC VEST  
© Wojciech Grzedzinski/Napo Images za Dziennik,  
Poljska, Konflikt u Gruziji, avgust 2008.

▼ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI: VESTI  
© Luiz Vasconcelos/Jornal A Crítica/Zuma Press, Brazil,  
Žena koja pokušava da spreči proterivanje svog  
naroda, Manaus, Brazil, 10.3.2008.



◀ DRUGA NAGRADA U KATEGORIJI: PORTRET REPORTAŽA  
© Pep Bonet/Noor, Španija  
Prinudni identitet: Transseksualni radnici u prostituciji, Honduras







▲ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI BLIC VEST  
 © Chen Qinggang/Hangzhou Daily, Kina  
 Spasilačke trupe nose preživelog iz zemljotresa,  
 okrug Beichuan, Kina, 14. 5. 2008.

Kolika je moć jedne jedine fotografije pokazalo je i ovogodišnje izdanje najprestižnijeg konkursa novinske fotografije u svetu – World Press Photo 2009. Američki fotograf Anthony Suau dobitnik je najvećeg priznanja pošto je njegova fotografija ponela laskavu titulu za najbolju novinsku fotografiju na svetu snimljenu 2008. godine. Kao zvanični fotograf magazina *Time*, Anthony Suau otišao je u Klivlend (Cleveland, država Ohajo) da snimi reportažu o posledicama konfiskovanja imovine usled nemogućnosti velikog broja ljudi da otplaćuje svoje kredite. Pobjednička fotografija prikazuje naoružanog policajca u rasturenoj sobi zaplenjene kuće koji proverava da li je kuća bezbedna. Iako su vlasnici odavno napustili kuću, svuda su vidljivi znaci vandalizma. Anthony je opisao atmosferu u Klivlendu poredeći je s onom posle uragana "Katrina", koji je opustošio Nju Orleans (New Orleans) 2005. godine.



▲ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI:  
 SVAKODNEVNI ŽIVOT REPORTAŽA  
 © Brenda Ann Kenneally/The New York  
 Times Magazine, SAD, Troy, Njujork

Ova uznemirujuća ali ne baš sasvim jasna fotografija očigledno je ostavila veoma jak utisak na urednike *Timea*, koji nisu želeli da je objave, već su je postavili samo na internet prezentaciju



◀ TREĆA NAGRADA U  
 KATEGORIJI:  
 VESTI REPORTAŽA  
 © Olivier Laban Mattei/  
 Agence France-Presse,  
 Francuska,  
 Posledice uragana u  
 Myanmaru (Burma), maj 2008.

▼ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI: SAVREMENE TEME  
 © Carlos Cazalis/Corbis, Meksiko  
 Beskućnici, Sao Paulo, Brazil







◀ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI: SPORTSKE AKCIJE REPORTAŽA  
© Vincent Laforet/Newsweek Divers, SAD  
Olimpijske igre u Pekingu, 23. 8. 2008.

magazina; to, naravno, nije izazvalo burne reakcije. Anthony Suau posle te reportaže praktično ostaje bez posla, kao i tri urednika iz *Timea*, koji su, doduše, dobili otpremnine. Ipak, situacija se bitno menja kada ova fotografija biva proglašena za pobjednika konkursa World Press Photo of the Year 2008. Predsednik žirija je, igrom slučaja, jedan od gorepomenutih urednika – Mary Anne Golon, koja za ovu fotografiju kaže da deluje preteće zato što prikazuje rat koji se s TV ekrana preselio u naše domove, i to "samo" zbog ekonomske krize. Urednici *Time* magazina videli su pretnju u ovoj fotografiji, pretpostavljajući da će mnogi, gledajući je, pomisliti: "Pa ovo se dešava svima nama!" Cela reportaža dobila je i drugu nagradu, i to u kategoriji Svakodnevn život. Anthony Suau koristio je svoj stari Leica fotoaparati i crno-beli film Kodak Tri-X. Kao nagradu dobio je 10.000 evra i Canon EOS 5D Mark II.

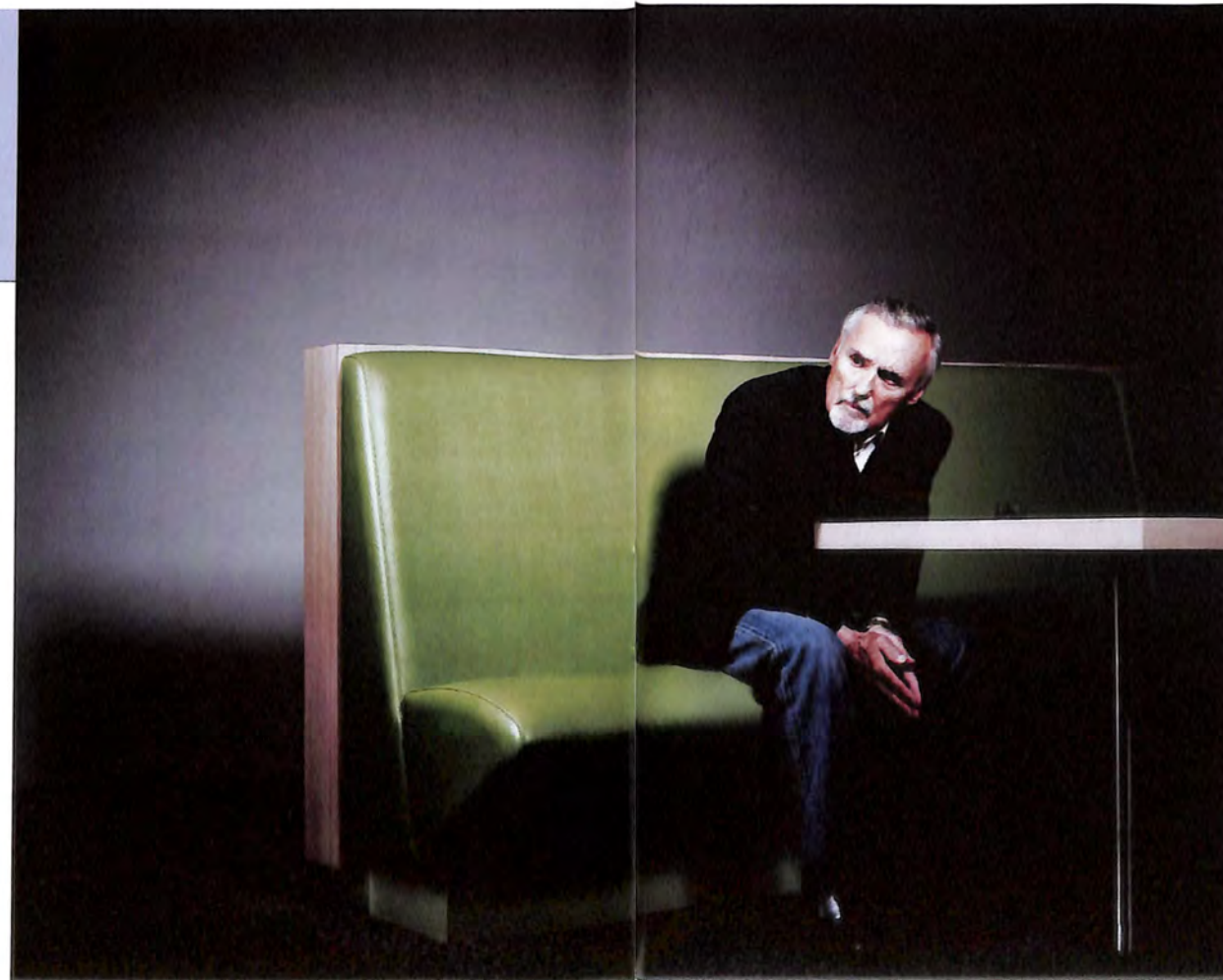
▼ DRUGA NAGRADA U KATEGORIJI: PORTRET  
© Jerome Bonnet/ za Libération, Francuska  
Dennis Hopper



◀ TREĆA NAGRADA U KATEGORIJI: SPORTSKE TEME  
© Tomasz Guzewaty/Yours Gallery/Focus Photo und Presse Agentur, Poljska,  
Dete džokej, Mongolija

▼ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI: SPORTSKE TEME  
© Zhao Qing/China Youth Daily, Kina  
Olimpijada na TV ekranima, Peking

Pedeset i drugi po redu konkurs doneo je mnoštvo potresnih ali i zanimljivih fotografija iz celog sveta. U prvom planu i dalje je briga za običnog čoveka, a najveći pomak vidi se u sportskoj fotografiji, gde su novi pristupi done- li i sasvim drugačiju viziju sportskih dešavanja. Najveća putujuća izložba na svetu ove godine posetiće i našu zemlju, o čemu ćemo detaljnije pisati u narednom broju. Na sajtu [www.worldpressphoto.org](http://www.worldpressphoto.org) možete pogledati sve nagrađene fotografije u deset kategorija.  
I. TOMANOVIĆ



▲ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI: LJUDI U VESTIMA  
© Chiba Yasuyoshi/agencija France-Presse, Japan  
Meduplemenski konflikt, zapadna Kenija, 1. 3. 2008.



▲ PRVA NAGRADA U KATEGORIJI: UMETNOST I ZABAVALA  
© Giulio Di Sturco/Agenzia Grazia Neri, Italija  
Iza scene na Nedelji mode u Indiji, Delhi



# PRESS PHOTO SRBIJA 2008

Pod novim imenom organizovan je tradicionalni konkurs za najbolje novinske fotografije u protekloj godini. Iako je i 2008. godina obilovala dramatičnim događajima, na konkursu su ti događaji bili najmanje i najlošije zastupljeni, dok je primetan znatan porast broja poslatih reportaža i, pre svega, poboljšanje njihovog kvaliteta



[1] PRESS PHOTO SRBIJA 2009  
© NEMANJA JOVANOVIĆ/PRESS  
Beograd, 22. 7. 2008. Na Trgu Republike u Beogradu organizovan je protest povodom hapšenja bivšeg predsednika Republike Srpske i haškog optuženika Radovana Karadžića. Skup su organizovale srpske nacionalne nevladine organizacije, OBRAZ i srpski nacionalisti među njima, kao i organizovane grupe navijača. Protest je prerastao u sporadično koškanje i sukobe s policijom. Nekoliko huligana je privedeno.

[2] KATEGORIJA VESTI  
© MARKO ĐOKOVIĆ/PRESS  
Beograd, 17. 2. 2008. Paljenje američke ambasade i neredi u Beogradu posle proglašenja nezavisnosti Kosova.



[3] KATEGORIJA LJUDI U VESTIMA  
© NEBOJŠA RAUS  
Kragujevac, 17. 7. 2008. Fabrika "Filip Kljajic", kancelarija rukovodilaca.

[4] KATEGORIJA LJUDI  
© BOŠKO KARANOVIĆ  
Podgorica, 1. 10. 2008. Otvaranje tržnog centra Delta City: Milorad Dodik, Miroslav Mišković i Milo Đukanović.



Iako bismo svi mi rado rekli da su burna vremena iza nas, vatra, kamenice, tenkovi, pancirna odela i pendreci na fotografijama iz novina demantuju nas svakodnevno. Pored tih, očiglednih dokaza, i fabrike u raspadanju, te siva i nimalo optimistična svakodnevica govore nam da je kriza naša dugogodišnja stvarnost. Neko bi rekao da je to raj za fotografe, jer su dešavanja (većinom konfliktna) mahom fotogeničnija od običnog, svakodnevnog života. Ovogodišnji konkurs Press Photo Srbija pokazao je upravo suprotno – svakodnevica može biti veoma zanimljiva i fotogenična, naročito kada je snimljena u formi reportaže. Slobodno se može reći da su ove godine reportaže nadmašile pojedinačne fotografije po kvalitetu i novim pristupima novinskoj fotografiji. Zbog toga ne treba da čudi mali broj fotografija iz aktuelnog dnevno-političkog života u odnosu na reportaže iz umetnosti, sporta, svakodnevnog života...

Od osamnaest mogućih nagrada u sedamnaest kategorija (jedna za pobjednika celokupnog konkursa), žiri je dodelio samo pet nagrada, uključujući i nagradu za najbolju fotografiju za prošlu godinu. Od preko 1.500 pristiglih fotografija, za izložbu je odabrano tek stotina. Za ovakav pad kvaliteta ne postoji jedan univerzalan odgovor, jer se razlog može naći na više nivoa.



[6] KATEGORIJA BLIC VEST  
© NEBOJŠA MARKOVIĆ/AFP  
Kosovska Mitrovica, 20. 2. 2008. Vojnici KFOR-a na administrativnom prelazu između Srbije i Kosova. Revoltirani Srbi nakon proglašenja nezavisnosti Kosova spalili su objekte UN administracije i carine na prelazima Jarinje i Brnjak.

[5] KATEGORIJA SVAKODNEVNI ŽIVOT REPORTAŽA  
© ŽELJKO NAIĆ/VREME  
Beograd, 12. 12. 2008. Beograđani u gradskom prevozu.

## U ČEMU JE PROBLEM

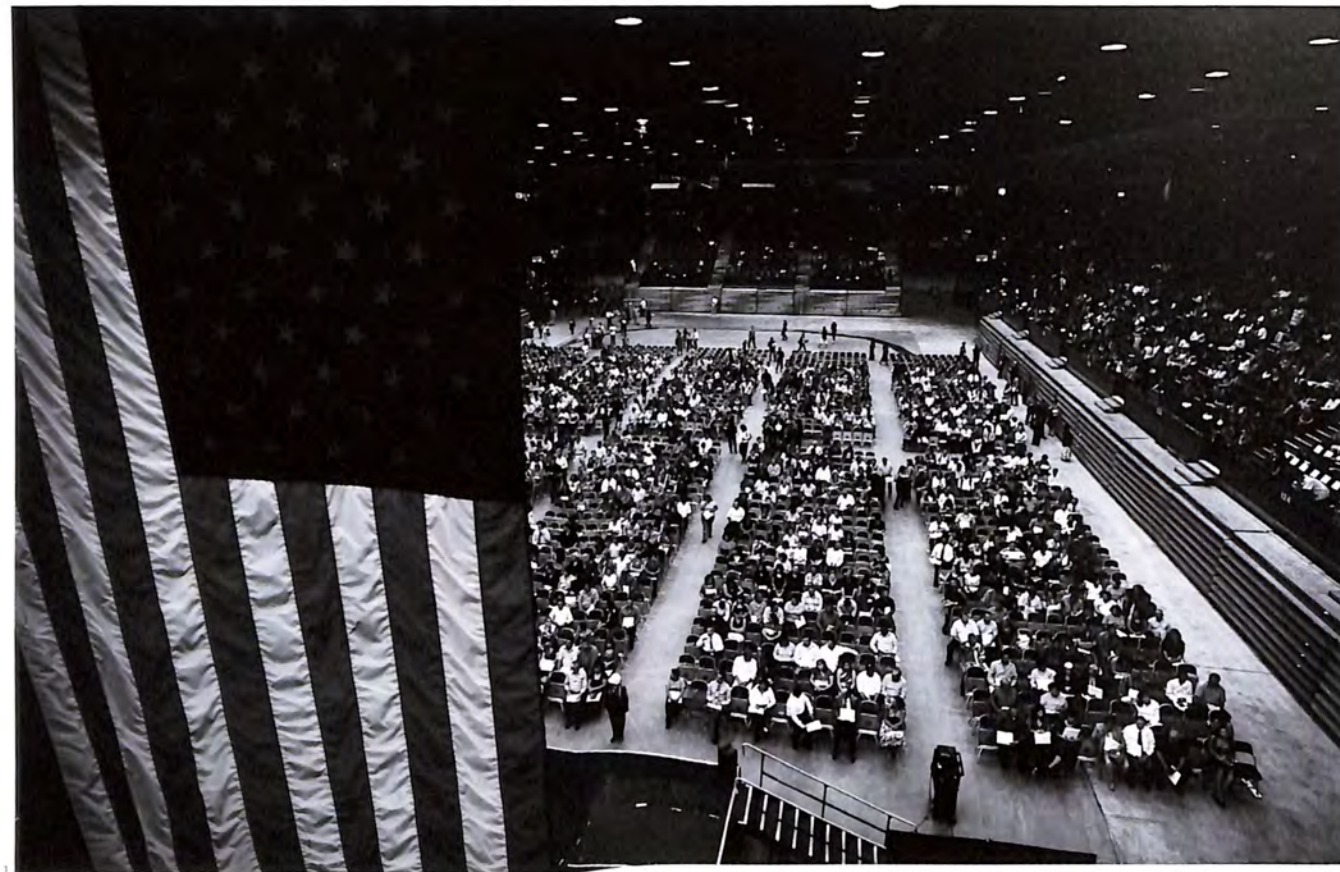
Fotoreporter se najčešće žale na loš odabir fotografija urednika fotografije, koji ih posle dužeg vremena demorališu. Takođe, organizacija snimanja svodi se na petnaest minuta do nekoliko sati posvećenih nekom događaju, što apsolutno nije dovoljno da se bilo šta ozbiljnije uradi. Nedostatak novca igra presudnu ulogu, ali bitan element predstavlja i sveopšta nezainteresovanost za kvalitet i drugačiji pogled na već ustaljene teme. Problem leži i u nepostojanju časopisa koji bi podržavali dobru novinsku fotografiju.



želju da se nešto promeni, uradi drugačije, dostigne određeni nivo, a da se zatim taj nivo održi i na kraju prevaziđe. Putujuća izložba Press Photo Srbija jedna je od najposećenijih u zemlji, a ove godine posetiće i brojne evropske gradove. To je jasan pokazatelj velike zainteresovanosti publike za novinsku fotografiju, koja je uvek aktuelna, "živa" i direktno povezana s nama samima.

Umesto razbijenih klanova fotoreportera, koji nekada deluju i jedni protiv drugih – ali najviše protiv sebe samih – neophodan je jedinstven nastup kako na dnevnoj sceni, kroz svakodnevni rad, tako i kroz izložbe, seminare, radionice... Fotografima uglavnom ne valjaju organizator, žiri, urednici fotografije, postavka izložbe, nemaju vremena ili volje da se angažuju... Sve su to bezpotrebni izgovori kada je u pitanju lična afirmacija i razvoj svakog od nas pojedinačno, pa samim tim i razvitak naše fotografske scene uopšte.

IVANA TOMANOVIĆ



[1] NAGRADA – KATEGORIJA LJUDI REPORTAŽA  
© MARKO ĐURICA  
1.500 ljudi dobilo je američki pasoš 23. 9. 2008. u Tusconu, Arizona, SAD.



[2] KATEGORIJA UMETNOST  
© SANJA KNEŽEVIĆ/TIME OUT  
Beograd, 16. 11. 2008. Predstava Figarova ženidba.



## REZIME

Na konkurs je pristiglo 1.500 fotografija. Za izložbu je izabrana 101 fotografija i dodeljeno je pet nagrada od mogućih osamnaest. Članovi žirija bili su: Branimir Karanović – profesor fotografije na FDU i član ULUPUDS-a, Aleksandar Kelić – predavač fotografije na Beogradskoj politehnici i Fakultetu za dizajn, takođe član ULUPUDS-a, Ivana Tomanović – magistar fotografije i urednik časopisa Refoto, Zvezdan Mančić – predsednik AMFS, Dalibor Danilović – fotograf magazina Glorija i član upravnog odbora AMFS i Julien Chapsal – projekt menadžer u agenciji "Magnum".

objavljivali reportaže i, uopšte, shvatili vrednost fotografije, kako u ilustrativnom smislu tako i u njenoj dokumentarnosti i istorijskom značaju. S druge strane, neangažovanost fotografa i njihova apatija u potpunoj su suprotnosti s težnjama svakog fotografa – bilo amatera, bilo profesionalca – da stalno napreduje i razvija se kao autor. Ponekad je dovoljno ostati pet minuta duže na nekom dešavanju ili o svom trošku organizovati snimanje o vrlo zanimljivim životnim pričama, koje su svuda oko nas: u našoj zgradi, na ulici, u susjednom gradu, selu...

## A REŠENJE

Nedostatak edukacije ili loša edukacija direktno se odražavaju na novinskoj fotografiji, tj. na njenom kvalitetu. Pre svega, ona je najviše izložena našim pogledima, pa, samim tim, i sudu. Poznato je da je većina fotoreportera samouka, što svakako ima svoje nedostatke u početku rada; međutim, u novinskoj fotografiji najvažnije je iskustvo i konstantna prisutnost na svim važnijim događajima, ali i istraživanje

raznih tema i priča. U današnje vreme, internet značajno olakšava edukaciju; dovoljno je gledati i proučavati fotografije stranih agencija i fotoreportera, pratiti trendove, otkrivati nove pristupe. Takođe, svaki fotograf, posebno fotoreporter, mora da ima vrlo dobro opšte obrazovanje, da je dobro obavešten o aktuelnoj situaciji i da odlično poznaje kulturu i umetnost kako bi mogao svakoj temi da priđe na što kompleksniji način. Fotografija nije samo autorsko delo, ona je ogledalo društva, nivoa svesti i kulture jedne nacije, a, samim tim, ona je naša direktna refleksija.

## STAV AUTORA

"Point of view" iliti stav autora prema onom što radi (fotografiše) jeste nešto što se podrazumeva ali što naše fotografe izgleda ne opterećuje mnogo, naročito kada su u pitanju dnevno-politička dešavanja. A taj stav upravo je ono što neku fotografiju čini autorskom, jedinstvenom i drugačijom od ostalih. Građenje tog stava dugogodišnji je proces i zbir je mnogih faktora, od kojih je većina navedena. Za početak, treba imati



[3] NAGRADA – UMETNOST REPORTAŽA  
© IGOR PAVIČEVIĆ/PRESS  
Beograd, 12. 6. 2008. Narodno pozorište u Beogradu – život baletskog ansambla iza scene.



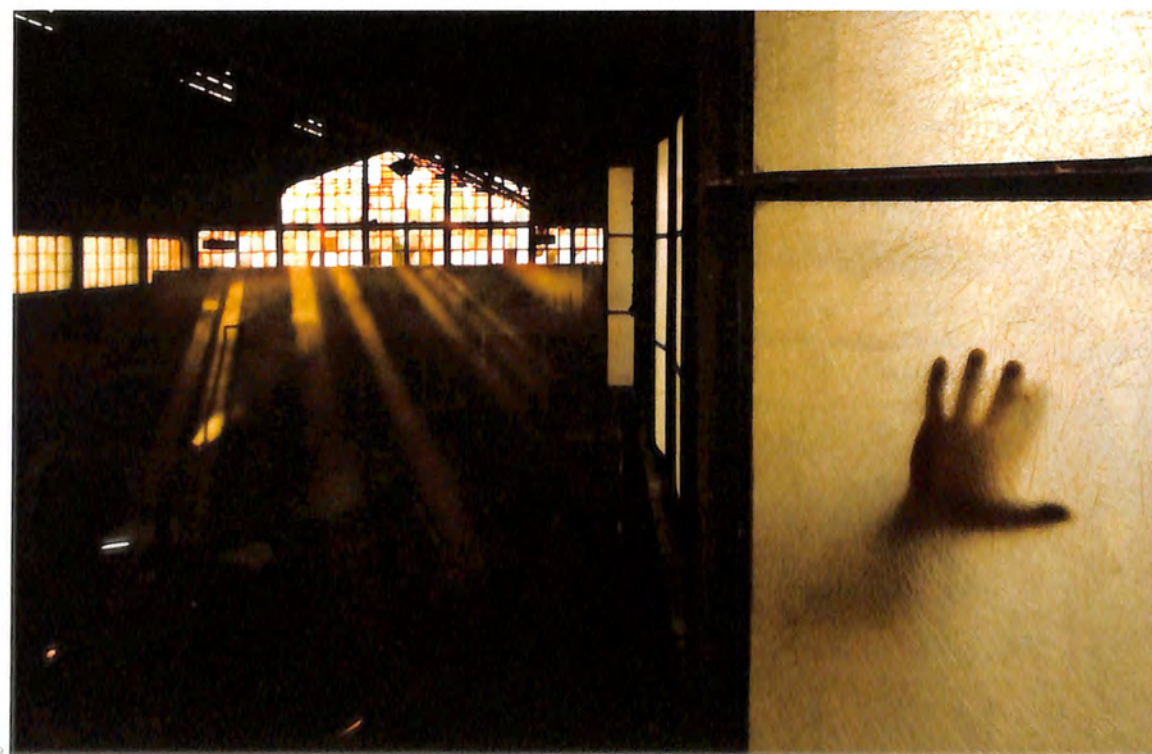




[1] NAGRADA – KATEGORIJA  
SPORT REPORTAŽA  
© NEMANJA JOVANOVIĆ  
Beograd, 26. 5. 2008.  
Kraljevski beogradski ragbi klub  
koji od amaterskog društva polako  
prerasta u ozbiljan klub. Trening i  
pripreme na njihovom terenu na  
Adi ciganliji.



[2] KATEGORIJA SVAKODNEVNI  
ŽIVOT  
© MARKO RISOVIĆ  
Paraćin, septembar 2008. Srpska  
fabrika stakla u Paraćinu nekada je  
bila ponos i duša ovog malog grada.  
U njoj je bilo zaposleno gotovo  
celokupno stanovništvo. Danas, oro-  
nula i umorna, fabrika i dalje ispušta  
dim iz svojih ogromnih odžaka, ali  
samo sporadično, poput umornog  
diva na izdisaju. Novo rukovodstvo  
ne nalazi rešenje za mnogobrojne  
probleme. Pogoni su se zatvarali  
jedan za drugim i danas je ostao još  
samo jedan u funkciji. Nekoliko rad-  
nika čuva tradiciju i održava gotovo  
izumrli način proizvodnje unikatnih  
staklenih predmeta postupkom  
duvanja stakla. U zagušljivom  
prostoru, na nepodnošljivo visokoj  
temperaturi, radeći u tri smene,  
oni se svakodnevno bore za svoje  
skromne plate svesni da je samo  
pitanje dana kada će i poslednja peć  
u fabrici biti ugašena.



[3] NAGRADA – KATEGORIJA UMETNOST  
REPORTAŽA  
© MARKO ĐOKOVIĆ/PRESS  
Beograd, 24. 10. 2008. Beogradska filhar-  
monija osnovana je 1923. u vreme kada su  
sve evropske metropole već imale svoje  
proslavljene filharmonijske orkestre. Njen  
osnivač i glavni dirigent bio je Stevan  
Hristić, jedan od najvažnijih srpskih  
kompozitora i dirigentata.  
Posle burnih dešavanja iz devedesetih  
godina koje su ostavile velik trag na  
kvalitetu muzičke scene klasične muzike  
u Srbiji, nov milenijum doneo je nadu  
za povratak beogradske filharmonije na  
internacionalnu scenu. Mladi muzičari  
školovani po svetskim muzičkim centrima  
došli su u beogradsku filharmoniju  
kreirajući nov imidž orkestra s prosečnih  
28 godina starosti. Ova serija fotografija  
obuhvata koncerte beogradske filhar-  
monije u prošloj sezoni.



[4] KATEGORIJA SVAKODNEVNI  
ŽIVOT REPORTAŽA  
© ĐORĐE KOJADINOVIĆ/  
PRESS  
Beograd, 22. 9. 2008. Jedan  
sasvim običan dan hirurga u  
urgentnom centru.





# Zakoračimo hrabro u MRAK!

*Jasne fotografije čistih boja snimljene pod svetlom jedne jedine sveće. Oštri snimci s ekspozicijom od 1/8 sekunde snimljeni "iz ruke". Mnogstvo detalja u dubokim senkama i autofokus koji radi i u mraku. Naoružani najnovijim D-SLR fotoaparatom, fotografi mogu napraviti snimke koje je bilo veoma teško izvesti pre samo nekoliko godina i čini se da je velik deo razvoja tehnike usmeren upravo u tom pravcu*

Znam da se većini, pretežno mladih, fotografa čini da je fotografija počela s digitalnim fotoaparatom i da je fotografisanje bez autofokusa, matriks merenja i senzora punog formata, sposobnih za do juče nezamislive osjetljivosti, nemoguća misija – a upravo je suprotno. Fotografisanje pod "lošim" svetlosnim uslovima jeste bilo teže nego danas, ali nije bilo nemoguće. Izraz loši svetlosni uslovi obično označava fotografisanje prilikom kog nam je na raspolaganju malo postojećeg svetla; mislimo da takve uslove pre svega treba okarakterisati kao teške za fotografisanje, ali oni su istovremeno veoma zanimljivi – zahvaljujući njima, moguće je snimiti izuzetno efektne fotografije. Uostalom, mnoge stvari biće jasnije ako pažljivo pogledate šta piše na prstenu objektiv fotoaparata Canon 7 – Koji je jedva koju godinu mladi od mene.

Kada čitamo tekstove o fotografisanju pod lošim svetlosnim uslovima, veoma često nailazimo na poprilično čudna uputstva. Neobično je to što se autori tih tekstova ponašaju kao marketing menadžeri najskupljih brendova; oni savetuju druge kako je za ovu vrstu fotografisanja neophodno imati svetlosno jake objektivne s blandom od rđajmanje 2,8 i fotoaparate koji imaju senzore optimizovane za rad u lošim svetlosnim uslovima – po mogućstvu punog formata. Prevedeno u konkretnu opremu, to znači nabavku najboljih objektivna i fotoaparata, a to dalje znači troškove od više hiljada evra. Moram da napomenem da bi takav pristup trebalo da podrazumeva fotografisanje objekata koji se brzo kreću ili snimanja prilikom kojih je upotreba stativa nemoguća – za reportersko snimanje i fotografije koje su prvenstveno dokument, a nemaju neke druge,

npr. likovne pretenzije. Nama koji želimo da istražujemo drugačiju i nadasve neobičnu dimenziju igre nastale u sukobu svetlosti i tame biće dovoljni i mali kompaktni fotoaparati (koji, pored mana, imaju i neke prednosti, kao što je to velika dubinska oštrina). U ovom tekstu pokušaćemo da vas podsetimo na neke od mnogobrojnih zanimljivih motiva koji se kriju u mraku ili da vas ka njima uputimo.

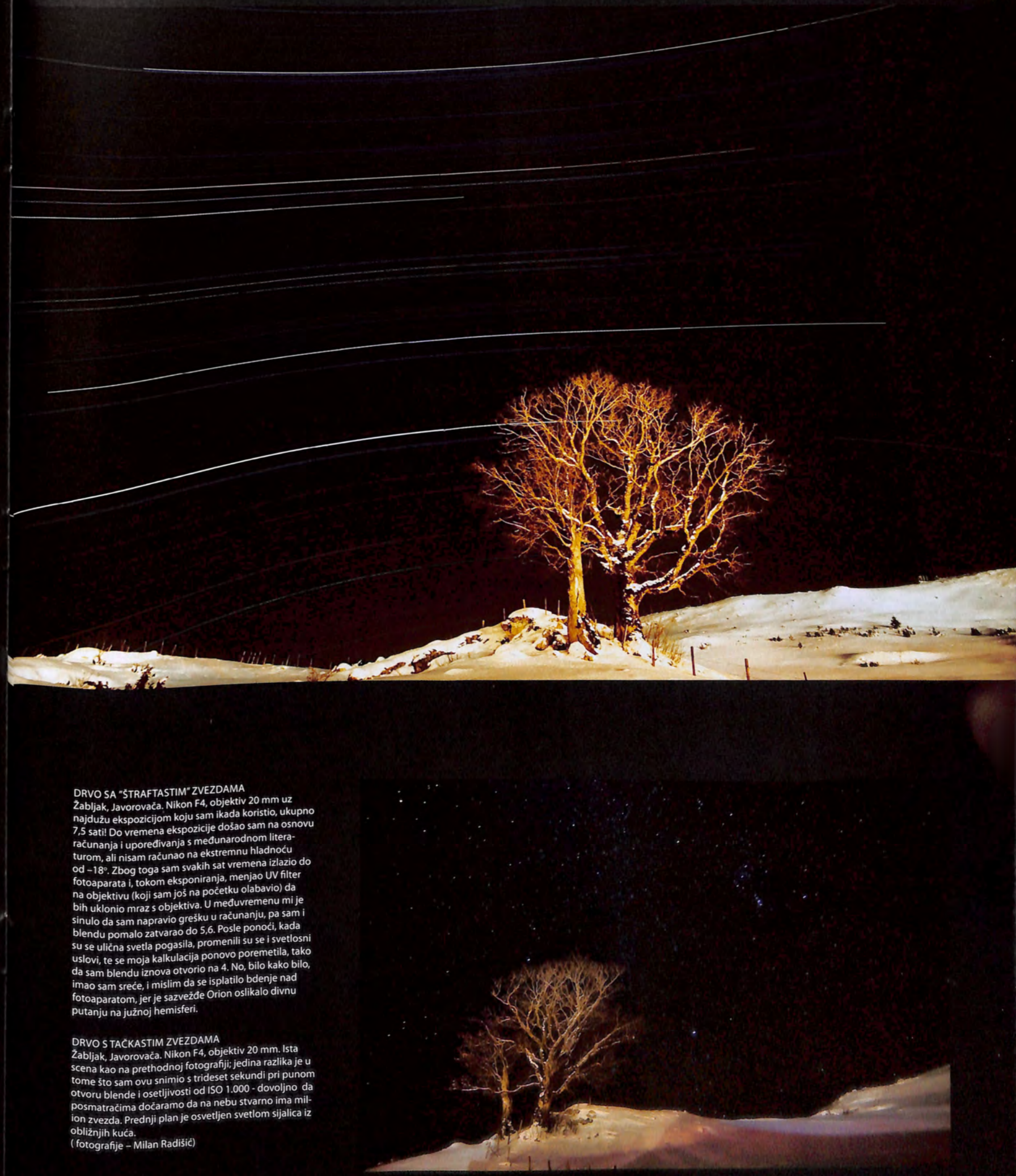
## PRE NEGO ŠTO UĎEMO U MRAK

Pre nego što počnete s fotografisanjem u mraku, neophodno je, ili bar poželjno, uraditi nekoliko stvari:

**ISKLUČITE BLIC**  
jer, osim ako ne želite neki od posebnih efekata koje je moguće dobiti podražavanjima trenutka bleska (prva ili druga zavesica, tj. blesak na početku ili na kraju eksponiranja), najlepše fotografije snimićete dugim ekspozicijama

**DRVO SA "ŠTRAFSTIM" ZVEZDAMA**  
Žabljak, Javorovača, Nikon F4, objektiv 20 mm uz najdužu ekspozicijom koju sam ikada koristio, ukupno 7,5 sati! Do vremena ekspozicije došao sam na osnovu računanja i upoređivanja s međunarodnom literaturom, ali nisam računao na ekstremnu hladnoću od -18°. Zbog toga sam svakih sat vremena izlazio do fotoaparata i, tokom eksponiranja, menjao UV filter na objektivu (koji sam još na početku olabavio) da bih uklonio mraz s objektivna. U međuvremenu mi je sinulo da sam napravio grešku u računanju, pa sam i blendu pomalo zatvarao do 5,6. Posle ponoći, kada su se ulična svetla pogasila, promenili su se i svetlosni uslovi, te se moja kalkulacija ponovo poremetila, tako da sam blendu iznova otvorio na 4. No, bilo kako bilo, imao sam sreće, i mislim da se isplatilo bdenje nad fotoaparatom, jer je sazvežđe Orion oslikalo divnu putanju na južnoj hemisferi.

**DRVO S TAČKASTIM ZVEZDAMA**  
Žabljak, Javorovača, Nikon F4, objektiv 20 mm. Ista scena kao na prethodnoj fotografiji; jedina razlika je u tome što sam ovu snimio s trideset sekundi pri punom otvoru blende i osjetljivosti od ISO 1.000 - dovoljno da posmatračima dočaramo da na nebu stvarno ima milion zvezda. Prednji plan je osvetljen svetlom sijalica iz obližnjih kuća.  
(fotografije – Milan Radišić)







## LUNAPARK

Dvostruka ekspozicija može dati zanimljive rezultate. Za snimak širokougaonim objektivom mesec je bio veoma daleko, a bio je i sa strane uhvaćenog kadra. Nikon D200, objektiv 18-200 na 26 mm s aktivnom opcijom VR. Osetljivost 800 ISO, blenda 5,6 i ekspozicija od 1/15 sekunde iz ruke za snimak zabavnog parka, na koji je drugom ekspozicijom od 1/125 sekunde i postavkom objektivu u telepoložaj od 200 mm dodat uvećan mesec. (fotografija gore – Milan Živković)

## MUNJA

Fotografisanje munja moguće je samo dugim ekspozicijama, jer zatvarač mora biti otvoren u trenutku bleska. Snimljeno Nikon D200 fotoaparatom, ekspozicijom od 30 sekundi, uz objektiv 18-200 na poziciji 24 mm i blendom 16. (fotografija desno – Milan Živković)



bez dodavanja svetla. Na kompaktnim fotoaparatomima obično postoji lako dostupna kontrola blica (na istom mestu podešavate i predbleskove, koji sprečavaju pojavu crvenih očiju), a kod D-SLR fotoaparata dovoljno je zaobići korišćenje pune automatike, koja bi uključila ugrađeni blic.

## VELIČINA FOTOGRAFIJE

takođe je veoma važna, jer se na maloj fotografiji više ističe šum, pa je neophodno koristiti maksimalan kvalitet JPEG formata ili fotografisati u RAW formatu radi dalje obrade i dodatnog smanjenja šuma.

## OSETLJIVOST

je dobro podesiti pre početka snimanja i prilagoditi je osnovnoj ideji ili osvetljenosti scene koju fotografirate. U osnovi smo prinuđeni na određeni kompromis: male ISO vrednosti daju dugačku ekspoziciju, i obrnuto, ali posebno moramo paziti na elektronski šum – najveći problem digitalnih fotoaparata. Šum se javlja prilikom korišćenja visokih osetljivosti, ali i prilikom fotografisanja dugim ekspozicijama; obično u meniju fotoaparata imate mogućnost kontrole i delimičnog ublažavanja ovog problema (High ISO Noise Reduction i Long Exposure Noise Reduction.) Na vama je da procenite koje je od dva zla manje. Napomenućemo i to da je eliminacija šuma zasnovana na upoređivanju dve snimljene fotografije i da predstavlja proces koji traje. Munja je fotografisana uz ekspoziciju od trideset sekundi, nakon čega je fotoaparatu trebalo

isto toliko vremena da završi eliminaciju šuma i snimi podatke na memorijsku karticu.

## BALANS BELOG

obično je neophodno odrediti što je moguće tačnije, i to nije neki velik problem jer većina fotoaparata ima više fabrički podešenih opcija ili mogućnost merenja temperature svetlosti. Ipak, kod fotografisanja u lošim svetlosnim uslovima preporučljivo je uraditi tačno merenje prema beloj površini.

## BLENDA I EKSPOZICIJA

određuju količinu svetla koje stiže do filma ili senzora, što uz promišljeno korišćenje pruža velik kreativni potencijal. Mali otvori blende daju veću dubinsku oštrinu, i obrnuto, a dužinom ekspozicije definišemo oštrinu pokretnih objekata, što u praksi znači lep "bokeh" (dubinsku neoštrinu) ako fotografisemo portret prema svetlosti grada, ili razmazane tragove automobila i njihovih svetala prilikom panovanja (praćenje objekta). Kompaktni digitalci i neki od D-SLR fotoaparata imaju takozvane "scene modes", gotova podešavanja koja su prilagođena noćnom snimanju i jednostavnim ali efektivnim kombinacijama blica i postojećeg svetla.

## UPOTREBA STATIVA

je obavezna ukoliko želimo da barem neki deo fotografije bude oštar. U suprotnom, možemo snimak napraviti "iz ruke" uz veoma veliku kreativnu slobodu. Napomenuću da je stativ, to jest stabilan oslonac, lako improvizovati (džakčić s pirinčem, oslanjanje na sto ili zid),

a postoji i niz pomagala koja nisu u standardnoj upotrebi (u prošlom broju imali ste priliku da vidite nekoliko metoda za "smirivanje" fotoaparata). Veoma korisni mogu biti, na primer, adapter, kojim se prozor automobila brzo i lako pretvara u improvizovani stativ, ili vakuum-sisaljka, kojom ćemo pričvrstiti fotoaparatus na bilo koju glatku neporoznu podlogu, kakva je staklo ili automobilski lak. Ako koristite ovaj nosač, dobro je imati bezbednosnu sajlju, koja neće dozvoliti pad ukoliko niste dobro fiksirali nosač za podlogu. Nemojte zaboraviti da kada fotografirate iz automobila ne koristite veoma duge ekspozicije jer, zbog amortizera, automobil nije apsolutno stabilna platforma i reagovalaće na svaki vaš pokret.

## OBJEKTIVI SA STABILIZACIJOM SLIKE

predstavljaju tehnološku inovaciju koja je među prvima omogućila fotografisanje mnogo dužim ekspozicijama nego što je do tada bilo moguće. Danas se nekoliko sistema elektronske ili optičke stabilizacije koristi u skoro svim komercijalnim modelima. Iako su do sada dokazali svoju vrednost, još uvek postoje neka kontroverzna mišljenja o njihovom ukupnom kvalitetu, tako da se profesionalni objekti poslednje generacije proizvode bez ovog uređaja. Veoma korisni mogu biti i takozvani "normalci", koji su obično svetlosno veoma jaki, a u poslednje vreme kao da doživljavaju renesansu. Moderni sistemi stabilizacije slike direktni su naslednici veoma skupih i skoro nedostupnih sistema, kao što je Steady Cam



## REKA VUČJANKA

I hidrocentrala "Vučje" snimljeni su Nikon D200 fotoaparatom, uz ekspoziciju od 13 sekundi, objektiv 18-200 na poziciji 90 mm i blendom 11. Balans belog namerno je ostavljen na automatici kako bi se zadržala postojeća boja, koju daje postavljena rasveta. (fotografija levo – Milan Živković)

## RINGIŠPIL

u Guči snimljen je iz ruke na prelasku iz večeri u noć. Ekspozicija je bila 1/8 s, f/2. Izuzetno jak kolorit dobijen je kros procesom (slajd film razvijen kao negativ u C-41 procesu). Canon A1, f1,4/50 mm. (fotografija gore – Ivana Tomanović)

## SELF TAJMER

poznatiji kao autoknips, jeste uređaj pomoću kojeg možemo okidanje da obavimo bez ruku naslonjenih na fotoaparatus i tako sprečimo da snimak bude zamućen zbog potresa. Ovakvo ćemo iskoristiti sve ono što bismo normalno izbegavali – velik otvor blende, nisku osetljivost i duge ekspozicije. Na većini fotoaparata postoji mogućnost podešavanja trajanja odloženog okidanja, tako da je moguće okidanje nakon samo nekoliko sekundi, što znači da ne morate dugo čekati.

## ŽIČANI ILI BEŽIČNI OKIDAČ

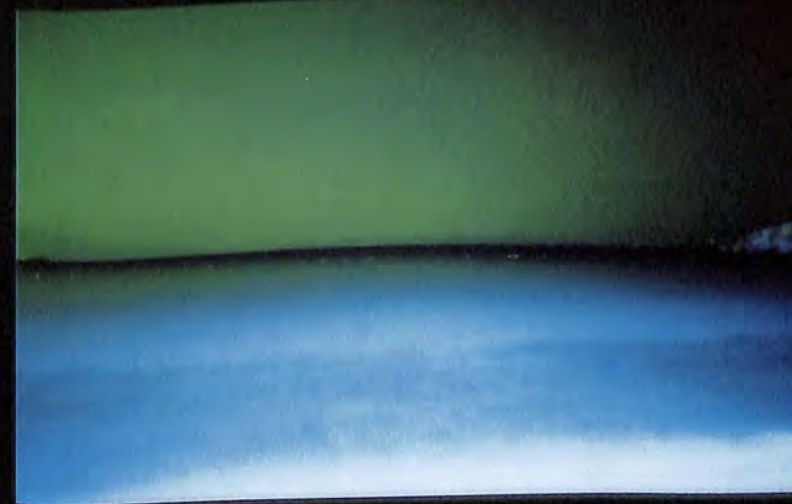
predstavljaju bolju varijantu, koja pored udobnosti u radu daje i neke nove kreativne mogućnosti. To je, na primer, mogućnost da snimate svoju siluetu u prostoru (ukoliko nemate nikog drugog kraj sebe.) Ovi uređaji

## MORSKI PEJZAŽ

u Turskoj, snimljen po noći bez meseca uz ekspoziciju od 30 s i uz pun otvor blende f1,4. Fotoaparatus je postavljen nisko, na obližnji kamen, a zatvarač je aktiviran uz pomoć samookidača. Zbog duge ekspozicije more liči na penastu masu oblaka. Izuzetno veliko zrno posledica je obrade filma u kros procesu, koji, u kombinaciji s dugačkom ekspozicijom, daje ekstremno veliko zrno. Sporadične žute tufnice su najsjajnije zvezde na nebu i svetla naselja u pozadini. Canon A1, f1,4/50 mm. (fotografija levo – Ivana Tomanović)

## KUBA

Na putu za Santa Klaru. Snimak je nastao tačno prilikom zalaska sunca za horizont. Donji, potpuno crn deo fotografije preseca tok vode u moćvarnom predelu. Zbog izuzetno jakog kontrasta, takođe dobijenog kros procesom, na nebu se pojavio svod, koji je karakteristična pojava na prelasku iz večeri u noć. Canon A1, f1,4/50 mm. (fotografija dole – Ivana Tomanović)







takođe su napredovali i obično imaju dvojni funkciju: kada ste pored fotoaparata, možete ga aktivirati dugmetom na prijemniku, a ako vam treba distanca, tu je predajnik kojim je moguće aktivirati fotoaparat s veće udaljenosti; o kolikoj je udaljenosti reč zavisi od kvaliteta uređaja (može biti veća od 1.500 metara).

#### OKIDANJE FOTOAPARATA

predstavlja tehniku za sebe i u direktnoj je vezi sa stabilnošću sistema koji ga nosi. Što je osnova stabilnija, to je moguće bezbrižnije pritisikanje okidača. U praksi to znači sledeće: ukoliko ste nežni a fotoaparat je dobro pričvršćen, možete iskoristiti uobičajeno dugme za okidanje na telu fotoaparata – ovo je, pored mogućnosti korišćenja autoknipsa (samokidača), i jedini način okidanja većine modela kompaktnih fotoaparata. Doduše, retki modeli imaju ugrađene daljinske radio-okidače. Već pomenuti autoknips postoji i na D-SLR fotoaparatom, a svakako najudobniji način fotografisanja u uslovima lošeg svetla jeste daljinskim okidačem.

#### BLOKADA OGLEDALA

je opcija obično rezervisana za profesionalne SLR fotoaparate, a vrlo je korisna kada koristite ekspozicije od 1/4 do 2 sekunde, jer u tom području svaki drhtaj fotoaparata rezultira manje ili više mutnim snimkom. Kraće i duže ekspozicije obično nisu problem jer s nekoliko sekundi ekspozicije fotoaparat ima vremena da se "smiri" na stativu. Veoma dobar trik za one koji nemaju ovu opciju: Postavite ekspoziciju na oznaku B, stavite parče crnog kartona ispred objektivu i tako sprečite pro-



dor svetla do objektivu, otvorite zatvarač i potom sklonite karton na onoliko vremena koliko bi trebalo da traje ekspozicija. Na taj način eksponirate bez dodirivanja fotoaparata, koji ostaje apsolutno miran na stativu.

#### KAKO FOTOGRAFISATI?

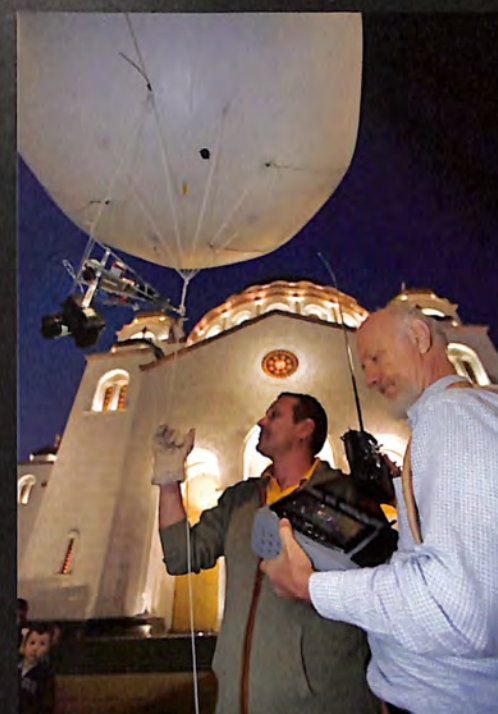
Kada počnete s ovom vrstom fotografije, imaćete prilike da eksperimentišete i isprobate veliki broj kreativnih mogućnosti. Podsetićemo vas na neke od njih, od kojih je svaka tehnika priča za sebe i može da se

#### MUNJA

koja para nebo nad Beogradom snimljena je predveče sa stativa, uz ekspoziciju od 1/8 s, a blendu f4. Pljusak je bio snažan, pa sam stajao ispod kišobrana; od oko 400 snimaka koje sam rafalno snimio samo na jednoj fotografiji videla se velika munja. Skoro dva sata čekao sam baš ovaj momenat, što mi nije bilo teško jer sam oduvek želeo da snimim munju iznad Beograda. (fotografija na vrhu – Dragoljub Zamurović).

#### DORONGA

Radeći na monografiji "Srbija, život i običaji", snimao sam u Mokrinu decu na dorongi (preteča ringšpila). Ekspozicija je bila 1/2 s, ali sam kombinovao blic s okidanjem na drugu zavesicu da bih delimično "zamrznuo" pokret. (fotografija gore – Dragoljub Zamurović).



#### HELIJUMSKI BALON

Izgled balona sa sistemom za fotoaparat i radio-kontrola fotoaparata. Na fotografiji: Dragoljub Zamurović s asistentom. (snimio Marko Zamurović)

primeni na bezbroj načina. Kreativnost je ključna prilikom snimanja pod lošim svetlosnim uslovima, jer koliko god malo svetla da ima, uvek može da se fotografiše – dovoljno je produžiti ekspoziciju ili otvoriti blendu. Naravno da pre bilo kakvog ozbiljnog snimanja treba potrošiti malo vremena i dobro upoznati svoju opremu. Na starim, mehaničkim fotoaparatom, ekspozicije ispod 1/60 sekunde obično su bile obeležene crvenom bojom, što je označavalo da se s tim ekspozicijama ne preporučuje snimanje iz ruke. Već mnogo puta pomenuto pravilo o ekspoziciji koja odgovara žižnoj daljini (objektivom od 28 mm možemo fotografisati sa 1/30 sekunde, a ako koristimo objektiv od 135 milimetara, neophodna je ekspozicija od 1/125 ili 1/250 s), teško je ispoštovati kada su u pitanju digitalni fotoaparati – posebno kompaktni. Sva ta muka oko preračunavanja nastaje kao posledica veličine senzora, koja se ponekad meri milimetrima. Još jedna stvar ograničava upotrebu tih zgodnih, malih fotoaparata, a to je njihova masa. To što su lagani veoma je dobro kada ih treba nositi, ali kada su u pitanju snimanja s dužim ekspozicijama, neophodna je masa koja kompenzuje drhtaje ruke i vibracije zatvarača.

#### KVALITET SVETLA

definitivno je najvažniji, jer je o kvantitetu prilikom snimanja u mraku skoro nepotrebno voditi računa. Čak i najsuptilnije osvetljene scene izgledaće dobro ukoliko je svetlo koje na njih pada zanimljivo. Nizak nivo osvetljenosti korigovaćemo višim osetljivostima ili dužim ekspozicijama, a na nama je da odredimo najbolji mogući odnos ova dva parametra. Ovdje ćemo pomenuti i to da dobre

#### DRAGOLJUB ZAMUROVIĆ

Fotografiju hrama svetog Save u Beogradu snimio sam po zadatku za *National Geographic*, koji je radio reportažu o uticaju svetlosti na okruženje, o tzv. svetlosnom zagađenju. Pošto su svi letovi iznad grada zabranjeni tokom noći, nisam mogao da koristim moj balon na topli vazduh (sky hopper), već sam koristio helijumski balon od poliuretana (materijal koji ne propušta helijum). Ova fotografija snimljena je tek iz sedmog pokušaja, kada se osvetljenost crkve dobro uklopila s ambijentalnim svetlom (svetlost grada). S obzirom na to da je celoj ekipi ovo bio prvi zadatak s ovakvim balonom, neophodno je bilo da se izvežbamo u ovoj tehnici. Canon EOS 1Ds Mark III zakačen je pomoću konopca za balon, a u samom sistemu za fotografisanje (deo koji drži fotoaparat) nalazi se magnetski žiroskop, koji kontrolise poziciju horizonta. U ovom sistemu fotoaparat može da se okreće po horizontalnoj osi za 360 stepeni i po vertikalnoj za 110 stepeni. Žiroskop u velikoj meri stabilizuje položaj fotoaparata, ali ako u nekim drugim situacijama drmanje fotoaparata bude veliko, moraće da se postavi dvostruki žiroskop. Uz pomoć radio-kontrole u potpunosti se upravlja fotoaparatom i svim njegovim funkcijama: okretanjem, pomeranjem po vertikali, zumiranjem, fokusiranjem, okidanjem... Televizijskim linkom dobija se slika na ekranu – ceo sistem liči na upravljačku konzolu za makete aviona, helikoptera... Trenutno radim na tome da nabavim VR naočare, uz pomoć kojih ću videti sliku kao da je gledam na monitoru dijagonale 26 inča na razdaljini od 3,5 metra.

Za kraj, svima bih dao savet da ne veruju previše izgledu fotografije na displeju fotoaparata noću, jer on daje iluziju svetlije slike nego što ona zaista jeste. Zato ga treba zatamniti ili računati s tim da je slika u suštini tamnija nego što izgleda. Apsolutno pravilna ekspozicija veoma je važna kod noćnih snimaka jer se naknadnim posvetljavanjem šum znatno povećava. Fotografija: Dragoljub Zamurović





efekte možete postići eksperimentisanjem s balansom belog, višestrukim ekspozicijama ili kombinovanjem više bleskova blica s različitim pozicijama dok je fotoaparata na stativu. Još jedna zanimljivost jeste da veoma dugim ekspozicijama možete snimiti zgradu ili ulicu tokom dana a da se na snimku ne vide prolaznici niti automobili u pokretu.

**NEKOLIKO SEKUNDI EKSPOZICIJE**

vođi vas u jedno potpuno novo i veoma zanimljivo područje fotografije. Fotografisanje noću zahteva mnogo vežbe i razmišljanja, i jedan od prvih saveta jeste da pokušate s ekspozicijama koje su duže od nekoliko sekundi. Pešaci na ulici postaju apstraktni objekti koji nestaju u daljini, svetla automobila u pokretu postaju linije koje prate jedna drugu, pretvarajući se u reke boja svetlosti, senke postaju mistična mesta pod neobično plavim nebom. Veoma su zanimljivi rezultati koje postizemo snimanjem u trenutku kada počne da pada mrak, jer još uvek ima svetla za relativno kratke ekspozicije, a efekat koji dobijamo skoro je identičan snimanju u mraku.

**REDUKCIJA ODBLESAKA**

javlja se kao obavezan posao jer fotografisanje urbanih motiva noću obavezno dovodi do ove neugodne pojave, koja se može pojaviti i na površini objektiva u vidu tzv. "lens flaira".



**HELIKOPTER**

Kenija, planina Kenija. EOS Safari, na kome sam s još 50 kolega testirao Canon D1 MIII, koji je tada bio u fazi prototipa. Posle mnogo dnevnih klasičnih "safari" fotografija, nisam izdržao da ga ne probam u noćnim uslovima; Afrika je jedno od najpogodnijih mesta na planeti za noćno fotografisanje jer ima malo naselja s jakim uličnom rasvetom. Kamp je bio obezbeđen od velikih mačaka na taj način što su meštani ložili vatru oko celog kampa. Shvatao sam da je izlazak van okvira kampa rizičan potez, ali ako hoću da snimim afričku noć, moram izaći, udaljavajući se makar samo 200-300 metara od njega. Izbor je pao na mesto na koje sleće helikopter, pošto sam hteo da iskoristim svetlo tročetvrtinskog meseca. Legao sam na zemlju i u potpunom mraku kadrirao. Kad sam eksponirao, čuo sam šuštanje žbunja nedaleko od mene. Stravično sam se uplašio; u glavi su počele da mi se vrte razne scene, a 30 sekundi se činilo beskonačnim. Zgrabio sam fotoaparata i trčeci unazad mahao sa stativom – jedva sam čekao da ponovo vidim vatru u kampu. To je jedna od mojih najomiljenijih noćnih fotografija jer sam za nju dobio pohvalu od Michaela Nicholasa lično. Inače, kada je reč o fotoaparatu, dopada mi se to što odmah posle eksponiranja vidim fotografiju, jer sam navikao da kod Nikona i dan-danas moram da posle ekspozicije čekam isto onoliko koliko sam eksponirao. (fotografija gore – Milan Radišić)



**MILAN RADIŠIĆ**

Noćna sam ptica. Kada drugi, "normalni fotografi", ostave fotoaparata da miruje, ja počinjem da radim. Fotograf sam koji je alergičan na svetlo. Zar to nije apsurdno?

Do ove spoznaje došao sam tek pre nekoliko nedelja, kada sam iznenada počeo naprasno kijati videvši kako se sunce pomalja kroz tamne kišne oblake. Tada mi je postalo jasno zašto su mi roletne poluspuštene preko dana, zašto stalno vozim sa sunčanim naočarima, zašto zažmurim na svaki blesak blica. Eto, fotograf koji ne voli svetlo... To može biti mana, ali nije! Ja volim svetlo, ali u malim, odabranim količinama. To je jedan od razloga zašto se u meni razvila dugogodišnja zaljubljenost u noćnu fotografiju.

Inače, počeo sam davno, pre desetak godina, fotografisati zvezde. Negde sam pročitao da Mesec reflektuje 7% Sunčevih zraka čak i kada se nalazi s druge strane planete. Rešio sam da isprobam kako se to odslikava na noćnom nebu. Eksperimenti su se ustalili na ekspoziciji od 120 minuta s Velvia filmom od ISO 50 pri blendi 3,5. U vreme punog meseca ekspozicija se smanjila do 12 minuta. Pošto mi se nije dopadala reprodukcija boje neba, koja je varirala od tamnosmeđe do zelene (u zavisnosti od boje udaljenih civilizacijskih svetlosnih izvora), prešao sam na korišćenje Tungsten filma od ISO 64, koji reprodukuje boju neba u tamnoplavim nijansama, što je mnogo srodnije s imaginacijom koju reprodukuje ljudsko oko. Pošto za sat-dva dobijam samo jednu fotografiju, u skladu s mojom nestrpljivom naravi, pored Nikona F4, nabavio sam još dva stara FM2 fotoaparata, koji su potpuno manualni ali zadovoljavaju potrebe noćne fotografije. Tako sam s tri fotoaparata, tri stativa i kablom za okidanje povećao produktivnost na 1,5 fotografiju na sat, ali imao sam mogućnost da na jednom mestu imam vodoravnu i uspravnu fotku. Problemi su nastajali kada bih želeo da snimim zvezde bez pomeranja, tj. onako kako ih vidimo golim okom. Za to je potrebno fiksno vreme, koje ne sme da bude duže od 30 sekundi, tako da se svi ostali parametri prilagođavaju tome, kao što je veliki otvor blende (2,8 ili 1,4) i film od ISO 400 "pušovan" je na ISO 800 što daje veliko zrno. Danas je tehnika na mnogo višem nivou, pa lako možemo snimati ovakve scene sa znatno većom osetljivošću. Ipak, za svaki slučaj, u torbi imam još dva analogni fotoaparata, pa dok s digitalcem snimam ekspozicije od 30 sekundi, dotle "manualci" rade na skupljanju svemirske svetlosti.

**OMANSKI GASTARBAJTERI:** Iako stanovnici Ommana ne rade, to je jedna od najbogatijih zemalja na svetu. Oni koji rade državljanin su Indije ili Pakistana; nemaju automobile, a zbog visokih dnevnih temperatura uglavnom rade noću. S fotoaparatom sam pratio njihove pokrete tako da su oni oštrij i svetlucave pozadine. (fotografija gore desno – Milan Radišić)

**KANJON REKE TARE** Pogled sa Curevca. Dvadesetak minuta posle zalaska sunca, magla tj. oblaci, uselili su se u kanjon, pa nije bilo pogodno za fotografisanje zbog jakih kontrasta bele magle i tamnih planina. Zato sam dočekao sumrak u kome se tonovi izjednačuju, a plavičasta boja odslikava kome se tonovi izjednačuju, a plavičasta boja odslikava hladnoću. U potpunom mraku oblaci ne bi došli do izražaja. (fotografija u sredini desno – Milan Radišić)

**LONDON:** Picadilly trg u Londonu poznat je s mnogih razglednica svojim ogromnim neonskim reklamama, koje pokrivaju desetine spratova na čitavim zgradama. Količina svetla noću skoro je ista kao po danu, i to svetlo, u kombinaciji s refleksima, daje mogućnost prikazivanja vizuelnog haosa i košmara koje nam servira potrošačko društvo, od "McDonaldsa", "Samsunga" i reklame za "Bud" do Indijca što gestikulira i devojke koja čeka randevu pa preko jurećeg taksija. (fotografija levo – Milan Radišić)



Skoro je nemoguće potpuno ih ukloniti, ali barem jedan deo možemo kontrolisati; to ćemo učiniti tako što u najvećoj mogućoj meri skraćujemo vreme eksponiranja ili fotoaparata postavljamo pod takvim uglom da maksimalno izbegnemo refleks. Kada pada kiša ili je maglovito, svetlost se odbija i lomí, stvarajući nežne odbleske i okvire oko svakog izvora svetla; oni su veoma lepi i nije ih potrebno korigovati. Iako znamo da su polarizacioni filteri namenjeni redukovanju sunčevog bleštanja s reflektujućih površina, oni mogu biti korisni i prilikom snimanja po mraku, pogotovu kada fotografisemo vodu ili ulice nakon kiše. Ujedno dobro dođu kada nam je potreban produžetak ekspozicije. Pomoć u vidu star filtera isto tako može biti dobrodošla, jer će razbiti refleks, koji se obično javljaju kao svetle vertikalne linije, a filter će ih pretvoriti u male ili veće zvezdice.

Dodatne efekte, bez korišćenja računara, možemo dobiti i kada zamaglimo objektiv svojim dahom ili kada razapnemo parče crne najlon čarape ispred objektiva.

**KREIRAJTE SVOJU NOĆ** uz pomoć dva polarizaciona filtera. Oni moraju biti okrenuti naopako, naročito ako su u pitanju uobičajeni cirkularni filteri (dva cirkularna filtera u normalnom položaju daju efekat promene boja, a kada prednji okrenemo naopako, onda rade kao ND filter promenljive gustine.) Za udoban rad neophodno je okrenuti filter u samom prstenu, što nije baš jednostavan posao, ali nije ni nemoguće. Nakon ovakvog zahvata možete da snimate scenu tokom dana a da ona izgleda kao da je snimljena dugom ekspozicijom po noći, zbog čega je postupak i dobio naziv "Hollywoodska noć". Napomenućemo da je (osim ako ne iskoristite dva "slim" filtera)





neophodno da povedete računa o žižnoj daljini objektiva kako biste izbegli vinjetiranje!

#### SERIJSKO SNIMANJE

s okidanjem fotoaparata podešenog za kontinualni rad (Fast burst mode) može izgledati kao nepotrebna stvar, ali ima ozbiljnu upotrebnost kada fotografirate iz ruke. Ukoliko snimate tri fotografije, obično će druga biti najbolja i najoštrija jer nema pomeranja nastalih prilikom stiskanja okidača.

#### NE ZATVARATI BLENDA

do kraja zbog postizanja oštine može izgledati kao čudan ili čak loš savet, ali već smo nekoliko puta objašnjavali odnos između maksimalnog, minimalnog i optimalnog otvora blende. Minimalni otvor blende sigurno daje najveću dubinsku oštrinu, ali će generalna oštrina biti smanjena zbog difrakcije svetlosti koja se javlja prilikom prolaska svetla kroz mali otvor.

#### IDEJE, IDEJE...

Mrak i manjak svetlosti pružaju neograničene mogućnosti za eksperimentisanje. Neke od ideja koje daju veoma zanimljive rezultate i o kojima se može napisati mnogo toga pomenućemo u nastavku.

**SLIKANJE SVETLOM** prva je od ideja. Izvor svetla moguće je okačiti na kanap i snimiti tragove dok se lampa njiše. Druga varijacija je crtanje malom baterijskom lampom s led

diodom ili crvenim laserom koji služi za pokazivanje, kojim šaramo po objektima ispred fotoaparata, a treća varijacija jeste šaranje po vazduhu bilo baterijskom lampom bilo, na primer, novogodišnjom prskalicom. Svojevrsno slikanje svetlom predstavljaju i fotografije vatrometa.

**SOLAROGRAFIJA** je snimanje tragova sunčevog kretanja; najčešće se radi uz pomoć pinhole fotoaparata. Iako se sunce snima tokom celog dana, ova vrsta fotografije predstavlja najekstremniji primer dugih ekspozicija, koje u ovom slučaju traju i do šest meseci!

**MESEC** je veoma zagonetan objekat, koji je, u stvari, mnogo svetliji i mnogo brži nego što to izgleda. Ekspozicije duže od 1/15 sekunde daju zamućenu fotografiju i trag na nebu. Mesec je, generalno, najbolje snimati jačim teleobjektivima, a ukoliko želimo pejzaž s mesecom na nebu, najbolji izbor jeste dvostruka ekspozicija. S druge strane, u noćima bez meseca mnogo se bolje vide zvezde, koje ostavljaju veoma zanimljive kružne linije, tragove koji su posledica Zemljine rotacije. Najbolji efekat dobijamo kada na fotografiji imamo zvezdu Severnjaču, jer se ona ne "kreće" i na fotografiji daje tačku rotacije oko koje ostaju tragovi.

**MUNJE** su specifične pojave, koje zbog izuzetno kratkog trajanja i veoma jakog bleska nije moguće fotografisati drugačije nego lovom pomoću dugih ekspozicija.

**NOVOGODIŠNJI VATROMET** na novosadskom trgu snimljen je s krova obližnje zgrade. Canon EOS 30D i Sigma 8 mm fisheye na stativu. Na ovim primerima prikazana je obrada originalne fotografije u Camera Raw programu. (fotografija gore – Bojan Hohnjec)

**MODNI PRILOG** za magazin Joy snimljen je u prostorijama kafea, bez dodatne rasvete. Canon EOS 1D Mark III, f4/17-40 mm, f/2,8, ekspozicija 1/40 s pri osetljivosti ISO 1.600. (fotografija Bojan Hohnjec)



Originalna fotografija bez korekcije



Exposure recovery, fill light



Exposure Recovery, Fill light, Vibrance, Saturation



Luminance, Reds & Oranges

#### BOJAN HOHNJEC

U izuzetno lošim svetlosnim uslovima koristim maksimalni otvor blende i najveću ISO osetljivost, dok u situacijama gde ni to nije dovoljno ili gde se traži snimak sa što manje "šuma" koristim stativ. Najveći problem pri korišćenju velikih otvora blendi (f1,2, f1,4, f1,8) jeste kritično izoštravanje, gde je funkcija "live view" od velike pomoći (ako je fotoaparat na stativu), jer omogućava zumiranje slike do 10 puta. Ukoliko fotografisam iz ruke s ekspozicijama između 1/4 i 1/30 s, fotoaparat postavim na kontinualno snimanje i napravim šest do sedam fotografija od kojih je barem jedna oštra (ovo se odnosi na statične objekte).

Od foto-opreme koristim Canon EOS 1D mark III, 5D i 30D. Objektivi: Sigma f3,5/8 mm fisheye, Canon f4/17-40 mm L USM, f1,4/50 mm USM, f2,0/135 mm L USM, Blic 580 ex, stativ.

PEĆINE su mesta gde fotografisanje zavisi isključivo od svetla koje nosimo sa sobom. Postavka svetla, najčešće bliceva, definiše prikaz, a jedna od opcija jeste i višestruko bleskanje dok je fotoaparat s otvorenim zatvaračem na stativu. Tokom ovakvog osvetljavanja moguće je menjati poziciju, tako da možemo reći da je i ovo jedna vrsta crtanja svetlom.

#### PROBLEMI DUGIH EKSPOZICIJA

U vreme filma, duge ekspozicije su bile problematične zbog problema s merenjem. Zakon reciprociteta davao je smernice za obavezno produženje vremena eksponiranja, jer je u zavisnosti od osetljivosti i dužine izmerene ekspozicije ponekad bilo neophodno eksponirati i deset puta duže, uz obaveznu upotrebu želatinskih CC (color correction) filtera.

Problemi digitalnih fotoaparata u vezi su s baterijama, jer su uz uključenu eliminaciju šuma i High ISO korekciju ekspozicije veoma duge, što znači brzo pražnjenje baterije. Ukoliko se zaputite u jednu ovakvu avanturu, dobro je imati bateriju viška i to propisno napunjenu. Nakon dugog boravka na niskim temperaturama trebalo bi dozvoliti aparatu da se polako ugrije unutar torbe kako bismo izbegli kondenzaciju. U praksi se pokazalo da veću pretnju otkazivanja poslušnosti predstavlja izloženost objektivu niskim temperaturama, budući da mast po kojoj klize helikoidni prstenovi postaje gušća i gubi viskozitet, što može da dovede do blokade autofokusa.

Problem fotografisanja ekstremno dugim ekspozicijama veoma je kompleksan kada su u pitanju digitalni fotoaparati. Pored elektronskog šuma, postoji problem s ozbiljnim zagrevanjem senzora i brzim pražnjenjem baterije, koja nije sposobna da izdrži nekoliko sati eksponiranja. Proizvođači ne daju posebne podatke, te pretpostavljam da su digitalni fotoaparati sposobni za eksponiranje onoliko dugo koliko im to dozvoljava kapacitet baterija. Kada se osvrnemo na velik broj dobrih snimaka, vidimo da ubedljivo najbolji alat za ekstremno duge ekspozicije i dalje jeste mehanički fotoaparat i film.

MILAN ŽIVKOVIĆ

#### KONKURS Noćna fotografija

Inspirisani našim prilogom i naoružani svojim fotoaparatom, zakoračite smelo u mrak i pošaljite nam najuspelije radove. Tema je potpuno slobodna, jedini uslov jeste da fotografije budu snimljene po mraku ili barem predveče. Rok za prijem fotografija je do 10. u mesecu, a najbolje radove objavićemo u majskom broju 2009. godine. Ne zaboravite da fotografije možete poslati i preko naše veb-prezentacije: [www.refoto.co.rs](http://www.refoto.co.rs).

#### PRAKSA NA DELU

Iako je stativ neprikosnoven kada su u pitanju duge ekspozicije, postoji još mnogo načina da "smirite" fotoaparat. Ovo su neki od manje poznatih sistema.



Jedan od više nego korisnih "gedžeta" prilikom fotografisanja noćnih snimaka jeste dodatak kojim možete glavu vašeg stativa stabilno pričvrstiti na ivicu prozorskog stakla automobila. Iako to nije deo ove priče, napomenućemo da je idealan za fotografisanje ptica i drugih životinja kraj puta, jer se one više boje čovekove figure nego automobila, koji ujedno služi kao zaklon.



Postoje dva slična sistema kojima je, uz pomoć vakuum-sisalke, moguće pričvrstiti fotoaparat za automobil. Prvi je namenjen za korišćenje s glavom stativa, dok je drugi namenjen za montiranje elemenata pomoću "spigot" nastavaka. U ovom slučaju fotoaparat nosi fleksibilna "magična" ruka, koja može biti idealna za akcione fotografije, kada je automobil u pokretu. Ovako postavljen fotoaparat daje oštre detalje automobila, dok će pozadina biti razmazana i naglašavati osećaj kretanja.





SILVERFAST

# Totalna kontrola

Kada je pre desetak godina počelo "zlatno" vreme skenera, pojavio se "LaserSoft", nezavisan proizvođač softvera pod imenom SilverFast. Za veoma kratko vreme program postaje nezaobilazan deo ozbiljnijih sistema namenjenih skeniranju s profesionalnim pretenzijama. Od tada je SilverFast otišao mnogo, mnogo dalje...

## POJAVA KUĆNIH SKENERA

Kada uporedimo današnje uređaje s prvim "drum" skenerima, prvo što vidimo jeste minijaturizacija. Dok je "dobošarima" trebao prostor dve omanje sobe, današnji skeneri, čak i oni A3 formata, nisu teži od tridesetak kilograma i zauzimaju deo prostora na radnom stolu. Takođe, nema više šetanja, niti montiranja materijala na bubnjeve, korišćenja imerzionih ulja – sve je postalo nekako lako. Ipak, pojava "kućnih" skenera dovela je do nestajanja zanimanja reprofotograf i skenerista. Masovna produkcija dovela je do drastičnog pada cena, a ove sprave postale su sastavni deo skoro svake računarske konfiguracije – sve do pojave digitalnih fotoaparata, koji su skoro ukinuli potrebu skeniranja fotografija, osim u profesionalne svrhe.

## ŠTA DONOSI DOBAR PROGRAM?

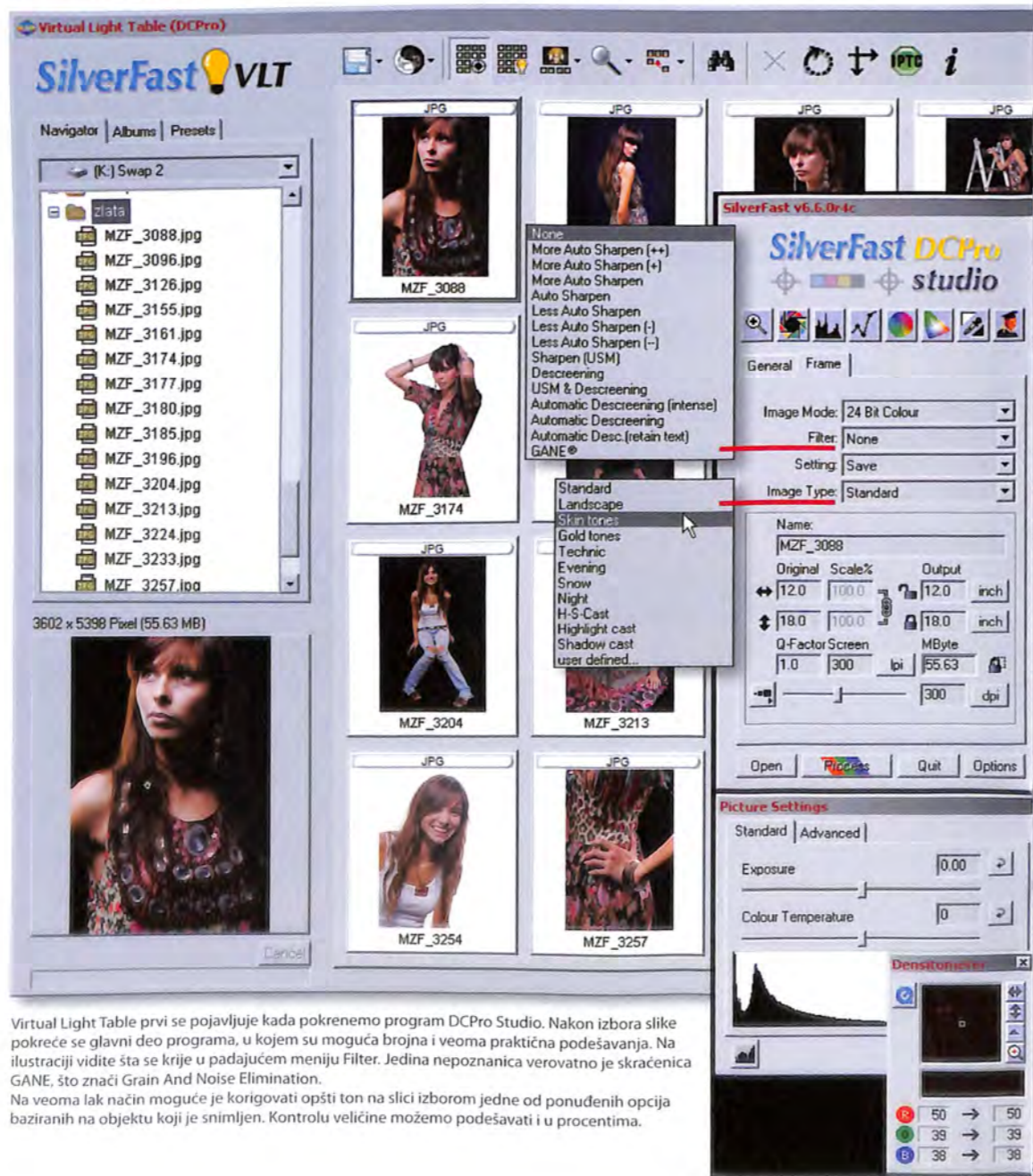
Kada kupite skener, obično uz njega stiže program kojim je najčešće moguće skenirati, tj. importovati slike u neki od programa namenjenih daljoj obradi. Ukoliko nemamo mogućnost dalje obrade slike, neophodno je podešavanje obaviti u programu za skeniranje, što naravno važi i za fotografije koje su namenjene kasnijoj obradi – što više pažnje posvetimo parametrima skeniranja, kraće ćemo naknadno obrađivati sliku. Međutim, većina programa koje smo mi obični smrtnici koristili patila je od nekoliko boljki: nedostatak dobrog Preview prozora, alatke koja bi nam pokazala intenzitet boje i bila slična klasičnom denzitometru i nekoliko mogućnosti podešavanja odnosa osvetljenosti i kontrasta. Poželjne su bile i mogućnosti određivanja veličine slike, a za ostalo (izoštavanje, retuš...) mogli smo da se snademo i s postojećim editorima. Verovali ili ne, pojavila su se čak dva programa koja su ponudila nove mogućnosti: VueScan i SilverFast. Ipak, nekako sam se tokom vremena navikao na SilverFast, koji je uz to stizao uz pojedine skenera kao opcija koja nije bila jeftina, ali ni preterano skupa (bar u osnovnoj AI varijanti). Prvi SilverFast AI kupio sam za svoj prvi film skener – Canon FS 2710, koji danas, zajedno s programom, zauzima počasno mesto na polici. Iako sam i dalje poprilično skeptičan kada je korišćenje ovakvih programa u pitanju,

sa SilverFastom sam imao prijatno iskustvo. Za potrebe izrade jednog nekomercijalnog plakata trebalo je pripremiti fotografiju 100 x 70 cm, što je podrazumevalo maksimum kvaliteta, a nije bilo novca za profesionalno skeniranje. Nekako u to vreme program je stigao, i ja sam pokušao da, što je tada izgledalo neprimereno, skeniram dijapozitiv sam. Da ne dužim, razlika

između dva skena izvedena na istom uređaju – ali s dva programa (originalnim i SilverFastom) – bila je više nego primetna, i plakat je oštampam veoma dobro.

## SILVERFAST KAO STANDARD

Program se pojavio 1995. godine i, kako piše u uputstvu, najveća pohvala mu je to što su



Virtual Light Table prvi se pojavljuje kada pokrenemo program DCPro Studio. Nakon izbora slike pokreće se glavni deo programa, u kojem su moguća brojna i veoma praktična podešavanja. Na ilustraciji vidite šta se krije u padajućem meniju Filter. Jedina nepoznanica verovatno je skraćena GANE, što znači Grain And Noise Elimination. Na veoma lak način moguće je korigovati opšti ton na slici izborom jedne od ponuđenih opcija baziranih na objektu koji je snimljen. Kontrolu veličine možemo podešavati i u procentima.



počeli da ga nazivaju "standardom" među programima namenjenim skeniranju. Ono što je sada zanimljivo jeste da se razvoj programerske kuće prilagodio trenutnoj potražnji, i da je sada, pored programa za skeniranje, na raspolaganju zaokružena paleta programa namenjenih obradi svih vrsta digitalnih slika. Potrudimo se da vas zainteresujemo za korišćenje ovog programa jer obrada digitalnih fotografija, bilo u JPG ili RAW formatu, dobija neke potpuno nove mogućnosti i po meni, mnogo jednostavniji i logičniji pristup. Kada kliknete na ikonicu pod nazivom SilverFast, otvara se novi prozor sa šest opcija. Prva je, logično, SilverFast namenjen skeniranju, druga je DC Pro Studio, treća je HDR studio namenjen popularnoj obradi s ciljem povećanja dinamičkog opsega, četvrta je veoma zanimljivi program po imenu PrintTao, koji će vam pružiti do sada neviđenu kontrolu nad procesom štampe. Peta i šesta opcija su linkovi prema instrukcijama i sajtu LaserSofta.

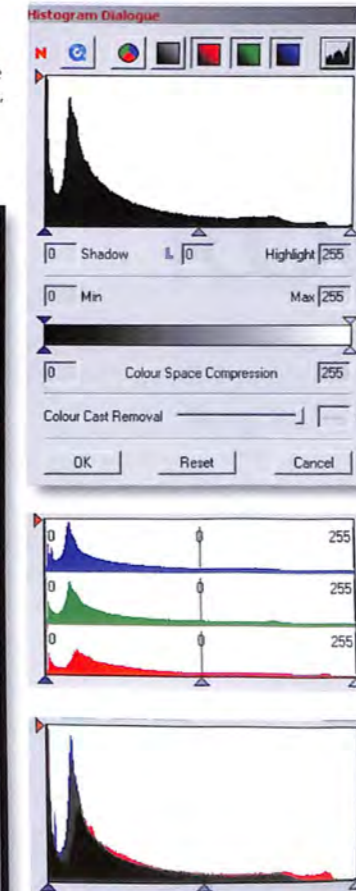
## LASERSOFT DC PRO STUDIO

Namerno ćemo zaobići već poznati program za skeniranje i pokrenemo DC Pro Studio. Kao i kod ostalih delova sistema, i ovde će se prvo pokrenuti svetleći panel ili Virtual Light Table, deo koji je veoma koristan i koji predstavlja jasnu asocijaciju na mesta gde se lupom pregledaju negativ i dijapozitivi. Ovaj deo programa ima nekoliko podešavanja koja će vam olakšati organizaciju fajlova, uključujući i upisivanje IPTC i EXIF podataka i osnovnu pripremu za štampanje pomoću već pomenu-tog PrintTao programa. Fajlove je moguće videti kao kontrolne sličice kojima možemo zadati veličinu, a možemo ih organizovati i u albume radi lakšeg i bržeg pregleda. Kada kliknemo na odabranu fotografiju, otvara se glavni prozor programa DC Pro Studio. Dalja obrada fotografije obavlja se na skoro identičan način kao što smo radili prilikom skeniranja. Za početak možemo aktivirati opciju ImagePilot, naslednika poznate opcije ScanPilot, koja će početnicima pomoći da ne preskoče neki korak

u radu. Zanimljiva je mogućnost izbora koraka koji će biti prikazani u prozoru, tako da one korake koje nećemo koristiti ne moramo stalno da preskačemo. Kontrole su postavljene veoma intuitivno i raspoređene su na nekoliko Toolbar menija. Prvi niz služi podešavanjima veličine pregleda, zum (1), automatskoj korekciji slike (2), podešavanju histograma (3), kontroli putem krivih (4), globalnoj korekciji (5), selektivnoj korekciji boja (6), alatu za ručno podešavanje belina i crnih partija na fotografiji (7) i takozvanim ekspertskim podešavanjima namenjenim numeričkoj kontroli parametara Proof printova (8).

Sledeći niz alata nalazi se pored samog kontrolnog prozora; on pruža lak pristup brojnim komandama, od kojih izdvajamo: kontrole rotacije kontrolnog prozora, dugme za aktiviranje čuvenog Scan, to jest Image Pilota, kontrole automatizacije procesa, mesto podešavanja kolorne kalibracije, alat za uklanjanje ogrebotina i prašine, alat za kontrolu najtamnijih i najsvetlijih površina... Tu su još i ACO (Auto Adaptive Color Optimization) sistem povećanja dinamičkog opsega, pregled fotografije u punom kvalitetu i, kao poslednje dugme, VLT, kojim se ponovo vraćamo na virtualni svetlosni panel. Nadam se da vas je ovaj tekst zaintrigirao, jer sam pomenuo samo mali deo brojnih mogućnosti programa; one će u sledećem broju biti predstavljene kroz priču o SilverFast HDR Studio i PrintTao programima.

MILAN ŽIVKOVIĆ



Ono što sam već nekoliko puta pomenuo jesu brojne komande, tako da, pored kontrole histograma, načina njegovog pregleda i definisanja graničnih vrednosti, imate i kontrolu kompresije kolornog prostora i korekciju dominantne boje koja se javlja kao posledica pogrešno podešenog balansa belog. Naravno da to nije jedino mesto za korekciju, jer nam je na raspolaganju i veoma dobar metod za brzo globalno korigovanje boja, koje nakon toga mogu biti doterane i alatkom za selektivnu kontrolu boja.



Početnici će ovu alatku koristiti stalno, jer na jednom mestu imaju kompletnu kontrolu celog procesa obrade fotografije.





Sekula Medenica, "Mozaik", 1958

## Sekula Medenica ŽIVOT U BOJI

*Učinio je značajnim jedno razdoblje posleratne srpske fotografije, ali njegov opus nije dovoljno poznat, nije ni proučen, pa i danas među znalcima ima dilema o njegovom dometu i mestu u savremenoj srpskoj fotografiji*

U proleće 1983. godine, jedne večeri (bio je to ciklus "Susreti sa istaknutim autorima srpske fotografije") Sekula Medenica pripovedao nam je svoju životnu priču. Prvi ozbiljniji dodir s fotografijom imao je 1938. godine, "ali više ljubiteljski". Po sopstvenom priznanju, tada je bio opčinjeniji savršenstvom fotoaparata i optike nego dobijenim fotografijama. Rat je proveo u nemačkom zarobljeništvu, u logoru Gross Hesepe, u Vestfaliji, blizu holandske granice. Krajem 1941, zajedno s grupom zarobljenih francuskih oficira, načinio je fotoaparat od kartona, a film, za snimke 6x6 cm, nabavili su podmićivanjem stražara. Vešt u preciznoj foto-mehaniци, nakon rata profesionalno se bavio tim poslom nekoliko godina.

### UMETNIK "IZ INATA"

Započeo je izložbenu aktivnost na sebi svostven način, kako je rekao "iz inata": dao je jedan rad na prvu Međunarodnu izložbu fotografije, 1952, ali pod izmišljenim imenom,

jer su neki ljudi iz žirija osporavali njegovo stvaralaštvo govoreći da je bolje da se drži precizne mehanike nego fotografske umetnosti. Na toj izložbi prihvaćena je njegova fotografija "Maj". Sredinom šeste decenije, za razliku od većine učesnika srpske foto-scene čiji objekti na socrealistički način beleže životnu svakodnevicu, on nalazi nadahnuće u citatima iz istorije fotografije. Okreće se iskustvima "nove objektivnosti" i s naglašenim naturalizmom snima fotografije "Grožđe", "Lubenice", "Kukuruz", "Hrizanteme"... Njegov kadar pretežno je utemeljen na monohromnoj, grafički čvrstoj organizaciji kvadrata, a osnovna osobina fotografija jeste visoka oštrina do, takoreći, taktilnosti materije. Isti pristup pokazuje i na fotografijama eksterijera ("Pariz", "Stari konopci", "Ruke civilizacije"...). Krajem šezdesetih godina priklanja se nekoj vrsti aranžmana čiji se sadržaj zasniva na emblematskom karakteru, a to obogaćuje i studioznim ateljejskim radom, tzv. table-top fotografijom, uz mnogobrojne eksperimente i inscenacije.



Sekula Medenica, "Kompozicija", 1957



Sekula Medenica, "Porcelan", 1958



Sekula Medenica, "Industrija", 1959

U jednoj prilici Sekula Medenica bio je član žirija Majskog salona ULUPUDS-a. Prilikom izdvajanja kandidata za nagrade, jednoj starijoj umetnici, članici žirija, nije se svidelo što je Medeničin glas presudio da se izdvoji delo nekog umetnika. Netaktna, kakva je bila, izjavila je da se tome ne čudi, "budući da je kolega (Medenica), ipak, samo fotograf". Medenica nije bio čovek pred kojim se smelo reći nešto što nipodaštava fotografe i fotografiju, a da ostane dužan. Uvek dosetljiv, i pomalo sarkastičan, uz obavezan osmeh, smesta je uzvratilo: "Vidite, kolegice, ja pravim umetničke fotografije, a vi se bavite slikanjem tekstila. Ali, dok se moja dela kupuju, uramljuju, poklanjaju i kače na zidove kao slike, ili se objavljuju na naslovnim stranicama knjiga i časopisa, vaša dela nude se u radnji za opremanje podova. Onaj ko kupi tepih koji ste vi isikali, može da uradi samo jednu valjanu stvar: da ga stavi na pod i gazi po njemu."



Sekula Medenica, "Metropola", oko 1957

Antologijska dela iz tog razdoblja su "Porcelan" (popularni "Tanjiri"), "Kompozicija", "Sestre", "Mrtva priroda" i neka druga. Osim tematikom, te fotografije izdvajaju se od radova autora onoga vremena promišljenom strukturom i visokim tehničkim savršenstvom.

### AKCIJA I KONSTRUKCIJA

Nakon Salona fotografije "20. oktobar", 1958. godine, na kome je dobio zlatnu plaketu grada Beograda za najbolju kolekciju fotografija, daje prevagu istraživanju mogućnosti fotografije u boji. To je sasvim nov život Medeničine umetnosti jer pored zanimanja za boju, on pokazuje i jasnu usmerenost ka apstraktnom mišljenju. Budući racionalan duh, čvrsto je verovao da je apstrakcija najbolja mogućnost da se izbegne kliširana realnost koja svodi fotografiju na sredstvo mehaničkog beleženja prirode. Produblivanje ovog iskustva vodi ga

u nova istraživanja, što je donelo niz zanimljivih radova koji prate pojave u savremenom slikarstvu pete decenije, s jedne strane, akciju i gestualnu umetnost enformela ("Metropola", "Stvaranje sveta"...), a, s druge, optičku i konstruktivnu umetnost ("Industrija", grupa "Svetlost i prostor"...), kao i serije fiziograma i luminograma. Automatizam koncentričnih elipsi, čije će tragove istraživati u dužem razdoblju, stvarao je pomoću svetlosnog klatna s obojenim filtrima.

### BOJA I APSTRAKCIJA

Danas, s vremenske distance, u njegovom opusu mogu se uočiti dva osnovna toka. U prvom, on obrađuje konkretne teme, posebno u primenjenoj fotografiji za koju je veoma rano



Sekula Medenica, "Stvaranje sveta", 1959





Sekula Medenica, "Portret devojčice", oko 1959

vezao svoju egzistenciju. Tu zastupa tradicionalan pristup, ali na najvišem nivou veštine. Sačuvani radovi (i negativi) pokazuju strogu kompozicionu strukturu zasnovanu na zlatnom preseku, čistu i funkcionalnu boju i visoko majstorstvo u realizaciji. Medenica je s podjednakom pažnjom prilazio svakom "primenjaškom" zadatku i, kako su to poručio tražili, obuhvatio različite teme: od seoskih predela i folklornih motiva, preko snimaka enterijera i modne fotografije, do akta i portreta. Njegovi snimci veduta gradova, pejzaža, spomenika kulture i fresaka, na stranicama monografija, u kalendarima, na posterima i razglednicama, pokazuju visok izražajni

stepen fotografije kao primenjene umetnosti. Godine 1992, u katalogu njegove posthumne izložbe, naveli smo mišljenje Mirka Lovrića da je Medenica "prvi srpski fotograf umetnik koji je potpuno ovladao tehnologijom fotografije u boji. Uvažavao je tehničke mogućnosti fotografije i svesno insistirao na najvišem zanatu i tehničkoj perfekciji. U tom smislu, davao je najbolje rezultate, što je bilo veoma značajno za fotografiju kao delatnost." U drugom toku, uporedo s prethodnim, Medenica je sklonost ka čistoj umetnosti izražavao kroz kibernetika istraživanja, svetlosne eksperimente i otkrivanja novih mogućnosti boje.

GORAN MALIĆ



Sekula Medenica, "Portret B. D.", 1956

### TUMAČENJA I OCENE

Umetnost fotografije u Srbiji tokom pedesetih i šezdesetih godina dvadesetog veka imala je u Medenici izrazitog modernistu, koji je u nju uneo znatne novine. Njegovi primeri fotografija s najpre lirskom, kasnije i geometrijskom apstrakcijom, nastajali su u vreme kad se ni domaći umetnici (a ne fotografi!) još nisu bavili tom problematikom, ali domaća istorija umetnosti žmuri pred tom činjenicom. Istražujući mogućnosti svetlosnog klatna, doprineo je da se jedan eksperiment podigne na stepen kreativnog čina. Dalekovido je uneo jednu u suštini kibernetičku sliku, ne samo u srpsku fotografiju nego i u našu savremenu umetnost, i to pre nego što su se u domaćem likovnom prostoru naslućivale mogućnosti kompjuterske grafike. Ali, njegovo delo nije dovoljno poznato, a malo je razjašnjeno, pa i danas među znalcima ima dilema o njegovom ukupnom dometu i mestu u savremenoj srpskoj fotografiji. Još uvek nije učinjen odlučan korak u sagledavanju zaostavštine Sekule Medenice, kojoj predstoji potpunije vrednovanje.

# Salon fotografije VINKOVCI 2009

Sredinom aprila, u Vinkovcima će se otvoriti izložba fotografija pod nazivom "Salon fotografije – Vinkovci 2009". Rezultate žiriranja i izbor od desetak najboljih fotografija videćete u sledećem broju, a sada vam donosimo izveštaj sa žiriranja, kojem smo i sami prisustvovali



Ivana Tomanović (urednik Refoto-a) i Anđelo Božac

Početkom marta posetili smo Foto-klub "Vinkovci" da bismo se lično uverili zašto je Salon fotografije – Vinkovci najveća izložba fotografije u Hrvatskoj u poslednjih nekoliko godina. Imali smo još jedan povod, a to je dolazak selektora izložbe čak iz Praga. Naime, svake godine izložbu žirira jedan čovek – poznato ime hrvatske fotografije. Ovoga puta to je bio Anđelo Božac, fotograf iz Pule koji već dvadesetak godina živi i radi u Pragu, u kojem je izgradio vrlo uspešnu karijeru. Tamo je stekao i fotografsko obrazovanje – prošle godine uspešno je završio doktorske studije na FAMU (Akademija za film i fotografiju), mada je prve korake u fotografiji načinio još u Foto-klubu "Uljanik", što ga čini idealnim selektorom za ovu izložbu.

Ove godine selektor je imao posebno težak zadatak jer je pristiglo 2.100 fotografija od 585 autora! Ova imponantna brojka posledica je mnogo pozitivnih faktora koje je Foto-klub "Vinkovci" izgradio tokom poslednje decenije, koliko Salon i postoji. U centru Vinkovaca, u

najlepšoj i najvećoj galeriji (koja ipak nije dovoljno velika), održava se izložba oko 150 najboljih fotografija. Izložba kasnije putuje po svim većim gradovima Hrvatske. Svih 150 fotografija obavezno nadu svoje mesto u lepom i kvalitetno odštampanom katalogu, koji ima oko 150 strana (na svakoj strani prikazana je jedna, eventualno dve fotografije). Katalog se obavezno podeli svim učesnicima izložbe. Organizatori se striktno pridržavaju svojih propozicija, koje, između ostalog, nalažu da svi radovi budu odštampani na papiru u formatu od 18 x 24 do 50 x 60 cm. Takvo posmatranje fotografija u značajnoj meri olakšava žiriranje izložbe jer je moguće gledanje i poređenje velikog broja fotografija odjednom. Poslednje dve godine organizator je uspeo da uključi i sponzora. To je firma "Fototech" iz Zagreba – ekskluzivni distributer Nikon foto-opreme za Hrvatsku. Ovogodišnje nagrade zaista su fantastične, pa je tako za gran pri obezbeđen Nikon D3; prva nagrada za pojedinačnu fotografiju i kolekciju biće

Nikon D60 s objektivom, a za ostale nagrade predviđeni su kompaktni digitalci. Treba napomenuti da je organizator izložbe započeo svoje pregovore sa sponzorom godinu dana pre raspisivanja konkursa i postarao se da sponzorstvo ne bude sporadično već obavezno svake godine. Na taj način svakako je poraslo interesovanje za konkurs, ali podignut je i nivo kvaliteta poslatih radova. Ovakva organizacija za svaku je pohvalu i podršku, što mi ovim prilogom i činimo. Međuregionalna saradnja u poslednje vreme je u velikoj ekspanziji (Refoto je zvanično prisutan u celom regionu Balkana, osim u Sloveniji), pa tako svako pozitivno (ali i negativno) iskustvo svako od nas treba da usvoji i primeni bilo da je u pitanju izložba, konkurs, radionice, edukacija ili izdavaštvo. Univerzalni jezik fotografije olakšava nam razmenu informacija i omogućava da uz zajedničko angažovanje damo fotografiji pravo mesto na umetničkoj i kulturno-socijalnoj sceni Balkana.

I. TOMANOVIĆ



Žiriranje je počelo ujutro i završilo se u kasnim večernjim satima, a u poslednjoj fazi bilo je neophodno poredati na jedno mesto sve fotografije koje su ušle u uži izbor. Iz priloženog vidite da je ostalo jako malo mesta za selektora i njegove pomagače iz redova Foto-kluba "Vinkovci".



Portret Sekule Medenice, oko 1980

## BIOGRAFIJA

Sekula Medenica (Kolašin, 1912 – Beograd, 1986). U posleratnom razdoblju jedan je od organizatora fotografskog života u Beogradu. Profesionalno je u fotografiji od 1952. Član je ULUPUDS-a od 1955, a bio je među pokretačima lista *Beogradski objektiv*. Bio je vodeći stručnjak za fotografiju u boji, stručni saradnik mnogih redakcija. Delovao je kao predsednik Foto-kluba "Beograd" i predsednik Foto-sekcija ULUPUDS-a. Učesnik je najvažnijih izložbi fotografije kod nas, a njegova dela uvršćena su u kritičke retrospektive "Fotografija kod Srba 1839–1989" (Galerija SANU, 1991) i "Pedesete: Teme i motivi srpske fotografije" (Galerija "Artget", 2005). Neka njegova dela dobila su visoka priznanja na domaćim izložbama (Skoplje, 1954, druga nagrada; Beograd, 1958, zlatna plaketa; Osijek, 1958, zlatna plaketa; Ljubljana, 1959, plaketa "Janez Puhar"... ) i međunarodnim izložbama (Amsterdam, 1957, srebrna plaketa; Varšava, 1957, srebrna; Bordo, 1958, srebrna; San Adrian de Becos, 1959, bronzana; Ankona, 1959, srebrna; Modena, 1960, bronzana...).



Sekula Medenica, "Devojka sa sela", oko 1957





MILAN ŽIVKOVIĆ

MAKSIMALNO EFIKASNO ARHIVIRANJE  
FOTOGRAFIJA, NEGATIV I POZITIV FILMOVA

# Trajno. Da se smrzneš!

Slična situacija danas se dešava i kada je u pitanju arhiviranje snimljenog i obrađenog materijala čija se trajnost rapidno povećava u odnosu na temperaturu na kojoj se čuva.

Ako se osvrnemo unazad, vidimo da je trajnost crno-belog materijala (filmova i fotografija) neprikosnovena i dokazano iznosi više od 150 godina. Pojava kolor-materijala donela je nove hemijske procese koji bi, da su ih laboratorije koristile, povećale trajnost, a i fizičku otpornost nekoliko puta. Ovde mislim na jednu od komponenata procesa koja skoro nigde nije korišćena, a to je stabilizator koji je trebalo da emulziju kolor-filmova učini otpornom i čvršćom. Jedna od najvećih fotografiskih zbirki na svetu, Corbis-Bettmann, sastoji se od preko 13 miliona originalnih fotografija i filmova, a po vremenskim periodima, kada su fotografije snimljene, sadrži gotovo celokupnu tehnološku istoriju fotografije u svetu uopšte. Kolekciju je nabavio 1995. Bil Gejts i tada je jedan deo materijala već bio u takvom stanju da nije bilo moguće videti šta se nalazilo na snimcima. Tada je rešeno da se pretnja nestajanja smanji koliko je to moguće i da se zaostavština dr Ota Betmana (Otto Bettmann), koja sadrži najvažnije i najzanimljivije vizuelne zapise, prvenstveno 20. veka, prebaci na sigurno. Unutar davno napuštenog rudnika krečnjaka u Pensilvaniji smeštena je zbirka i organizovana je služba s najmodernijom opremom za digitalizaciju i slanje fotografija Internetom tako da su fotografije naše istorije dostupne svima.

## UTICAJ TEMPERATURE I VLAŽNOSTI VAZDUHA NA TRAJNOST

Nažalost, stanje arhiva fotografija svuda u svetu pa i kod nas jeste takvo da se kolekcije čuvaju u običnim prostorijama gde se koliko-toliko vodi računa samo o vlažnosti vazduha. Većina muzeja nema klima uređaje unutar svojih arhivskih zbirki, a o specijalnim zamrzivačima neophodnim za ovakvu vrstu čuvanja možemo samo da sanjamo. Uticaj temperature jasno se vidi na tabeli. Kao

osnov uzeta je vlažnost vazduha od 40 odsto. Potrebno je napomenuti da se ona naizgled neverovatno duga trajnost može postići samo ako je materijal stavljen na hladno odmah nakon razvijanja. Kao neizostavni deo arhiva, pored brige o trajnosti neophodno je brinuti i o "metadata" podacima, to jest osnovnim podacima tipa ko, kada, gde, jer se ovi podaci upisuju na najraznovrsnije načine, bez razmišljanja da hemijske olovke blede brže od filmova.

## UTICAJ OKOLINE

Pored ovih parametara neophodno je napomenuti da se trajnost snimljenog materijala može višestruko povećati čuvanjem u namenskim pergamentskim spremnicima umesto u široko rasprostranjenim albumima od PVC materijala. Ova tri slova označavaju hemijsko jedinjenje, polivinil-hlorid, koje ima nezgodnu osobinu da veoma dugo ispušta hlor koji direktno uništava snimke i izbleđuje ih neverovatnom brzinom. Neki od albuma imaju džepove za fotografije napravljene od ovog materijala, ali apsolutno glatke, koji se nakon nekog vremena prosto sjeđine s površinom fotografije kojoj posle toga, osim skeniranja ili izrade druge fotografije u koliko imamo negativ, nema spasa.

| UTICAJ TEMPERATURE PRI VLAŽNOSTI OD 40 % |                    |
|--|--------------------|
| Skladišteno na °C                        | Relativno trajanje |
| 30                                       | 1/2x               |
| 24                                       | 1x                 |
| 19                                       | 2x                 |
| 13                                       | 4x                 |
| 7  | 10x                |
| 4  | 16x                |
| 0  | 28x                |
| -10                                      | 100x               |
| -18                                      | 340x               |
| -26                                      | 1.000x             |

| UTICAJ RELATIVNE VLAŽNOSTI NA TRAJNOST |                   |
|--|-------------------|
| Vlažnost vazduha                       | Izbleđivanje boja |
| 60 %                                   | 2x                |
| 40%                                    | 1x                |
| 15%                                    | 0,5x              |

*Do sada smo o zamrzivačima razmišljali kao o mestu gde se, na niskoj temperaturi, produžava rok trajanja namirnica. Oni koji su imali potrebu za većom količinom materijala, posebno filmova, i na duži period, čuvali su ih u zamrzivaču jer im se tada rok trajanja produžavao i više od dva puta*

Još jedna stvar jeste pogubna i to posebno za kolor-materijale i filmove – nov nameštaj. Kada promenimo nameštaj u kući, naša nova garnitura je lepa i sveže lakirana. Lak koji je "suv" po površini još poprilično dugo ispušta pare organskih rastvarača koje direktno napadaju RC materijal (resin coated) od kojeg je izrađena podloga fotografije. Kao što ste mogli da vidite, trajnost filmova pod određenim uslovima veoma je velika. Iako me je to veoma zanimalo, nisam našao podatak koliko bi onda trajao "Ilfordov" Micrographic film specijalno namenjen arhiviranju digitalnih zapisa (fotografija i fajlova), ali na hladnom.

| Očekivano vreme trajanja (u godinama) do početka izbleđivanja boja na nekim od "Kodakovih" materijala – na sobnoj temperaturi i na hladnom |       |        |        |        |
|--|-------|--------|--------|--------|
| Kolor-negativ filmovi  | 24 °C | 7,2 °C | 1,7 °C | -20 °C |
| Vericolor II Pro. Tipe S   | 6     | 55     | 120    | 2.500  |
| Vericolor II Pro. Tipe L   | 3     | 28     | 60     | 1.250  |
| Vericolor Internegativ   | 5     | 48     | 100    | 2.100  |
| Kodacolor II   | 6     | 55     | 120    | 2.500  |
| Kodacolor VR (100, 200, 400)   | 17    | 160    | 340    | 7.100  |
| Kodacolor Gold 100   | 12    | 115    | 240    | 5.000  |
| Kolor-dijapozitiv filmovi  |       |        |        |        |
| Ektachrome E-3   | 5     | 48     | 100    | 2.100  |
| Ektachrome E-4   | 15    | 140    | 300    | 6.250  |
| Ektachrome E-6 (od 1979)   | 52    | 500    | 1.100  | 21.600 |
| Ektachrome E-6 (od 1988)   | 110   | 1.000  | 2.200  | 45.750 |
| Kodachrome filmovi   | 95    | 900    | 1.900  | 39.500 |
| Kolor-papiri   |       |        |        |        |
| Ektacolor 37 RC EP3  | 10    | 95     | 200    | 4.150  |
| Ektacolor 78 RC EP2  | 8     | 75     | 160    | 3.300  |
| Ektacolor plus – Kodalux   | 37    | 350    | 750    | 15.400 |
| Ektachrome 2203 R-100  | 7     | 65     | 140    | 2.900  |
| Ektachrome 22 R-3  | 8     | 75     | 160    | 3.300  |
| Filmske trake  |       |        |        |        |
| Eastman Color Negativ  | 28    | 270    | 550    | 11.650 |
| Eastman Intermediate   | 8     | 75     | 160    | 3.300  |
| Eastman Color Print  | 45    | 430    | 900    | 18.700 |

## ŠTA U VEZI S ČUVANJEM MOGU UČINITI INSTITUCIJE

U zavisnosti od količine materijala, moguće je čuvanje u klimatizovanim prostorijama s kontrolisanom vlažnošću vazduha, a materijal je neophodno klasifikovati, obeležiti ili pigmentnim mastilom za klasično pero ili tušem, spakovati u pergamentske spremice i potom staviti u metalne ormare koji su bojeni posebnom "pečenom" bojom za metal tako da nema štetnih isparenja. Druga varijanta jeste da se materijal čuva u klasičnom zamrzivaču s rigoroznom kontrolom vlage i kondenzacije – naravno, upakovano u plastične, hermetički zatvorene kutije. Treća i najskuplja varijanta jeste izrada posebne prostorije koja bi bila specijalno namenjena ovakvom arhiviranju. Ovakva prostorija specijalno se projektuje, a od obične hladnjače na koju možda liči, razlikuje se po dvostrukom sistemu kompresora za hlađenje, uređajima za neprekidno napajanje strujom, to jest automatskim agregatima, sistemu za stalnu kontrolu vlage u vazduhu, obaveznom protivpožarnom sistemu, sistemu za zamenu vazduha unutar komore... U njoj je moguće ostaviti i deo gde se iza posebnih stakala s grejačima čuvaju dokumenta koja je ponekad potrebno proveriti ili pokazati nekom, a neophodna je i prelazna komora za postepeno dovođenje na sobnu temperaturu materijala koji treba videti ili skenirati. Muzeji, biblioteke i ostale institucije koje se bave arhiviranjem moraju, naravno, ispoštovati još mnogo pravila kako bi materijal bio sigurno sačuvan. Arhiviranje materijala na niskim temperaturama veoma je kompleksna i gotovo posebna naučna disciplina.



Kolekcija Corbis-Bettmann jedna je od retkih kojoj je pružena mogućnost trajanja pod strogo kontrolisanim uslovima niske temperature. Kenneth Johnston zaposlen je kao menadžer, a ovde ga vidimo kako pregleda kolekciju dijapozitiva koje je tokom rata u Vijetnamu snimio Kyoichi Sawada. On je 1965. dobio Pulicerovu nagradu za reportaže o ratu u Vijetnamu. Sawada je poginuo u Kambodži, 1970. dok je izveštavao o terorističkom režimu Crvenih Kmera.

## NAŠA VREMENSKA KAPSULA

Ono što mi možemo uraditi jeste da neke važne kopije i filmove (naše ili naših roditelja) skupimo iz fioka na jedno mesto i odredimo šta nam je važno, a šta možemo prepustiti neumitnosti vremena. S filmova napravimo željene kopije. Nabavimo nekoliko pergamentskih spremica za filmove, pažljivo magičnom krpom odstranimo eventualne otiske prstiju i prašinu i spakujemo ih.

Od papira koji nema u sebi hemijske izbeljivače i kiseline (ako uspete da ga nabavite – ako ne, onda običan i malo deblji papir) napravite kovertu i u njih spakujete spremice s filmovima. Fotografije pakujte tako da između dve stoji list papira koji će sprečiti da eventualna kondenzacija dovede do vlaženja površine i slepljivanja dve fotografije. Našu malu arhivu možemo upakovati u hermetički sigurnu kesu ili, još bolje, kupiti plastičnu kutiju za zamrzivač s dobrim poklopcem.

Potom našu, sopstvenu, vremensku kapsulu pohranimo na što hladnije mesto. Ukoliko imate mesta u zamrzivaču, onda možete fotografije staviti i tamo i pod obavezno ubaciti u pakovanje i koju kesicu silica gela koji će skupljati vlagu. Kada odleđujete zamrzivač, dobro bi bilo da vašu dragocenu kutiju prebacite ili u drugi zamrzivač ili u ručni frižider kako biste smanjili mogućnost negativnih efekata kondenzacije vlage.

I, naravno, sve ovo treba raditi na duplikatima jer vas babe i dede sasvim sigurno neće gledati kao normalne kada im kažete da sačekaju da se fotografije njihovog unuka odlede pre upotrebe, to jest gledanja.



Ovi dijapozitivi jesu zaista originalni iz Sawadinog fotoaparata i kao takvi dodatno su obeleženi posebnim arhivskim tušem. Ovo navodimo zato jer postoje i takozvani agencijski originali, to jest kopije na posebnom dijafilmu za dupliranje koji su kvaliteta originala ali su za istoriju mnogo važniji originalni snimci. Arhiviranje na hladnom omogućava da se ovakvi originali sačuvaju što je moguće duže, u njihovom izvornom obliku i sa što manje promena.

# SIGMA

MADE IN JAPAN

## AKCIJA

350



18-200mm F/3.5-6.3 DC OS

375



18-50mm F/2.8 EX DC MACRO

310



17-70mm F/2.8-4.5 MACRO

JOSIPOVIĆ TRADE

Josipović Trade d.o.o  
011/7129-117  
Surcinski put 1/o  
Novi Beograd  
www.josipovictrade.rs

AXELFOTO.COM

AXELFOTO d.o.o  
011/361-75-52  
Sarajevska 86  
Beograd  
www.axelfoto.com

BM FOTO

BM FOTO d.o.o  
011/311-99-88  
Bul. AVNOJ-a 122/5  
Novi Beograd  
www.bmfoto.co.yu

FOTO OPREMA

FOTO OPREMA d.o.o  
011/7129-136  
Surcinski put 1/o  
Novi Beograd  
www.foto-oprema.com



Dok zora rosom kupa vlasi promrzle trave i sunce počinje da slika novi dan, pored lovaca i ribolovaca, budni su još samo svetlolovci. To su oni čudaci što ne čekaju prve petle već žurno postavljaju stativ čekajući pravi trenutak da brzo naslikaju prizore koje "normalni" ljudi uglavnom gledaju krajičkom oka dok se u toplom krevetu okreću na drugu stranu. Ali šta je par mokrih nogu i po koja promrzlina u odnosu na zadovoljstvo koje dobra fotografija izaziva kod fotografa i posmatrača?



"Love is in the air"

Mimikrija

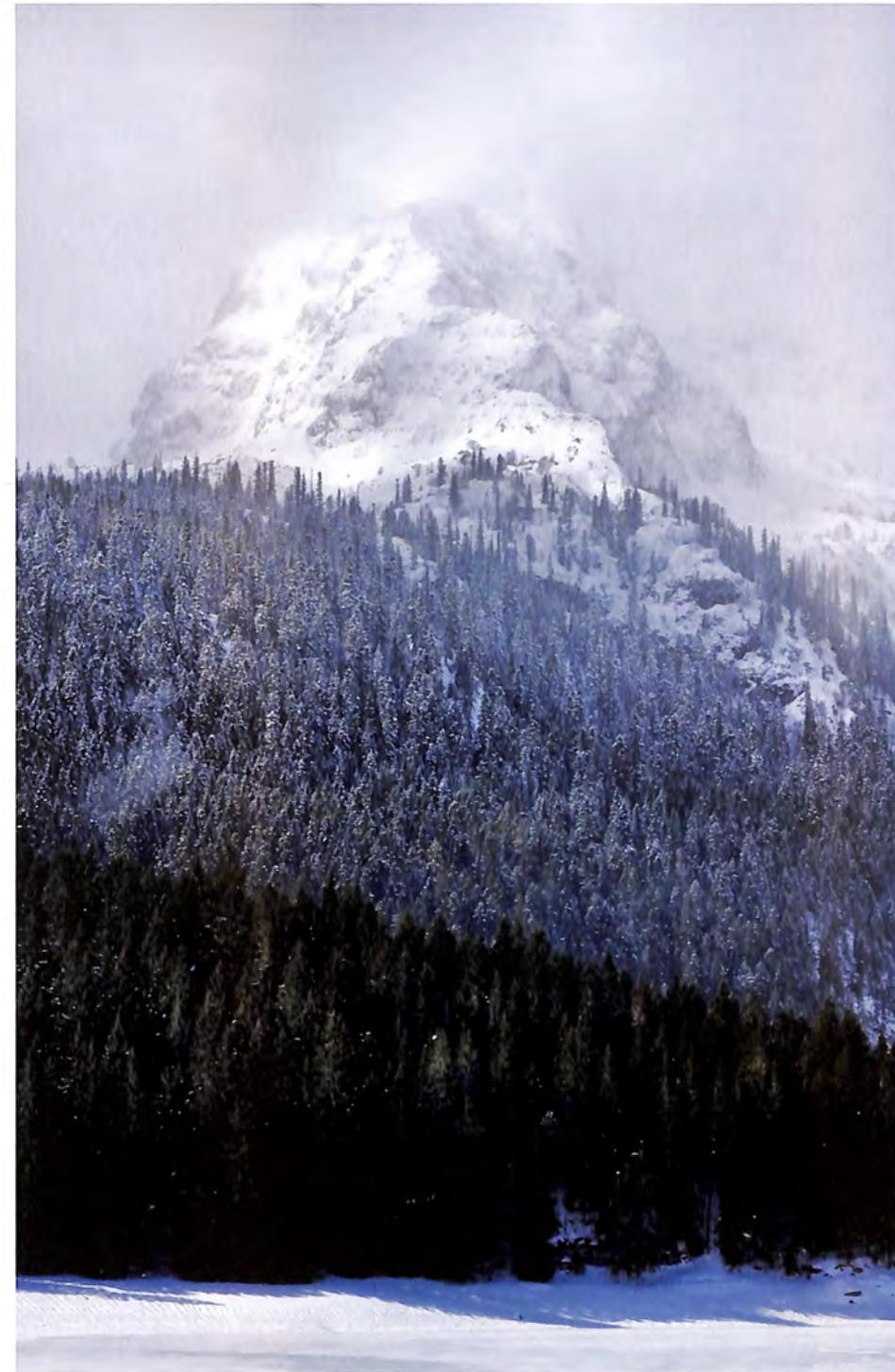


## CARPE NATURAM

Aleksandar Divjak

**K**ljučna reč je ljubav. Voleti lepo, voleti večno, voleti neobično. To je postulat mnogih fotografa a jedan od njih je i Aleksandar Divjak. Još od najranijeg detinjstva, Aleksandar je zaljubljen u ceo svet, u prirodu i motive koje ona stvara. U početku se ta ljubav manifestovala na časovima likovnog, ali je posle Aleksandar odlučio da mu više odgovara ono magično "škljoc" okidača i s pojavom digitalne fotografije odlučio je da se proba i u tom hobiju. Ispostavilo se da je to bila jako dobra odluka jer je kombinacija nemirnog duha, dobrog

oka i trenutnih rezultata prava stvar. Do neophodnih znanja došao je sam, čitajući internet forume, gledajući video tutorijale i kad finansije to dozvole uživajući u fotomonografijama. Ono što je zanimljivo jeste opsesija i monumentalnim i od očiju skrivenim svetom. Pored maglom obavijenih planinskih vrhova, Aleksandar motive često pronalazi u skrivenom svetu insekata. Da li je makro fotografija odmor od pejzaža ili se istoj prepušta kada nema vremena da ide na udaljene lokalitete, ne znam, ali je evidentno da je potraga za lepotom



Div u magli



Pecaroš

univerzalna težnja koja vodi fotografa. Svakodnevnne radne i porodične obaveze sprečavaju Aleksandra da se fotografiji posveti onoliko koliko bi on to želeo i sve se uglavnom svodi na kratke vikend ture po zemlji i krajevima koji su nekad bili zemlja. Tako spaja lepo i korisno i uglavnom putuje sa suprugom i decom. Ne krije da dok fotografiše Durmitor mašta o Švajcarskim Alpima, Stenovitim planinama i Novom Zelandu. Dok svoje snove ne ostvari prepušta se muzici dalekih krajeva koju sluša dok u Adobe Camera Raw obrađuje snimljeni materijal.

Tajna Aleksandrovih pejzaža, pored bivanja na pravom mestu u pravo vreme i pritiskanja pravog dugmeta u pravom trenutku, je i u Cokin sistemu filtera koji omogućavaju da se izbegnu ograničenja u vidu malog dinamičkog opsega što u kombinaciji s izvrsnim poznavanjem digitalne obrade rezultuje fotografijama koje definitivno zaslužuju veliki format i zid. Baveći se fotografijom, Aleksandar je stekao i mnogo dobrih prijatelja i to je ono što on, po prirodi umeren i skroman, stavlja na prvo mesto kada priča o svetlopisanim kao svojoj pasiji. Iako ponekad škrt na rečima, uvek je raspoložen da pomogne kolegama koji ga vrlo često pitaju za "recept". Odgovor se uglavnom svodi na savet da što više vremena provode napolju i da ne skrivaju fascinaciju onim što ih okružuje jer je to zdrava pokretačka snaga koja oplemenjuje i telo i duh.

SRDAN ABDEE ABDIJEVIĆ

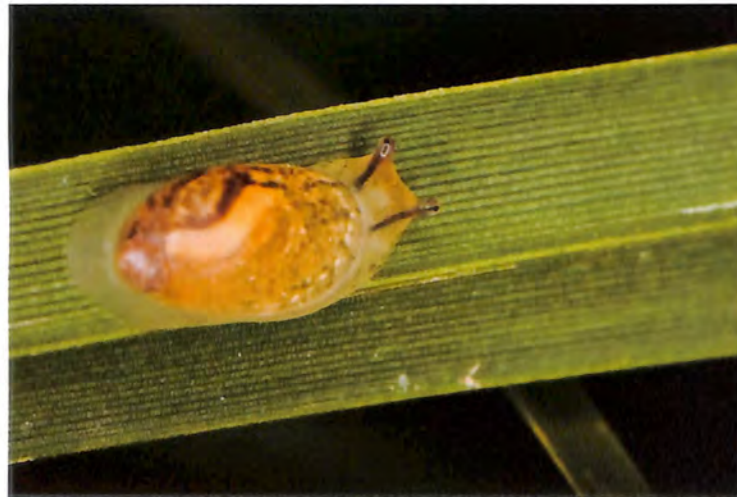
Nebeska struja







Zlatibor



"Sloooow"



Pozer



Slučica



"Just the two of us"



CompuDayPack



Tasca



FlipSide



Napoli



Clips



DryZone



CompuPrimus



Luxe



Factor Tote



Apex



Nova



Spectrum



Rezo



Classified

**Lowepro**  
Predstavljamo vam  
mali deo naše ponude



Cirrus



Tropolis



Rezo



Factor Backpack



Inverse



Ridge



Stealth Reporter



FastPack



SlingShoot



Vertex



TerraClima



FastPack



Primus Minimus





# VALENSIJA – ljubav na prvi pogled

*Boravak u stranom gradu uvek je izazov za fotografa, pogotovo kada ostaje duže i ima vremena da osim opštih, više informativnih fotografija (poput razglednica koje prikazuju adresu samog snimanja) snimi i detalje ili scene koji će imati veći domet, kao umetnička, dokumentarna ili "life" fotografija. Ja sebi uvek postavim zadatak kao da je reč o pravljenju monografije o nekom gradu*

Dragan M. Babović

Prvog dana boravka u Valensiji (Španija), bio sam toliko oduševljen da sam odmah napisao prvi pasus teksta koji sledi, iz koga bih sada, pošto sam u tom gradu boravio mesec dana, možda izbacio neke superlative, ali to namerno ne činim, jer hoću da pokažem sličnost između fotografisanja i pisanja. Najbitnija je energija koju osećaš prilikom slikanja, a isto tako i u trenutku pisanja. To je ta energija koju prenosiš i na gledaoca, tj. čitaoca. Bez nje sve ostaje mlako i bez izražaja. Zato sve superlative koje sam ostavio u tekstu treba doživeti kao stvarne, ali ih, takođe, treba shvatiti uslovno, kao energiju koju sam primio od grada s kojim sam se prvi put susreo, a koju sam pokušao da ovekovečim tekstem i slikom.

Valensija je najlepši grad u kome sam ikada boravio. Ona je kruna svih mojih dosadašnjih

putovanja. Obišao sam gotovo celu Evropu, ali kruna svih tih pojedinačnih oduševljenja jeste Valensija. To nije običan grad. Ja nisam čovek kojeg je lako osvojiti i zadovoljiti. Džangrizav sam, smetaju mi sitnice: neprijatan miris dima cigareta, plastične flaše bačene na trotoar, kablovi koji se vuku od bandere do bandere. Ja sam fotograf kojem na putu od objektiva do objekta može da smeta toliko mnogo stvari. Ali ovde, u Valensiji, ti detalji, koji su boljka svih gradova sveta, za mene su sitnica koju je lako prevazići. Nigde nisam video takvu harmoniju grada kakvu poseduje Valensija. Prelepa arhitektura, potpuna uskladenost i doslednost u svim segmentima, od svake pojedinačne fasade, preko običnih ulica, širokih bulevara, parkova, do kilometarskih plaža na obali Mediterana. Naspram starog jezgra sa sredenim trgovima, zgradama, crkvama, fontanama i spomenicima



iz doba gotike, Valensija je danas poznata i kao grad budućnosti, po hiperfuturističkim zdanjima koja su delo čuvenog arhitekta Santjaga Kalatrave. Iako na obali mora, Valensija je zbog velikog broja fakulteta veliki univerzitetski centar s veoma razvijenim edukativnim turizmom.

Tu sam zbog ćerke, koja uči španski u lokalnoj školi. Njeno lice je monitor na kome vidim dušu same Valensije. A vidim osmeh, oduševljenje, ushićenost. Lice moje žene ne može sakriti ono za čim smo tragali sve ove godine – ovo je mesto u kome bismo mogli da živimo do kraja života, mesto koje ispunjava sve naše zahteve u pogledu klime, arhitekture, kulturnih dešavanja, muzeja, zabave, zdrave životne sredine, pune zelenila i žubora vode iz prelepih španskih fontana.

Valensiju nismo stvorili mi; neko ju je stvorio za nas kako bismo u njoj uživali. Koji veći kompliment od ovoga može dobiti jedan grad? Zašto se u turizmu ne koriste pohvale tipa: Izvinite, ja sam zaljubljen u vaš grad, u Španiju, u vašu kulturu, vašu arhitekturu, vašu muziku, vaš stil života?

Obožavam Beograd, Srbiju, naš narod. A dok pišem ovo – osećam se kao kakav preljubnik. Osećam se, u stvari, kao neko ko je kriv što mi nismo sredili naš Beograd kao Španci njihovu Valensiju. Pomalo sam ljubomoran, ali reč je o zdravoj ljubomori – želim da nešto slično učinim(o) kod nas. Valensija ima 100 ulica poput naše Knez Mihailove. Valensija je grad jedinstvene, harmonične arhitekture, u kojoj je sve lepo. Tek nakon boravka u njoj shvatam zašto je najlepši trg u Rimu dobio naziv Španski trg.

E sada, kako sve to pretvoriti u fotografiju? Ha, ha, veoma lako. Mnogo je teže sve to bilo ispričati. Prvo sam fotografisao, a tek onda dodao ovu priču.

DRAGAN M. BABOVIĆ



## FOTO-OPREMA

U Valensiji sam napravio 20.000 snimaka Nikonom D200, objektivom AF-S Nikkor VR 18–200 mm. Nosio sam sa sobom dve kompakt fleš kartice, od 4 i 2 GB, i dve rezervne baterije. Kada odem u neki novi grad, sebi uvek postavim zadatak kao da radim monografiju o tom gradu; prvo snimam tzv. obavezni deo – zgrade, ulice, spomenike, fontane, ljude, parkove, reke, mora – a onda za svoju dušu snimam hiljade detalja i interesantnih scena, koje mogu imati drugu primenu, pre svega u oblasti umetničke fotografije.





ADOBE PHOTOSHOP – ADJUSTMENT LAYERS  
Korekcija tonova kože

## Za duplericu 4

Devedeset devet procenata žalbi u štamparstvu zasnovane su na lošoj reprodukciji tonova kože. Iako je jako teško reprodukovati ton tena, postoje procesi koji pomažu da se postignu bolji rezultati

Najkvalitetnija reprodukcija boja zahtevan je i mukotrpan posao koji zahteva dosta znanja, vremena i živaca. Čak i u studijskim uslovima s kontrolisanim temperaturom (boje) osvetljenja jako je teško reprodukovati tonove s velikom tačnošću. Pored usklađene "kelvinaže" temperature svetla i belog balansa pri snimanju, potrebna je tačna ekspozicija i korišćenje kolor karti koje imaju poznate vrednosti, kao što su IT8, ColorChecker i slične. Danas se mogu pronaći relativno povoljno, te se uz dodatnu investiciju, tj. kupovinu softvera za kreiranje kolor profila (kao što je npr. ProfileMaker) i spektrometra, postižu najkvalitetniji rezultati. Jedna od velikih prednosti jeste kvalitetan i kalibrisan monitor. Ukoliko niste spremni za takva ulaganja, bez poznavanja nekih referentnih vrednosti suviše je teško postići bilo

kakav iole prihvatljiv rezultat. Pokušaću da vam dam reference za tačniju reprodukciju tonova kože. Alatka koja će vam biti najbitnija u ovom poslu jeste Eyedropper tool u Photoshopu. Vrlo precizna relacija kože čoveka s naših prostora glasi otprilike ovako: oko 30% žute, nekoliko procenata manje magente, cijana manje od magente, tj od 3 do 5 puta manje od žute, crne 0%. Ovo ne važi za preplanule osobe. Nikako fotografiju nemojte konvertovati u CMYK model boja (jer on ima uži kolorni prostor od RGB-a), već koristite pipetu s prikazom CMYK vrednosti, koju ćete podesiti na bilo koju veličinu uzorka koja je veća od 1 piksela. Photoshop je znatno olakšao korišćenje krivih integracijom histograma u CS3 verziji i dodavanjem alatke "ruka" u CS4 verziji. Iako su krive sada ultimativna alatka za kolor korekciju, isti ili sličan efekat možete



PRE



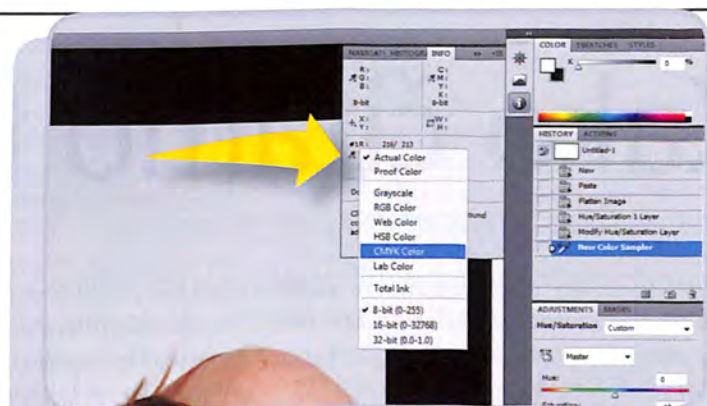
POSLE



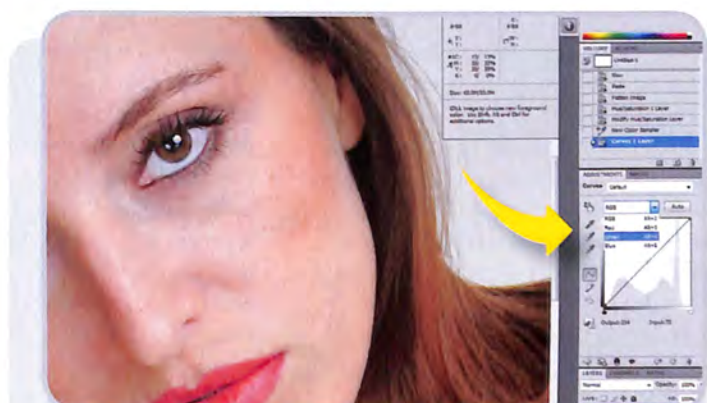
**01** Na fotografiji koju sam odabrao saturacija je prejaka, te ćemo kreirati novi Adjustment layer i smanjiti master vrednost za otprilike 15 procenata. Prejaka saturacija dovodi do jako loših narandžastih tonova kože. Recimo, 50% magente i 55% žute s malim procentom cijana daju narandžastobraonkastu boju. Najbolje rezultate daju sledeće vrednosti: C 3-10%, M 30%, Y 32%, K 0%.



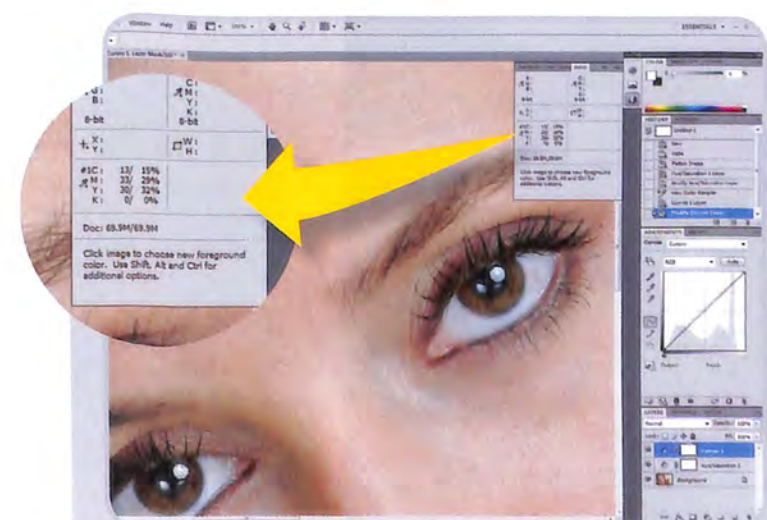
**03** Iako su na ovoj fotografiji vrednosti gotovo optimalne, odmah se može primetiti da je magenta veća za 3% od žute, što nikako nije ispravno. Dakle, kreiraću novi Adjustment layer Curves da bih smanjio vrednost magente.



**02** Pritiskom na taster "F8" aktiviramo paletu INFO, a pritiskom tastera "I" aktiviramo alatku pipeta. Kliknemo tasterom recimo na čelo modela držeći pritisnut taster shift da bi nam se u paleti INFO konstantno prikazivala vrednost za tu oblast fotografije i klikom na pipetu u panelu INFO izaberemo CMYK vrednosti.



**04** Izabraćemo zeleni kanal da bismo smanjili magentu, a zatim kliknuti na ikonicu ruke, koja se nalazi iznad ikonice pipeta na Adjustment lejeru. Relacije su sledeće: crvena>cijan, zelena>magenta, plava>žuta. Klikom i mrđanjem miša gore-dole pomera se mesto na krivoj koje odgovara vrednosti na fotografiji.



**05** Sada smo vrednosti podesili na prihvatljive. Važno je da ove vrednosti ne shvatite kao postulat, jer niko nema isti ton kože. Potrebno je dosta eksperimentisati, ali je bitno ispoštovati to da magenta nikada ne bude veća od žute i da nemate veliki procenat cijana.

postići i drugim alatka koje ste navikli da koristite u Photoshopu, dok pratite CMYK vrednosti. Nekada je možda potrebno iscrtati masku na Adjustment layeru da biste, na primer, izvršili samo korekciju kože, što možete uraditi izborom maske layera i grubim bojenjem crnim i belim brašom. Jako je bitno imati i kalibrisan izlazni uređaj (štampač) da bi sav posao imao smisla, ali o kalibraciji ćemo se pozabaviti u nekom od narednih brojeva. Najbolja škola je praksa, tako da vam savetujem da uzmete veliki broj fotografija snimljenih u različitim uslovima i vežbate.

Nadam se da će se zvezde poklopiti i da će ovaj primerak časopisa biti odštampan korektno kako biste videli malu ali značajnu razliku između početne i finalne fotografije. Ukoliko vas zanima ovakav način obrade fotografija i želite da saznate više o ovoj temi, preporučujem vam knjigu "Skin" Leeja Varisa.

I. ILIĆ

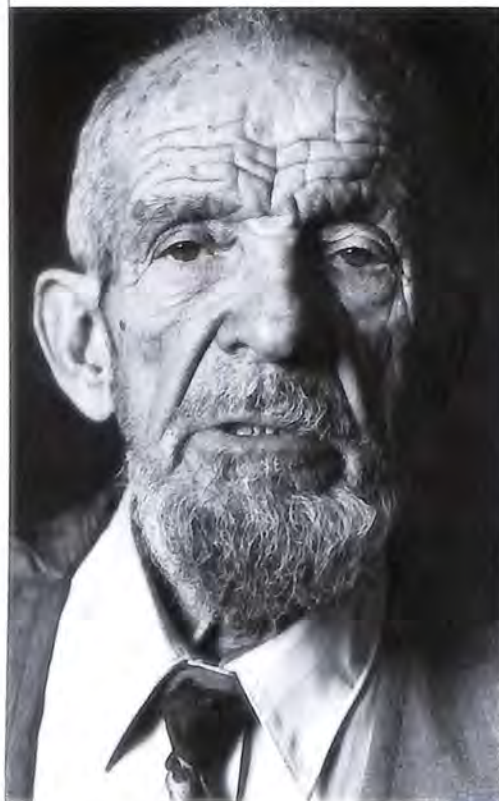
Pored najtamnijih i najsvetlijih tonova na fotografiji pri snimanju ljudi, najbitniji su tonovi kože.



# Kako čitamo fotografiju?

*Jedno od najvažnijih pitanja u fotografiji jeste kako pomoću nje preneti sopstveni stav o stvarnosti koja nas okružuje. Bez tog stava, fotografija koju snimimo zapravo i nije naša. Ona je proizvod fotoaparata, popularnih tehnika i pravila, a ne uma. Da bismo znali kako da taj stav upišemo u fotografiju, prvo ćemo videti kako da ga pročitamo*

Bitno je na početku podvući sledeće: fotografija nije odraz stvarnosti, već našeg stava o toj stvarnosti. U prošlom broju smo pominjali realističko shvatanje koje fotografiju uzima kao "tačnu predstavu" stvarnosti. Mane takvog shvatanja su očigledne – jedna fotografija može imati sasvim drugačije značenje različitim kulturnim, ekonomskim, verskim ili političkim slojevima. I to nije neka apstraktna teorija; dokaze za to nalazimo na svakom koraku. Prosta makrofotografija gusenice na zelenom listu možda bi dobro prošla na foto-konkursu s temom "makro", ali ako je pokažete nekom seljaku, očekujte zgražavanje i proklinjanje ove "štetočine". Tačno je da ona prikazuje približno veran izgled gusenice, ali poruka koju ta fotografija šalje daleko je složenija: da li je gusenica lepa ili ružna, korisna ili štetna? Jedini slučajevi kada se fotografija tumači "realistički" jesu sudska i naučna fotografija.



Tada ona predstavlja dokaz o postojanju ili nepostojanju određenih ljudi, predmeta i pojava, i prikazuje njihov međusobni odnos. Naučna fotografija se koristi kao skup tehničkih informacija o predmetu koji se posmatra. To su vrlo "sterilni" uslovi čitanja fotografije, koji u normalnim okolnostima ne postoje. Mi u svakodnevnom životu fotografiju uvek posmatramo u kontekstu, koji bitno utiče na njenu poruku, a njene unutrašnje elemente čitamo na daleko kompleksnije načine – i svesno i nesvesno. Zašto kažemo čitanje, a ne gledanje? Gledanje je proces koji obavlja naše čulo vida; ono je tu samo da prenese vizuelnu informaciju do uma. U umu se dešava prava magija – čitanje fotografije. Za bolje razumevanje tog kompleksnog procesa pomažu nam pre svega psihoanaliza i semiologija, ali korist se može izvući i iz drugih nauka. Psihoanaliza se bavi proučavanjem ljudskog uma? Koliko toga radimo svesno, a koliko nesvesno? Kako razni faktori utiču na naše ponašanje? U fotografiji se psihoanalizom posmatra i način na koji funkcioniše fotograf (zašto, na primer, izbegava krupne portrete, suočavanje s ljudima oči u oči?), ali i način na koji pojedinci konzumiraju fotografiju. Semiologija je nauka koja proučava simbole: njihov odnos prema stvarima na koje se odnose (semantika), njihov međusobni odnos u grupama (sintatika) i način na koji utiču na onog ko ih konzumira (pragmatika). Ovo svakako zvuči vrlo kompleksno i neupotrebljivo. Ali uočite sličnost s fotografijom: Kako se elementi fotografije odnose prema stvarnosti? (Kako portret neke ličnosti zaista predstavlja tu ličnost?) U kakvom su međusobnom odnosu elementi na fotografiji? (Šta predstavlja portret na beloj pozadini, a šta portret u mračnoj kućnoj atmosferi?) Kako ti simboli utiču na posmatrača? (Kome je taj portret namenjen?)

Često se "razvitak stila" pominje kao najvažniji aspekt u fotografskom razvoju. Ali stil je samo manifestacija stava. Ukoliko imate izgrađen stav prema nekom mestu, događaju, ljudima, pojavi ili životu uopšte, i ako taj stav umete

jasno da definišete, njegovo prezentovanje kroz stil neće vam predstavljati poseban problem. Ako malo bolje pogledate bilo kog cenjenog fotografa, jasno ćete videti njegov stav o onome što fotografije. Tako neki potenciraju humor života, neki ozbiljnost, harmoniju ili kaos. Okupite ih na jednom mestu, dajte im deset minuta za fotografisanje, i svako od njih će vam izneti lični stav o tom mestu. Baš kao što će i deset svedoka nekog događaja dati deset različitih tumačenja istog.

## ČITANJE FOTOGRAFIJE

Kada posmatramo fotografiju, prvo ćemo uočiti njene formalne kvalitete: motiv, kompoziciju, ton i kontrast. Verovatno ćemo formirati neko opšte mišljenje – da li nas fotografija privlači ili ne. To je prvi stepen našeg čitanja fotografije kada na nas deluje mahom nesvesno, pojedinačnim i grupnim simbolima, i proizvodi određene emocije. Te emocije su specifične za svakoga od nas jer su i naši "sistemi za čitanje" vrlo kompleksni i uslovljeni brojnim faktorima: obrazovanjem, vaspitanjem, iskustvom, psihičkim stanjem, ekonomskim, verskim, političkim i društvenim položajem, inteligencijom itd. Kontekst u kome se fotografija konzumira takođe je bitan faktor, pa tako istu fotografiju drugačije tumačimo ako je objavljena u novinama, a drugačije kada je vidimo na umetničkoj izložbi.

Drugi stepen čitanja fotografije bio bi analitički. Tada pokušavamo da prepoznamo sve elemente na fotografiji, dovodimo ih u vezu... Analizirajući stilsko oblikovanje fotografije (kompozicija, ton i kontrast, dubinska oštrina, odnos linija i površina, ekspozicija...), otkrivamo stav koji fotograf ima prema tom motivu. Da li slabim kontrastom naglašava melanholičnost ili depresiju, jakim bojama histeriju, "slučajnim" kadrovima neuhvatljivost ili kaos, malom dubinskom oštrinom nejasnoću, osećaj haluciniranja ili nešto treće? Prepoznajući sve te simbole (kodove) koji se nalaze u fotografiji, postizemo bolje razumevanje. U tome nam može pomoći i psihoanaliza, zahvaljujući kojoj u vezu s fotografijom možemo dovesti i način života fotografa, njegovo ekonomsko stanje, veroispovest, obrazovanje, te sve ostale faktore koji svakako utiču, svesno ili nesvesno, na konačnu fotografiju.

Breson je, na primer, u svetu video kaos koji najpre treba "ukrotiti" likovnim putem – kompozicijom. Naći red u neredu ima svoj humanistički karakter. Međutim, šta ako je

vaš stav da je svet potpuno nepredvidiv, kaos u kome se stvari dešavaju bez ikakvog reda, te da je naša navodna moć da taj nered ukrotimo samo prividna? Kompozicija sa savršenim odnosom linija i površina tada ne bi imala smisla. Nepredvidiva kompozicija, elementi koji su tu "slučajno", ljudi u atipičnim pokretima, deformisana boja... sve su to simboli čijim pravilnim upisivanjem dobijamo fotografiju koja odražava naš stav po kome je kaos nemoguće urediti. Drugi problem je to da li je taj stav ispravan ili ne.

Slično tome, postoje i različita shvatanja o fotografisanju portreta. Ričard Avedon poznat je po svojim portretima na beloj pozadini, dok je Helmut Njunt postao slavan po portretima u ambijentu. Tu se radi o dva stava: na beloj pozadini do izražaja dolazi portretisana ličnost, jer nema ničeg drugog što bi joj smetalo; nasuprot tome je stav da "ljudi ne žive na beloj pozadini", pa tako ambijent u kom oni borave dosta govori o njihovoj ličnosti. Na fotografijama Ričarda Avedona vidimo ljude naspram bele pozadine; oni potpuno otvoreno stoje i gledaju u nas. Ogromna količina detalja na licu, koje beleže fotoaparati velikog i srednjeg formata, ne dozvoljavaju ni jednoj sitnici da promakne. Ovde vidimo stav koji proističe iz fiziognomije: karakter osobe može se pročitati sa njegovog lica. Avedon je uglavnom radio fotografije velikog formata, što dodatno naglašava njegov stav o važnosti detalja. S time se možemo, ali ne moramo složiti. Uostalom, fiziognomija je svojevremeno i sama bila osporavana kao nauka. Možemo reći da je lice samo jedan deo rečenice kojom opisujemo nečiji karakter. Gde ta osoba živi, kako se kreće, na koji način doručkuje ili spava? Sve nam to može poslužiti da je detaljnije opišemo. S takvim stavom nas neće zanimati portreti na beloj pozadini – čak nam mogu delovati neubedljivo i "bezlično".

## TEORIJA U PRAKSI

Sve ovo možemo primeniti u praksi, na ovde prikazana dva portreta. Neću vam zasad reći ništa o portretisanim osobama; probajte da naslutite. Starac. To je možda prva impresija o čoveku s fotografije. Možda bismo pomislili i "starac u odelu". Detaljno prikazivanje njegovog naboranog lica upućuje na to da je glavni motiv fotografije "starost". Kako izgleda muško lice od preko 70 godina? Osim ako se ne bavimo fiziognomijom, teško ćemo ovu fotografiju uzeti kao studiju ličnosti – pre ćemo je uzeti kao studiju starosti. Međutim, bitan simbol koji prepoznamo, i koji neminovno vuče naš pogled, jeste njegovo svečano odelo – košulja, sako, kravata. Ako obratite pažnju, primetićete da odelo zauzima skoro trećinu fotografije. Nije malo, složićete se. Odjednom to više nije bilo koji starac, to je starac u odelu. Možda je profesor, uvažena ličnost? Crna pozadina ne daje ništa više informacija o njemu, ali upućuje na to da se osoba nalazi u mračnoj prostoriji.

Verovatno većina studenata beogradskih umetničkih fakulteta lako prepoznaje Kostadina Dimitriadisa – čuvenog Kostu modela. Pozirao je i najstarijim profesorima. Oni koji ga znaju lako će shvatiti zašto se oblači u odelo iako živi u jako lošim materijalnim uslovima, zašto kaže da ima 33 godine, a možda kroz njegova poluotvorena usta već čuju priče o ratu, Hitleru, bombama... Način na koji će ovu fotografiju primiti jedni i drugi razlikuje se upravo po iskustvu: jedni ga poznaju, a drugi ne. Reći ćete: logično. Isto tako je logično da na bilo koju drugu fotografiju reagujemo sledeći sopstveno iskustvo s tim motivom. Tako nam nepoznati motivi deluju egzotično, čudno i nestvarno (npr. vulkansko grotlo), dok već mnogo puta viđeni motivi deluju prazno, pa čak i dosadno (Ajfelov toranj). Da je na ovoj fotografiji Kosta bio bez odela, to bi bila prava studija starog ljudskog tela, najpre lica. Na velikoj fotografiji sigurno bismo s pažnjom gledali taj ogroman broj detalja. Međutim, on je ovde u svečanom odelu, što može da nas zbuni ako pogledamo mračnu atmosferu, jedan omanji izvor svetla. Zato poruka nije baš jasna: da li se radi o studiji naboranog lica ili o portretu profesora?

I dalje se bavimo motivom starosti, i to s namerom. Prvim čitanjem shvatićemo da se na drugoj fotografiji radi o bakama koje preduvnu. Jedna od njih, u prvom planu, s očitim uzbuđenjem nešto govori osobi koja je van kadra. Soba je verovatno osvetljena jednom sijalicom, što potvrđuju žuto svetlo i jak kontrast. Mala dubinska oštrina i zasićenost desne polovine kadra dodatno prebacuju težu ka baki u prvom planu. Za razliku od prethodne fotografije, gde detaljnim prikazom Kostinog lica i odela, pokušavamo da prikažemo njegovu ličnost, ovde to radimo na drugačiji način – prikazom okruženja u kome baka Nada radi. Bitne stvari o njoj saznajemo na osnovu toga što je prikazana u grupi s drugim osobama, kao i na

osnovu toga čime se bavi, kakav joj je izraz lica, pokret ruke... Ovde postoji i jedan zanimljiv detalj koji može potpuno preokrenuti naš doživljaj fotografije. Šta je to što baka Nada priča? U kakvom je odnosu njena priča prema drugim elementima fotografije? Može se reći da je ona tužna ili besna, pa takvim položajem ruke proklinje nešto. A baka u pozadini, pognute glave, samo čuti i radi. Da li je u sprezi s tim i jak kontrast, pa je ovo dramatična scena u kojoj jedna baka proklinje njihov težak položaj? To bismo mogli pomisliti ako je naš stav da se na selu teško živi. Međutim, ako znamo da se na prelu obično pripovedaju razne zabavne i neobične priče, ljubavne zgrade, pa čak i fantastične priče o vilama i duhovima – možda će nam onda ova fotografija drugačije delovati, možda zabavno? Dakle, opet, u zavisnosti od našeg iskustva s motivom (seosko prelo) i ličnog shvatanja života na selu, možemo fotografiju shvatiti kao normalnu scenu seoskog prela, na kome se pričaju svakakve neobične priče, ili kao negativnu kritiku, na primer položaja žena na selu. Upravo taj detalj, koji se fotografijom ne može preneti (šta baka Nada priča), može od fotografije stvoriti jednu od onih psihološki "nedovršenih" slika za analizu ličnosti. Kako će je pojedinac dopuniti, zavisi od brojnih faktora...

U ozbiljnoj analizi pokušavamo da prozremo sve procese koji, svesno i, češće, nesvesno, utiču na našu percepciju fotografije. Upravo zato što naše fotografije na publiku mahom deluju nesvesno, putem raznih simbola koje um prevodi u emocije, mi ih moramo mnogo dublje analizirati. Zato i nema mesta komentarama da je ovo nepotrebno detaljisanje. Ako se više posvetimo kvalitetnom čitanju fotografije, na dobrom smo putu da zaista pronademo naše mesto i u procesu njenog stvaranja. A to je svakako glavni prioritet svakog fotografa.

DARKO STANIMIROVIĆ



Fotografije: Darko Stanimirović





## Olympus NOVI "OLYMPUS"

Od kraja aprila tržište refleksnih digitalnih fotoaparata biće bogatije za novi Olympus E-620 fotoaparatus, koji će, kako je najavljeno, imati sasvim prihvatljivu cenu (oko 750 evra), i koji će najverovatnije biti najmanji i najlakši fotoaparatus te vrste. Srce ovog fotoaparatus čini četvorotrećinski senzor koji je već ugrađivan u E-30 model istog proizvođača; on ima 12 miliona piksela, a njegove su dimenzije 17,3 x 22 mm. Pored uobičajenih komandi, ovaj fotoaparatus ima i pet kreativnih filtera, kao i trinaest već podešenih programa za razne motive. Podaci se zapisuju na xD i CF memorijske kartice u RAW ili JPEG formatu (mogu i paralelno), a osetljivost se kreće između ISO 100 i 3.200. Autofokus radi i sa "živom" slikom, a monitor je pokretan i ima dijagonalu od 2,7 inča. Napaja se iz litijumjonske baterije, s kojom se isporučuje, a može se dokupiti i dodatna baterija-ručica HLD 5. S ugrađenim blicem, čija je brojka vodilja 12, moguće je komandovanje i sa dodatnim "Olympus" sistemskim blicevima. Detaljnije informacije možete pronaći na veb-sajtu [www.olympus.rs](http://www.olympus.rs).

## Kodak Z915

Najnoviji "Kodakov" kompaktni digitalni fotoaparatus Kodak Easyshare Z915 ima senzor od 10 miliona piksela i desetostruki zum objektiv s optičkom stabilizacijom slike. Napajanje ovog fotoaparatus, koji će se proizvoditi u crvenoj, plavoj, crnoj i sivoj boji, vrši se iz dve AA baterije, a slika koja se snima kontroliše se na displeju dijagonale 2,5 inča, dok se zapisivanje podataka vrši na SD ili SDHC memorijskim karticama. Kao i obično, "Kodak" je i u ovom slučaju prilično škrat s informacijama, ali ipak se zna da će cena ovog fotoaparatus biti oko 210 evra. U radnjama bi trebalo da se pojavi sredinom godine. Detaljnije informacije na veb-sajtu [www.kodak.com](http://www.kodak.com).



## Panasonic MIKROČETVORO- TREĆINSKI SA HD VIDEOM

Dugoočekivani novi model digitalnog refleksnog "Panasonicovog" fotoaparatus s mikročtvortrećinskim senzorom predstavljen je pod nazivom **Lumix GH 1**. Rezolucija senzora ovog fotoaparatus je 12,1 milion piksela; on sada ima i mogućnost HD video-zapisa 1.920 x 1.080 piksela s 25 sličica u sekundi u AVCHD ili MPEG-4 formatu sa stereo dolbi zvukom, koji može da snima i preko ugrađenog mikrofona i s eksternog mikrofona. Novi senzor sada pruža punu iskorišćenost širokougaoonog objektivu, bez obzira na to da li je odabran 4:3, 3:2 ili 16:9 odnos stranica slike, a zapis podataka je preko Venus Engine IV procesora. Uz fotoaparatus su predstavljena i dva nova zum objektivu: **Lumix G Vario 4/7 - 14 mm** (ekv. 14-28 mm) i **Lumix G Vario 4-5,8/14-140 mm** (ekv. 28-280 mm). Cena ovog fotoaparatus biće oko 1.500 evra u paketu s drugim zum objektivom, dok će cena prvog objektivu biti oko 900 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na veb-sajtu [www.panasonic.rs](http://www.panasonic.rs).



## Sony CYBER SHOT HX1

Najnoviji superzum Sony Cyber Shot HX1 jeste digitalni fotoaparatus u koji je prvi put ugrađen Exmor CMOS senzor s efektivnih 9,1 miliona piksela; on može da snima s veoma velikom brzinom, a digitalni šum je znatno smanjen. Pored toga što se u nizu mogu snimiti sekvence od po deset fotografija, ovaj fotoaparatus ima i mogućnost panoramskog snimanja - "sweep panorama" - gde će



se već u fotoaparatus sastavi panorama iz delova koje ste fotografisali okrećući fotoaparatus kao da čistite metlom. Ovo je sasvim nov postupak, pri kom samo treba držati pritisnuto dugme okidača i pokretati fotoaparatus horizontalno ili vertikalno, a rezultat će biti idealno sastavljen panoramski snimak. Pored toga, ovaj fotoaparatus ima dvadesetostruki zum objektiv ekv. 28-560 mm, s optičkom stabilizacijom slike, pokretan displej dijagonale 3 inča i mogućnost HD video-zapisa, kao i raznu automatiku za olakšano i precizno fotografisanje. Prodavače za oko 530 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na veb-sajtu [www.sony.co.rs](http://www.sony.co.rs).

## Joker AG MINI-MINI PROJEKTORI

Na ovogodišnjem CEBIT sajmu u Hanoveru predstavljen je najnoviji LED projektorčić **Tiny Pro** švajcarske firme "Joker AG", čije su dimenzije svega 67,4 x 57 x 44 mm. On može da projektuje sliku dijagonale do oko 150 cm, rezolucije 640 x 480 piksela. Sliku i ton preuzima preko "činč" kabla, a ima i ugrađene zvučnike. U prodaji bi trebalo da se pojavi polovinom aprila i to po ceni od oko 200 evra, a važno je napomenuti da ovaj projektor treba upotrebljavati u zamračenim prostorijama. Na istom sajmu prikazan je i

LED projektor **BenQ P1**, čije su dimenzije malo veće (136 x 120 x 54 mm), ali je veća i rezolucija, 858 x 600 piksela sa snagom od 100 Ansi lumena. Ovaj projektor s računarnom komunicira preko VGA porta, uobičajenog za projektore, a ima i USB ulaz, pa se fotografije i filmovi mogu prikazivati direktno s USB stika ili s memorijskih kartica ako se one priključe preko čitača. Cena još nije saopštena, a detaljnije informacije o ovim projektorima mogu se pronaći na veb-sajtovima: [www.jokerag.com](http://www.jokerag.com) i [www.benq.com](http://www.benq.com).



## Samsung HIBRIDNI MODEL

"Samsung" je još na Fotokini najavio svoj prvi "hibridni" sistemski digitalni fotoaparatus Samsung NX, koji bi trebalo da bude nešto između refleksnog i kompaktnog fotoaparatus, ali sa senzorom APS-C veličine. Kod ovog fotoaparatus uštedelo se na gabaritima izbacivanjem ogledala i prizme i uvođenjem inovativnog elektronskog tražila, ali on će imati i "živu sliku" na displeju. Proizvođač predviđa da će do 2012. godine, zahvaljujući svojim karakteristikama, ovaj tip fotoaparatus zauzeti čak 20 procenata ukupnog tržišta digitalnih fotoaparatus. Prvi primerak Samsung NX-a prikazan je ove godine na PMA sajmu, gde je najavljeno da će se ovaj fotoaparatus u prodavnicama naći u drugoj polovini godine, dok cene zasad nisu pominjane. Detaljnije informacije mogu se pronaći na veb-sajtu [www.samsungcamera.com](http://www.samsungcamera.com).

## Sigma NOVI ZUMOVI

"Sigma" je na tržište izbacila tri nova zum objektivu namenjena korisnicima digitalnih refleksnih fotoaparatus s APS - C senzorom, i to onima koji imaju Nikon, Canon, Pentax, Sigma ili Sony. To su: **Sigma 10-20 mm F3,5 EX DC HSM**, kojim se može fotografisati već s razdaljine od 24 cm; reč je o nasledniku veoma popularnog fotoaparatus istih žižnih daljina, koji je imao blendu 4-5,6; zatim **Sigma 18-50 mm F 2,8-4,5 DC OS HSM** i **Sigma 50-200 mm F 4-5,6 DC OS HSM**, oba s optičkim stabilizatorom slike i ultrabrzim ugrađenim motorom za uoštravanje. Cene ovih objektivu nisu još saopštene, a detaljnije informacije o njima mogu se pronaći na veb-sajtovima [www.sigmaphoto.com](http://www.sigmaphoto.com) i [www.foto-oprema.com](http://www.foto-oprema.com).



## Pretec NOVE KARTICE

"Pretec" je i do sada bio rekorder među proizvođačima memorijskih kartica, kako po brzini prenošenja i zapisivanja podataka sa i na njih, tako i po kapacitetu. Trenutno najveća Pretec CF kartica ima kapacitet od 100 gigabajta, a brzina je dostigla čak 666, što znači da je stvarna brzina 100 megabajta u sekundi. Do pre nekoliko dana rekord je takođe držala CF kartica ovog proizvođača, s brzinom od 433 puta. Ovih kartica zasad ima s kapacitetom u rasponu od 4 do 64 gigabajta. Pored toga, "Pretec" je predstavio i sasvim novu SDXC memorijsku karticu s kapacitetom od 32 gigabajta, čija brzina i zapisivanja i očitavanja iznosi 50 megabajta u sekundi. Kažu da će se ove kartice uskoro pravit i s kapacitetom od 2 terabajta, te da će njihova brzina porasti do 300 Mb/s. Detaljnije informacije mogu se pronaći na veb-sajtu [www.pretec.com](http://www.pretec.com).

AKO VOLITE PUTOVANJA...

ČASOPIS O TURIZMU I PUTOVANJIMA

**Travel**  
MAGAZINE

NAJLEPŠA I NAJINTERESANTNIJA  
MESTA NA PLANETI MOŽETE OBIČI  
ČITAJUĆI TRAVEL MAGAZINE.  
INFORMACIJE I NAJNOVIJE VESTI  
IZ SVETA TURIZMA, OPISI DESTINACIJA,  
SAVETI. IDEJE ZA PUTOVANJA...

POČETKOM SVAKOG MESECA  
NA KIOSCIMA I KOD KOLPORTERA

[WWW.TRAVELMAGAZINE.RS](http://WWW.TRAVELMAGAZINE.RS)





## Canon OBJEKTIVI S DECENTRIRANJEM

"Canon" je predstavio dva nova objektivna s decentriranjem za ispravljanje linija; oni bi u radnjama trebalo da se nađu u drugoj polovini aprila. To su **TS-E 17 mm 1:4 L I TS-E 24 mm 1:3,5 L II**, visokokvalitetni širokougaoni objektiv, gde je kod prvog moguć nagib do plus-minus 6,5 stepeni, a kod drugog 8,5 stepeni, pri čemu je klizanje kod oba objektivna 12 milimetara na obe strane. Saopštene su i preporučene cene: 2.399 evra za prvi i 2.099 evra za drugi objektiv. Detaljnije informacije na veb-sajtu [www.canon.rs](http://www.canon.rs).



## Canon NA PMA

"Canon" je, kako se i moglo očekivati, na PMA sajmu predstavio čitavu paletu "konzumnih" digitalnih fotoaparata. Prvo ćemo navesti **Canon PowerShot 10**, prvenac ovog proizvođača. Ovaj fotoaparat može bez dodatnog kućišta zaroniti do dubine od deset metara; takođe, on se neće smrznuti ni na minus deset stepeni. Pored toga, kako je to već uobičajeno za ovaj tip fotoaparata, on može pasti s visine od preko jednog metra a da i nakon toga bude u funkciji. Njegova cena bi trebalo da bude oko 370 evra. U PowerShot seriji predstavljeni su sledeći modeli: **SX200 IS** sa senzorom od 12 miliona piksela i zumom ekv. 28–336 mm (oko 349 evra), **A2100 IS**, takođe sa senzorom od 12 miliona piksela, ali sa zumom ekv. 36–216



mm (249 evra), i **A1100 IS** s istim senzorom i zumom ekv. 35–140 mm (209 evra). U Ixus seriji predstavljena su četiri nova modela; svi modeli imaju senzor od 12 miliona piksela, ali, kao i kod prethodne serije, imaju različite zum objektivne, monitore i automatike, a njihove cene kreću se u rasponu između 249 evra, koliko će koštati **Ixus 95 IS**, i 369 evra, koliko će morati da se izdvoji za **Ixus 990 IS**. Ostala dva modela su **Ixus 110 IS** i **100 IS**. Detaljnije informacije mogu se pronaći na veb-sajtu [www.canon.rs](http://www.canon.rs).



## Verbatim ZA FOTOGRAFE

I "Verbatim" se uključuje na fotografsko tržište, s novim Photo Save DVD medijima, koji na sebi imaju specijalan softver pomoću kojeg se fotografije što se nalaze u računaru ili na kartici fotoaparata koji je priključen za računar automatski narezuju. U zavisnosti od rezolucije fotoaparata kojim su fotografije snimljene, na ove medije može da stane do 2.000 fotografija, a nije obavezno narezivanje svih 4,5 gigabajta odjednom, nego je to moguće uraditi iz više puta, sve dok se disk ne popuni. Predviđa se da će cena ovih medija biti oko 3 evra po komadu. Detaljnije informacije možete pronaći na veb-sajtu [www.verbatim-europe.com](http://www.verbatim-europe.com).



## Pentax PENTAX X70 SUPERZUM

Prvi superzum ili digitalni fotoaparat "sve u jednom" iz "Pentaksa" nosi naziv Pentax X70 i ima senzor od 12 miliona piksela, zum ekvivalenta 2,8–50/26–624 mm i stabilizaciju slike "plivajućim" senzorom. Ovaj fotoaparat ima elektronsko tražilo i monitor dijagonale 2,7 inča. Potpuna automatika ima preko 20 unapred isprogramiranih podešavanja, HD video-zapis s 1.280 x 720 piksela, dok se osetljivost može podesiti od ISO 64 do 800. Dimenzije ovog fotoaparata su 11 x 83 x 90 mm, a masa 385 grama, a za sve to treba izdvojiti oko 400 evra. U radnjama će se pojaviti sredinom marta. Detaljnije informacije mogu se pronaći na veb-sajtovima [www.pentax.com](http://www.pentax.com) i [www.bti.co.rs](http://www.bti.co.rs).



## Fuji I FUJI IDE POD VODU

Izgleda da će ove godine mnogo seovati blicevi ispod površine mora jer je, pored već pomenutih proizvođača, i "Fujifilm" stao u red onih koji proizvode kompaktne digitalne fotoaparate s kojima se može zaroniti pod vodu. **FinePix Z33** jeste veoma elegantan fotoaparat širine svega 20 mm, a s njim se može roniti do dubine od tri metra i to čitava dva sata. Sledeći novitet ovog proizvođača jeste **FinePix S1500**, superzum s dvanaestostrukum zum objektivom ekvivalenta 33–396 mm, i duplom stabilizacijom slike, kao i senzorom od deset miliona piksela. Pored toga, predstavljeni su i novi **FinePix J250** i **J20**, oba sa senzorom od 10 miliona piksela i zumom ekv. 28–140 mm kod prvog, i 35,5–106,5 mm kod drugog. Ovi modeli će se u prodaji pojaviti krajem aprila, ali nismo uspeali da im saznamo cene. Više informacija možete pronaći na veb-sajtovima [www.fujifilm.com](http://www.fujifilm.com) i [www.fujifilm.rs](http://www.fujifilm.rs).



# Rešenje za važne poslovne odluke

## AB Soft poslovni informacioni sistemi

Savremeni ERP  
informacioni sistemi

Mobilni uređaji

Upravljanje ljudskim resursima

Web aplikacije

Proverena platforma – MS SQL Server

Microsoft  
GOLD CERTIFIED  
Partner

ABSoft



50 mm F/1,4 OBJEKTIVI

# Svestrani normalci

Šta je to tako magično kod objektivu koji se nazivaju normalci? Nekada su se prodavali kao standardni objektiv zajedno sa SLR fotoaparatom, a ni posle toliko godina nije ih pregazilo vreme i ponovo se, u sve većoj meri, vraćaju na scenu



BORIS BJELICA



Tajna uspeha leži u njihovoj svestranosti – gotovo da ne postoji ništa što ovaj super-heroj ne može da uradi. Kada su svetlosni uslovi loši, to za njega ne predstavlja nikakav problem; takođe se može upotrebiti za snimanje portreta i arhitekture, a kada se snima akciona scena u zatvorenom (npr. sportski događaji ili koncerti), nema boljeg izbora od njega. Može se koristiti i za makrosnimanje ako se uz pomoć odgovarajućeg adaptera kontra postavi na fotoaparatu.

Kompaktan je za nošenje na putovanjima i dovoljno je lagan da ga nosite 24 sata 7 dana u nedelji. Dok teleobjektivi kompresuju perspektivu koju obuhvataju, širokougaoni je produžavaju, a kod 50 mm videćete perspektivu tačno onako kako je vidi vaše oko. Ovo možete i da probate: stavite 50 mm na vaš D-SLR fotoaparatu i gledajte kroz tražilo, a zatim lagano spustite fotoaparatu. Postoji mnogo prednosti i kada se koristi svetlosno jači objektiv, kao što je, na primer, dubinska oštrina, koja postaje mnogo jasnije izražena. S druge strane, s ovako velikim maksimalnim otvorom blende, mnogo više svetlosti ulazi u tražilo i slika u njemu je svetlija. To omogućava fotografu da lakše donese odluku o tome šta da izoštri. Veliki maksimalni otvor blende zaista pomaže da to izoštravanje bude brzo i u uslovima u kojima je svetlo slabo. Takođe, snimanje s otvorom blende od f/1,4 dozvoljava nam postizanje dovoljne brzine zatvarača i sprečava da se fotoaparatu prodroma, a pri tom je ISO osetljivost najmanja moguća. Na taj način postižu se najbolji rezultati kada je u pitanju kvalitet. Mi smo testirali pet objektivu 50 mm f/1,4 i oni će sigurno biti odlična dopuna na zum objektiv koji već posedujete.

## CANON EF 50 mm F/1,4 USM

Ovaj objektiv kod "Canona" nije izgubio smisao kao normalac ni u ovo digitalno doba, jer "Canon" već odavno ima D-SLR fotoaparate s 35 mm veličinom senzora. Za one koji imaju jedan od fotoaparata iz EOS 1D serije s 1,3 puta manjim senzorom od formata od 35 mm, on pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 65 mm, a s 1,6 puta manjim senzorom od 35 mm formata dobija se efektivna žižna daljina od 80 mm, što onda predstavlja teleobjektiv. Konstrukcija objektivu nije vrhunska kako kod L-serije, ali jeste odlična; veći deo objektivu napravljen je od plastike, prsten za ručno izoštravanje je gumiran, a bajonet je metalni. Za automatsko izoštravanje ovaj objektiv koristi mikro tip USM motora, koji ima još i dodatni mehanizam sa sklopom zupčanika za pomeranje sočiva. On možda nije tih i brz kao prstenasti USM motor, koji direktno pomera sočiva, ali radi odlično u poređenju s ostalim



objektivima iz ove kategorije. Moguće je i direktno ručno izoštravanje bez potrebe za prebacivanjem u manualni režim. Senilo je, za razliku od objektivu firmi "Nikon", "Sigma" i "Sony", potrebno dodatno kupiti, a koristi filter prečnika 58 mm, koji se ne okreće kada se izoštrava.

Za maksimalni otvor blende od f/1,4 oštrina je koncentrisana na centralni deo snimljene fotografije, dok su ivice mekane. Sa smanjenjem otvora blende poboljšava se centralna i periferna oštrina. Najbolji kvalitet snimljenih fotografija je između otvora blende f/5,6 i f/11. Hromatska aberacija dobro je kontrolisana i nije znatnije uočljiva, a za pun format od 35 mm ima burastu distorziju koja iznosi 1,3 %, i ne može se reći da je mala za ovu klasu objektivu. Kada ga koristimo na fotoaparatu koji imaju manji senzor, distorzija je manje uočljiva.

### OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★  |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★  |
| KVALITET OPTIKE          | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET          | ★★★★★ |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★★ |

- + Brz, tačan i tih autofokus s direktnim ručnim izoštravanjem, dobra oštrina, pogotovo kada se malo smanji otvor blende
- Izraženija distorzija i vinjetiranje na velikim otvorima blende za veličinu senzora od 35 mm

### UTISAK

Ako imate neki od "Canonovih" D-SLR fotoaparata s punim formatom od 35 mm i treba vam svetlosno jak objektiv, onda je neophodno da kupite ovaj, jer on vredi mnogo više od novca koji je potrebno u njega uložiti. Daje oštre fotografije, distorzija je malo veća, a izoštravanje je brzo i tih. Jeftinija, ali i lošija alternativa jeste "Canonov" objektiv EF 50 mm f/1,8 II.

## NIKON AF-S 50 mm F/1,4 G

Kada je "Nikon" u svoj D-SLR sistem uključio i fotoaparate s formatom senzora od 35 mm, kao što su D3, D3x i D700, moglo se pretpostaviti da će morati da osavremeni i svoj stari objektiv AF 50 mm f/1,4D, koji je u opticaju još od 1995. godine. Ubrzo nakon toga, "Nikon" je izbacio savremeniju zamenu za ovaj objektiv. Novi objektiv ima moderniji izgled i nema više prsten za ručni izbor otvora blende. Po dimenzijama je veći i malo teži, telo objektivu napravljeno je od kvalitetne plastike, bajonet je metalni s gumenim prstenom koji sprečava prodor prašine i vlage u unutrašnjost fotoaparata, a prsten za ručno izoštravanje obložen je gumom. Od ostalih elemenata na objektivu primetan je samo prekidač za uključivanje i isključivanje autofokusa, te skala s postavljenim udaljenostima i oznakama za kontrolu dubinske oštrine. Izoštravanje je malo brže nego kod stare pedesetice, ali je zato tiše, zahvaljujući ugrađenom SWM motoru; moguće je i direktno ručno izoštravanje bez potrebe za prebacivanjem u manualni režim. Ovaj objektiv ćete zahvaljujući ugrađenom SWM motoru moći nesmetano koristiti i na fotoaparatu D40, D40x i D60, koji nemaju ugrađen motor za automatsko



izoštravanje u svom telu. Kada se koristi na fotoaparatu s manjim DX formatom senzora, objektiv daje vidni ugao ekvivalentan objektivu od 75 mm i odličan je za snimanje portreta. Uz objektiv se dobijaju senilo i torba, a koristi se filter prečnika 58 mm koji se ne okreće pri izoštravanju. Dok se njegov prethodnik mogao pomoću adaptera BR-2A obrtno postaviti na fotoaparatu i iskoristiti za makrosnimanje, to kod novog objektivu nije moguće jer nema prsten za ručno postavljanje otvora blende. Kada je u pitanju optička konstrukcija, ovaj objektiv ima bolju oštrinu nego prethodni model, i u potpunosti je prilagođen D-SLR fotoaparatu. Za maksimalni otvor blende f/1,4 postoji malo veća razlika između centralne i periferne oštrine, ali već za otvor blende f/2,8 oštrina postaje ujednačenija i ima maksimum na celoj površini kadra između f/8 do f/11. Hromatska aberacija nije primetna, vinjetiranje je primetno za maksimalni otvor blende od f/1,4 do f2,8 i nakon toga se polako gubi. Burasta distorzija od 1,3 % nije zanemarljiva i malo je veća nego kod njegovog prethodnika. Kada ga koristimo na fotoaparatu s DX formatom senzora, distorzija je manje uočljiva.



## PENTAX SMC-FA 50 mm F/1,4

Ovaj objektiv je na zalasku svoje karijere i nasleđe je još iz analognog doba. Izgleda više nego jednostavno, ali ne izgleda ništa manje moderno od današnjih objektivu. Spoljni deo objektivu je plastičan, prsten za ručno izoštravanje je od gume, ima skalu udaljenosti s oznakama za kontrolu dubinske oštrine, bajonet je metalan, a ima prsten za postavljanje otvora blende koji današnji moderni objektivu nemaju. Ako ga uporedimo s ostalim objektivima iz ove kategorije, on ima najmanje dimenzije i najlakši je. Kako "Pentax" nema D-SLR fotoaparatu s punim formatom senzora od 35 mm, ovaj objektiv za njegove fotoaparate ne može se nazvati normalcem, već teleobjektivom, jer pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 75 mm. Zbog toga je odličan izbor za fotografisanje portreta u lošim svetlosnim uslovima i kada želimo da kontrolišemo dubinsku oštrinu. Zanimljivo je da je "Pentax" nedavno ponudio novi i savremeniji



objektiv smc-DA\* 55 mm f/1,4 SDM, koji je namenjen isključivo za D-SLR fotoaparate s manjim senzorom, te je on tako više teleobjektiv nego normalac. Za automatsko izoštravanje koristi motor iz fotoaparata, ali je i pored toga izoštravanje dosta brzo (iako bučnije). Senilo je, za razliku od objektivu firmi "Nikon", "Sigma" i "Sony", potrebno dodatno kupiti, a koristi filter prečnika 49 mm koji se ne okreće kada se izoštrava. Za maksimalan otvor blende snimljene fotografije su mekane i lošeg su kontrasta, ali situacija se poboljšava kada se otvor blende poveća na f/2, a na blendi f/5,6 i za APS-C veličinu senzora oštrina između perifernih delova i cena dosta je ujednačena. Hromatska aberacija je vidljiva, a najizraženija je na maksimalnom otvoru blende, dok distorzija – kada se on upotrebljava na D-SLR fotoaparatu, koji imaju manji senzor – gotovo da ne postoji.

### OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★  |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★  |
| KVALITET OPTIKE          | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET          | ★★★★★ |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★★ |

- + Brz, tačan i tih autofokus s direktnim ručnim izoštravanjem, dobar kvalitet snimljenih fotografija
- Vinjetiranje na velikim otvorima blende za veličinu senzora od 35 mm

### UTISAK

"Nikon" je napravio moderniji objektiv i po izgledu i po konstrukciji; on omogućava brže i tiše izoštravanje, a njegova optička konstrukcija dobro je prilagođena D-SLR fotoaparatu i zato daje bolju oštrinu snimljenih fotografija nego njegov prethodnik. Vinjetiranje je izraženo za otvore blende između f/1,4 i f/2,8 kada se koristi na D-SLR fotoaparatu koji imaju format senzora (FX) od 35 mm. Vredi uložiti novac u njega, a jeftinija i lošija alternativa jeste objektiv Nikon AF 50 mm f/1,8 II.

### OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★  |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★  |
| KVALITET OPTIKE          | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET          | ★★★★★ |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★★ |

- + Mala distorzija, dobar kvalitet snimljenih fotografija za otvore blende iznad f/2
- Daje mekanu sliku za maksimalan otvor blende, neoštrina za maksimalan otvor blende nije lepa

### UTISAK

Ovo je jedini objektiv u ovoj kategoriji koji je bio normalac u vreme kada se koristio film, ali danas, kada "Pentax" ne pravi D-SLR fotoaparate s punim formatom senzora od 35 mm, može se više deklarirati kao teleobjektiv s velikom svetlosnom jačinom. Kompaktan je, a i pored toga što ima dosta godina ne deluje nimalo zastareo. Njegova modernija i duplo skuplja alternativa može da bude novi Pentax smc-DA\* 55 mm f/1,4 SDM.



## SIGMA 50 mm F/1,4 EX DG HSM

Ovo je takođe nov objektiv na tržištu; "Sigma" ga proizvodi za čak šest D-SLR sistema. Zavisno od veličine senzora, za neke će on biti normalac, a za neke teleobjektiv. Pripada elitnoj "Sigminoj" EX seriji objektiv, telo objektiv je kvalitetno i robustno, napravljeno od kvalitetne plastike, a bajonet je metalan. Od ostalih elemenata na objektivu primetan je prsten za ručno izoštravanje obložen gumom, prekidač za uključivanje i isključivanje autofokusa i skala s postavljenim udaljenostima i oznakama za kontrolu dubinske oštine. Po svojoj konstrukciji skoro je identičan objektivu Sigma 30 mm f/1,4 EX DC HSM. Za izoštravanje koristi HSM motor, koji izoštravanje čini brzim i tihim, a može se i direktno izoštravati ručno bez potrebe za prebacivanjem u ručni režim izoštravanja. Korisnici "Nikonovih" fotoaparata D40, D40x i D60, koji nemaju ugrađen motor za automatsko izoštravanje u telu, moći će, takođe, automatski izoštravati s ovim objektivom. Uz objektiv se dobija senilo i kvalitetna torba, ali mora se uložiti više novca za kupovinu

filtera prečnika od čak 77 mm koji se ne kreće kada se izoštrava. Kao što oznaka DG nagoveštava, ovaj objektiv je u potpunosti optimizovan za D-SLR fotoaparate. To u praksi znači da je hromatska aberacija neprimetna, vinjetiranja za razliku od svih ovih objektiv prikazanih na našem testu skoro da nema kada se koristi na fotoaparatu koji imaju senzor formata od 35 mm. Za maksimalan otvor blende f/1,4 snimljene fotografije su u centru impresivno oštre, ali periferija je još uvek neujednačena. Za otvore blende od f/2,8 do f/8 oština centralnih i perifernih delova izuzetno je dobra i postaje ujednačenija, a maksimalni kvalitet na otvoru blende jeste f/8. Burasta distorzija od 1 % prihvatljiva je jer se primećuje samo u nekim situacijama kada je predmet koji fotografisemo bliže objektivu.



### OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★★ |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★★ |
| KVALITET OPTIKE          | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET          | ★★★★★ |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★★ |

- + Brz, tačan i tih autofokus s direktnim ručnim izoštravanjem, kvalitet izrade, daje najbolji kvalitet snimljenih fotografija
- Skuplji je od konkurencije, veliki je i težak

### UTISAK

"Sigma" se ovaj put baš potrudila da napravi dobar objektiv; robustne je konstrukcije i ima odlične optičke karakteristike, koje u nekim segmentima i nadmašuju slične objektiv. Ono što može da zasmeta jeste to što je velik, težak i skuplji od ostalih objektiv podvrgnutih ovom testu.

## SONY 50 mm F/1,4

Kada je "Sony" promovisao svoj  $\alpha$ -sistem preuzeo je od "Minolte" veliki broj objektiv, koje je samo malo redizajnirao i pridružio svom novom D-SLR sistemu. Zato je ovaj objektiv, u stvari, unapređena verzija objektiv Minolta 50 mm f/1,4 RS. Oba objektiv imaju iste dimenzije, istu masu i isto senilo, a "Sony" je samo dodao tri kontakta više za komunikaciju s fotoaparatom; oni daju informacije o postavljenoj udaljenosti koja se koristi za TTL merenje blica. Optička konstrukcija jeste ista, ali su premazi sočiva poboljšani i prilagođeni digitalnim fotoaparatu kod kojih je moguća refleksija od senzora fotoaparata, a time i pojačana hromatska aberacija. Gumeni prsten za ručno izoštravanje nije više nazubljen, već je gladak, što objektivu daje moderniji i jednostavniji izgled. Dimenzije ovog objektiv su zaista kompaktne u odnosu na konkurentske modele, bajonet je metalni, a ima skalu s postavljenim udaljenostima i oznakama za kontrolu dubinske oštine. Za automatsko izoštravanje koristi motor iz fotoaparata; uprkos tome, izoštravanje

je dosta brzo, ali i bučnije. Za pun format senzora od 35 mm, koji ima  $\alpha$ -900 ovaj je normalac, a za APS-C veličinu senzora pokriva vidni ugao s ekvivalentnom žižnom daljinom od 75 mm, što predstavlja manji teleobjektiv odličan za snimanje portreta. Senilo je standardna oprema koju dobijate kada kupite ovaj fotoapar. Za maksimalan otvor blende od f/1,4, oština je koncentrisana samo na mali centralni deo snimljene fotografije; sa smanjenjem otvora blende poboljšava se i periferna oština. Najbolji kvalitet snimljenih fotografija je između otvora blende f/8 i f/11. Hromatska aberacija dobro je kontrolisana i nije značajnije uočljiva, a distorzija za pun format od 35 mm iznosi 0,9 % i malo je uočljiva.



### OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★★ |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★★ |
| KVALITET OPTIKE          | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET          | ★★★★★ |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★★ |

- + Mala distorzija i odličan kvalitet snimljenih fotografija za APS-C veličinu senzora
- Vinjetiranje na velikim otvorima blende za 35 mm veličinu senzora, iverice snimljenih fotografija mekane su u ćoškovima za otvore blende ispod f/8 za veličinu senzora od 35 mm

### UTISAK

Za korisnike  $\alpha$ -sistema, pored modernije i skuplje "Sigme", ovo je jedini izbor. Kompaktan je, dobro radi i, uprkos godinama koje su iza njega, nedostaje mu samo malo bolja periferna oština za maksimalan otvor i motor u objektivu za brže i tiše izoštravanje.

### TEHNIČKI PODACI

| OSNOVNE INFORMACIJE                           | CANON EF 50 mm F/1,4 USM                                     | NIKON AF-S 50 mm F/1,4 G                  | PENTAX SMC-FA 50 mm F/1,4                 | SIGMA 50 mm F/1,4 EX DG HSM  | SONY 50 mm F/1,4   |
|---|--|---|---|--|--|
| Cena (sa PDV)                                 | 35.625 din. (375 evra)                                       | 37.905 din. (399 evra)                    | 19.000 din. (200 evra)                    | 39.425 din. (415 evra)   | 33.250 din. (350 evra)   |
| Bajonet                                       | Canon EF   | Nikon F                                   | Pentax K                                  | Canon EF; Nikon F; Pentax, Sigma, Sony $\alpha$ , 4/3                    | Sony $\alpha$ / Minolta MA                                     |
| Žižna daljina                                 | 50 mm  | 50 mm                                     | 50 mm                                     | 50 mm  | 50 mm  |
| Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm | 65 mm (1,3 x), 80 mm (1,6 x)                                 | 75 mm (1,5 x)                             | 75 mm (1,5 x)                             | 65 mm (1,3 x), 75 mm (1,5 x), 80 mm (1,6 x), 85 mm (1,7 x), 100 mm (2 x) | 75 mm (1,5 x)  |
| Maksimalni otvor blende                       | f/1,4  | f/1,4                                     | f/1,4                                     | f/1,4  | f/1,4  |
| Minimalni otvor blende                        | f/22   | f/16                                      | f/22                                      | f/16   | f/22   |
| Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)  | 7 / 6  | 8 / 7                                     | 7 / 6                                     | 8 / 6  | 7 / 6  |
| Broj lamelica blende                          | 8  | 9   | 8   | 9  | 7  |
| Stabilizator slike                            | ne   | ne  | ne  | ne   | ne   |
| Minimalna daljina izoštravanja                | 0,45 m   | 0,45 m                                    | 0,45 m                                    | 0,45 m   | 0,45 m   |
| Maksimalno povećanje                          | 0,15 x   | 0,15 x                                    | 0,15 x                                    | 0,14 x   | 0,15 x   |
| Prečnik filtera                               | 58 mm  | 58 mm                                     | 49 mm                                     | 77 mm  | 55 mm  |
| Senilo  | ES-71 II   | HB-47                                     |   |  | SH0011   |
| Dimenzije / masa                              | 73,8 x 50,5 mm / 290 g                                       | 73,5 x 54,2 mm / 290 g                    | 63,5 x 38 mm / 220 g                      | 84,5 x 68,2 mm / 505 g   | 65,5 x 43 mm / 222 g   |
| Sadržaj kutije                                | prednji i zadnji poklopac                                    | prednji i zadnji poklopac, senilo i torba | prednji i zadnji poklopac                 | prednji i zadnji poklopac, senilo i torba                                | prednji i zadnji poklopac i senilo                             |
| Informacije                                   | Fotooprema, 011/71-29-136, www.foto-oprema.com, www.canon.rs | REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com     | VIP Trading, 011/35-40-940, www.bti.co.rs | Fotooprema, 011/71-29-136, www.foto-oprema.com                           | Fotooprema, 011/71-29-136, www.foto-oprema.com, www.sony.co.rs |

# Nikon SHOP

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Sve prikazane cene su sa PDV-om, plaćanje u dinarskoj protivvrednosti. Prodavac zadržava pravo promena cena bez prethodnog obaveštenja.



## D80

+poklon

- REZOLUCIJA 10,2 MegaPiksela
- OSETLJIVOST ISO 100 - 1.600 (ISO 3.200 H1)
- MONITOR TFT LCD dijagonale 2,5 inča (6,4 cm)
- NAČIN SNIMANJA Auto, P, S, A, M i osam programa sa scenama
- BR. AF TAČAKA 11
- BR. SNIMAKA U SEC. 3
- MERENJE SVETLA 3D color Matrix merenje II, Centralno, Spot punjiva Li-jon (En-EL3e) sa punjačem
- BATERIJA SD kompatibilan sa SD HC
- TIP KARTICE 132 x 103 x 77 mm
- DIMENZIJE 585 gr (bez baterija i mem. kartice)
- TEŽINA

10,2 mpix  
garancija 2 godine



+poklon  
battery pack MBD80



819€

## COOLPIX S710



14,1 mpix  
garancija 2 godine

22.990 din

## COOLPIX S60



10 mpix  
garancija 2 godine

24.990 din



## D700

Živi prikaz slike (Live View)

- REZOLUCIJA 12,1 MegaPiksela
- OSETLJIVOST ISO 200 - 6.400 (Hi mode do ISO 25600)
- MONITOR TFT LCD dijagonale 3,0 inča (7,6 cm)
- NAČIN SNIMANJA P, A, S, i M
- BR. AF TAČAKA 51
- BR. SNIMAKA U SEC. 5
- MERENJE SVETLA 3D color Matrix merenje II, Centralno, Spot punjiva Li-jon (En-EL3e) s punjačem
- BATERIJA CompactFlash tip I
- TIP KARTICE 147 x 123 x 77 mm
- DIMENZIJE 995 gr (bez baterija i mem. kartice)
- TEŽINA

12,1 mpix  
garancija 2 godine

+poklon  
battery pack MBD10



2.299€



# Displej digitrona u boji

*U lepa stara vremena grafičari i fotografi su se "kleli" u "Trinitron" monitore, čiji je vlasnik patenta "Sony". Cena im je bila visoka, ali je kvalitet bio vrhunski. Duboka crna, fantastičan raspon boja, odličan kontrast, ujednačeni neutralni srednji tonovi. I onda? Klijent više nije želeo da monitor od 21 inča krivi dasku od stola prosečnom masom od 40 i više kilograma*

Tada su vladali "Sony", sa svojim "Trinitron", i "Mitsubishi", sa "Diamondtron" cevima. Katodnu cev zamenila je tehnologija displeja s "digitrona", ali u boji. Sećate se da se na digitronu, kada je slaba baterija, menjanjem ugla gledanja menjao kontrast? A, kako su brojevi nestajali s displeja sa zakašnjenjem? E, baš ti problemi zadali su proizvođačima najviše muka. Poznajem zaista mnogo ljudi koji žale za starim vremenima i žele natrag CRT (Cathode Ray Tube) monitore u ponudi. Ali, vreme CRT-a je prošlo i moramo pronaći adekvatan kompromis. Želim da vam pomognem da kupite kvalitetan monitor. Da znate šta da tražite i šta i zašto želite da kupite ukoliko se bavite fotografijom. Skoro sam gledao oglase za monitor, jer planiram kupovinu, pa sam se začudio kada sam video da u oglasima ne postoje nikakve informacije. Prodavac će vas voditi žednog preko vode objašnjavajući vam da monitor ima kontrast od 3.000:1 ili da je odziv 2 milisekunde, da ima onoliko ili onoliko inča i da sve to košta 200-300 evra, ali vam niko neće dati pravu informaciju koja bi trebalo da vas interesuje. Kog tipa je ugrađeni panel (površina monitora na kojoj se generiše slika) i koje su njegove karakteristike, koji je ugao gledanja i kakva je uniformnost osvetljenja. Najlakše je da pogledate šta je najskuplje, pa kada odaberete proizvod, pogledate punu specifikaciju na sajtu proizvođača. Da prvo pojasnimo, postoji razlika između kontrasta i dinamičkog kontrasta. Dinamički kontrast je softverski "nabudžen" u procesoru monitora i ne



Eizo FlexScan S2231BW



Samsung 245T

predstavlja realnu vrednost (u nekim oglasima primetićete oznaku DC – dinamički kontrast). Brzina odziva bitna je onim korisnicima koji igraju igrice i gledaju filmove zbog pojavljivanja "ghostinga". Treća i najbitnija stvar jeste da ugao gledanja po vertikali i horizontali bude 178°/178° – ukoliko nije tako taj monitor namenjen je svima osim vama. Zaboravite, zaista je tako. Danas postaju sve popularniji modeli koji imaju LED pozadinsko osvetljenje i pružaju uniformnost osvetljenja celog panela, a to znači da će boja biti jednaka kako u svakom uglu monitora, tako i u centru. Zamislite da sedite u stolici i sređujete fotografiju. Kada vas zablede i malo se pridignete, primetićete da je fotografija svetlija čak i za 20 odsto. To ne želite, zar ne? To se nije dešavalo na CRT monitorima. Većina monitora koje ste viđali ili radili na njima zasniva se na TN tehnologiji, koja daje najkraće vreme odziva, ali nedovoljan ugao gledanja za vaše potrebe. Pojasniću kakve tehnologije postoje.

## TN (TWISTED NEMATIC)

Naširoko korišćeni paneli čija je tehnologija izrade i najjeftinija jesu TN (Twisted Nematic). Namenjeni su prvenstveno onima koji igraju igrice, jer imaju najbolji odziv od 2 do 5 ms, ali i kancelarijskim poslovima. Reprodukcijska boja je veoma loša jer pruža prikaz šestobitne palete. Ne zaboravite da su fotografije u boji osmobarne. Javlja se nazubljenost na finim prelazima (banding). Pri promeni ugla gledanja monitora, menja se kontrast. Proizvođači ih svi proizvođači panela. Sa standardnim fluopozadinskim osvetljenjem postižu 40–60 procenata NTSC gamuta (kolornog prostora), a uz korišćenje LED pozadinskog osvetljenja čak i do 100 procenata NTSC gamuta, što ih u tom slučaju stavlja u "lowbudget" varijantu monitora za video-produkciju.

## VA (VERTICAL ALIGNMENT)

Poluprofesionalnoj kategoriji pripadaju VA (Vertical Alignment) S-PVA ("Samsung") ili MVA ("Fujitsu"). Za naše uslove su više nego zadovoljavajući (ukoliko monitor ne želite da platite između 1.500–12.000 evra). Oni bolje prikazuju boje nego TN displeji, ali imaju sporiji odziv. Na njima nećete primetiti "banding" jer prikazuju osmobarne palete boja. I nećete imati problem da se pri promeni ugla

gledanja menja kontrast slike na ekranu. Veći broj proizvođača ugrađuje u monitore VA panele, ali se na našem tržištu može naići na "Samsung" i "Eizo" i to ukoliko imate sreće.

## IPS (IN PLANE SWITCHING)

Monitori namenjeni velikim igračima jesu IPS (In Plane Switching). Celokupna tehnologija, koju je 1996. godine razvio "Hitachi", posvećena je kvalitetu slike. Nećete naići ni na kakav problem, ali morete biti spremni da to platite. Brzina odziva je od 6 do 16



Apple Cinema 24 inča

ms (na nekim modelima i do 50 ms), znači nećete igrati igrice na njemu. (Pa, naravno, kada ga toliko platite!) Ugao gledanja je 178 stepeni po horizontali i po vertikali, kao i kod VA panela, ali većina ekrana podržava desetobitnu paletu i prikazuje do 92 odsto Adobe RGB gamuta. DoubleSight, Hazro, NEC SpectraView, Planar, Eizo, Aple... Postoje u nekoliko varijanti: AS-IPS (Advanced Super IPS koristi se u NEC monitorima), A-TW-IPS (Advanced True White IPS razvio je "LG", za potrebe NEC-a razvijen je S-IPS sa True White filterom za prirodniju belu boju i proširenje gamuta), H-IPS (razvijen je 2006. i koristi se u najnovijim aluminijumskim Aple 24" iMac, NEC, Mitsubishi, HP i Planar monitorima). Kada pogledamo naše tržište, nailazimo na problem jer vrhunski monitor nećete moći da kupite u svakoj hardverskoj radnji. Problem, takođe veliki, pričinjava i nalaženje i kod velikih dobavljača. Osnovno pravilo jeste da potražnja diktira ponudu tako da smo u Srbiji ograničeni na svega nekoliko modela. Svaki monitor može imati poneki mrtav piksel i to je normalno, tako da savetujem da pre kupite monitor "s police" nego iz kutije jer ćete imati priliku



Samsung 206BW je prikazan kao primer TN panela da bih vam dočarao neuniformnost panela i promenu kontrasta sa promenom ugla gledanja. Nikako ne preporučujem obradu fotografija na TN panelima.



Samsung 245T je monitor sa najvećom dijagonalom (24 inča) u cenovnom rangu do 750 evra. S-PVA je pružio odličnu uniformnost, i sliku bez promena u kontrastu pod različitim uglovima gledanja.



Apple Cinema 24 inča. Odlična uniformnost, odlični uglovi gledanja. Nema mogućnost pivoa (rotiranja monitora radi postavljanja u portretni mod). Ne preporučuje se za upotrebu na PC računarima.



Eizo FlexScan S2231BW monitor sa najmanjom dijagonalom u cenovnom rangu do 750 evra. Odlična uniformnost, kao i uglovi gledanja, napredna kontola slike iz menija.

da ga uočite dok je uključen, jer prodavac vam u 99,9 posto slučajeva neće dozvoliti da monitor pre kupovine izvadite iz kutije i isprobate. Ukoliko želite S-PVA panel, moj predlog je da kupite "Samsung" (ako budžet dozvoljava i sa LED prosvetljenjem), a ukoliko želite ultraprofesionalni monitor s hardverskom kalibracijom i desetobitnim panelom, odlučite se za "Eizo". Ukoliko koristite "Apple" računare, u sve nove "Cinema" ekrane ugrađen je IPS panel tako da nećete morati da brinete. Često me korisnici personalnih računara pitaju da li da stave "Cinema" displej stave na PC? Hm, zanimljivo je to da se kalibracija "Cinema" displeja obavlja isključivo na "mekintošu" softverski. Ja, doduše, volim da monitore prekalibrišem dovodeći ga da prikaže neutralne tonove na 6.500 kelvina s gamom 2.2, pa tek onda pravim profil za njega. Tako ćete dobiti najbolji rezultat i sama profilna korekcija biće minimalna. Nekada su "Appleovi" računari imali primat u kolor-menadžmentu jer su jedini imali kalibraciju na sistemskom nivou, ali to je davna prošlost.

## ZAKLJUČAK

Monitori iz ove liste zaista zadovoljavaju potrebe onih kojima je kvalitetan prikaz boja i kontrasta na

ekranu bitan. Ne računajte da ćete kupiti monitor ispod 550 evra jer tu nema osrednjeg kvaliteta: ili su potrebe zadovoljene ili nisu. Ukoliko nemate novca za VA ili IPS, sačekajte da sakupite dovoljno novca i onda uzmite nešto što zaista vredi, ili podignite kredit, telefon u ruke, pa počnite da okrećete brojeve dobavljača. U našoj redakciji su se na testu našli Samsung SyncMaster 214T i Eizo FlexScan S2231BW. Kalibrisali smo ih, fotografisali ih pod različitim uglovima upoređili sa našim Apple monitorima i uživali u njima. Rezultate možete uporediti i sami. Na prvoj fotografiji je fotografisana neutralna siva (R128, G128, B128) da bi ste videli razliku u uniformnosti osvetljenja. Zaista ne mogu reći koji mi više odgovara jer imaju različite prednosti. Samsung iako "ogroman" (24 inča) se može rotirati u vertikalni položaj što je ponekada bitno za bolje sagledavanje fotografije, Eizo je manji za 5 cm (2 inča) po dijagonali, ali zato se u njegovom meniju mogu pronaći neke dodatne opcije za podešavanje boja, kao što je saturacija na primer. On takođe ima pivot opciju za razliku od Apple-a. Na vama je da odaberete svoj novi VA ili IPS panel i uživajte u kvalitetu prikaza koji do sada (možda) niste imali priliku da sagledate.

IGOR ILIĆ

## Preporučujem sledeće modele koje možete pronaći na našem tržištu:

- Eizo Flexscan S1921 – 19 inča, sPVA, odnos strana 4:3 – oko 513 evra;
- Eizo ColorEdge CE210W – 21,1 inč, sPVA, hardverska kalibracija – 771 evro;
- Samsung SyncMaster 214T – 21 inč, sPVA, odnos strana 4:3 – oko 535 evra;
- Eizo FlexScan S2231BW – sPVA ("Samsung" panel), wide – oko 678 evra;
- Samsung SyncMaster 245T – 24 inča, sPVA, wide – oko 750 evra;
- Eizo FlexScan S2431W – sPVA ("Samsung" panel), wide – oko 925 evra;
- Dell 2408WFP – 24 inča, sPVA wide – oko 750 evra;
- Samsung SyncMaster 275T – 27 inča, sPVA wide – oko 1.050 evra;
- Eizo FlexScan SX2761WH-GY, sPVA ("Samsung" panel), wide – oko 1.663 evra;
- Samsung SyncMaster XL20 – 20 inča aMVA, odnos strana 4:3, LED backlight – 1.300 evra.



NIKON P90

# Od totala do detalja

Od kada su D-SLR fotoaparati postali jeftini, omiljeni hobi naprednih amatera postalo je iznošenje dokaza protiv kompaktnih digitalaca i njihovih malih senzora. Da, neki problemi koje ti mali senzori vuku od samih početaka svog postojanja i te kako idu na živce, ali, s druge strane, oni omogućavaju i neke zgodne stvari. Jedna od njih svakako jeste mogućnost da objektivima imaju raspone o kojima u svetu formata od 35 mm nije bilo ni priče. Za ovu sezonu imperativ je "šire i duže" i, vođeni tim idealom, svi proizvođači su na tržište izbacili modele koji ponovo definišu ono "ultra" u "ultrazum". Radi se, naime, o objektivima gigantskog raspona

26-624

Nikon Coolpix P90 je tipičan predstavnik svoje vrste. U pitanju je evolucija modela P80, koja svaku brojku u specifikacijama podiže za još malo. Kao i većina sličnih uređaja, i P90 je izgrađen oko objektivu, ali pošto se radi o neverovatnih 4,6-110,4 mm (35 mm ekvivalent 26-624 mm), to dobija jednu sasvim novu dimenziju, jer je objektiv smešten u tubu koja je u potpunoj nesrazmeri s ostatkom fotoaparata; međutim, to uopšte nije mana - P90 izgleda prilično opako i ozbiljno. Ozbiljnosti svakako doprinosi i veoma dobar kvalitet izrade, o kome se mogu napisati samo reči hvale, i pored činjenice



da se radi o plastici. Delovi su uklopljeni savršeno i nema nikakvih uganjanja i krckanja kad se fotoaparat uzme u ruku. Ergonomija je na prilično visokom nivou, s malim ali udobnim rukohvatom i gumiranim mestom za palac sa zadnje strane. Ono što me je posebno oduševilo jeste odsustvo kontrola s leve strane fotoaparata; to znači da je P90 moguće apsolutno udobno koristiti jednom rukom, što u mnogim situacijama zaista pomaže.

## POKRETAN DISPLEJ

Nikon P90 ne može se dičiti velikim brojem spoljašnjih kontrola i za dobar deo podešavanja mora se otići u meni, ali sve ono najbitnije nalazi se pod prstima, uključujući i neophodni kontrolni točkić. Da bi se fotoaparat kontrolisao, poželjno je videti šta se u stvari podešava, a za to su zadužena dva displeja. Jedan veliki, pokretni, i mali, od milošte nazvan elektronsko tražilo. Nažalost, ni jedan ni drugi ne mogu se pohvaliti nekim kvalitetom. Veliki displej, dijagonale tri inča s 230.000 piksela, može se podići ili spustiti, i to olakšava fotografisanje u "kama sutra" stilu, tj. situacije kada fotoaparat mora da bude nisko ili visoko iznad glave. Iako oštar i svetao, displej se prilično loše vidi na suncu, i u tom slučaju je neophodno koristiti elektronsko tražilo, koje konstrukcijski nije baš najsajnije rešenje i teško ga je koristiti zajedno s dioptrijskim naočarima pošto svetlo koje ulazi sa strane veoma smeta.

## SPREMAN NA SVE

Moram da priznam da sam bio prilično nestrpljiv dok se baterija punila i jedva sam čekao da vidim kako fotoaparat u stvari radi i koliko je upotrebljiv u praksi. Odgovor na to pitanje dobio sam već posle nekoliko sati "druženja". Ukratko, fotoaparat radi "od vrlo dobro do odlično". Potrebno mu je oko dve sekunde da postane spreman za rad, ali to samo pod uslovom da niste zaboravili da skinete poklopac s objektivu, jer u tom slučaju fotoaparat odbija svaku saradnju. Nažalost, nemoguće je znati na koliko je tačno milimetara podešen zum i jedina informacija o tome jeste skala na ekranu. Kontrola zuma smeštena na prstenu oko dugmeta okidača ima dve brzine i moguće je za svega jedan sekund preći ceo opseg. U praksi se fotoaparat pokazao dobro. Brzina autofokusa jako varira, i zavisi i od svetlosnih uslova i od žižne daljine, pa tako, kada je svetlo dobro i kada je objektiv u širokougaonom položaju, fotoaparat izoštri za oko pola sekunde, ali u telefotopodručju ume jako da se muči i vrlo često i ne uspe da fokusira. Uzrok tome, pored činjenice da je maksimalni otvor blende u telefotopodručju f/5, jeste i nedovoljno dobar sistem stabilizacije slike, koji se zasniva na pomeranju senzora, a koji kako raste žižna daljina postaje sve manje efektivan. To se vidi i prilikom kadriranja, kada čak i najmanji pokret rezultuje "igranjem" slike na ekranu. To pomeranje zbunjuje autofokusni sistem, a, bogami, ume da iznervira i fotografa, jer je jako teško precizno kadrirati. Kvalitet snimljenih fotografija je dobar i malo šta se može prigovoriti a da ne važi univerzalno za sve modele koji koriste slične male senzore s mnogo piksela u kombinaciji s objektivom velikog raspona. Kod P90 veći deo problema u kvalitetu fotografija indukuju interna obrada i senzor, a to se manifestuje u neupotrebljivosti ISO osetljivosti većih od 200, jer preko toga redukcija šuma uzima preveliki danak u detaljima. Hromatskih aberacija i distorzija ima, i izražene su na svim žižnim daljinama, a najveći problem jeste oština po čoškovima, koja znatno pada u najširem i najdužem položaju objektivu. U meniju ima opciju koja može softverski da koriguje prisutnu distorziju. Nažalost, P90 snima samo u JPEG formatu, što iskusni korisnici baš i neće dočekati s oduševljenjem. Fotografije zauzimaju u proseku oko četiri megabajta, a za njihovo skladištenje koristi

se SD ili SDHC kartica. Nikon P90 ume da snima i filmove, ali to radi u VGA rezoluciji, što je znatno inferiornije u odnosu na HD konkurenciju. Uteha stiže u vidu mogućnosti da fotoaparat snimi 45 fotografija (640x480 piksela) rafalno, brzinom od 15 snimaka u sekundi, a čak je moguće uključiti i opciju koja počinje da snima i pre nego što se pritisne okidač. Na moju veliku radost, i dalje je prisutna opcija BSS, tj. Best Shot Selektor, koja omogućava da se koriste suludo niske brzine zatvarača, jer fotoaparat, pošto snimi deset fotografija, automatski bira najoštiju. Naravno, postoji i čitav niz drugih opcija za brzu obradu fotografija, poput alata koji dosvetljavaju tamne delove ili dodaju crni ram oko fotografija. Zanimljiva je i mogućnost izbora proporcija snimljenih fotografija, te je, pored standardnih 4:3 i 3:2, moguće izabrati i širokih 16:9, pa čak i kvadratni format.

SRĐAN ABDEE ABDIJEVIĆ



## TEHNIČKI PODACI

| OSNOVNE INFORMACIJE                             | NIKON COOLPIX P90   |
|---|---|
| Cena (sa PDV)                                   | 40.755 din. (429 evra)  |
| Efektivna rezolucija                            | 12 miliona piksela  |
| Senzor  | CCD, 1/2,33 inča  |
| Objektiv  | 24X, 26-624 mm  |
| Maks. otvor blende                              | F2,8 - 5  |
| Min. daljina izoštavanja                        | 1 cm  |
| Stabilizacija slike                             | da, pomeranje senzora   |
| Format u kojem snima                            | JPEG  |
| Ekspozicijski režimi rada                       | Auto, P, A, S, M, 15 programa sa scenama na čitavoj površini kadra, centralno i spot                              |
| Merni sistem                                    |   |
| Ekvivalentna osetljivost (ISO)                  | Auto (64-1.600) i ISO 64/100/200/400/800/1.600/2.000/3.200/6.400  |
| Video-zapis: dužina / format / maks. rezolucija | neograničen / QuickTime (Motion JPEG) / 640x480 piksela, 30 / 15 slika u sekundi                                  |
| Displej   | 3 inča (7,62 cm) sa 230.000   |
| Tip memorijske kartice                          | Interna 47 MB, SD/SDHC  |
| Tip baterije                                    | Li-Ion, EN-EL5  |
| Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)  | oko 230 snimaka   |
| Dimenzije / masa                                | 83 x 114 x 99 mm / 400 g  |
| Sadržaj kutije                                  | kaš, punjiva baterija EN-EL5, AC punjač MH-61, Lens Cap LC-CP19 USB i AV kabal i CD-ROM sa programima i uputstvom |
| Garancija                                       | 2 godine  |
| Informacije                                     | REFOT B, 011/64-56-151<br>www.refot.com   |

## KARAKTERISTIKE

|   |   |
|---|---|
| Vreme spremenosti za rad                      | 2 sekunde                                     |
| Vreme zapisa na memorijsku karticu / veličina | oko 1 sekunde                                 |
| Brzina kontinualnog fotografisanja            | 1,4 snimka u sekundi u maksimalnoj rezoluciji |

## UTISAK

Sad sledi ono najteže, tj. zaključak i ocena. U slučaju P90 teško je doneti presudu, a još teže istu obrazložiti, jer fotoaparat u isto vreme ume i da nervira i da zablista. Iako se po karakteristikama na papiru približio nečemu što bi se moglo nazvati univerzalni fotografski alat, u praksi se ispostavilo da je neophodno dalje "polirati" celu zamisao jer, ovakav kakav je, P90 može biti dobro rešenje samo za najmanje zahtevne korisnike, dok će mu napredni amateri naći gomilu mana i radije se odlučiti za malo "klasičnije" kompaktne fotoaparate, koji plene dimenzijama, ili za neki D-SLR, na čijoj je strani kvalitet fotografija a čija je cena slična.

|   |  |
|---|--|
| + | Raspon objektivu, kvalitet fotografija na niskim ISO osetljivostima, pokretan displej, male dimenzije i masa, intervalometar                         |
| - | Kvalitet fotografija na ISO 400 i više, nesiguran autofokus u telefotopodručju, neefektivna stabilizacija, nemogućnost snimanja videa u HD kvalitetu |

## OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★★ |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★  |
| KVALITET FOTOGRAFIJE     | ★★★★  |
| CENA / KVALITET          | ★★★★  |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★  |



Najširi vidni ugao objektivu sa ekvivalentnom žižnom daljinom od 26 mm



Najmanji vidni ugao objektivu sa ekvivalentnom žižnom daljinom od 624 mm





# Široki profesionalci

"Canon" i "Nikon" su poznati i kao proizvođači vrhunskih profesionalnih objektivâ, a mi smo u ovom broju testirali dva širokougona zum objektivâ: Canon EF 16–35 mm f/2,8 L II USM i Nikon AF-S Nikkor 14–24 mm f/2,8G ED. Koštaju više od većine D-SLR fotoaparata, a u nastavku teksta pokušaćemo da otkrijemo zašto je to tako

Investiranje u dobar objektiv nije bacanje para jer D-SLR fotoaparati zastaveju i stalno se menjaju, a dobar objektiv uvek je dobar objektiv. Ova dva širokougona zum objektivâ, "Canon" i "Nikon" su namenili najzahtevnijim profesionalnim korisnicima, pre svega za D-SLR fotoaparate koji imaju pun format od 35 mm, ali, za razliku od većine konkurentskih objektivâ, mogu biti odličan

izbor i ako vaš D-SLR fotoaparat ima manji senzor. Takođe, s maksimalnim otvorom blende od f/2,8 na celom rasponu zuma, fotografisanje u uslovima slabog svetla biće vrlo dobro. Oba objektivâ mogu se veoma dobro upotrebiti u novinskoj fotografiji, za snimanje pejzaža, arhitekture, ali i u svim onim situacijama u kojima nam je potreban široki vidni ugao.



## CANON EF 16–35 mm F/2,8L II USM

Za pun format senzora od 35 mm, kakav imaju fotoaparati EOS-1Ds i EOS 5D serije, ovaj objektiv je sjajan ultraširokougona zum objektiv, koji će biti dodatak na standardni zum objektiv Canon EF 24–70 mm f/2,8 L USM, i telesum objektiv Canon EF 70–200 mm f/2,8 L IS USM. Za one koji koriste neki od fotoaparata iz EOS 1D serije s 1,3 puta manjim senzorom od 35 mm formata efektivno pokriva žižnu daljinu od 20,8–45,5 mm, što predstavlja savršen raspon za širokougona standardni zum objektiv. Oni koji imaju druge "Canonove" D-SLR fotoaparate s 1,6 puta manjim senzorom od 35 mm formata, dobiće efektivnu žižnu daljinu od oko 25,6–64 mm, što se može nazvati standardnim zum objektivom. Ova nova verzija objektivâ, koja u oznaci ima "II", daje informaciju o udaljenosti "Canonovom" E-TTL II sistemu merenja, što će fotografijama pomoći da ekspoziciju izmere tačnije nego pomoću prethodne verzije. Izostavljen je nosač za želatinski filter na zadnjoj strani objektivâ, koji se nalazio na prethodnoj verziji, a poboljšana je optička konstrukcija kako bi kvalitet fotografija bio bolji na digitalnim fotoaparata.

Ako ste ranije koristili neki od "Canonovih" profesionalnih objektivâ iz L-serije, možete da pretpostavite šta vas očekuje. Kvalitet izrade je na najvišem mogućem nivou, lepo leži u ruci, a prstenovi za zumiranje i izoštravanje dobre su veličine i lagano se okreću. Teško da bilo ko može naći ikakvu zamerku kad je rukovanje u pitanju, a novi 16–35 mm f/2,8 L II tu nije izuzetak.

Objektiv dolazi u kompletu s velikim senilom, kao što se i očekuje za širokougona objektiv; ono nam pomaže da se smanje refleksije od objektivâ, ali stvarno je preveliko. Prečnik objektivâ je, ako se poredi s prečnikom senila, zaista mali, i iznosi 96,8 mm, dok je prečnik senila čak 121 mm. Dobro ćete se pomučiti da smestite senilo s objektivom u vašu torbu; moraćete ga skinuti s objektivâ kako biste ga mogli spakovati i pri tom izbeći da ga

### OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★★ |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★★ |
| KVALITET OPTIKE          | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET          | ★★★★★ |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★★ |

+ Konstrukcija, brzina izoštravanja, kvalitet snimljenih fotografija

– Cena, veliko i nezgrapno senilo

slučajno oštetite dok ga smeštate u torbu. Kao što se iz oznake objektivâ može zaključiti, ima USM motor koji čini izoštravanje brzim i tihim; moguće je i direktno ručno izoštravanje bez potrebe za prebacivanjem u manualni režim. Maksimalan otvor blende je f/2,8 što nam u svakom pogledu olakšava fotografisanje kada su svetlosni uslovi loši, jer je slika u tražilu zbog toga svetlija, a autofokus bolje radi. Kada izoštravate na najmanjoj udaljenosti od 28 mm, možete se stvarno približiti i dobiti interesantne distorzije na fotografijama, što vam može dati malu prednost u odnosu na mnoge koji koriste jeftiniju optiku.

Stvarno se retko dešava da se neki zum objektiv na našem testu pokaže tako dobrim kao što je to slučaj s 16–35 mm. Nivo izoštrivosti koju on omogućava skoro je uporediv s nekim od najboljih objektivâ s fiksnom žižnom daljinom, što je impresivna karakteristika. Primitio sam vrlo male znake hromatske aberacije s maksimalnim otvorom blende kada su napolju bili zaista loši svetlosni uslovi, i to je uglavnom bilo grupisano oko uglova, a primetno je samo ako zumirate do najsitnijih detalja. Ako objektiv koristite sa nekim od SLR fotoaparata koji koriste film, ovo neće izazivati nikakve probleme, tako da to izgleda ima više veze sa izradom digitalnog senzora.

## ! UTISAK

Za većinu korisnika koji rade s Canonom ovaj objektiv možda košta mnogo više nego samo telo fotoaparata, te će im sigurno biti teško da shvate zašto je tako skup. Za one koji koriste EOS-1Ds, EOS EOS-1D ili EOS 5D ovaj objektiv će vredeti kao suvo zlato. Jeftinija opcija može biti samo objektiv Canon EF 17–40 mm f/4 L USM, koji košta oko 788 evra. Znatno je unapređen u odnosu na prethodne verzije, a za profesionalne fotografe koji koriste "Canonove" fotoaparate ovaj objektiv je pravi izbor i sigurno ih nikada neće razočarati. Ostali će ga verovatno staviti na listu stvari o kojima sanjaju.



## NIKON AF-S NIKKOR 14–24 mm F/2,8G ED

Napravljen je kako bi, zajedno s objektivima AF-S Nikkor 24–70 mm f/2,8G ED i AF-S VR Nikkor 70–200 mm f/2,8G IF ED, bio deo standardne opreme jednog profesionalca. Fotograf koji koristi "Nikonove" D-SLR fotoaparate, kao što su D3, D3x i D700 sa senzorom punog formata od 35 mm, tako imaju opseg žižne daljine od 14 mm do 200 mm sa samo tri objektivâ i maksimalnim otvorom blende od f/2,8 na celom opsegu žižne daljine. Kao što se da videti, "Nikon" sa ova tri objektivâ nema više preklapanje žižnih daljina, ali nudi ekstremni raspon žižne daljine od čak 14 mm, što štedi novac, ali i prostor u torbi jednog profesionalca. To je zato što se ranije za ekstremni vidni ugao sa žižnom daljinom od 14 mm morao kupovati dodatni fiksni objektiv. Ako ga koristite na D-SLR fotoaparata s manjim DX formatom senzora koji je 1,5 puta manji od formata od 35 mm, onda on efektivno pokriva žižnu daljinu od 21 do 36 mm, što i dalje predstavlja idealan raspon za jedan širokougona zum objektiv. Masa ovog objektivâ (970 g) nije zanemarljiva, ali konstrukcija objektivâ je robustna i teško je ne primetiti veliko ispušćeno prednje sočivo, karakteristično za sve ekstremne širokougona

objektivâ. Senilo je njegov sastavni deo, a zbog ispušćenog prednjeg sočiva nema navoj za filter. I pored toga što kod digitalne fotografije filteri postaju sve nepotrebniji svima koji fotografišu pejzaže i koriste polarizacione ili ND filtere, oni će mu dati jedan mali minus zbog toga. I pored svoje, ne tako male, mase, objektiv odlično leži u ruci, prstenovi za zumiranje i ručno izoštravanje imaju dobru poziciju i dovoljno su široki, a njihovo kretanje je glatko. Jedna od izuzetnih stvari koje karakterišu sve nove "Nikonove" objektivâ jeste gumeni prsten oko bajoneta, koji sprečava da u fotoaparat prodru čestice prašine i prljavštine. Kao što smo i navikli, ova kategorija profesionalnih objektivâ uvek poseduje autofokusni sistem koji je mnogo brži nego kod jeftinijih objektivâ; ovo je jedan od razloga zašto je on skuplji. Ovaj objektiv ima "Nikonov" SWM motor, koji radi odlično, jer je izoštravanje izuzetno brzo i tiho, a moguće je i direktno ručno izoštravanje bez potrebe za prebacivanjem u manualni režim. Objektiv daje neverovatne rezultate kada je u pitanju oštrina i kvalitet snimljenih fotografija na svim žižnim daljinama, na svim otvorima blende, na čemu bi

mogli da mu pozavide i najkvalitetniji objektiv s fiksnom žižnom daljinom. Fotografije koje sam snimio njime, koristeći fotoaparate D3 i D700, imaju skoro ujednačenu oštrinu u centru i na periferiji, i dobar kontrast na celom kadru, a reprodukcija boja je odlična. Zato se "Nikon" s razlogom može pohvaliti da je napravio "zver" od objektivâ za sve one koji vole široki vidni ugao. Kada se nalazimo na malim udaljenostima, distorzija je uočljiva za pun format od 35 mm i žižnu daljinu od 14 mm, ali za manji senzor (DX) ona se jako malo primećuje.

B. BJELICA

### OCENA

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE | ★★★★★ |
| MOGUĆNOSTI               | ★★★★★ |
| KVALITET OPTIKE          | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET          | ★★★★★ |
| UKUPNA OCENA             | ★★★★★ |

+ Konstrukcija, brzina izoštravanja, kvalitet snimljenih fotografija, žižna daljina od 14 mm

– Cena, nije moguće koristiti filtere

## ! UTISAK

"Nikon" je s ovim objektivom uspostavio nove standarde kada je u pitanju profesionalni širokougona objektiv. Njegova cena jeste visoka, te će za većinu ljubitelja fotografije – ali i za profesionalce – biti nedostižna, ali kvalitet izrade i sam optički kvalitet opravdava svaki dinar uloženi u njega. Nudi ekstremnu žižnu daljinu od 14 mm, ali, nažalost, na njemu zbog specifične konstrukcije nije moguće koristiti filtere, što će razočarati one koji se manje oslanjaju na naknadnu obradu u Photoshopu, a više vole da sve završe na terenu, koristeći filtere. Ako vam je fotografija profesija, onda je ovo objektiv koji morate imati sa sobom – neće vas razočarati ni u jednom trenutku.

### TEHNIČKI PODACI

| OSNOVNE INFORMACIJE                           | CANON EF 16–35 mm F/2,8 L II USM                          | NIKON AF-S NIKKOR 14–24 mm F/2,8G ED      |
|---|---|---|
| Cena (sa PDV)                                 | 128.250 din. (1.350 evra)                                 | 156.655 din. (1.649 evra)                 |
| Bajonet                                       | Canon EF  | Nikon F                                   |
| Žižna daljina                                 | 16–35 mm  | 14–24 mm                                  |
| Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm | 20,8–45,5 mm (1,3 x), 25,6–64 mm (1,6 x)                  | 21–36 mm (1,5 x)                          |
| Maksimalni otvor blende                       | f/2,8   | f/2,8                                     |
| Minimalni otvor blende                        | f/22  | f/22                                      |
| Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)  | 16/ 12  | 16 / 15                                   |
| Broj lamelica blende                          | 7   | 9   |
| Stabilizator slike                            | ne  | ne  |
| Minimalna daljina izoštravanja                | 0,28 m  | 0,28 m                                    |
| Maksimalno povećanje                          | 0,15 x  | 0,149 x                                   |
| Prečnik filtera                               | 82 mm   | nema                                      |
| Senilo  | EW-88   | ugrađeno                                  |
| Dimenzije / masa                              | 111,6 x 96,8 mm / 635 g                                   | 98 x 131,5 mm / 970 g                     |
| Sadržaj kutije                                | prednji i zadnji poklopac, senilo i torba                 | prednji i zadnji poklopac, senilo i torba |
| Informacije                                   | Fotoprema, 011/71-29-136, www.fotoprema.com, www.canon.rs | REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com     |



EPSON STYLUS PHOTO PX800FW

# Sve u jednom

Iza ove crne kutije krije se fotoštampač kojim se "Epson" hvali da ima kvalitet bolji od onog koji možete da dobijate u foto-laboratoriji, skener velike rezolucije i faks. Komande su osetljive na dodir, a moguće je i bežično povezivanje (Wi-Fi) s računarom. Izgleda fantastično, a kako zaista radi, pročitajte u nastavku



Automatski ubacivač dokumenata

Mastila koja nose oznaku Epson Claria specijalno su prilagođena za postizanje najboljih rezultata i maksimalnog kvaliteta prilikom štampanja fotografija. Ima šest odvojenih kartridža za mastila (T0801 crni, T0802 cijan, T0803 magenta, T0804 žuta, T0805 svetlocijan, T0806 svetlomagenta). Cena pojedinačnog kartridža je 1.330 dinara, a kompleta je 7.980 dinara.



Veliki displej dijagonale 19,8 inča osetljiv je na dodir i omogućava jednostavnu kontrolu rada štampača



Prostor za memorijske kartice s kojih se mogu direktno štampati fotografije snimljene u JPEG formatu

Svima koji žive u relativno malim stanovima svaki deo prostora je dragocen, zbog toga treba da razmišljaju o multifunkcionalnim uređajima kao što je Epson Stylus Photo PX800FW, koji objedinjuje više mogućnosti, a takođe, štampa i fotografije.

Prva stvar koja se primećuje kada se otpakuje ovaj uređaj jeste masa, jer sa 10,8 kg stvarno je nekoliko kilograma teži u odnosu na to kad posmatrate odvojeno štampač ili skener, pa ga je zato teško nazvati kompaktnim. Ali, kada ga uključite, zaboravićete njegovo dominantno prisustvo, jer ima moderan i savremen dizajn koji će se odlično uklopiti u vaš životni ili radni prostor. Dovoljno je tanak da može da stane i da se koristi u maloj kancelariji. Plavo žmirkajuće svetlo, rotirajući displej, sjajna plastika od koje je napravljen i pouzdano mehaničko zupanje koje dolazi iz njega jesu elementi koji čine ovaj štampač dopadljivim. Najvažniji element ovog multifunkcionalnog uređaja sigurno je inkdžet štampač za koji "Epson" tvrdi da ima kvalitet štampe do veličine A4 formata bolji od onog koji dobijete u foto-laboratoriji. Na našu sreću, uverili smo se da je to tačno, jer njegov Claria sistem sa šest boja daje izuzetne rezultate. Naravno, on ne daje najbolji kvalitet štampe u Epson Stylus Photo seriji, ali daje bolji od većine drugih štampača.

Ako vas nerviraju kablovi, možete ga bežično povezati s vašim računarom i s bilo kog mesta štampati i skenirati vaše fotografije ili dokumenta.

Boje na odštampanim fotografijama dobro su zasićene i stabilizuju se odmah nakon štampe, a može se pohvaliti i bogatstvom detalja i ujednačenom strukturom. Reprodukcija tena kože je dobra, pa je pogodan za štampanje portreta, a i odštampani pejzaži imaju visok kvalitet. Fotografije traju i do 200 godina ako se čuvaju u foto-albumu ili 98 godina ako se čuvaju u foto-ramu.

Direktno štampa na površinu CD-a ili DVD-a namenjenih za štampu, a sam izgled površine medija koji štampamo možemo napraviti u programu Epson Print CD, koji se dobija sa štampačem.

## TEHNIČKI PODACI

| OSNOVNE INFORMACIJE                          | EPSON STYLUS PHOTO PX800FW   |
|--|--|
| Cena (sa PDV)                                | PX 800FW 25.270 din. (266 evra) / PX 700W 17.290 din. (182 evra)   |
| Tehnologija štampanja                        | inkdžet sa Micro Piezo glavom  |
| Maksimalna rezolucija štampanja / skeniranja | s optimizacijom do 5.760 x 1.440 dpi / 4.800 x 4.800 dpi   |
| Maksimalne dimenzije štampanja / skeniranja  | A4 / A4  |
| Kartridži koje koristi                       | šest pigmentnih mastila (T0801 crna, T0802 cijan, T0803 magenta, T0804 žuta, T0805 svetlocijan, T0806 svetlo magenta)  |
| Displej                                      | 3,5 inča (8,9 cm)  |
| Memorijske kartice koje podržava čitač       | CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, Memory Stick, Memory Stick Duo (s adapterom) SD, SDHC, mini SD (s adapterom), MMC i xD   |
| Bluetooth                                    | kao opcija s Bluetooth adapterom C12C824383  |
| Veza s računarom                             | Wireless LAN, Ethernet, USB 2.0, USB PictBridge  |
| PictBridge standard                          | da   |
| Nivio buke prilikom štampanja                | 34,6 dB  |
| Dimenzije / masa                             | 446 x 385 x 198 mm / 10,8 kg   |
| Sadržaj kutije                               | 6 odvojenih kartridža s mastilom, CD s programima, uputstvo "Počnite ovde", uputstvo za podešavanje mreže, nalepnica ikonica za kontrolni panel, garancija, ethernet kabl, kabl za napajanje |
| Programi koji se isporučuju                  | Epson Event Manager, Epson Web-To-Page, Epson Easy Photo Print, Epson Print CD, Epson Net EasyInstall, ABBYY FineReader 6.0 Sprint Plus  |
| Informacije                                  | BS Processor, tel. 011/32-84-488, www.epson.rs   |

## KARAKTERISTIKE

|  |            |
|--|------------|
| Brzina štampanja (A4, maksimalna rezolucija) | 1 min 28 s |
| Brzina skeniranja (fotografija A4, 600 dpi)  | 58 s       |
| Brzina kopiranja (A4, maksimalna rezolucija) | 3 min 22 s |

## EPSON STYLUS PHOTO PX700W

Ako vam nije potreban faks, automatski ubacivač dokumenata i displej osetljiv na dodir, možete uštediti oko 8.000 dinara kupovinom štampača Epson Stylus Photo PX700W koji ima ostale karakteristike i kvalitet identičan modelu Epson Stylus Photo PX800FW.



Kartridži za mastila su odvojeni, tako da ćete menjati samo onaj koji vam se potroši. Plus, ima i fioku za fotopapire manjih dimenzija, a štampanje bez margina na papirima od 10x15 cm mnogo je brže nego što ste navikli kod drugih štampača. Može da štampa direktno na površinu samog CD-a ili DVD-a, a sam izgled površine medija na koji štampamo možemo napraviti u programu Epson Print CD, koji se dobija uz štampač.

Drugi element ovog uređaja jeste skener, koji nije baš tih u radu. Korišćenje kompaktnog CIS dizajna (Contact Image Sensor) umesto uobičajenog CCD, koji se koristi kod većine ostalih "Epsonovih" skenera, dobar je samo za totalno ravne objekte. Dubinska oštrina je plitka, tako da čak i malo izgužvan papir izaziva probleme, što je dodatno izraženo kad je rezolucija veća od 600 dpi. Nema mogućnost skeniranja providnih materijala, a skenirani dokumenti i fotografije imaju dobru oštrinu do rezolucije od oko 1.200 dpi.

+ Odličan kvalitet štampe, izvanredan dizajn

- malo je softver nerazumljiv

## OCENA

|                         |       |
|-------------------------|-------|
| INSTALACIJA I RUKOVANJE | ★★★★  |
| MOGUĆNOSTI              | ★★★★★ |
| KVALITET ŠTAMPE         | ★★★★★ |
| SOFTVER I OPREMLJENOST  | ★★★★★ |
| CENA / KVALITET         | ★★★★  |
| UKUPNA OCENA            | ★★★★★ |

Ima ugrađen i faks, pa ako imate potrebu za tim, možete ga koristiti i kao kvalitetan uređaj za fotokopiranje u boji. Ovim funkcijama pristupamo direktno preko rotirajućeg displeja osetljivog na dodir i u tome je PX800FW zaista izvanredan. Kada se poveže s računarom, radi kao i bilo koji drugi štampač ili skener. Ima ugrađen čitač memorijskih kartica, a kada povežete fotoaparat s njim, možete direktno i lako odštampati fotografije snimljene u JPEG formatu. Ako vam smetaju kablovi o koje se saplićete ovaj uređaj sigurno će vam čuvati nerve jer podržava bežično povezivanje što znači da uopšte ne mora stajati kraj računara.

B. BJELICA

## UTISAK

Ovo je zaista impresivan uređaj s neverovatnim kvalitetom izrade. Kvalitet odštampanih fotografija je odličan i može da zadovolji potrebe jednog fotografa ako mu nije potreban format veći od A4, ali skener nije dovoljno kvalitetan za kreativni fotografski rad. Košta otprilike isto kao i da kupujete pojedinačno pristojan skener i sličan štampač. Ljubiteljima tehnike biće pravo zadovoljstvo da ga koriste bez povezivanja s računarom, a oni koji ga koriste u kancelariji i potreban im je prvoklasan fotokopir aparat s bežičnim povezivanjem, ovim štampačem napraviće pravi izbor. Tih je, brz, šteti energiju i ima dobru cenu.

# Pretplatite se na Mikro sa DVD-om

U svakom broju DVD sa preko 100 programa, demo igara i najava filmskih hitova. Svi programi testirani su antivirusnim softverom.



Najsigurniji način da pre prvog u mesecu, po najpovoljnijoj ceni, dobijete svoj primerak Mikra sa pratećim diskom.

- Uslužni programi
- Bezbednost
- Linux
- Multimedia
- Zabava
- Novi filmovi
- PDA
- Internet
- Razvojni programi
- Standardni programi

PRETPLATA:  
(011) 3540-544 i 3540-545;  
faks: (011) 3058-034  
pretplata@mikro.rs

**FIZIČKA LICA**  
TROMESEČNA PRETPLATA  
Sa DVD-om: 900,00 dinara  
Bez DVD-a: 780,00 dinara

**FIZIČKA LICA**  
POLUGODIŠNJA PRETPLATA  
Sa DVD-om: 1770,00 dinara  
Bez DVD-a: 1530,00 dinara

**FIZIČKA LICA**  
GODIŠNJA PRETPLATA  
Sa DVD-om: 3025,00 dinara  
Bez DVD-a: 2585,00 dinara

**PRAVNA LICA**  
GODIŠNJA PRETPLATA  
Sa DVD-om: 3850,00 dinara  
Bez DVD-a: 3300,00 dinara





# Podloge za štampanje

Na prošlogodišnjem sajmu Fotokina potrudili smo se da od većine proizvođača dobijemo kutije s raznovrsnim uzorcima (Sample Pack). Pored toga, neko vreme trajala je i potraga za kolornim ICC profilima bez kojih je test bilo kog papira kao igranje ruskog ruleta – imate samo jedan pokušaj da pogodite koja podešavanja su prava

## SAKUPLJANJE UZORAKA

Iako izgleda kao monopol, moram istaći da se ipak najjednostavnije, najbrže i najkvalitetnije štampa na originalnom materijalu. Ako baš želite da koristite papire nekih drugih, renomiranih proizvođača, tada je skoro uvek obavezna upotreba kolornih profila ili se spremite da potrošite barem jedan list na probe. Ona druga grupa manje poznatih proizvođača može vam dati privid uštede, koja će se brzo istopiti kada počnete da bacate upropašćene kopije. Da ne bude zabune, postoji veliki broj proizvođača za koje pretpostavljam da nikada niste čuli ("Ink Press", "Inkjetart", "Legion", "Lumijet", "Lyson", "Moab", "Museo", "Pictorico", "PremierArt", "Red River..."), a koji ipak u svojoj ponudi imaju proizvode vrhunskog kvaliteta. Čini mi se da u ovoj kategoriji, više nego u drugim kategorijama, važi pravilo: nisam dovoljno bogat da kupujem jeftine – papire! Upravo ta mogućnost nabavke jeftinog repromaterijala može vam zadati velike glavobolje jer može prouzrokovati oštećenja kritičnih delova štampača – najčešće glava za štampanje.

## PRAVILAN IZBOR PAPIRA

Belina papira, težina, debljina i površina jesu najvažniji kriterijumi za izbor papira prema potrebama posla. Iako po navici smatramo da su papiri beli, njihova boja i struktura površine varira jer sjajna površina "glossy" papira obično izgleda belje nego mat. Pored toga, važno je napomenuti da, bez obzira na sve ostalo, ne pogrešite u jednoj stvari, a to je definiciji površine papira – mat ili

sjajna. Proizvođači štampača danas kvalitet otiska postižu i korišćenjem nekoliko crnih kartridža, od kojih su uvek prisutna dva, posebno namenjeni mat ili sjajnim papirima. Ovo stvara najviše problema i ukoliko, na primer, na sjajnom papiru krenete štampu s podešavanjima za mat – možete se dobro isprljati jer površina sjajnog papira jednostavno neće upiti pogrešno određenu i, što je još gore, predoziranu količinu boje, što je dodatno izraženo ako koristimo tanji papir. Neodgovarajuće površine i korišćenje papira koji nisu namenjeni pojedinim markama štampača rezultira problemima na nekoliko nivoa. Prvi i najbezbolniji jeste dugo sušenje koje, iako bi na većini materijala trebalo biti trenutno, može ponekad potrajati. Ipak, uz malo pažnje i nakon nekog vremena mastilo se osuši i print je sasvim dobar i upotrebljiv. Ostali problemi odnose se na pogrešnu reprodukciju tonova svih boja (a najviše crne) i konačan musav izgled odštampane fotografije.

## ŠTA ŠTAMPATI?

Jedna od prvih ideja bila je štampanje jedne te iste fotografije na svim papirima i od nje sam brzo odustao. Pored toga što je bilo veoma dosadno raditi tako nešto, jasno je da sve površine ne odgovaraju svakoj fotografiji, niti se time može proveriti jedna od najvećih misterija (koja po logici jednostavno ne bi trebalo da postoji) u svetu digitalne fotografije i štampe uopšte, a zove se crno-bela fotografija. Na veoma ozbiljnim

štampačima, s pravilno primenjenim ICC profilima i uz korišćenje papira s baritnom podlogom mogu se dobiti veoma ubedljivi, "kao pravi" crno-beli otisci. Svi ostali printovi na sjajnim površinama rezultiraju veoma čudnim fotografijama koje se ponašaju skoro kameleonski: menjaju boju tokom dužeg perioda. Ovu pojavu nije jednostavno preduprediti, a javlja se prilikom korišćenja papira nekog nezavisnog proizvođača i kombinacijom specifičnih podešavanja koja se mogu pronaći u drajverima štampača. Najdrastičniji primer bio je štampa na "Ilfordovom" "glossy" papiru gde je nakon izlaska iz malog Epson R260 printera slika imala skoro neprijatan, taman ljubičasti ton da bi nakon nekog vremena postala neutralno crno-bela i na kraju dobila blagi zeleni ton. Ova pojava (na sreću veoma retka) ima veze s nepostojanjem kolornih profila proizvođača papira, što dovodi do toga da je broj podešavanja minimalan (i često nepoznat), a ponekada se pojavi i ozbiljna nekompatibilnost između dve hemije: mastila i papira.

## DVE OSNOVNE GRUPE

Generalno, sve papire namenjene inkdžet štampačima možemo podeliti u dve grupe: sjajne (glossy) i mat (matt). Prema tome se definišu i prva, osnovna podešavanja unutar drajvera (softver kojim se pokreće neki uređaj), a rezultat najviše zavisi upravo od pravilne definicije tog parametra jer se kod nekih starijih modela štampača mora obaviti i fizička zamena crnih kartridža. Ukoliko posmatramo mat papire, oni mogu biti s emulzionim slojem i bez njega. Emulzija je važna kada se štampanje obavlja običnim mastilom (boja je potpuno rastvorena u vodi kao nosiocu) jer prihvata kapljice i ujedno definiše i njihovo ponašanje na površini na koju padaju. Pigmentna mastila tolerantnija su na površinama koje nisu oslojene, ali imaju manji kolorni opseg (gamut). Nekakvo srednje rešenje oličeno je u "Epsonovoj" Durabrite tehnologiji koja za postizanje maksimalnog kvaliteta koristi optimizaciju i kombinaciju hemije: deo u mastilu i deo u podlozi na kojoj se štampa. Što se tiče sjajnih (glossy) površina, one su veoma

osetljive na jednu naizgled apsolutnu nevažnu stvar: otiske prstiju. Ako ne obratite neophodnu pažnju prilikom ubacivanja papira i dodirnete površinu na kojoj se štampa, velika je verovatnoća da će se to videti na gotovom printu. Isto tako, otisak može biti vidljiv i oštetiti gotov print i nakon zavšetka štampe, pa čak i kada se mastilo potpuno osušilo. Malo je bolja situacija s površinama koje jesu slične, ali su blago matirane: "semygloss" i "satin". Razlog zbog kojeg ne bi trebalo ostavljati otiske jeste taj da sadrže kiseline – upravo one zbog kojih uglavnom tražimo beskiselinke papire kako bismo printu obezbedili dovoljnu trajnost. Mat papirima je mnogo lakše rukovati i uz pravilna podešavanja lakše je dobiti dobre rezultate koji odlično izgledaju na većim formatima, a uz sve pomenuto – printovi na ovakvim papirima generalno imaju veću otpornost i trajnost.

## PROBLEMI TRAJANJA

A kada smo već kod trajnosti, moram napomenuti da unutar pakovanja Olmec papira imate uputstvo koje doslovno počinje rečenicom: All inkjet prints will fade... (Svi inkdžet printovi će izbledeti). Generalno, to jeste istina, ali je isto tako danas dodata još jedna stavka: otpornost na vreme, koja je delom zasnovana na tehnologiji polimerizacije omotača mikrokapsule unutar koje se nalazi pigment. Druga važna stvar jeste napredak tehnologija koji i jeste doveo do toga da štampamo na materijalima koji su podloga za štampanje, a ne običan papir. Ali, i pored tolike pažnje, veoma mali broj papira zadovoljava stroge testove Wilhelm instituta koji je jedina merodavna institucija kada su u pitanju testovi otpornosti na vreme. Pod ovim podrazumevam spisak koji možete pronaći u članku o didžigrafi postupku gde je dozvoljeno (a kako bismo zadovoljili veoma uske margine koje je "Epson" ostavio) štampanje na papirima samo tri proizvođača: "Epson", "Hahnemuhle" i "Arches" (koji je u osnovi brend poznatog proizvođača umetničkih papira "Canson").

## KAKO SAM TESTIRAO

Kada sam bio u prilici da podešavanja uradim prema uputstvu proizvođača ili da primenim ICC profil, to sam i uradio. U slučaju da to nije bilo moguće, štampač je podešen prema najbližem mogućem: other papers, ili glossy – za sjajne. Kao što sam već napomenuo, nije uvek bilo prilike za fina podešavanja i eksperimente u drajverima, ali je evidentno da za amatersku upotrebu (pod tim podrazumevam štampanje porodičnih i ličnih fotografija) većina papira radi sasvim dobro. Na pojedinim printovima (tj. na pojedinim papirima nezavisnih proizvođača) možemo primetiti odsustvo detalja u nasvetlijim i najtamnijim delovima slike

(prokletstvo digitalnog načina rada), ali to je samo pomoglo donošenju konačnog zaključka da ekonomičnija varijanta nije uvek lošiji izbor.

## UMESTO ZAKLJUČKA

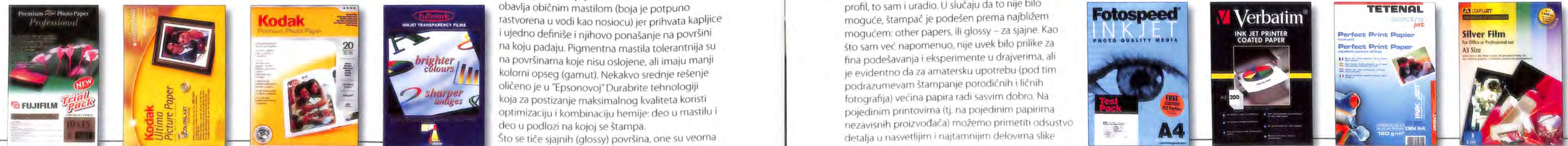
Većina printova (a uradio sam ih preko sedamdeset), daje prihvatljiv rezultat. Moram priznati da sam uživao u očiglednom napretku inkdžet tehnologije, za koju sam mislio da je dostigla vrhunac kada sam nekada davno kupio prvi štampač rezolucije 1.400 dpi. Danas je svaki od uređaja koje sam koristio odavno premašio taj kvalitet, a moram da kažem i da je cena odštampanog materijala, koja je i bila glavna prepreka masovnom korišćenju ovih uređaja, delimično uklonjena. Ovo prvenstveno važi za kućne štampače ozbiljnijih karakteristika koji, po onom što sam mogao da vidim, s istom "litražom" u tankovima prelaze mnogo, mnogo više. Razmišljao sam o tome kako da prikažem sve rezultate, ali su razlike takve da se tekstura papira, njegova težina ili jedva primetni ton, ne mogu reprodukovati u časopisu tako da možete jasno da ih vidite. Zato na kraju ovog teksta, a po običaju, dajem subjektivni zaključak koji treba prihvatiti s blagom rezervom jer rezultati sigurno variraju – što zbog razlika u podešenosti i kalibraciji monitora, ili dostupnosti i ispravnosti podešavanja ponuđenih kolornih profila. Bez neophodnih ICC podešavanja, na papirima većine nezavisnih proizvođača dobio sam neznatno hladnije tonove i blago tamnije senke kada sam štampao na Canon Pixma 5000 štampaču, HP pro B9180 daje veoma blagi ljubičasti (magenta) ton, a Lexmark Z2320 (koji je verovatno i najjeftiniji inkdžet štampač koji postoji na našem tržištu jer za malo više od 30 evra može biti dobar izbor kada nam je štampač potreban kako bismo uradili samo jedan posao) daje blagi efekat "pomorandžine kore" na papirima s ultrasjajnim površinama. Kod "Epsonovih" štampača (Stylus 3800, Stylus RX 580 i Stylus R260) koji tokom rada koriste tri veličine kapljica javlja se subjektivni utisak blagog povećanja šuma – ali on nije greška uređaja, već je posledica povećanja konturne oštine: vidljiv je na fotografijama manjeg formata koje su odštampane u veoma velikoj

rezoluciji. Ovaj način pripreme fotografije za štampu, u stvari, jeste mali trik pomoću kojeg prilikom definisanja veličine slike ne menjamo njene fizičke dimenzije (količinu piksela). Prilikom podešavanja u meniju Image Size isključimo opciju Resize i zadamo veličinu u centimetrima. Na primer, ukoliko fotografiju dimenzija 30,5x45,7 i rezoluciju 300 dpi smanjimo na dimenzije 28x18,68 cm, dobićemo rezoluciju od 489,676 piksela po inču. Moderne inkdžet štampače odlikuje velika rezolucija štampe i na ovaj način im dajemo maksimum kvaliteta uz uštedu u vremenu neophodnom za procesiranje slike, jer zbog realno iste "težine" fotografije nema potrebe za resemplovanjem.

Osim nekompatibilnosti mastila i papira, svi problemi kolorne prirode relativno lako mogu da se koriguju tako da štampa na materijalima proizvođača koji su obezbedili korekne profile daju skoro uvek perfektne rezultate, s razlikama koje se ne ogledaju u realnom maksimumu kvaliteta uz doživljaju izgleda odštampane fotografije. A kada već pominjemo subjektivna osećanja, možda je vreme da pomenemo da sada postoje i papiri s oznakom Pigment friendly, koji su prvenstveno namenjeni štampanju pigmentnim mastilima. S druge strane, inkdžet štampači dobili su mogućnost štampanja na veoma debelim i teškim materijalima kao što je, na primer, Gallery Board, na kojima dobijate fotografiju spremnu da se momentalno izloži u galeriji bez dodatnog kaširanja. Mogućnost štampanja na materijalima debljine do 1,5 mm daje nam dodatni osećaj vrednosti, a uz mogućnost izbora velikog broja različitih površina efekti koje je moguće postići samo štampanjem jesu brojni. Neke od njih kao što su štampanje na Backlight filmu (tanka folija namenjena svetlećim reklamama) ili Silver film materijalu (folija koja daje efekat ogledala, a sposobna je da prihvati boju) nemoguće je postići na neki drugi način.

O proceni koliko će pojedini printovi trajati, a posebno o (kratko)trajnosti fotografija odštampanih potpuno pogrešnim sistemom "duplo jeftinije" (jeftino mastilo – jeftin papir), u sledećem broju.

MILAN ŽIVKOVIĆ





ADOBE PHOTOSHOP CS4

# Prevazilaženje ograničenja

*Postoje razna ograničenja koja nam ponekad ne dozvoljavaju da fotoaparatom na jednom snimku zabeležimo kompletnu željenu scenu. Obično su to slučajevi snimanja panorama ili gigantografija. Tada je dovoljno napraviti više snimaka, a ostatak prepustiti Photoshopu*

Photoshop je lider među programima za obradu digitalnih slika zato što svaka njegova nova verzija širi spektar mogućnosti koje nudi korisnicima. Ponekad to nisu originalni izumi ljudi iz San Hozea, ali njihova je primena ono što ovaj program čini tako dobrim i, pre svega, funkcionalnim. Slojevi su, na primer, postojali i u nekim drugim programima, ali ih je "Adobe" prvi primenio u programu za bitmapirane slike, izazvavši time pravu revoluciju. Tako i mogućnost spajanja više snimaka u jednu sliku nije Photoshopov izum, ali upotrebljivost i uklapanje s ostalim tehnologijama u programu daju potpuno novu dimenziju celom konceptu. U verziji CS3 pojavile su se nove opcije: Auto-Align Layers – automatsko poravnavanje slojeva, i Auto-Blend Layers – automatsko tonsko stapanje slojeva. Ove dve opcije pružaju izvanredne mogućnosti kada je potrebno dobiti jednu sliku kombinacijom više snimaka.

Auto-Align Layers se može primeniti u dva slučaja: 1) kada nam je potrebno da spojimo, najčešće, panoramsku fotografiju iz više snimaka koji su smešteni na posebne slojeve, i 2) kada je potrebno poravnati više snimaka sa skoro identičnim sadržajem kako bismo lakše uradili neku višeslojnu operaciju.

Auto-Blend Layers takođe nudi dve opcije – prvu, nazvanu Panorama, koja omogućava da se slojevi poravnaju komandom Auto-Align Layers i tonški spoje, te drugu, pod imenom Stack Images, koja omogućava da se iz niza poravnatih slojeva skoro identičnog sadržaja – ali različitih fokusnih tačaka – dobije jedna slika.

Da bi ovi mehanizmi funkcionisali, potrebno je da se svi snimci nađu kao posebni slojevi u jednom fajlu. Iako bi se ovo moglo uraditi ručno, mnogo je zgodnije koristiti skript koji stiče uz poslednje dve verzije Photoshopa (Meni File>Scripts>Load Files into Stack), a koji omogućava da automatski napravimo slojeve od željenih snimaka.

## PANORAMA I VIŠE OD NJE

Još u doba masovnog korišćenja filma postojali su fotoaparati koji su mogli da prave panoramske snimke, doduše uz prilična ograničenja. Kasnije su se pojavili i specijalizovani programi za takve operacije. A onda su ljudi u "Adobeu" odlučili da korisnicima ponude i ovu opciju kroz rad sa slojevima. Prvo se pojavila Photomerge opcija u Photoshopu CS2, koja nije bila na nivou ovog alata i poverenog joj zadatka. Verzija CS3 donela



Panorama sklopljena od četiri fotografije. Naknadnom intervencijom pomoću Warp alata moguće je korigovati perspektivne distorzije.

je Auto-Align i Auto-Blend Layers, koji su omogućili mnogo bolje rezultate pri sklapanju slike iz više snimaka. Auto-Align je odlično poravnavao slojeve, a Auto-Blend je uz pomoć odličnih maski slojeva ujednačavao tonske vrednosti. Verzija CS4 je donela još bolji Auto-Align Layers, čime su ispravljene neke česte greške prethodne verzije, prvenstveno u vezi s perspektivom.

Za one koji odmah žele da prave panoramske fotografije na raspolaganju je automatizovana komanda Photomerge, koja se nalazi u meniju File pod stavkom Automate.

No, panoramske fotografije nisu jedino što se može dobiti ovim mehanizmima. Generalno, Auto-Align Layers prepoznaje zajedničke karakteristične elemente na selektovanim slojevima, pa se ovaj mehanizam vrlo uspešno može iskoristiti za situacije kada se jednim kadrom ne može obuhvatiti zgrada ili nešto slično. Sasvim slobodno možemo fotografisati u nekom matricnom rasporedu tipa 2x3, 3x3 ili nekom drugom koji odgovara potrebama. Rezultati koji se postiču su odlični.

U situacijama kada želimo iz svakog od dva (ili više) skoro identična snimka izvući određeni deo, automatsko poravnavanje slojeva može da bude izuzetno korisno, jer će ovim procesom ključni elementi fotografija biti poravnati. Postoje bar dve interesantne situacije gde je ovo korisno. Često se dešava da pri fotografisanju grupe ljudi neko trepne ili tog trenutka ne gleda u fotoaparat. Ako napravimo nekoliko uzastopnih snimaka (naravno ukoliko koristimo fotoaparate koji mogu da snimaju kontinualno), vrlo je jednostavno postaviti više snimaka kao slojeve u jedan dokument i poravnati ih ovim metodom. Potom uz pomoć maske sloja možemo doći do željenog rezultata. Druga situacija je kada želimo da fotografisemo neki objekat ili predeo ali nam nešto konstantno ulazi u kadar (automobili, pešaci...). Istim metodom poravnatih

slojeva na kojima se nalazi skoro identičan snimak (osim "smetnji"), te pomoću maske sloja, možemo ukloniti sve što nam se ne dopada i dobiti snimak koji izgleda kao da toga nikada nije ni bilo. Ovdje je važno da pri snimanju vodimo računa o tome da "smetnje" budu na različitim mestima na snimcima, kako bi se u konačnoj varijanti mogli uklopiti svi delovi.

## ZA PUNU DUBINSKU OŠTRINU

Najnovija, CS4 verzija nudi izuzetno zanimljivu mogućnost da se bez obzira na perspektivu objekta i ugao fotografisanja dobije dubinska oštrina kakvu nije moguće postići bilo kojom do sada poznatom fotografskom tehnikom.

Auto-Blend mehanizam pod opcijom Stack Images omogućava da to napravimo na vrlo lak način. Ovaj mehanizam prepoznaje delove sloja s najvećom oštrinom i uz pomoć kompleksnih maski sloja pravi konačnu fotografiju s najboljim mogućim rezultatom. Da bismo to postigli, neophodno je da u toku fotografisanja načinimo neke korake koji će programu dati materijal s kojim može da radi. Za početak bi bilo odlično da imamo stabilno osvetljenje, kako Photoshop ne bi bio zbunjen različitim vrednostima. Zatim, pošto je potrebno da napravimo niz fotografija objekta s kojima će Photoshop raditi, topla preporuka je da fotografije snimimo sa stativa. I, naravno, glavni deo zabave je fotografisanje objekta s različitim tačkama fokusa, tako da se pokrije čitava površina objekta. Broj mesta na kojima će biti postavljen fokus zavisi od veličine objekta, ali i od ugla pod kojim se fotografishe. Ovo su saveti kada želimo postići najbolje rezultate, no svakako možemo fotografisati i iz ruke, pa uz pomoć Auto-Align opcije fotografije poravnati.

Kao i kod Panorama, Photoshop pravi maske sloja na svakom sloju, pa ako nismo zadovoljni rezultatom, možemo se baciti na ručno podešavanje maski (no, to bi mogao biti prilično ozbiljan posao). Algoritam



koji stoji iza ovog mehanizma prilično je složen i u obzir uzima veliki broj parametara, pa, osim ukoliko nije reč o sitnim korekcijama, ne preporučujemo ručne metode, koje se mogu završiti kao priča o piletu i kućni. S druge strane, ako je posao dobro obavljen s fotografske strane, krajnji proizvod biće fotografija s izuzetnom dubinskom oštrinom. Iako pomenute opcije predstavljaju izuzetno mali deo Photoshopovih mogućnosti, one korisnicima nude mnogo kada treba prevazići ograničenja fotoaparata i optike same po sebi.

ZORAN IMŠIRAGIĆ,  
ADOBE CERTIFIKOVANI INSTRUKTOR

Pored velikih unapređenja koja su ubačena u verziju CS4, namenjenih prvenstveno kreiranju panorama, gde imamo opcije vrlo lakog prilagođavanja i podešavanja slojeva nastalih od pojedinačnih fotografija, verovatno najzanimljiviji jeste alat za maksimizaciju dubinske oštrine. Koji god objekat da koristite, dubinska oštrina predstavlja kompromis između postavljene blende (čija vrednost zavisi od količine svetla) i žižne daljine objekta. Najbolje rezultate postići ćemo postavljanjem fokusa na prvu trećinu objekta koji fotografisemo, jer će tada hiperfokalna oštrina (ispred i iza tačke na koju je izoštreno) biti najveća. Ipak, šta god da smo primenili, uvek će postojati manja ili veća neoštrina, koja postaje sve izraženija što smo bliže objektu koji fotografisemo. Nastanak digitalnih tehnologija doveo je do pojave raznih sistema i programa namenjenih povećanju

dubinske oštrine korišćenjem tehnike pri kojoj se od više fotografija (koje su snimljene s kontinualnim pomeranjem fokusa) dobija jedna – maksimalne oštrine. U okviru verzije CS4 maksimalno je unapređena mogućnost slaganja (stacking) slojeva i njihova interakcija, koju kontrolisemo pomoću maske sloja (Layer Mask). Postupak rada je sledeći: komandom File>Scripts>Load Files Into Stack napravimo novu sliku, koja ima onoliko slojeva koliko smo ih snimili (1). Potom iskoristimo opciju Edit>Auto Align Layers (2), pomoću koje izravnamo slojeve (što je veoma korisno kada fotografisemo iz ruke) i, nakon toga, aktiviramo Edit>Auto Blend Layers>Stack Images (3). Posle obrade slojeva (koja zna da potraje) dobićemo slojeve s ubačenom maskom sloja, koja obično uklanja mutne delove slike (4) i nudi nam predlog konačnog rezultata (5).



Ukoliko sada pogledamo pojedinačne slojeve, videćemo koji su delovi ostali i od kojih će biti napravljena konačna fotografija. Dobro je znati da je moguće veoma lako uticati na slojeve pomoću obične četke. Pritisak na taster D daće nam crnu boju na beloj (Default Colors). Klikom na sloj, a potom i na masku sloja, ona postaje aktivna, a bojenje izaziva dodavanje ili brisanje vidljivih delova sloja.



## LEICE S BAJONETOM ZA IZMENU OBJEKTIVA

# M-LEICA

Leice s bajonetom za izmenu objektivu bile su pogodak "tačno u centar" kada su potrebe i želje fotoreportera sredinom pedesetih godina prošlog veka bile u pitanju. M-Leice postale su, praktično gledano, najomiljeniji tip reporterskog fotoaparata širom celog sveta. Sve do pojave Nikonu F



M1  
Iz kolekcije T. Peterneka



M3



MP



M2



MD



M4



MD2



M5

Desetak godina po završetku II svetskog rata oživele su privrede svih država, zapadnih posebno. Život je tekao sve brže i brže, događaji su se munjevito redali jedan za drugim. Fotografija je, takođe, bila prisiljena da prati nove trendove i da se uklapa u njih. To se posebno odnosilo na filmove (potreba za osetljivijim filmovima) i, još više, na fotoaparate. Rolleiflex (6x6) bio je jedini fotoaparat koji su koristili i reporteri. No, veliki nedostatak pri snimanju reportaže bio je njegov fiksni objektiv. Najznačajniji tadašnji fotoaparati – Leice i Contaxi – bili su prespori svojim sistemima za premotavanje filma, a Leica je dodatno usporavao i navoj za izmenu objektivu. Izgleda da su činjenicu kako se tako dalje ne može najbolje "ukapirali" konstruktori fabrike "Leitz". Zahvaljujući tome, 1954. godine rođena je Leica M3, prvi pravi reporterski fotoaparat. Jedina stvarna konkurencija Leici bio je "Zeissov" Contax IIIa, ali njega je pojava M3 Leice prosto izbrisala iz domena reporterske fotografije.

### LEICA M3

Prva M Leica je fotoaparat za snimanje filmom širine 35 mm. Tražilo i daljinar su u jednom prozoru. U tražilu postoje svetli graničnici predviđeni za snimanje objektivima od 50, 90 i 135 mm žižne daljine s automatskim korigovanjem paralakse. Objektiv se menja putem bajoneta (potez od 30° posle pritiska na dugme za oslobađanje objektivu). Zavesni zatvarač od gumiranog platna ima brzine od 1 do 1/1.000 s, kao i B, čije su komande na

okruglom regulatoru, smeštenom na gornjem delu tela. Po otvaranju leđa fotoaparata, automatski brojač snimaka vraća se na početnu poziciju. Da bi se ujedno premotao film i nategao mehanizam zatvarača, bila su potrebna dva poteza polugom; kasnije je to usavršeno i noviji modeli dobili su mehanizam za premotavanje sa "singl" potezom. Meke okidač, veliko i svetlo tražilo, lako rukovanje i lep dizajn učinili su da Leica M3, uprkos visokoj ceni, postane vrlo popularna i omiljena. Za četrnaest godina, koliko se proizvodila (do 1968), napravljeno je preko 226.000 primeraka modela M3. Kolekcionarska vrednost hromirane varijante doseže i do 1.000 evra. Crna M3 duplo je skuplja, za model Luxus (pozlaćeni i telo i objektiv) treba izdvojiti skoro 3.000, a najskuplja Leica M3 je boje masline. Napravljeno ih je svega 144, a sve imaju graviranu oznaku "Bundesseigentum". Mali broj primeraka, boja i gravura doprineli su tome da ovaj model dostigne vrednost i do 7.500 evra.

### LEICA MP

Slična prethodnom modelu, ali, ipak, s malim razlikama – nema polugu autoknipsa ni manuelni brojač snimaka, a na gornjem delu ima oznaku MP i individualni serijski broj koji važi samo za ovaj model. Tokom 1956. i 1957. godine napravljeno je oko 450 primeraka, preko 300 hromiranih; ostale su u crnoj završnoj obradi. I ovdje je mali broj proizvedenih primeraka prilično podigao cenu. Tako običan MP (250 primeraka) vredi preko 18.000 evra, dok je crni model nešto jeftiniji ("samo" 15.000). Posebno

je interesantna Leica MP II s Leicavit sklopljivom polugom za brzo premotavanje filma, smeštenom na donjem delu fotoaparata. Napravljeno ih je samo 27 komada, što kolekcionarsku vrednost podiže na preko 33.000 evra. Model MP Hermes imao je hromiranu završnu obradu i bio je presvučen crvenom kožom; podatke o njegovoj vrednosti nisam uspeo da pronađem.

### LEICA M2

Predstavljena je 1957. godine kao jeftinija verzija popularne ali skupe Leice M3. Osnovna razlika leži u činjenici da M2 ima manuelni brojač snimaka, smešten koncentrično oko okidača. Prvi primerci bili su bez autoknipsa, s dugmetom za vraćanje filma u kasetu, koje je kasnije dobilo polugu. Bilo je još nekoliko sitnijih varijacija. Do 1968. napravljeno je ukupno oko 85.000 primeraka ovog modela u više varijanti. Kolekcionarske cene su sledeće: hromirana verzija oko 650 evra; siva/grafo (napravljeno svega 50 komada za "Luftwaffe") preko 10.000; crna verzija oko 2.000; M2M s priključkom za motor, hromirana ili crna, oko 3.000; M2 MOT, takođe s priključkom za motor, oko 2.000 evra; M2M s mogućnošću brzog punjenja (kao kod Leice M4) oko 2.000; i, na kraju, model M2S (pravljen za američku vojsku) takođe oko 2.000 evra.

### LEICA M1

Ova Leica je bila predviđena za rad s "Leitzovim" refleksnim dodatkom "Visoflexom" u naučnim

ustanovama i u industriji. Zbog te namene fabrika joj je "ukinula" daljinar, dok su u tražilu ostali graničnici za objektivne žižnih daljina 35 i 50 mm s automatskom korekcijom paralakse. Leica M1 proizvodila se između 1959. i 1964. godine, i za to vreme je napravljeno 9.600 primeraka. Hromirana verzija vredi preko 700 evra, dok M1, maslinastozelena završne obrade (napravljeno svega 208 primeraka za vojsku), premašuje iznos od 9.000 evra.

### LEICA MD

Model MD predstavlja dalju simplifikaciju u odnosu na prvu M Leicu (M3); čak nema ni optičko tražilo. Ali zato je predviđeno da bude opremljen specijalnim zadnjim donjim delom s otvorom u koji se stavljaju podaci što će biti na istom snimku koji će fotoaparat normalno napraviti. Ovakve mogućnosti snimanja bile su potrebne poštanskim službama, te je model MD i bio predviđen za njih. Između 1963. i 1966. napravljeno je oko 3.500 primeraka, od kojih je 32 primerka snimalo format 24 x 27 mm. MD s hrom završnom obradom vredi oko 500 evra; MD Post, pravljen i za format 24 x 27 mm i sa jedinom ekspozicijom od 1/50 s, staje 1.500; MDA,

24 x 27 i 24 x 36 mm. Između 1966. i 1971. godine napravljeno je nešto manje od 15.000 primeraka, a kolekcionarska vrednost im je oko 1.000 evra, bez obzira na format.

### LEICA M5

Prva Leica s ugrađenim svetlomermom, i to odmah TTL merenje. CdS merna ćelija smeštena je između objektivu i zavesu zatvarača, ali se pre otvaranja zavesu sklanja iz ugla snimanja. Leica M5 se vizuelno potpuno razlikuje od ostalih modela M-serije. Poprilično je glomazna, te deluje kao da je izašla iz neke ruske fabrike. Regulator ekspozicija smešten je na gornjem delu fotoaparata, koaksijalno oko okidača, nazubljen je i, radi lakšeg rukovanja, malo prelazi prednju stranu fotoaparata. U tražilu su vidljive i ekspozicije i kazaljka svetlomera, koja pokazuje kolika će biti brzina ekspozicije na osnovu ranije podešene blende.

Ekspozicije zatvarača su između pola i 1/1.000 s. Postoje i oznake ekspozicija od 2, 4, 8, 15 i 30 sekundi, ali mogu se koristiti s B ekspozicijom zatvarača. Fotoaparat ima automatski brojač snimaka, u tražilu postoje graničnici za objektivne

tražilu, u kome postoje i graničnici vidnog ugla za objektivne žižnih daljina od 40, 50 i 90 mm. Leđa i donji deo fotoaparata jedinstvena su celina i zajedno se skidaju radi ulaganja filma. Između 1973. i 1976. godine napravljeno je 65.000 primeraka Leice CL. Njena kolekcionarska vrednost je oko 500 evra, a ako je na njoj ugravirano "50 Jahre Leica" (napravljeno je 3.500 primeraka) vrednost joj skače i do 1.250 evra. Smatram potrebnim da ovde, posle Leice CL, samo informativno pomenem jedan fotoaparat koji je konstruisala i izradila "Minolta", pošto on koristi Leica M-bajonet za izmenu objektivu. To je Minolta CLE s automatskom ekspozicijom i izmenljivim "Minolta Rokkor" objektivima.

### LEICA M4-2

Ovaj model je u osnovi Leica M4, ali bez autoknipsa. U šinama za pribor nalazi se direktni kontakt za blic, a uz to ima i posebne X i M sinhro kontakte. Najznačajnija novina je u činjenici da M4-2 može da prihvati vajnder za premotavanje filma, koji radi pomoću četiri baterije od po 1,5 V. Između 1978. i 1980. godine izrađeno je 17.100 primeraka. Završna obrada je u crnoj hrom

pravljen na osnovu modela M4, košta 500 evra; na kraju, MD-2, takođe pravljen po uzoru na Leicu M-2, samo u crnoj verziji, ima kolekcionarsku cenu od oko 400 evra.

### LEICA M4

Vizuelno, ova Leica dosta liči na M3, ali je dugme za vraćanje filma u kasetu sada iskošeno i u sebi ima sklopljivu polugu koja znatno olakšava i ubrzava rad. I poluge autoknipsa, kao i ona za izbor graničnika u tražilu, redizajnirane su, a u njemu su čak četiri graničnika, za žižne daljine izmenljivih objektivu od 35, 50, 90 i 135 mm. U Leicu M4 fabrika je ugradila sve najbolje što je postojalo u prethodnim modelima, čime je postala veoma popularna, ali i skupa. Leica M4 pravljen je između 1967. i 1975. godine (ukupno oko 59.500 primeraka). Kolekcionarske vrednosti su sledeće: hromirana verzija 1.000 evra; crna 1.500; crna pravljen u Kanadi 2.500; boje masline (31 primerak za nemačku vojsku) 25.000; jubilarna "50 Jahre" (1.759 komada) 2.500; M4M s električnim motorom 3.600; M4 Mot (s motorom, 900 komada) oko 5.000 evra.

### LEICA MDA

Slična je Leici MD, ali je zasnovana na Leici M4. Kako je predviđena za rad s "Visoflexom", njen prednji gornji deo potpuno je pust i jednoličan, bez prozora tražila i daljinara, a nedostaju i poluge autoknipsa, kao i ona za izbor graničnika u tražilu. Ima automatski brojač snimaka, a predviđena je za upotrebu u pošti. Postojala su dva formata snimaka:

žižnih daljina 35, 50, 90 i 135 mm, koji koincidiraju s mernim uglovima svetlomera određene žižne daljine. Fotoaparat je pravljen u metalik i crnoj hrom obradi. Prvi modeli pravljeni su s dve ušice za kaiš na jednoj strani, a kasnije je dodata i treća ušica, na gornjem delu suprotne strane, pa se fotoaparat mogao nositi i horizontalno i vertikalno. U periodu između 1971. i 1975. godine napravljeno je 10.750 primeraka metalik svetlog hroma i 23.150 komada crno hromiranih. Verzija "svetli hrom" staje oko 1.300 evra, dok je crno hromirana varijanta skuplja za 200 evra. Jubilarna verzija M5, s oznakom "50 Jahre", napravljena povodom 50 godina masovne proizvodnje fotoaparata u fabrici, može da se nađe za 1.800 evra, bez obzira na verziju hroma završne obrade.

### LEICA CL

Sada nailazimo na jednu sasvim drugačiju Leicu. Koliko god da je M5 bila glomazna, pomalo i ružna, toliko Leica CL oduševljava i svojim gabaritima i svojim dizajnom. Da odmah otkrijem tajnu: napravila ju je "Minolta" u Japanu. Jeste da je po "Leitzovim" nacrtima, ali Japan je ipak Japan. Leica CL ima kompaktno malo telo crne završne obrade. Na gornjoj strani fotoaparata vide se šine za pribor, okidač i poluga za premotavanje filma. Na prednjem gornjem delu vertikalno je postavljen veliki nazubljeni regulator ekspozicija s oznakama između 1/2 i 1/1.000 s. Zatvarač se kreće vertikalno. Svetlost se meri na osnovu TTL sistema; vremena ekspozicija, indeks i kazaljka svetlomera vidljivi su u

tehnicu. Izrađeno je i 1.000 komada s pozlaćenom površinom (povodom sto godina od rođenja konstruktora Leice Oskara Barnacka). Crni hromirani model vredi oko 700 evra. Napravljen je i manji broj modela svetlo metalik hroma; oni vrede oko 1.300, dok "zlatna" M4-2 dostiže cenu do 4.800 evra. To je standardni deo priče. Drugi – van standarda – zanimljiviji je.

Krajem sedamdesetih godina prošlog veka "Leitzu" nije išlo baš najbolje. Leica M5 prodavala se daleko slabije nego što je to bilo očekivano. Na osnovu toga, "mudro" rukovodstvo u Wetzlaru pogrešno je procenilo da je vreme fotoaparata s tražilom prošlo; nameravalo se da se počne s proizvodnjom R (refleksnih) Leica. To je bilo prilično "usko" gledanje, jer SLR Leice nikada nisu zaživele u rukama profesionalnih fotografa – sada



CL 50 Jahre





smo svedoci toga da im je i perspektiva bila takva. A M Leice su bile praktično bez konkurencije u svom domenu.

Posle velikog napora, kanadski deo firme uspeo je da ubedi rukovodstvo u Nemačkoj da je potrebno nastaviti proizvodnju M Leica. Kako je M4 do tada bio najsavršeniji model, on je, kao što sam to naveo, bio osnova za model M4-2.

Da, ali to je bio vrlo skup model. Trebalo je napraviti nešto što će ličiti na M4, ali da cena proizvodnje bude niža, da se nešto zaradi i na lakovernosti vernih "Leitzovih" mušterija.

Svaka ozbiljnija fabrika ima inženjera za uštede. Njegov jedini posao jeste da gleda da se i najsitniji deo proizvede po što nižoj ceni, kako bi i ukupna cena aparature bila što niža. Ne znam šta je sve urađeno iznutra u novoj Leici, ali već se na osnovu spoljašnosti dosta toga može primetiti. Počnimo od nedostatka autoknipsa, preko i golim okom vidljive lošije završne obrade. Vulkanit, kojim su Leice oblagane, zamenjen je jeftinijom plastikom. Graviranje oznaka i brojeva na fotoaparatu daleko je lošije, a hrom je nanošen u tanjem sloju, tako da su mnoge LEICE M4-2 brzo izgledale oguljeno. Iako je ovaj model spasao i M Leice i fabriku od propasti, ime Leitz, koje je predstavljalo simbol kvaliteta, ovim je potezom izgubilo dosta od svog renomea.

#### LEICA MD2

Konstruisan na osnovu modela M4-2, ovaj model, predviđen za tehnička snimanja i opremljen "Visoflexom", nema prozore tražila ni daljinara, kao ni polugu autoknipsa. Završna obrada je crni hrom. Između 1981. i 1987. godine proizvedeno je 2.593 primerka, od toga 951 u Kanadi. Kolekcionarska vrednost: oko 400 evra.

#### LEICA M4P

Ovaj model zamenio je M4-2 kako bi povratio poljuljano poverenje i učvrstio Leice s daljinarom kao alat profesionalnih fotografa kojima su potrebni dobri i svetlosno jaki objektiv, meki okidači i gotovo nečujni zatvarač za diskretna snimanja. Tražilo je dobilo graničnike za objektivne žižnih daljina između 28 i 135 mm s korekcijom paralakse. Između 1981. i 1987. proizvedeno je oko 22.500 komada. Hromirana verzija po kolekcionarima vredni oko 1.000, crna oko 700, a jubilarna, napravljena povodom izrade prvog modela Leice (2.500 komada), do 1.200 evra.

#### LEICA M6

TTL merenje svetlosti u telu normalne veličine M Leice. Merna ćelija je silikonska dioda uperena na belu tačku prednje zavesne zatvarača. Elektronika je smeštena u unutrašnji prostor, gde se obično nalazi autoknips, a baterija za njen pogon je na prednjem delu aparata. Lakim pritiskom na okidač uključuje se svetlomer. Korektna ekspozicija podešena je kada dva svetleća trouglasta LED indikatora svetle istim

intenzitetom. Oni ujedno pokazuju u kom pravcu treba okretati regulatore blende i ekspozicije da bi se došlo do tačne ekspozicije. Sve ostale funkcije ovog fotoaparata potpuno su mehaničke.

Leica M6 bila je u proizvodnji između 1984. i 1995. godine. Napravljeno ih je ukupno 132.454, od toga 75.453 u crnoj verziji, 51.725 u hromiranoj i 5.276 specijalnih primeraka.

Čitaoci su verovatno primetili da su "posebni" primerci među kolekcionarima više cenjeni. Na njima je i fabrika dobro zarađivala, budući da je uz minimalne troškove za različite završne obrade i gravure namenjene specijalnim modelima "udarala" nesrazmerno visoku cenu. Ali, slavnima je to dopušteno, naročito kada se uzme u obzir činjenica da mnogi uživaju u tome da ih neko "šiša". A to nije retka pojava. Da sada pređem na praktične stvari. Leica M6 0,72 (veličina slike u tražilu), i crna i hromirana, vredni oko 1.500 evra. M6 Luxus, izrađena od titanijuma sa Summiluxom 1,4/35 mm, takode



#### M6 platinum

Interesantna po tome što je izrađena 1989. godine povodom pedestog rođendana sultana Haji Hassanah Bolkih Mu'izzaddin Waddaulah. Jedna od odlika ovog modela bila je da je svaki fotoaparst stizao sa dijamantom postavljenim na gornjoj ploči i oblogom od kože retkog pustinjskog guštera.

presvučenim titanijumom, penje se na 5.000 evra; isto toliko vredni i verzija s platinom. Verzije "Columbus" i "Rooster" koštaju 7.600 evra, a model s oznakom "Royal Foto Austria" 3.300; oznaka "Leica Partner Akt" košta samo do 1.500 evra; oznake "LHSA 25 Anniv", "Bruckner-Austria", "40 Jahre Leica M" i "Leica Börsengang" vrede 5.000 evra. Zlatna verzija Leice M6 staje oko 7500, a do aparata s oznakom "150 Jahre Optik" može da se dođe i za 1.800 evra.

#### LEICA M6 TTL

Model s ugrađenom elektronikom za TTL merenje prilikom snimanja elektronskim blicem. Na dnu tela smeštena je merna ćelija koja čita količinu svetlosti s površine filma za vreme ekspozicije. Za TTL merenje može se koristiti uz "Leitzov" blic SF20 ili s ostalim blicevima sistema SCA3000 uz odgovarajući adapter. Model M6 pravljen je u tri verzije, s različitim veličinama slike u tražilu: 0,85, 0,72 i 0,58. Proizvodnja ovog fotoaparata počela je 1998. godine. Crni model i 0,85 hrom vrede oko 1.800 evra, crni 0,85 i 0,58 hromirani, kao i 0,58 crni, koštaju po 2.000 evra, dok najskuplji model - M6 TTL Titan - staje 2.500 evra.

#### LEICA M7

Prva M Leica s elektronski kontrolisanim zatvaračem na osnovu prioriteta blende, kao i s mogućnošću manualnog podešavanja elemenata snimanja. Mehanički kontrolisane ekspozicije 1/60 i 1/125 omogućavaju snimanje i kada je baterija istrošena. Osetljivost filma može se podesiti automatski, korišćenjem DX koda, ali i manualno. TTL merenje blica slično je kao kod prethodnog modela, ali postoji mogućnost sinhronizacije pri 1/1.000 s, kao i sinhronizacija okidanja blica na drugu zavesu zatvarača. Proizvodnja Leice M7 počela je 2002. godine. I ovaj model, kao i prethodni, ima tri verzije, s oznakama: 0,85 0,72 i 0,58. Kolekcionarska vrednost svakog od njih je oko 2.500 evra.

#### LEICA M8 DIGITAL

Budući da je ovaj tekst namenjen kolekcionarima, u njega baš i ne spada Leica koja još nije postala predmet interesovanja u ovom domenu. Međutim, moja želja jeste da zaokružim sve što je do sada napravljeno u najvažnijoj grupi fotoaparata s tražilom, koja se zove M Leice. Leica M8 digital prvi put je prikazana na Fotokini septembra 2006. godine. To je solidno urađen fotoaparst od metala u hrom crnoj ili srebrnoj završnoj obradi, sa senzorom od 10,3 megapiksela. Pored optičkog tražila, s mogućnošću izbora automatske ili manualne korekcije paralakse, ima i displej dijagonale 2,5 inča. Zavesni zatvarač je vertikalni s ekspozicijama između 1/8.000 i 8 sekundi. TTL svetlomer koristi metod merenja s naglaskom na centralnoj površini. Automatsko snimanje je na osnovu prioriteta blende a postoji i mogućnost manualnog podešavanja parametara snimanja. Uoštravanje je manualno, što mu daje poseban šmek, kako smatraju pravi ljubitelji fotografije. Osetljivost se može podesiti između ISO 160 i 2.500. Kada se objektiv, predviđen za film širine 35 mm, koji ima Leitzov M-bajonet, stavi na M8 D, dobija se povećanje 1,33 x to jest toliki je "crop faktor".

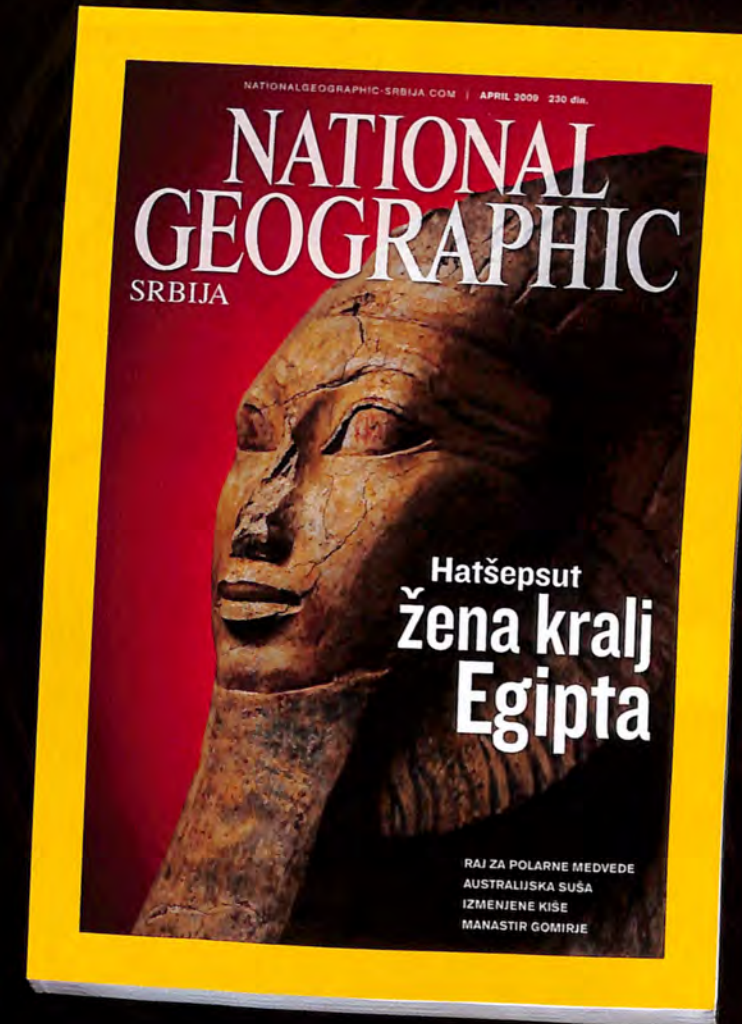
Iako sam napisao relativno dugačak članak, u njega nisam uspeo da "uguram" mnoge detalje koji bi mogli biti zanimljivi. Nadam se da sam ipak naveo i objasnio najvažnije činjenice o M Leicama.

MIROSLAV NIKOLJAČIĆ



M6 iz kolekcije T. Peterneka

NATIONAL GEOGRAPHIC  
SRBIJA



# ŽENA KRALJ EGIPTA

Zašto je Hatšepsut vladala Egiptom kao muškarac?

Saznajte u aprilskom izdanju časopisa  
National Geographic Srbija

[www.nationalgeographic-srbija.com](http://www.nationalgeographic-srbija.com)

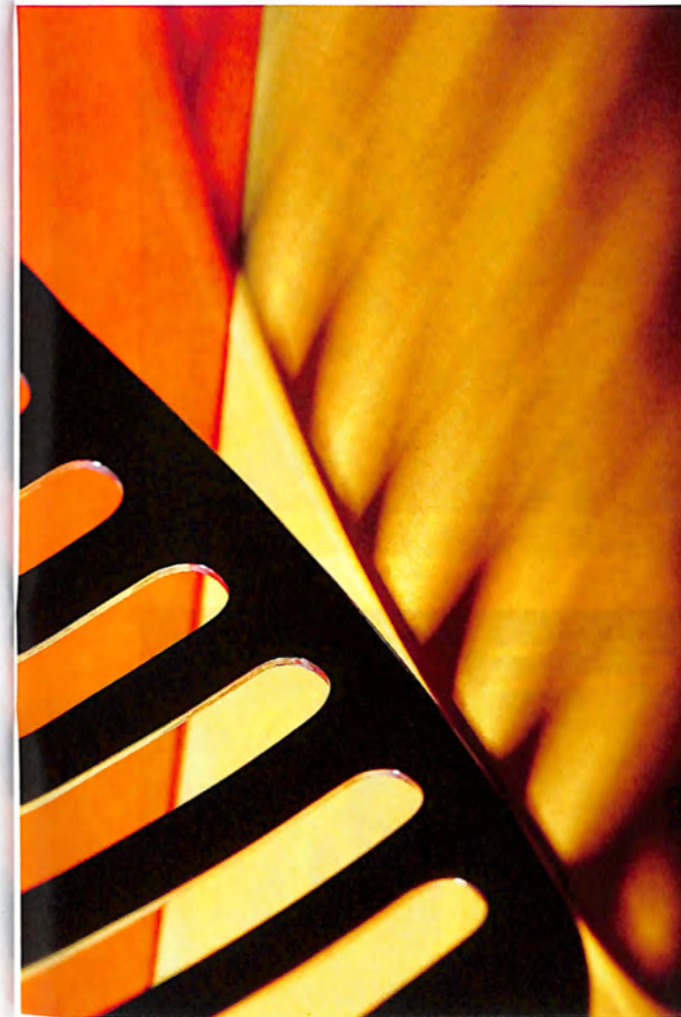


Praksa na delu

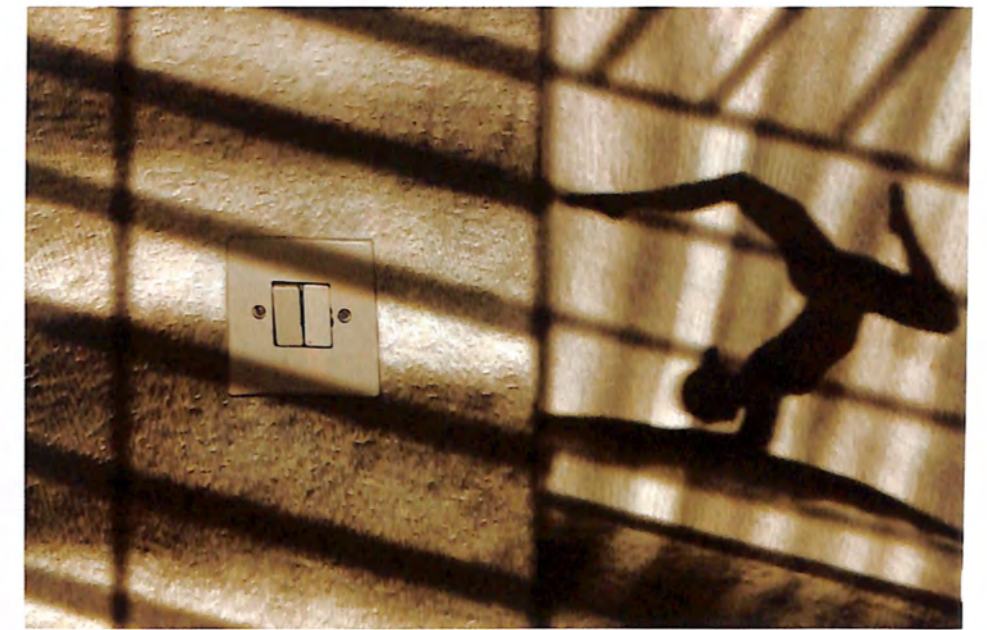
# Majstor u kući



NAGRADA – Epson perfection v100 photo: DRAGANA STANKOVIĆ, Niš, "266"



ŽUŽANA MAJOROŠ, Temerin, "Vizija 8"



ZOLTAN BISAK, Ivanovo, "Gimnastičarka"



JOVANA MLADENOVIĆ, Niš, "Vintage"



ALEKSANDAR TOPIĆ, Subotica, "Polomljeno staklo"



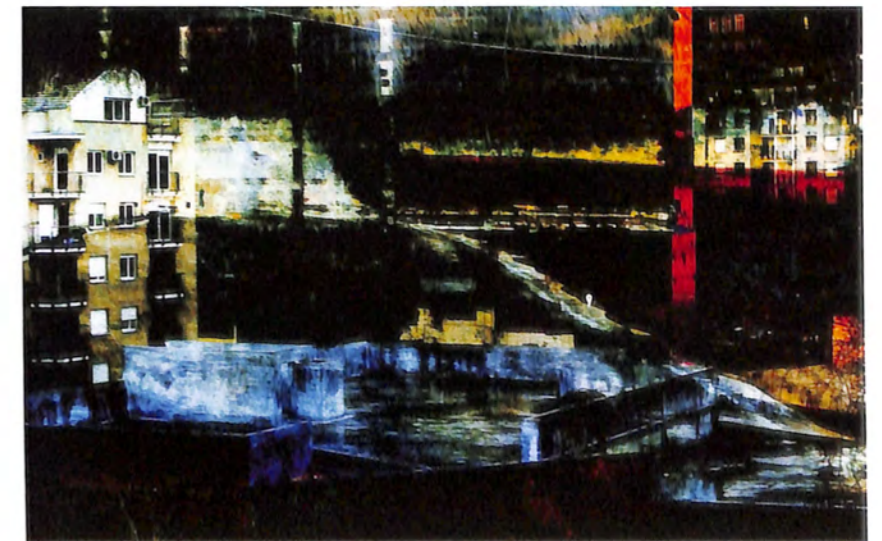
MARKO VOJINOVIĆ, Niš, "Nova dimenzija"



ANA POZDERAC, Beograd, "Kosmonaut"



MILAN GLOZIĆ, Kučevo, "Poletanje"

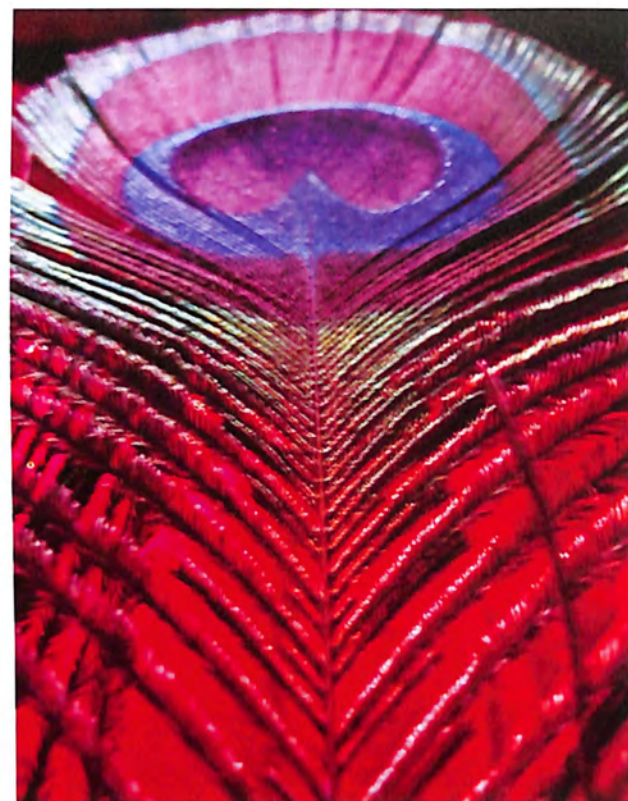


DRAGAN DROBAC, Sid, "The Abyss"





ERVIN KREBS, Subotica, "Na snimanju"



ALEKSANDRA STUPLJANIN, Niš, "Pero 2"



KATARINA GAJIĆ, Kruševac, "Igra resica"



IVANA ČUTURA, Zemun, "Minuti"



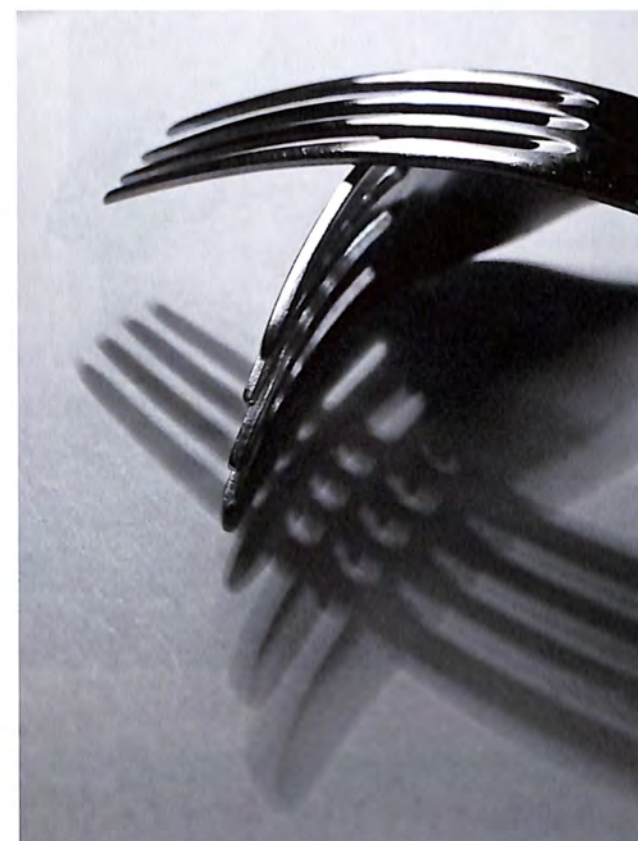
STEFAN STOJANOVIĆ, Beograd, "Boje"



BRANIMIR NEDELJKOVIĆ, Beograd, "Vitamin C Production"



ZARKO ALEKSIĆ, Niš, "Šolja i miš"



DALIBOR ČERŠKOV, Niš, "Preklopi"



VLADIMIR ČURČIN, Beograd, "Soljice"

SPONZOR KONKURSA **BSProcessor** **EPSON**  
Zajedno možemo mnogo. EXCEED YOUR VISION

**PROPOZICIJE KONKURSA:**  
Tema: vezana za rubriku *Praksa na delu*  
Broj radova: do 10 fotografija po autoru  
Tehnika: analogne i digitalne fotografije  
Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)  
Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poledini

fotografije, kod digitalnih fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)  
Poslednji rok za slanje: **do 10. aprila.**  
Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd  
za konkurs "Praksa na delu"

Konkurs za najbolju fotografiju na temu  
**PRAKSA NA DELU**

UČESTVUJTE U NAGRADNOM FOTO KONKURSU "PRAKSA NA DELU" KOJI ORGANIZUJE EPSON I ČASOPIS REFOTO, UZ PODRŠKU KOMPANIJE BS PROCESOR.

Konkurs će biti otvoren do 10. novembra 2009. godine. Nakon završenog konkursa najbolji radovi će biti nagrađeni od strane Epsona i adekvatno prezentovani javnosti.  
Više informacija o konkursu i propozicijama možete pronaći na [www.bsprocessor.com/fotokonkurs](http://www.bsprocessor.com/fotokonkurs) i [www.refoto.co.rs](http://www.refoto.co.rs).

**EPSON**  
EXCEED YOUR VISION

ReFoto

**BSProcessor**  
Zajedno možemo mnogo.

Autor fotografije Miloš Stojanović





KATEGORIJA: MESTO, BRUNO ŠPEHAR, Zagreb, "Zadar u magli"



KATEGORIJA: MESTO, OGNJEN GLAMOČANIN, "Diverzitet", Banjaluka



KATEGORIJA: OKRUŽENJE, ĐORĐE GAVRILOVIĆ, "Voda ili vazduh", Novi Sad



KATEGORIJA: MESTO, BORNA BALETIĆ, Zagreb, "Golgota"

# SVET U FOKUSU



KATEGORIJA: MESTO, NINA GEC, Beograd, "Nevidljivi tok"



KATEGORIJA: OKRUŽENJE, ŽARKO ALEKSIĆ, Knjaževac, "Kroz trnje nebo"



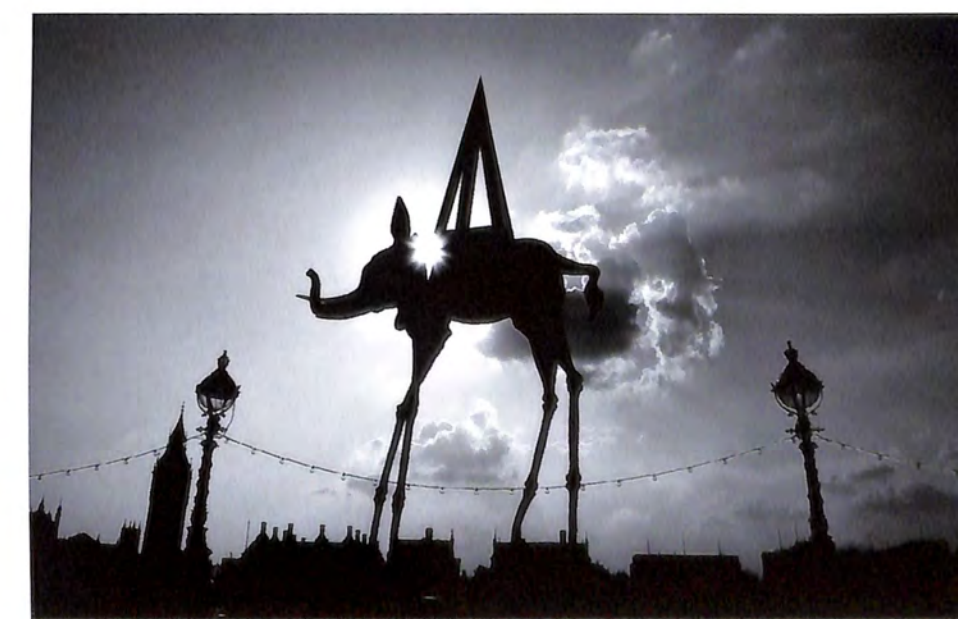
KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET, DUŠKO DAMJANOVIĆ, Ub, "Expresija"



KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET, DRAGANA STANKOVIĆ, Niš, "Budenje"



KATEGORIJA: OKRUŽENJE, MILAN GLOZIĆ, Kučevo, "IMG\_2470"



KATEGORIJA: MESTO, IGOR SIVJAKOV, Sarajevo, "London Cityscape"





KATEGORIJA: MESTO, ZORAN BULETIĆ, Sarajevo, "Jutarnja kafa"



KATEGORIJA: MESTO, STEFAN STOJANOVIĆ, Beograd, "Predah"



KATEGORIJA: MESTO, MARIO GLAVIĆ, Hrvatska, "Pejsaž02"



KATEGORIJA: OKRUŽENJE, DUŠAN ČIĆA, Beograd, "Pauk"



KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET, JOVAN MIRIĆ, Subotica, "Sakupljač papira"



KATEGORIJA: OKRUŽENJE, MIRSAĐ MUJANOVIĆ, Travnik, "Mostarska apokalipsa"

PROPOZICIJE KONKURSA:

SPONZOR KONKURSA



KATEGORIJE:

- **Dokumentarni portret** (snimate portret u ambijentu, na nekom dešavanju, portret specifične grupe ljudi, predstavnike neke zajednice ili određenog zanimanja...)
  - **Okruženje** (pejzaži s akcentom na ekologiju koji beleže čovekov odnos prema prirodi)
  - **Mesto** (uhvatite puls grada, sela, naselja... na svim prostorima naše zemlje i sveta)
  - **Smešna strana sveta** (snimate fotografije neobičnih situacija iz svakodnevnog života s akcentom na smešnu stranu života)
  - **Reportaža** (predstavite seriju od šest do osam fotografija koja može da objedini sve kategorije ili da se bavi samo jednom)
- Prima se do deset fotografija po kategoriji. Na svakoj fotografiji mora biti napisano ime i prezime, kontakt, naziv rada i tehnički podaci (opciono) i za koju kategoriju je namenjena.
- Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
- Rok za prijem radova je **do 10. u mesecu**.
- U svakom broju objavićemo izbor od desetak najboljih fotografija a glavne nagrade biće dodeljene u poslednjem, decembarskom broju. Poslednji termin za prijem radova je 10. 11. 2009.
- Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs: "Svet u fokusu"

NAGRADE KONKURSA

- Najbolji učesnik dobija D-SLR fotoaparatus Olympus E-serije.
- Pet najboljih autora po kategorijama dobija Olympus kompaktni fotoaparatus.



KATEGORIJA: OKRUŽENJE, BRANISLAV MARKOVIĆ, Novi Sad, "Na kraju puta"



KATEGORIJA: SMEŠNA STRANA SVETA, IVANA MANDIĆ, Pariz, "Akvarijum"



KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET, ZDRAVKO GRAOVAC, Novi Sad, "Predradnica"



KATEGORIJA: MESTO, MARKO MICIĆ, München, Nemačka, "Maja and distant lights"



## KOMENTATORSKI PAR IVANA & MILAN

### Učestvujte i vi

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-komentar, napišite vaše mišljenje o komentarima i našem radu, predložite vaše ideje kako bismo bili što bolji i vama korisniji. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Ako vi učite od drugih, znači da i drugi mogu da nauče od vas!

Refoto, za "Foto-komentar",  
Pčinjska 17, 11000 Beograd



### JOVANA K NENAD MILENKOVIĆ, KRALJEVO

Ukratko, sve je lepo i svetlo: i model i poza, ali... nekako mi je jako staromodno. Fotografiju sam malo prekadrirala, odsekla sam preveliki levi deo, koji je veoma svetao (mada s detaljima), ali nije zanimljiv, jer prikazuje samo praznu belu zavesu, koja je ovde poslužila kao odličan difuzer za svetlo s prozora. Kada imate sreću da radite s dobrim modelom, koji ima zanimljivo lice i dobar, karakteran izraz, vredi se poigrati, a ne samo replicirati već mnogo puta videno. Direktan pogled, interesantnija odeća, provokativnija poza... sve to mnogo više odgovara mladosti nego setan pogled kroz prozor. Nenade, očekujem drugi pokušaj...



### HRAM ALEKSANDAR TERZIĆ, KANADA



Ova fotografija neodoljivo me asocira na tortu, naročito onu koju bi moja deca rado jela – sva kitnjasta, puna šarenih detalja. Volim kada me fotografije asociraju na tako lepe stvari, a ova mi se dopada zato što je toliko "kičasta" da je prevazišla i sam kič. Intenzivne boje uvek deluju pozitivno na naša čula. Iako crno-bele fotografije mnogo češće nazivamo "umetničkim", kolorne rado gledamo i s njima živimo. Dopada mi se što je zgrada (možda neki dvorac) izdvojena iz svog okruženja, pa izuzetno plavo nebo

(zatamnjeno uz pomoć polarizacionog filtera) dodatno naglašava njenu belinu, ali i lepe kolorne detalje. Sve je na ovoj fotografiji kitnjasto i prenaplašeno, što mi se savršeno uklapa u predstavu koju imamo o Istoku. Kao iz "Hiljadu i jedne noći". Linije koje padaju takođe mi ne smetaju, jer daju dobar utisak veličine zgrade i položaj s kojeg je snimljena. Svetlo je lepo, kristalno jasno. Jedino sam sigurna da je Aleksandar mogao pronaći i malo bolju poziciju za snimanje, tj. bolji vidni ugao, ali pošto mi je građevina nepoznata, ne mogu predložiti koji.

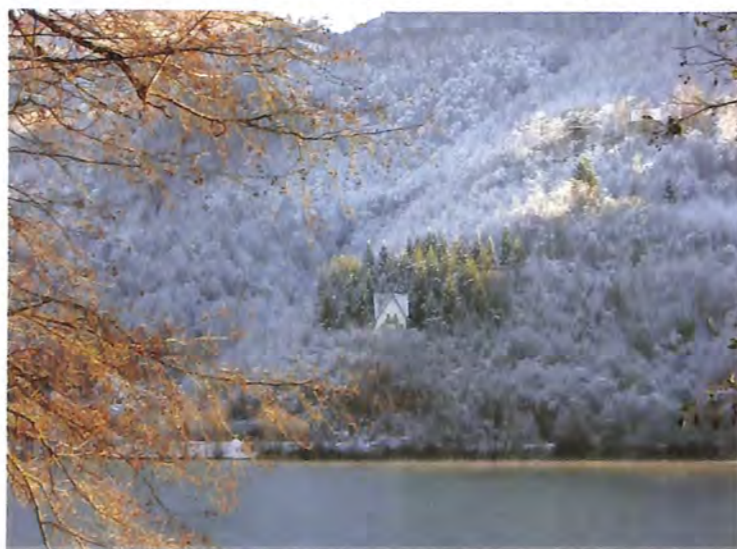
### ZIMA KRISTINA LADAN, JAJCE



Odluke, odluke... Kako odlučiti šta od objekata koji vas okružuju zaslužuje i treba da se nađe u kadru. Kada su u pitanju pokretni objekti, greške i

voli ovo mesto i stalno ga fotografiše, tako da joj neće biti jako teško da pokuša da ovaj prizor snimi ponovo, ali ovoga puta s jasnom odlukom koji će deo snimka biti primaran.

mogu da se tolerišu, ali s prizorima koji su statični one su jednostavno nedopustive. Granje koje se vidi može biti način da se pogled usmeri ka fotografiji, ali tada bi trebalo da postoje jasno definisani planovi, koji su odvojeni pre svega razlikom u oštini. Ovako postavljene površine izgledaju kao da su suko-bljene i ne dozvoljavaju pogledu da kruži slikom, već ga prebacuju s jednog mesta na drugo. Kristina izgleda mnogo



### ULICA MILAN STANIŠIĆ, BEOGRAD



Na prvi pogled, ova fotografija veoma je lepa i privlačna. Većina će prokomentarisati da je "super". Složiću se da je lepa, dobro je snimljena, kadar je dobar, sviđa mi se njena obojenost, ali, kao i na mnogim fotografijama ovog tipa, postoji jedan veliki problem. U velikom delu fotografije ne dešava se praktično ništa! Sve izgleda kao odlična scenografija za film, samo fali – priča... neko dešavanje. Koliko god da se trudim da je gledam kao celinu, pogled mi se stalno spušta dole na trotoar, na kojem nema ničeg osim tragova cipela. I ti tragovi bili bi dovoljni za priču kada bi to bio najoštrij deo fotografije, što bi ukazivalo na to da nam autor na njih skreće pažnju. Šta god da fotografišete, vidite, uvek treba da razmišljate o tome šta vas je to privuklo upravo

toj sceni. Šta je tu intrigantno, šta je drugačije, kakva je atmosfera. Čista fascinacija skladom kratkog je daha i, kao svaka savršena lepota, privlačna je, ali vrlo brzo dosadi. Kada dođete na nivo da lako zapažate, izdvajate i isto tako lako fotografišete sklad oko sebe, to znači da ste ušli u novu fazu fotografskog stvaralaštva. Treba da počnete da se bavite idejama. Da stvarate priče, date novo viđenje poznatog motiva, pronađete uzbuđenje u sasvim običnoj situaciji... prosto da nam kroz svoj rad pokažete ko ste vi. Kakvi su vaši stavovi, o čemu najčešće i najradije razmišljate, šta želite da nam kažete. Ako još niste otkrili te porive, jer sigurna sam da ih imate, pošto se još nije rodio fotograf (i onaj "najmaterski") koji nije imao potrebu da "vrisne" celom svetu: "Evo me, tu sam, postojim i vrlo sam poseban, što vam i potvrđujem svojim fotografijama". Možda sam otišla predaleko u razmišljanjima, ali znam da su čitaoci *Refota* odavno prevazišli fazu "fotografišem sve što je lepo i samo to", i spremni su za nove, mnogo važnije i teže izazove. Vas vidim u toj grupi, a vi?



### SNEŽNO STAKLO LJUBIŠA KOVAČEVIĆ, UŽICE



Naziv fotografije verovatno bi trebalo da asocira na to da topljenjem snega nastaje led, to jest staklo, ali upravo se taj, najvažniji deo na originalnoj fotografiji nalazi u drugom planu. Da na snimku imamo razdragana lica dece ili neku drugu osobu, scena bi bila zanimljiva za kućni album. Ovako je glavni motiv u potpuno drugom planu, jer nam pogled jednostavno šeta između veoma svetlog dela na levoj strani i dvorišta na desnoj. Prizor je pružao mogućnost za

seriju zanimljivih fotografija i bilo bi dovoljno samo menjati uglove i eksperimentisati. Na primer, pogled iz "žablje perspektive" naglasio bi masu leda koja se pojavljuje iz snega, a sve se završava plavetnilom neba. Da je autor svoju pažnju koncentrisao na srednji deo, imao bi fotografiju na kojoj je hladnoći leda suprotstavljena toplota drveta od koje je napravljena ograda. Kadar snimljen sa strane naglasio bi broj ledenica koje vise, a snimak napravljen kroz same ledenice istakao bi, zbog kontrastne, njihovu strukturu. Da ne pominjem da bi u tom slučaju ceo opus mogao biti posvećen makrofotografiji i detaljima snega, leda i ka-

pljica koje padaju. Sve ovo moglo je veoma lako da se uradi, pogotovu što je autor fotografije u rukama imao ozbiljan fotoaparatus, Canon EOS 50D, čija je rezolucija od čak 15 megapiksela pružila mogućnost izvlačenja prikazanih detalja. Prikazani detalj jednostavno je "isečen" s krova, konvertovan u crno-belo i primenjena je opcija Distort, kojom je ispravljena perspektiva. I još jedan savet koji je veoma važan kada je u pitanju fotografisanje snega: jako je bitno merenje i tačno određivanje balansa belog, jer je na ovoj fotografiji belina snega blago ljubičasta. Ovakvu vrstu problema moguće je lako korigovati desaturacijom određenih delova fotografije.







**BRICA**  
ZOLTAN BISAK, IVANOVO



Zoltan je snimio i na fotografiji sačuvao sve ono što karakteriše ovo mesto, i čak je veoma dobro postavio kadar, s prostorom koji se multiplira preko ogledala. O svemu je vodio računa osim o mušteriji i majstoru, jer ih je "ulovio" u najgorem mogućem trenutku. Brica levom rukom pokriva svoje lice, a desnom zaklanja lice osobe koju šiša. Da je sačekao trenutak kada se berberin posvetio sredivanju zulufa na desnoj strani glave, imao bi fotografiju na kojoj bi se videla lica oba čoveka. Još jedna, mnogo manja zamerka bila bi upućena na račun tona fotografije, jer nedostaje kontrast koji daje životnost snimku. Dovoljno je selektovati najsvetlija mesta, omekšati selekciju, okrenuti je i potom podesiti osvetljenost i kontrast. Sve u svemu, sačekaćemo da Zoltan ponovo ode kod brice i pošalje nam novu, još bolju fotografiju.

**NA ČASU CRTANJA PORTRETA**  
MILAN GLOZIĆ, KUČEVO



Skoro sam poverovala da je ovu fotografiju snimilo dete, jer samo u prisustvu sebi ravnih deca mogu biti ovako opuštene. S obzirom na to da je autor nastavnik likovne kulture možda je, baš naprotiv, scena nameštena (dogovorena, aranžirana), ali to više nije bitno jer je rezultat dobar. Deca deluju neposredno i scena odiše velikom dinamikom. Svaki lik na fotografiji interesantan je sam za sebe, a svi zajedno, u zanimljivoj kompozicionoj igri u tri plana, podsećaju na likove iz pozorišne predstave koji namerno prenaplašenom gestikulacijom žele nešto da nam saopšte. Svi znamo da je dečji svet prepun mašte, igre, smeha, dosetljivosti, glume, egzibi-

cionizma i volje za glupiranjem, tj. "pokazivanjem". Sasvim neobavezan kadar, s rukom koja je "upala" s leve strane, odlično pristaje ovim zabavnim školarcima, koji, bilo da se samo dobro zabavljaju ili poziraju za fotografa (njihovog drugara), šire veoma pozitivnu energiju. Svetlo je lepo, blago, a odličan je i kolorni akcent crvene boje u prednjem planu nasuprot (tipičnom) školskom zelenom zidu. Da se ja pitam, u školi bi svi zidovi bili šareni i u toplim, vedrim bojama, koje bi unele svetlost i po tmurnim zimskim danima, a bolje bi odgovarali i temperamentu školaraca. Ipak, zeleni zid je ovde odlično izdvojio figure dece.



**NA STAKLU**  
DRAGAN DROBAC, ŠID



Još jedan kolorni akcent crvene boje na zelenoj doneo je zanimljivo rešenje. Sviđa mi se ideja, ali mi baš ne pričaju te ruke u prvom planu. Nekako su suviše jasno definisane u kontrastu sa svim ostalim. Volela bih da vidim jači akcent na glavi modela, bilo da vidimo više od lica ili ne. Ruke su veoma "rečit" deo našeg tela, ali kada nisu predstavljene kao obična silueta. Mali prorez između stakla daje mnogo mogućnosti za igru prvog i drugog plana ili za oštro-neoštro. Atmosfera je dobra, ali mislim da bi dešavanje u kadru moglo biti mnogo zanimljivije.



**Фото-лабораторија**  
Бр.1 у Србији

Квалитет коју немате у Вашем граду

Специјална понуда  
формат 13x19  
с оквиром

atelje.dobrih.slika@gmail.com



**ColorFoto**

Амели добрих слика

Чакак • 9 Југовића 30 • Тел: 032 310 319 • 064 43 11 400 •

Prijatelj časopisa ReFoto



radio na frekvencijama

**99,1**MHz

**100,8**MHz

**105,4** MHz

**SPECIJALNE CENE**

OGLASA U OVOJ RUBRICI

Za više informacija  
pozovite  
Refoto Marketing  
011 / 344 - 9641  
344 - 9642

**4. Međunarodni fotosajam**  
**4.4.2009. ZAGREB**  
Pučko otvoreno učilište  
Ulica grada Vukovara 68  
od 10 do 17 sati  
[www.fotosajam.com](http://www.fotosajam.com)

**lowepro**

|  |            |
|--|------------|
| Rizo 170                                 | 2.990 din  |
| Rizo 190                                 | 4.790 din  |
| Rolling Mini Tracker AW                  | 15.990 din |
| Stelth Reporter D100 AW                  | 6.990 din  |
| Stelth Reporter D200 AW                  | 7.990 din  |
| Stelth Reporter D550 AW                  | 12.490 din |
| Teraclime (crna, zelena, ljubičasta)     | 4.990 din  |
| Tropics 1300                             | 6.490 din  |
| Vertex 100                               | 15.990 din |
| Primus Minimus (crna, plava)             | 13.990 din |
| Nova 140 AW (crna, braon, crvena, plava) | 2.990 din  |
| Nova 160 AW (crna, braon, crvena, plava) | 3.890 din  |
| Nova 170 AW (crna, braon, crvena, plava) | 4.690 din  |
| Nova 180 AW (crna, braon, crvena, plava) | 5.690 din  |
| Nova 190 AW (crna, braon, crvena, plava) | 6.390 din  |
| FastPack 100 (crna, crvena, plava)       | 5.490 din  |
| FastPack 200 (crna, crvena, plava)       | 6.290 din  |
| FastPack 250 (crna, crvena, plava)       | 6.990 din  |
| FastPack 350 (crna, crvena, plava)       | 7.990 din  |
| FlipSide 200 (crna, crvena, plava)       | 5.990 din  |
| FlipSide 300 (crna, crvena, plava)       | 6.990 din  |
| FlipSide 400 AW (crna, zelena)           | 6.990 din  |
| Inverse 100 (crna, zeleno)               | 5.190 din  |
| Inverse 200 (crna, zeleno)               | 5.990 din  |
| Sling Shoot 100 AW (crna)                | 5.990 din  |
| Sling Shoot 200 AW (crna)                | 6.990 din  |
| Sling Shoot 300 AW (crna)                | 8.990 din  |
| Sling Shoot 350 AW (crna)                | 12.490 din |
| Super Trekker AW (crna)                  | 37.990 din |
| Commercial (crna)                        | 19.990 din |
| Compu Day Pack                           | 6.590 din  |
| Compu Trekker AW (crna)                  | 11.990 din |
| Pro Roller 2 AW (crna)                   | 25.990 din |

Cene su sa PDV-om, zadržavamo pravo promene cena bez prethodnog obavještenja

**Nikon SHOP** Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

**CASIO** digital cameras

**EX-Z80**  
8.1 megapiksela  
3x optički zum  
Široki 6.8cm ekran  
YouTube mod  
Sest trendi boja

H.264 Video zapis  
Digitalna stabilizacija slike  
Automatsko slikanje  
Easy mod rada  
Super trajanje baterije

**11,999** din  
Samo uz ovaj kupon

**FOTO Slavija**  
Kružni tok Slavija  
Makenzijeva 1  
tel: 011/24-32-131

on-line prodaja  
**SAMSARA**  
tel: 3370-250, 3370-418, mob: 064/233-5551  
Ruzveltova 1, lok 16 metro vukov spomenik  
www.samsara.rs  
office@samsara.rs

Katalog proizvoda  
Digital SLR - foto  
D. SLR - Fotoaparati  
D. SLR - Objekivi  
D. SLR - Blicevi  
D. SLR - Napajanje  
D. SLR - Tražilo  
D. SLR - Pod kucišta  
D. SLR - Torbe i trake

AKCIJA: E-520 DZK (14-42mm i 40-150mm) - 640 eur.

E-30 telo  
cena: 1.199 eur.

E-30 telo + 14.54mm  
cena: 1.699 eur

Novo!  
Mju 9000  
cena: 339 eur.

Mju Tough 8000  
+ poklon M-xd 2 gb  
cena: 399 eur.

Novo!  
FE 5000 ultra zoom  
cena: 169 eur.

garancija 2 godine

**Jedinstvena ponuda u Srbiji!**

VIDEO, FLUO,  
HALOGENA,  
HMI I BLIC RASVETA

Baterije i punjači, foto pozadine,  
zilberice, kišobrani, softboksovi,  
filteri, adapteri za objektivne, zonerice,  
dodaci za bliceve, stativi, flash trigeri

**Nova niža cena za preko 500 artikala!**

[www.moneta.rs](http://www.moneta.rs)  
Beograd,  
Bulevar kralja Aleksandra 84,  
011 344 84 77  
moneta93@gmail.com



# PRETPLATITE SE NA REFOTO

## I DOBIĆETE POKLON I ČASOPIS GRATIS

UKUPNO  
**835**  
DINARA



Dimenzije torbe: 14x6,5x16 cm

### ZA SRBIJU:

**UPLATNICOM** KOJU POŠALJETE NA ADRESU:  
REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd ili  
**POZOVITE** 011/30-34-373 NIKON Shop  
u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili  
**POŠALJITE** NAM E-MAIL NA:  
pretplata@refoto.co.rs

### ZA BIH:

**UPLATNICOM** KOJU POŠALJETE NA ADRESU:  
REFOT BH, Kralja Petra I Karađorđevića 111, Banja Luka ili  
**POZOVITE** 051/324-440 REFOT BH  
u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili  
**POŠALJITE** NAM E-MAIL NA:  
pretplata@refoto.co.rs

[www.refoto.co.rs](http://www.refoto.co.rs) [info.refoto@refoto.co.rs](mailto:info.refoto@refoto.co.rs)

## NARUČITE

ČASOPIS ILI NAŠA DRUGA IZDANJA

"Elementarna  
tehnika fotografije"  
prof. Dragoljub Kažić,  
din. 450 + 140 PTT



Povezan komplet REFOTO  
časopisa za 2004, 2006 i  
2007. godinu,  
din. 2.000 + 160 PTT  
po kompletu



"Dragoljub Tošić - Fotografije",  
Foto-monografija,  
din. 1.500 + 180 PTT

### SPECIJALNA PONUDA STARIH BROJEVA



SAMO  
**150**  
DINARA

UPOTPNUTE SVOJU ARHIVU ČASOPISA REFOTO  
(BROJEVI OD 1 DO 6, 9, 43 I 45 SU RASPRODATI).  
OD BROJA 7 DO 44 CENA PO KOMADU JE 150 DIN.  
OD BROJA 45 IZnosi 250 DIN PLUS POSTARINA OD 55 DINARA PO KOMADU

## Lowepro Peak PX 60 FOTO-TORBA

Za samo **3.000 dinara**, koliko iznosi pretplata na 12 brojeva + 1 GRATIS, dobićete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + **poklon Lowepro Peak PX 60** foto-torbu za kompaktni fotoaparati ili video kameru.

Ukoliko želite, možete se pretplatiti i na 6 brojeva + 1 GRATIS za samo **1.500 dinara** (bez poklona).

Za BiH pretplata na 11 + 1 brojeva iznosi **88 km** (bez poklona). Poštarina je uključena u cenu.

NAPOMENA: POKLONI SE DOBIJAJU UZ PRVI SLEDEĆI BROJ!  
PONUDA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE DOK TRAJA ZALIHE!

### PRETPLATA ZA SRBIJU

ZA 12 + 1 BROJEVA IZNOSI 3.000 DINARA  
ILI ZA 6 + 1 BROJEVA IZNOSI 1.500 DINARA  
(poštarina je uključena u cenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 381 11 78-60-234, ili pošaljite elektronskom poštom na: pretplata@refoto.co.rs

### TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate)

255-0009780101000-19  
(Samo za područje Srbije)  
SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

### PRETPLATA ZA BIH

ZA 11 + 1 BROJEVA IZNOSI 88 KM  
(poštarina je uključena u cijenu)

### ŽIRO RAČUN

5520230002214998 Hypo Alpe Adria Bank  
Banja Luka  
SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu: REFOT BH Kralja Petra I Karađorđevića 111, Banja Luka

### PRETPLATA ZA INOSTRANSTVO (BEZ BIH)

ZA 12 BROJEVA IZNOSI 80 EVRA

NAPOMENA: Specijalna ponuda ne važi za inostranstvo.

### PAYMENT ISTRUCTIONS

56A: Receiver's corr.  
CHASDEFX  
JP Morgan AG  
Frankfurt am Main

57A: Account with institution:  
HAABRSBG  
Hypo Alpe-Adria-Bank ad Beograd  
Bulevar Mihajla Pupina 6  
11070 Beograd

59: Beneficiary customer:  
RS35 1650 0020 2450  
2382 71  
REFOT B d.o.o. - Beograd

BUDITE I VI KREATOR VAŠEG OMILJENOG ČASOPISA

## POZIV ČITAOCIMA

Ako mislite da imate sjajne fotografije koje i ostatak sveta treba da vidi, informišite se za koje rubrike možete poslati fotografije i kako

### KONKURSI

- Konkurs časopisa PRAKSA NA DELU;  
- Konkurs s temom SVET U FOKUSU;

### RUBRIKE

#### - PUTOPIS

Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

#### - U FOKUSU

Pošaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

#### - FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

#### - DIGITALAN FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

### INT@RNET

- Na našoj internet-prezentaciji odredili smo prostor za veb-galeriju. Do deset fotografija, portret i kratak tekst o vama. Fotografije veličine do 500 piksela (duža strana) u rezoluciji 72 dpi, JPEG, RGB.  
- Na ovoj adresi možete poslati vaše fotografije za sve konkurse:

<http://www.refoto.co.rs/prijava.php>

Kako da pošaljete fotografije

### @-POŠTOM

- prikažite samo jednu fotografiju uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;  
- ograničite veličinu fotografije na 1,5 MB;

U FOKUSU, [citaoci@refoto.co.yu](mailto:citaoci@refoto.co.yu), subject: U fokusu  
FOTO-KOMENTAR, [citaoci@refoto.co.rs](mailto:citaoci@refoto.co.rs),  
subject: Foto-komentar  
DIGITALAN FOTO-KOMENTAR, [citaoci@refoto.co.rs](mailto:citaoci@refoto.co.rs), subject: Digitalan foto-komentar

### POŠTOM

Fotografije odštampane na papiru ili narezane na CD (a možete i jedno i drugo). Ako ih šaljete za više rubrika, nije potrebno da šaljete više kompaktnih diskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme.

**Obavezno napišite podatke na poleđini fotografije ili u faji info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehnika rada).**

Pažljivo ih upakujte (najbolje u kovertu s vazdušnim jastucima) ili ih dodatno ojačajte kartonom.

Adresa je REFOTO, Pčinjska 17, 11 000 Beograd.

### U NOVOM BROJU 59 MAJ, 2009

- **FOTOGRAFI:**  
**Dragan S. Tanasijević** – Upoznajte se s majstorom fotografije i vrsnim fotografom portreta u crno-belom tehnici  
**Miroslav Jeremić** – Poznat je po fotografijama prelepih pejzaža valjevskog kraja, ali i cele Srbije
- **PRAKSA NA DELU – Pejzaž**  
Probudite se i vi uz proleće i uživajte u najlepšem delu fotografskog zanata kada sami lutate prostranstvima u potrazi za neponovljivom fotografijom prirode
- **DIGITALNA FOTO-ŠKOLA – Silver Fast HDR**  
Ovaj odličan program za obradu fotografija s lakoćom savladava težak zadatak, kao što je pravljenje dobrog HDR-a
- **Power Retouche** – Izuzetno velik broj opcija za izuzetno kvalitetan retuš
- **SALON FOTOGRAFIJE VINKOVCI 2009** – prikaz najboljih fotografija s najveće izložbe fotografija u Hrvatskoj
- **ŠTAPOM I KANAPOM** – Napravite sami svoj foto-album od obostrano štampanih fotografija i s različitim načinima povezivanja stranica
- **KONZERVACIJA FOTOGRAFIJA** – Sačuvati prošlost jedan je od glavnih "motiva" fotografije, a na nama je da sačuvamo te fotografije



### TELEKONVERTERI

Pripremili smo pregled aktuelnih telekonvertera s detaljnim opisom kako se oni koriste, šta se s njima dobijama i koji objektiv mogu da ih koriste.



### OLYMPUS SP-590 UZ

Ultrazum kompaktni digitalni fotoaparati ponovo su u modi i proizvođači se takmiče ko će napraviti fotoaparati s većim rasponom zum objektiv. Ovaj "Olympusov" fotoaparati sada je predvodnik u tom takmičenju jer ima objektiv s optičkim zumom koji ima rasponom od 26 puta.



### NIKON AF-S DX 35MM F/1,8G

Nov objektiv namenjen korisnicima D-SLR fotoaparata sa DX formatom senzora koji pokriva vidni ugao ekvivalentan jednom "normalcu"



Iako se rubrika zove "Pisma", ovoga puta izdvojili smo samo jedno jer objedinjuje brojna pitanja i dileme. Na ostala pisma odgovore ćemo dati u sledećem broju.

#### DIGITALIZOVANO BILDOVANJE ZORAN RADOSAVLJEVIĆ

Odavno želim da Vam pišem. Poslao bih i neku fotografiju – kada bih imao vremena da izaberem a i one koje znam da valjaju su u analognoj tehnici, znači totalno nepraktične u ovo današnje doba. Ok, "opismenio" sam se od vremena "Foto-kino revije" pa sam nabavio i par digitalaca koji su me "kupili" praktičnošću na terenu... No, trenutni "Sony" sa 5 Mp i mršavim manuelnim mogućnostima ne dopušta neku veću kreativnost (ili barem ja to nisam uspeo da izvedem). Imajući u vidu neke zamašnije fotografske poduhvate, pozajmio sam Nikona D200 i "mlatio se" satima pored Save pokušavajući da napravim neku dobru fotografiju... Ali, ovaj, osim upale mišića (sprava je zaista teška!) rezultati su prilično mršavi. Odlično(!), pošto sam vođio i klinca sa sobom kojem već dugo vremena pričam kako fotografiju stvara fotograf a ne tehnika – ovo mu je bio dokaz – mada sam hteo nešto sasvim drugo! Doduše, mali se oduševio spravom, znate ono, gomile dugmića, zumiranje, fotografisanje sa stativa dugim ekspozicijama u noćnim uslovima... Dobro, rezultat je bio mršav i usled nepoznavanja naprave pošto treba par meseci da se prouči šta je gospodin Manual (uputstvo za upotrebu) hteo da kaže. Definitivni zaključak je da D200 i slični monstrumi nisu baš za svakodnevnu šetnju... Te naprave mi pre dolikuju snimanju u studiju i to uz prethodni odlazak u teretanu, a to me baš mrzi... Evo i nekoliko pitanja i predloga za vas.

Br. 1: Nešto sam primetio ovlašnim pregledanjem snimaka što mi je na prvi pogled bilo neobično za D200 i njegove mogućnosti. Pošto sam hteo da napravim "umetničke" (sa ili bez navodnika) fotografije, slikao sam naravno u NEF i JPEG fine formatu istovremeno. Iznenadenje je nastalo pregledanjem slika na računaru: NEF-ovi su mnogo manje oštri nego JPEG-ovi? Tj., deluju kao da imaju mnogo manje detalja? Gde sam pogrešio ili je Nikonova greška? Koliko razumem digitalnu fotografiju (bilo je i u prošlom broju "Refoto-a" u tekstu gospodina Dragovića), JPEG-ovi se nezavisno od tipa RAW formata iz njega ekstrahuju pa samim time treba da budu vidno manjeg kvaliteta? Ok, iz Captura se otvaraju NEF-ovi ali ne poznajem program da bih mogao lako i brzo da ih uporedim. Da li se varam pa će tek odštampane slike pokazati "ko je tata" NEF ili JPEG fine? Dajte neki kraći kurs, veb-sajt, knjigu o obradi raw fajlova, ma, uopšte o obradi digitalnih fotografija. Ok, u svakom broju se Milan trudi da objasni rad na nekom konkretnom primeru, ali to bi trebalo prevesti u kompletnu školu digitalne fotografije s posebnim osvrtom na postprodukciju. Čak i u vidu prave škole (van okvira Refoto-a), može i dopisnog tipa sa lekcijama na vašem sajtu, polaganjem putem e-mailova ili nešto slično. Lako je Milanu da premešta ovce, kućice, pastire, a šta ćemo mi siroti? Br. 2: Kako na spravi za bildovanje (Nikon

D200) koristiti "bracketing" (podeksponirano, eksponirano, preekspozicionirano) i to u "sirovinskom" obliku kao i u JPEG-ovanom istovremeno (baška je gde sve to pohranjivati – svaki kadar šest fajlova)? Br. 3: Da li je nekako moguće koristiti stare objektivne s Canon A1 koga ni za pritiskanje kupusa ne mogu da koristim jer je lakši od D200!

Br. 4: Više puta do sada davali ste ideje o prodaji fotografija, pa ne bi bilo loše da Refoto osnuje sopstvenu "stock" agenciju, u saradnji sa stranim naravno, ne bi li se regrutovali mladi fotografi, a verujem da bi se i neki fotografski "dinosaurusi" tome obradovali! Predpostavljam da bi to bio zamašan posao (a time i skup) ali bi se, verovatno, isplatio na duže staze.

Br. 5: Imam brdo filmova iz koji skupljaju prašinu. Drugari iz "starih, dobrih vremena" (kako to ofucano zvuči!) me gnjave da postavim te fotografije na sajt. Kako ih digitalizovati bez gubitka kvaliteta? Radi li to neko uslužno i pošto? Da li je jeftinije kupiti skener koji će to da odradi (radi se o stotinama filmova – ako ih nisu neke bakterije izjele do sada)? A posle skener baciti... Naravno, rezolucija mora biti maksimalna. Uzgred rečeno smešne su mi današnje priče o pikselima i fotoaparatom od više hiljada evra da bi se dobilo povećanje od recimo 30 x 40 cm. Nekad smo Smenom 8 pravili fotografije tog formata, sasvim upotrebljive i to kao od šale! Smena je koštala kao paklo skupljih cigareta a imala je objektiv dovoljno kvalitetan za 30 x 40 cm povećanja. I sve to za "šaku kikirikija"! A danas: giga, ziga, mega nečega, fotošopovi i sl. Treba tehnički i dizajnerski fakultet da se uradi najobičnija fotka...! Da, da, stara dobra vremena su ipak u nečemu bila "stara dobra vremena"!

#### POVRATAK U BUDUĆNOST MILAN ŽIVKOVIĆ

Kako sam na neki način prozvan (ispalo je da sam neki čudni, digitalno-virtualni pastir) latio sam se tastature. Četrdesetak godina unazad, za deseti rođendan, dobio sam Smenu 8 koju sam dugo koristio i još uvek je ispravna. Takođe čuvam sve brojeve Foto kino revije i ... Ali, da se vratim u vreme sadašnje. Imao sam priliku da koristim veći broj malih kompaktnih, a i onih ozbiljnijih D-SLR digitalaca, od kojih je legendarnu "dvestotku" nasledio moj sin – to jest još uvek je "u kući". Ono što ću sada reći može biti tema za debatu, ali mislim da je pored Canon Digital Rebela ovo bio drugi fotoaparati koji je "ozbiljnu" digitalnu fotografiju učinio dostupnom. Ne znam da li je vaš fotoaparati opremljen vertikalnim rukohvatom jer bez njega se po dimenzijama i težini veoma malo razlikuje od Canona A1. Što se tiče "gospodina Manuala" njega treba konsultovati, ali isto tako postoje i brojna "brzinska" uputstva. Mišljenja sam da je, za početak, dovoljno znati par stvari: kako ubaciti baterije i memorijsku karticu, gde se fotoaparati uključuje i kako ga, zajedno s objektivom prebaciti u manuelni režim rada. Sve ostalo apsolutno je jednako fotografisanju Canonom A1, s dodatkom pogodnosti zvane

kontrolni ekran. Ne znam koliko volite šetnje ali D200 je prava stvar za to, verujte nekome ko na ramenu nosi nekoliko puta težu opremu: D3 i nekoliko objektivna.

A, kao odgovor na prvo pitanje, neka posluži konstatacija jednog od mojih drugara koji je nakon Nikona D50 pozeleo nešto bolje i pitao me za savet. Naravno da sam bez razmišljanja odgovorio da kupi D200, koji je tada bio "best buy". Nakon dve nedelje me je pozvao i pitao da li mogu da pogledam fotoaparati jer, po njemu, nešto definitivno nije u redu. Naravno, da je s fotoaparatom sve bilo u redu, otišli smo zajedno da fotografisemo i on je na kraju rezignirano zaključio: "Pa ja snimke ovim fotoaparatom moram da obrađujem!" Pravi kvalitet RAW snimaka može se videti tek nakon njihovog otvaranja. Ova konstatacija ima i dodatno značenje kada su u pitanju "sirove fotografije" koje su (da povučem i ja paralelu s "dobrim starim vremenima") jednake meko razvijenom negativu s kojeg je u laboratoriji moguće uraditi povećanje kakvo želite – samo vam treba prava hemija (program za obradu RAW fajlova) i odgovarajuća gradacija papira (editor digitalnih fotografija i štampač). Sada je već lako zaključiti ko je tu "tata", jer fotografisanje samo JPEG fajlova podseća na mašinsku obradu filmova: sve je prosečno, nema detalja u beloj, a ni u crnoj, ali su fotografije super za kućni album. Radili ste povećanja, i ona "prava" su bila sve samo ne laka i jednostavna, jer je trebalo mnogo truda da se stigne do izlagačke kopije. Što se tiče drugog pitanja: kako pokrenuti bracketing, pitajte "Manuala". Ja ću dodati da je i potreba za ovakvim načinom fotografisanja apsolutno vezana za RAW format, jer Vam tada neće biti potrebni JPG fajlovi, a neće biti ni gometine fajlova. Zbog mnogo većeg dinamičkog opsega iz jednog jedinog "sirovog" snimka možete izvući mnogo više – živete Multigrade! Na "Nikon" fotoaparate možete montirati stare, potpuno manuelne objektivne, jer ovaj proizvođač nije menjao bajonet, što kod drugih nije slučaj ali uz odgovarajuće adaptere možete bilo koji objektiv koristiti na bilo kom kućištu (živeli Kinezi!). Vidim da imate puno poverenja u nas, jer biste želeli da vidite Refoto školu, Refoto agenciju, Refoto retuš studio... Ipak ćemo se držati časopisa. Što se tiče digitalizacije, pitanje vam je malo kontradiktorno: fotografije mi trebaju za veb ali moraju biti skenirane u maksimalnoj rezoluciji. Ako su namenjene internet prezentaciji, biće dovoljan iole ozbiljniji ravni skener s film adapterom. Maksimalan kvalitet znači prave film skener od više stotina pa i više hiljada evra! Nekakvo rešenje može biti i skeniranje na printerima u fotografskim radnjama. I, da napomenem da ozbiljno skeniranje zahteva i ozbiljnu količinu vremena, a vi je pomnožite sa nekoliko hiljada snimaka. I, da se, na kraju, podsetimo neumitne činjenice da su došla neka nova vremena ali da još uvek ima autora koji koriste film. Među njima i ja. Ponekad.

# VAŠ TALENAT EPSON TEHNOLOGIJA

Epson Stylus Photo PX700W odlikuje Epson Claria™ Photographic mastilo i ugrađeni Wi-Fi kako bi sa bilo kog mesta u Vašoj kući mogli da izradujete fotografije koje prevazilaze laboratorijski kvalitet. Novi Epson Stylus Photo PX700W je multifunkcijski uređaj za ozbiljnog fotografa. Idealan je partner za vaš D-SLR ili kompaktni fotoaparati. Moderan i kompaktni dizajn ovog uređaja omogućuje da se on lako uklopi u Vaše okruženje.

Talenat i tehnologija-kombinacija koja pobeđuje!

Za više informacija o ovom uređaju, posetite veb sajt [www.epson.rs](http://www.epson.rs)



**EPSON**  
EXCEED YOUR VISION

**BSProcesor**  
Zajedno možemo mnogo.



PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:  
BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 11 25•BIG APPLE ELECTRONICS 334 46 96•DESK 329 21 40•EWE COMP 3165 111•FORUM RAČUNARI 302 92 92•GRAPPOLO INTERNATIONAL 3014 21•MARKANTEX 712 91 17•ONLINE COMPUTERS 328 44 55•PC PRACTIC 208 36 77•PC 4U 218 01 34•PLANET MULTIMEDIA CENTER 262 13 76•SOLUTION JM 308 95 00•WIN WIN 36 26 036•BOR: SIM COMPUTERS 030 459 210•ČUPRIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 077•NOVI SAD: IQ COMPUTERS 021 453 833•LIM-IT 021 422 447•PCAU 021 4722 688•POSITIVE 021 472 03 88•SOROBAN 021 469 977•NIŠ: PAKOM SHOP 018 513 153•COMTEL 018 53 03 53•ČAČAK: USPON 032 340 410•WIN WIN 032 303 000•KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 32 102•LESKOVAC: IT LESKOVAC 016 23 41 01•PARAČIN: GIM COMPUTERS 035 569 444•POŽEGA: SKY COMPUTER CENTER 031 825 125•PANČEVO: DM COMPUTERS 013 355 567•RUMA: LIM-IT 022 432 552•SENTA: SABOTRONIC 024 815 307•SREMSKA MITROVICA: LIM-IT 022 615 154•SUBOTICA: DG COMPUTERS 024 557 689•TUTIN: ANSOFT 020 810 180•UŽICE: DATA COMM 031 512 122•PETAR PAN 031 511 139•VRŠAC: AB KANON TEHNOBIRO 013 838 884•ZRENUJANIN: FEDRA COMPUTERS 023 589 780•MPA 023 566 414•BRČKO: BSP +387 (49) 230 290